

Ритуал

Дяченки Марина та Сергій

1

Полум'я ласе гортань розпирає.

Наче раптово упушений кубок

Земля утікає.

Арм-Анн

Його кроки гучно відлунювали в тиші, довго металися коридорами, вдаряючись об невидимі в темряві стіни.

Потім звук став глухішим - шкірою обличчя він відчув ледь помітний подув затхлого повітря й прискорив крок.

Стіни розсунулись. Світло вже не досягало їх, хоча смолоскип горів рівно і яскраво. Склепіння стелі теж в п'їтьмі.

Він перебував тут немислиму кількість разів. Відкіля ж воно знову, це нав'язливе відчуття чиєїсь присутності, хіба не лягли у землю ті, чії імена викарбувано тут, на камені?

Смолоскип вихопив з темряви неправильної форми колону - важку, присадкувату. Поверхня її, здавалося, була критою вигадливим плетивом мережива.

Як знає листя на дереві, коли вириватися з бруньки? Коли обертатися до сонця, змінювати колір і падати під ноги тим, хто живий? Хіба останній листок не продовжує гілочку, не продовжує гілку, не продовжує стовбур, хіба щонайостанніший листочок не є посланцем коріння, яке й бачити дано не всякому?

Він провів рукою по древніх написах, що вздовж і впоперек зорали каміння.

“І волав могутній Сам-Ар, скликаючи союзників, і було його ревіння подібне до голосу хворого неба, і були його слова гіркі, як отруєна мідь. Скликав він дітей своїх під своє крило, і небожів, і всіх родичів, що носили вогонь... І була велика битва, і впали під ударами Юкки діти його, і небожі, і родичі, що вивергали полум'я... Роздивився Сам-Ар і побачив жахливого Юкку, що знову піднімається з води... І зійшлися вони в двобої, і сонце

закрило лице своє з жаху, і зорі втікали звідти, і вітер, обпалений, заслаб і впав на землю... Непереможний був Сам-Ар, і перемагав уже він, але Юкка, хай винищить прокляття його ймення, схитрував підло й захлиснув у петлі свої Сам-Ара, і зтяг у безодню, і загасив полум'я його, і обеззброїв його. Так загинув могутній Сам-Ар, і пам'ятайте, нащадки, чия кров живить вас”...

Він читав нелегко - подекуди текст зітерся, обсипався, хоч багато століть його не торкалися ні сонце, ні дощ, ні вітер.

Треба наважитись, подумав він утомлено. Всі терміни вийшли. Треба наважитись, і те, що повинно здійснитися, нехай здійсниться. “Чия кров живить вас”...

Він обійшов присадкувату колону навкруги - на іншому її боці було викарбувано малюнок - величезний, прекрасно збережений: били морські хвилі, піднімалося із глибин огидне, жахливе чудовисько, а над ним ширяв у небі вогнедишний дракон.

“Чия кров живить вас”...

Треба наважитись. Необхідно. Адже це всього лише ритуал, тяжкий, але зовсім безневинний. Ритуал та й годі.

Крізь темряву він пройшов до іншої колони, такої ж масивної й безформної. Підніс смолоскип, вдивляючись у знаки, символи, уривки текстів...

“Дні... прославиться... спустошує... ім'я Лір-Ира, сина Нур-Ара, онука... його успіх у промислі”.

Успіх...

Зворотній шлях він подолав рішуче, навіть поспіхом. В переходах замку він знався ще з колиски, при нагоді він міг би обійтися без смолоскипа - світло було необхідне йому тільки для того, щоб розбирати вирізані на камені написи.

У великій і курній кімнаті, де вузьке віконце ледь пропускало сіре світло, він погасив смолоскип і підійшов до великого надтріснутого дзеркала.

Треба наважитись.

З'явився із глибин пам'яті солодкий квітковий запах, потемніло в очах, тугою хвилиною напала нудота, і тільки відчайдушним зусиллям волі йому вдалося впоратися з собою.

Клята слабкість...

Він провів рукою по тьмяній дзеркальній поверхні, стираючи товстий шар пилу.

З мутної глибини на нього поглянув вузьколиций темноволосий чоловік, невисокий, сухорлявий, чимось пригнічений і пригноблений.

Треба наважитись.

Він знову провів долонею - дзеркало засвітилося зсередини. Зарясніли відблиски, кольорові плями, з'явилася велика кінська голова, потім копито... Колесо візка...

Подавшись уперед і насупившись, він вдивлявся в картини, які змінювали одна одну. Багато людей, метушня... Схоже, наближається свято... Гори капелюшних коробок... Карнавал, буде карнавал капелюшків. Прикрашені вежі королівського палацу... Натирач підлоги з ганчіркою, кухарі на кухні... Порт'єра... За порт'єрою паж безсоромно задирає чийсь спідницю... Снову кухня... Бальна зала... Дівчата... Жінки... Який галас!

“Поміряйте, принцесо!” - дзеркало донесло приглушений уривок розмови.

Принцеса...

Він примружився.

Чарівне юне створіння, світлі кучерика, круглі блакитні очі, пишна сукня кольору бірюзи...

“Чудово, принцесо!”

Чийсь руки насунули на біляву голівку великий оксамитовий капелюшок, блакитний, ошатний, і на його вершечку він розгледів декоративний вітрильний човник.

Він стулив зуби. Пам'ятайте, чия кров живить вас.

* * *

Шістнадцятирічна принцеса Май відступила ще на крок, струснула кучериками й щасливо розсміялася. Задоволено посміхнувся капелюшних справ майстер, прихильно потакнули дві кравчині, а покоївка, насилу втримуючи велике овальне дзеркало, пробурмотіла під ніс щось схвальне.

Бірюзова зі сріблом сукня облягала вишукану фігурку принцеси мило й зграбно, крихітні, розшиті коштовностями черевички дріботіли від радісного нетерпіння, сяяли ясні блакитні очі в серпанку найтоншої вуалі, а капелюх...

Капелюшних справ майстер крєкнув та вкотре задоволено потер руки.

Капелюшок маленької принцеси Май обіцяв стати справжньою подією майбутнього капелюшного карнавалу. Виготовлений з неабияким хистом, він відтворював бурю на морі - над широчезними краями гуляли блакитні оксамитові хвилі з мереживними баранчиками піни на гребінцях; одна хвиля, найвища, здіймалась над наголовником, підносячи рибальський човник під білим накрохмаленим вітрилом - крихітний, не більший за табакерку. У човнику боровся зі стихією порцеляновий рибалка - придивившись, можна було порахувати гудзики на його куртці, яку шарпав невидимий вітер. Коли Май похитувала головою, човник гойдався то вправо, то вліво, колихалося вітрило, вигравали блискавки на поверхні оксамитового моря, і всім перехоплювало дух від мужності порцелянового рибалки.

- Дивовижно, принцесо, - сказала покоївка. Її подруги - а в просторій вітальні їх було сила-силенна - схвально потакували головами.

Маленька Май ще зовсім не вміла приховувати свої почуття - забувши, що принцесі личать витримка й гідність, вона заходилася радісно і галасливо кружляти кімнатою.

Сестра її Вертрана, теж принцеса, але на два роки старша, всміхнулася поблажливо. Вертрана не поступалася сестрі вишуканістю й миловидністю, хіба що кучерики в неї були темніші, а вдача трохи серйозніша. Вона саме приміряла чудове плаття кольору чайної троянди з маленьким бантиком на правому стегні, і довгі мереживні рукавички. На капелюшку її витанцьовували веселі селяни - але не порцелянові, а атласні. Вони були набиті ароматичними солями і розповсюджували тонкий, вишуканий аромат, навряд чи притаманний справжнім селянам-танцюристам.

- Я обожнюю тебе, Верто! - Май, ледь не збивши з ніг кравчиню, що сновигала навколо сестри, кинулася Вертрани на шию й чмокнула її в щоку так щиро, що порцеляновий рибалка ледь не перекинувся в оксамитову безодню.

- Ох, Май, - і Вертрана знову поблажливо всміхнулася.

- Я обожнюю тебе, Юто! - скрикнула Май та, полишивши Вертрану, оповила руками шию своєї найстаршої сестри, яка приміряла сукню в кутку біля дверей.

Та здригнулася й відхилилася, подарувавши Май силувану посмішку.

Сукня принцеси Юти була рожева, як немовля. Вона здавалася закороткою - поділ метелявся високо над землею, відкриваючи поглядам великі, ледь

клишоногі стопи. Юта втупилася в дзеркало тупо й похмуро - а з дзеркала на неї тупо й похмуро дивилася некрасива довготелеса дівчина, якій розкішне плаття личило так само, як парчевий жилет балаганній мавпочці.

- Не горбтеся, принцесо, - діловито зажадала кравчиня.

Юта відповіла їй важким поглядом.

- Капелюшок, ваша високосте, - шанобливо запропонував капелюшних справ майстер.

Юта відвернулася.

Капелюшок, утім, був геть непоганий - він зображав двобій дня і ночі. З боку ночі мерехтів чорний оксамит, обсипаний маленькими скляними зірками, з боку дня - тріпотів клаптиками рожевий шовк, і над усім цим погойдувалися на нитках золоте сонце з голками-променями й перламутровий гудзик-місяць.

- Жахливо, - сказала Юта.

Майстер ображено закліпав очима:

- Але, принцесо, це ж схвалений вами ескіз! Усе... все достеменно...

Весела конопата покоївка зі стосом залізних шпильок у роті вже кріпила капелюшок до жорсткого Ютиного волосся. Юта кинула безнадійний погляд у дзеркало - тепер криси капелюшка приховували половину обличчя, коротенька вуаль звисала з кінчика гострого носа, а великий тонкогубий рот під її бахромою перекривлювався в зневажливій гримасі.

- Може, прибрати вуальку? - припустила конопата покоївка.

Кравчиня примружилася, оцінюючи, обсмикала поділ пишної рожевої сукні:

- Вуальку треба густішу... Найгустішу, розумієш? І довгу, до шиї...

Тямуца покоївка закивала, ледве стримуючи сміх. Або Юті здалося?

Знову підскочила принцеса Май, радісно сплеснула руками, стала торкатися й місяця, й сонця, вкололася об золотий промінь, засміялася:

- Юто, це диво! Як гарно, яка в тебе сукня!

Маленька Май була наївною навіть для своїх шістнадцяти років. Вертрана позирала на Юту здаля, зітхала й поправляла бантик на правому стегні.

Юта тим часом вертіла капелюшок так і сяк, насувала на чоло й натягувала на потилицю, кусаючи губи й стаючи від цього ще бридкішою. Покоївки скоса презиралися за її спиною; ловлячи в дзеркалі їхні погляди, вона ледь стримувала злі сльози. Потвора. Як не крути - потвора.

- Ваша високосте, - м'яко почав майстер, але його смикнули за рукав, і він розгублено замовк; хтось у кутку хихикнув тоненько, на нього зацитькали відразу кілька голосів. Юта почервоніла, як рак.

- А ти не горбся, Юто, - звіддалік порадила принцеса Вертрана. - Не кусай губи, не морщ лоба й не кривися так - тобі не личить...

Сестра її розвернулася різко, мов на пружині:

- Але ж тобі личить... Тобі личить оця... оце...

Вона так і на придумала, що сказати далі. Покоївки загули здивовано, Юта розвернулася на підборах і вискочила з вітальні, грюкнувши дверима.

Маленька Май широко розплющила блакитні очі, які відразу наповнилися слізьми:

- Але ж навіщо ... Псувати собі свято...

- І іншим, до речі, - стиха промовила Вертрана, знову обертаючись до дзеркала.

Три королівства існували поруч невідомо скільки століть, і, якщо вірити літописам, війни між ними траплялися тільки двічі: вперше, коли принц країни Контестарії викрав принцесу із сусідньої Акмалії і взяв її собі за дружину без дозволу батьків, а через пару сотень років удруге - коли якийсь акмалійський бляхар, хильнувши у корчмі, образив дією кішку, що вешталася під ногами, яка, як відомо, є геральдичним звіром королівства Верхня Конта. В інші часи три королівства співіснували тихо й мирно, час від часу укладаючи міждинастичні шлюби, тож усі три королівські двори перебували один з одним у в деякому спорідненні.

...Майоріли на вітру прапори з лютими котячими мордами. Підготовка до капелюшного карнавалу на якийсь час відсунула всі інші турботи. Цього року свято влаштовувала Верхня Конта, і Юта, тиняючись палацовими переходами, раз у раз натикалася на свого батька - король метався, поспішаючи віддати останні розпорядження, бурмочучи свою улюблену лайку - горрргулья... Змоклий, розпашілий почет оминав Юту, як небажану перешкоду.

З хвилини на хвилину очікувалося прибуття найясніших осіб із суміжних держав - Юті видно було з вікна спальні, як похапцем розстеляються килимові доріжки на бруківці палацового двору, як шикується оркестр, виблискуючи начищеною міддю. Миготіли в радісній штовханні кучерики Май, бірюзова сукня, капелюшок з високою хвилею - маленька принцеса активно поринула в передсвяткову метушню.

Потинявшись палацом, постоявши коло книжкової шафи й повертівши в руках до дір зачитаний роман, Юта обсмикала нещасну рожеву сукню й рушила на материну половину.

У покоях королеви вона нікого не надібрала. Відкритим стояв клавесин, горою нагромаджувалися на його кришці капелюшні картонки, на килимі лежали забуті п'яльця. Юта машинально їх підняла - її мати вишивала фрагмент легенди про викрадення дівчини драконом. Зелений шовковий дракон був уже готовий і вивергав жовтогаряче полум'я, а от жертву його поки що було позначено лише кількома стібками.

Не відаючи нащо, Юта побрела в покої фрейлін.

Вона йшла й торкалася до ліпних завитушок на стінах, зітхала, намагалася дістати до носа кінчиком язика - добре, що коридори були порожні й ніхто не міг визначити, личить це Юті або не личить. Зупинила її неголосна розмова, що долинула раптом; Юта впізнала материн голос та закрутила головою, намагаючись визначити, де саме розмовляють.

- ...у цьому є і наша провина, - зітхаючи, зізналася комусь королева.

Юта, забарившись, повернула на голос і опинилася в кімнаті, перегородженій важкою порт'єрою. Там, за оксамитовою стіною, королева вислуховувала відповідь своєї співрозмовниці:

- Навряд, ваша величносте. Ви не обділили її ні турботою, ні любов'ю.

Серце Юти на мить зупинилося, щоб відразу забитися бентежносмятенно й безладно.

- Астролог запевняє, що цілий день буде чудова погода, - фрейліна, схоже, намагалася спрямувати розмову в інше русло.

Королева зітхнула голосно й зажурено:

- Ох, люба моя... До її обличчя, до її фігури та ще й кепський характер, дратівливість і впертість... Треба подивитись правді у вічі - вона так ніколи й не вийде заміж.

Юта безшумно повернулася й вийшла в коридор. Паж, що саме пробігав з капелюшною коробкою в руках, злякано від неї сахнувся.

Ні, вона не плакатиме. Тисяча горгулій! Якби вона рюмсала щоразу з будь-якого приводу...

Вона брела коридорами палацу, як сліпа. Сльози клубком стояли у неї в горлі.

Надворі радісно загорлали труби - найясніші гості нарешті прибули.

Королівська пара з Акмалії з дочкою Олівією і старий король Контестарії з сином...

Юта схлипнула.

Сидячи на траві в спорожнілому палацовому парку, вона вирішила, що більше нікому не зіспеє свята. Вона... піде назавжди. Негайно.

Їй стало трохи легше.

Це була її улюблена гра - В-Те-Що_Я_Йду_Назавжди. Юта гралася в неї, коли на душі ставало аж надто кепсько.

Знову заспівали труби. Юта піднялася й, сутулячись більше, ніж зазвичай, рушила до брами.

Вона вирушає у вигнання, вона більше ніколи не побачить матері, батька, Вертрани та Май. Вона ніколи не повернеться в старий парк, що зберігає спогади про її дитинство.

Спочатку Юта йшла доволі рішуче, але, з кожним кроком усе більше переймаючись гіркотою свого вигнання, зрештою цілком щиро в нього повірила, зворушилася до глибини душі, і, пробелькотівши неслухняними губами: “Матінко, люба, вибач” - розридалася в обіймах старого платана. Жалібно задзвеніло золоте сонце на капелюшку, вдаряючись об скляні зорі.

Сльози допомогли їй відновити душевну рівновагу.

Сівши на краю фонтана, який щось тихенько воркотів собі під ніс, Юта опустила підборіддя на стиснений кулачок і поринула у важкі думи.

Воістину, якщо твій ніс трохи довший, ніж годиться, рот більший, ніж люди звикли бачити, а на зріст ти наче королівський гвардієць - тоді, шановні панове, часу на роздуми у вас вдосталь. Чомусь при слові “принцеса” всі усміхаються й поспішають додати “прекрасна”, а якщо принцеса на крихту не така гарна, як хотілося б - тут, уявіть, і образи, й гірке розчарування.

У глибині парку застукотів дятел - Юта прислухалася й зненацька посміхнулася. Цікаво, як би дятел спромігся довбати кору, маючи маленький носик Вертрани!

Юта задоволено торкнулася свого носа й посміхнулася ширше. Втім, усмішка її швидко згасла.

Вертрана... Зовсім не варто було на неї кричати. Гор-ргулья, у нас не так багато сестер, щоб так із ними поводитись!

Твердо вирішивши сказати сьогодні Верті щось дуже приємне, Юта заспокоїлася.

У чаші фонтану снували золоті рибки; Юта занурила руку в теплу, ледь зеленувату воду, і рибки відразу заходилися тицяти рильцями їй у долоню.

Цікаво, а як риби дихають під водою? Колись у дитинстві Юта теж спробувала - і ледь не захлинулася...

Не витримавши лоскотних дотиків, вона розсміялася й висмикнула руку, піднявши цілий дощ різнобарвних бризок.

Так, тисяча горгулій, її ніс дійсно схожий на шило, але, любі мої, він здатний розрізняти аромати п'яти сортів троянд, не кажучи вже про сир й та м'ясні підливи! А для очей не розмір має значення, а зір... Губи ми більше кусати не будемо, знайдуться смачніші страви, та й горбитись не варто... І, певно, мамі доведеться взяти назад свої слова і про дратівливість, і про впертість. Десять тисяч горгулій, невже принцеса Юта не зможе себе опанувати!

На палацовій площі знову заспівали сурми. Юта підскочила, мов ужалена: адже Остин, напевно, давно приїхав!

Вона зазирнула у воду фонтана - ніс і очі вже нікому не могли видати її сліз - і, підтримуючи сукню, поспішила в палац.

Посеред самшитової алеї її гукнули. Дзвінкий голосок Май сповнював, здавалося, кожен куточок парку:

- Юто, Юто! Ось ти де!

Розсміялося кілька молодих голосів.

Юта обернулася.

Алейкою, посипаною морським піском, поважно простували, обійнявшись, Вертрана та акмалійська принцеса Олівією, навколо них весело кружляла Май.

Повірниця Оливії - а Олівія мала повірницю! - урочисто, як маршальський жезл, несла яскраву літню парасольку, а, трохи відставши, ішов, жуючи травинку, контестарський принц Остин.

Юта на мить затримала подих. Вона не бачила Остина майже півроку - він засмаг, став, здається, ще вищий на зріст і ширший в плечах. Комір тонкої білої сорочки відкривав шию й ключиці, і видно було, як погойдуються в такт ході камінець-талісман на золотому ланцюжку.

Юті захотілося втекти, але замість цього вона посміхнулася якомога привітніше й ступила уперед.

- А де ж ти була?! - весело вигукнула Май. - Церемонія зустрічі, оркестр...
А ти знаєш, яка в Олівії карета?!

- Тато заплатив десять мірок золота, - ніжним голосом повідомила Олівія, і, якщо молодші Ютині сестри вважалися гарненькими, то акмалійська принцеса була знаною красунею далеко за межами свого королівства. Зараз вона була в сліпуче золотому, сукня струменіла по ній сонячними водоспадами, на капелюшку красувався золотий лебідь із справжніми пір'їнками й бурштиновим дзьобом.

- Привіт, Олівіє. Привіт, Остине, - промимрила Юта.

Остин посміхнувся - звично означилися ямочки на смагливих щоках.

- Чому тебе не було на церемонії, Юто? - стиха запитала Вертрана.

Юті миттєво перехотілося говорити їй приємне.

Олівія припустила там самим ніжним голоском:

- Юта, напевно, не любить гостей...

Повірниця її чомусь хихикнула.

Вертрана раптом розширила очі:

- Твоя сукня! - прошепотіла вона з жахом, і, простеживши за її поглядом, Юта виявила плями на рожевому шовку - сліди від розчавлених травинок.

- Це пусте! - тонко посміхнулася Олівія. - Такі маленькі зелені цяточки не в змозі зіпсувати таке велике рожеве плаття... Правда, Юто?

Повірниця знову пирснула.

- Ось лише, - продовжувала Олівія з фальшивою турботою в голосі, - тільки ось капелюшок... Може, й до нього припнути щось зелененьке, для ансамблю?

- Правда ж, у Юти чудовий капелюшок? - радісно втрутилася наївна Май. - Там сонце й місяць...

Олівія підкреслено високо витягнула виточену шийку, підвелася навшпиньки, показуючи, як важко їй розгледіти капелюшок довготелесої Юти, і повідомила голосно:

- Ну, сонце я бачу... А от замість місяця, панове, замість місяця теліпається якась мотузочка... Думаю, місяць трагічно відірвався під час прогулянки принцеси Юти по парку. Може, нам гуртом пошукати?

- Як прикро... - прошепотіла Май, і очі її відразу зволожилися.

- Пусте, - бадьоро втрутився Остин, - Юта ще має час поправити вбрання, адже до початку ще десь близько години?

- Іди до палацу, Юта, - порадила Вертрана.

- Так навіщо ж! - здивувалася Олівія. - Навряд стане набагато краще, ніж тепер... Хіба що Юта надягне геть непрозору вуаль!

Її повірниця із шумом вдихнула повітря й прорекла, ледь стримуючи сміх:

- Так... І загорнеться... Загорнеться в неї вся!

Май тільки кліпала очима, а Вертрана мовчала, боячись зіпсувати стосунки з акмалійської красунею. Остин, котрого прикро вразила витівка Олівії, хотів був зробити дуеньї суворе зауваження, але в цей момент до Юти повернувся дар мови.

- Деяким подобається тягати за собою болонок і мосьок, - сказала вона з усією зневагою, на яку була здатна. - Вітаю, Олівіє: твоя моська у всьому схожа на тебе!

- Вона моя дуенья, - незворушно відгукнулася красуня. - А ти ніколи не матимеш повірниці. Дуенья повинна поступатися красою своїй господині; уявляю, як довго прийдеться шукати повірницю... для тебе!

Остин! Він був тут і ЦЕ чув.

У два стрибки Юта підскочила до Олівії та вчепилась їй у коси. Злякано закричала Май, заметушилася Вертрана, застиг на місці принц - нічого цього Юта не бачила. Полетіло пір'я із золотого лебедя, дощем посипалися скляні зірки, затріщала рожева сукня.

Повірниця Олівії несподівано спритно накинулася на Юту ззаду.

- Заберіть од мене цю потвору! - верещала Олівія.

Остину насилу вдалося відтягнути дряпучу, розпатлану Юту від обох акмалійок. Капелюх, що втратив тепер уже й сонце, валялася на траві, як звичайна ганчірка.

Не дбаючи вже про пристойність, Юта відштовхнула руки принца й, перемахнувши через самшитовий живопліт, кинулася геть.

Відкриття карнавалу довелося затримати на півтори години.

Постало питання про неучасть принцеси Юти у святі, й тільки заступництво принца Остина дозволило відстрочити покарання.

Золота сукня Олівії постраждала, на щастя, не сильно - придворним майстриням вдалося повністю її відновити. Дужче постраждало чарівне личко красуні - довгі глибокі подряпини довелося ретельно зафарбовувати й запудрювати.

Юті холодно запропонували плаття однієї з фрейлін і простий звичайний капелюх. Утім, їй вже було однаково.

Перед самим початком урочистостей до Ютиної спальні зазирнуло лукаве личко Май; маленька Ютина сестра тримала під пахвою капелюшну коробку.

- Пообіцяй, що візьмеш!

- А що там? - запитала Юта байдуже.

- Пообіцяй! - Май крутилася з нетерпіння.

- Обіцяю...

Вона розкрила коробку, коли Май уже помчала геть.

Під кришкою лежав, розсипаючи блискітки в оксамитовому морі, капелюшок з бурхливою хвилею.

Добросерда Май віддала свій капелюшок безталанній сестрі.

Карнавал давно вже став найулюбленішим святом у всіх трьох королівствах.

Залитий сонцем майдан був ущерть заповнений, гронами висіли хлопчаки на ліхтарних стовпах, і неймовірним квітником колихалися над юрбою капелюшки - різних розмірів, фасонів і кольорів. Винахідливі городяни прикрасили капелюхи брязкальцями й дзвіночками, вертушками й кремовими тістечками, а один жартівник - білим мишенятком у клітці. Зранку, як зазвичай, задував легкий вітерець, і капелюшки, щоб не сталося халепи, було міцно прив'язано до підборідь кольоровими атласними стрічками.

Церемонія відкрилася парадом цеху капелюшних майстрів - на чолі колони крокував придворний капелюшник, той самий, що виготовив капелюшки принцесам. Над його головою майорів цеховий штандарт із зображенням на ньому нічним ковпаком.

Капелюшники вишикувалися в каре навколо оббитого килимами помосту, на якому урочисто сиділи три королівські родини. Золота сукня Олівії притягувала загальну увагу, тільки чути було: "Ой яка красуня!"

Юта сиділа, не підводячи голови, боячись глянути в бік Остина й спиною відчуваючи його близьку присутність.

Король-батько проголосив невеличку промову про благо й процвітання, після чого передав кермо влади розпорядникові свята, увінчаному величезним білим циліндром.

Той вибухнув каскадом жартів - юрба посміялася. Потім, на знак його довгого жезла, повитого плющем, усі випустили з гаманців зранку зловлених та ув'язнених там ос - адже, згідно прикметі, услід за осою в гаманець повинні посипатися грошенята. Деяким користюлюбцям не пощастило, і вони розчаровано витрушували на землю передчасно здохлих комах - це, як відомо, обіцяє збитки.

Потім оголосили двобій бійцівських їжаків. Бої відбувалися на величезному круглому барабані, юрба довкола сміялася й плескала в долоні, а розпорядник приймав ставки. Їжаки, яскраво оздоблені власниками, сопіли й фиркали, тупотіли по товстій шкірі барабану, раз у раз згортаючись клубком, аби раптом, стрімко розгорнувшись, схопити суперника за довгий чорний ніс. Барабан гупав, відбиваючи немислимий дріб; переможцем виявилася маленька, фарбована кіновар'ю їжачиха, яка відрізнялася, втім, дуже лютою вдачею.

Настав, нарешті, час демонстрації капелюшків. Оксамитова хвиля з човником і рибалкою мала принести приз своїй власниці, але Юта відмовилася від участі в конкурсі. Перше місце посів, зрозуміло, золотий лебідь Олівії - хоча й трохи обскубаний.

Сонце стояло високо, перша половина карнавалу добігала кінця. Попереду ще були нічні забави - танці зі смолоскипами, безкоштовне вино коштом цеху капелюшників і феєрверк коштом державної скарбниці, а на останок всенародні веселощі й радість.

Королівські родини підвелися, аби після кола пошани повернутися в палац і відпочити до смерку.

Придворний оркестр заграв - трохи не в лад; поріділа юрба привітно замахала хусточками, а розпорядник опустив свій жезл і з полегшенням витер лоба мереживним обшлагом.

Повіяв вітерець та освіжив гаряче Ютине чоло - нічого дивного, якщо б тієї ж миті цей вітерець не змінився сильним подихом пружного гарячого вітру.

Невдоволено забурчали городяни - у декого таки знесло капелюшок.

Юта двома руками узялася за блакитні оксамитові краї й подивилася на сонце.

Сонця не було. На майдан упала густа чорна тінь, хоча палацовий астролог упевнено пророкував геть ясну погоду.

Снову налетів вітер - раптовий, лютий. Площу накрила хвиля різкого неприродного запаху, від якого сльозилися очі й шерхла гортань.

На мить стало тихо - так тихо, що виразно донісся з висоти свист розітнутого повітря. Сонце з'явилося знову й знову зникло, так ніби його затулила скажена летюча хмара.

- А-а-а!!

Загальне заціпеніння вибухнуло пронизливим жіночим лементом. Охоплені жахом, городяни кинулися хто куди - топчучи один одного й перекидаючи святкові візки та брочки.

Юта стояла на покритому килимами помості й щосили утримувала на голові капелюшок Май - нічого важливішого вона поки що не могла придумати.

Вона бачила, як її батько, обіймаючи однією рукою Вертрану, а іншою - королеву-дружину, намагається протиснутися крізь юрбу до карети, що стоїть віддалік, як Остин заштовхує Май під поміст, як Олівія, яка не розгубилася, пробирається туди ж, як крутиться посеред площі смерч куряви, у якому божевільними метеликами танцюють зірвані кольорові прапорці...

Темрява згустилася.

Юта підняла голову й побачила в піднебесі над собою коричневе лускате черево із притиснутими до нього розчепіреними гачками пазурів. У неї ослабли коліна.

- Біжи, Юто, рятуйся!

Їй здалося, що вона чує голос Остина.

Так само втримуючи капелюшок двома руками, Юта зірвалася з місця, переконана, що не зупиниться вже ніколи.

Вона мчала спорожнілим майданом, мчала наосліп, і її переслідували все нові й нові хвилі запаху. Вона спотикалася об кинуті сумки, прапори й брязкальця, а над нею кружляв, заповнюючи собою все небо, жахливий крилатий ящір - дракон.

- Юто-о!

Вона побачила Остина.

Він біг до неї величезними стрибками, широко розкривши рота, проте його крик відразу знесло вітром.

Юта повернула була йому назустріч, але Остин раптом виявився внизу, під нею. Вона якийсь час бачила його підведене обличчя, спотворене страхом, розхристаний комір сорочки й камінець-талісман на золотому ланцюжку,

але потім майдан зненацька перекинувся, як тарілка, і Остин зробився маленьким, як порцеляновий рибалка на блакитному капелюшку.

Юта побачила згори палац, парк, площу й вулиці, людей, що розбігаються в паніці...

Міцно стиснена пазурами дракона, принцеса Юта стрімко віддалялася від дому по волі огидного чудовиська.

Тоді вона закричала - але ніхто її не почув.

2

Шкіриться привид невдач і утрат.

Сам собі лікар.

І сам собі кат.

Арм-Анн

Крижаний вітер піднебесся шмагав Юту по обличчю, забивався в гортань та перехоплював подих; пишні спідниці плескали, мов ослаблі вітрила, і били по ногах, які відчайдушно гамселили повітря. Вона загубила спочатку одну туфлю, потім другу. Пазурі дракона стискали її, немов сталеві обручі, боляче тиснули на ребра й не давали вивернутися.

Встало дибки сліпуче блакитне небо, спалахнуло й згасло сонце, повільно і ніби неохоче повернулася долі земля. Снову небо; Юта репетувала, зриваючи голос, і виривалася щосили.

Поля склалися мозаїкою - жовтий квадратик до чорного. "Ковдра з клаптиків", - промайнуло десь на краю Ютиної свідомості. Блакитною змієюю звивалася маленька річка, а там, далі, синьою дугою вставало море.

Вітер відносив вдалину пронизливий драконячий запах; повертаючи голову, вона бачила невисоко над собою коричневу луску й ритмічні помаху перетинчастих крил.

Знову небо, біла безтурботна хмаринка, обрій, і небо знову... Юта смикнулася, роздираючи боки об стиснені пазурі, викрутилася та щосили вдарила ногами по твердій м'язистій лапі. Дракон не звернув на це ніякої уваги.

Стиснувши зуби, глибоко вдихнувши, Юта змусила себе розслабитися.

Вона безвольно зависла в міцних пазурах, замружившись і рахуючи про себе: п'ятнадцять, шістнадцять...

Пазурі здригнулися.

Дракон, либонь, вирішив, що жертва задихнулася, і послабив хватку. Трошечки.

Цього “трошечки” Юті вистачило. Рвонувшись що було сили, відчайдушно відштовхнувшись ліктями й коліньми, вона таки вивалилась в порожнє небо.

Здавалося, вона оглухла - навколо встала стіна ревучого вітру, спідниці накрили Юту з головою, і коли вона знову побачила землю - хтозна, вгорі або внизу - земля була вже набагато ближче.

Розчепірівшись і завмерши, як зимова жаба в товщі озерної криги, забувши від жаху навіть замружитись, Юта летіла, падала, провалювалася в повітряну яму; у наступні кілька миттєвостей земля стрімко втратила подібність до ковдри з клаптиків та кинулася їй в обличчя.

На якийсь час її свідомість потьмарилася. Відчувши поштовх і раптовий біль, вона вирішила було, що вже розбилася на смерть і лежить, закривавлена, десь у полі; але вітер так само тріпав її сукню й волосся, і, відкривши очі, вона побачила, як земля віддаляється.

В останню секунду дракон підхопив жертву, яка вислизнула, і тепер його пазурі стискали Юту ще міцніше, ще болючіше впивалися в ребра й не давали продохнути. Втім, принцеса вже не мала сил боротися - вона тільки слабко вовтузилася, марно намагаючись розтиснути жахливі пазурі. Це заподіювало більше незручностей їй самій, ніж драконові, але Юта не здавалася, смикала ногами й, зігнувшись, намагалася вкусити вкриту дрібною лускою лапу.

Крізь туман, що став у неї перед очима, вона бачила все ж таки, як поля внизу змінилися густими лісами, де вже не було ні доріг, ні просік; часом вона впадала в безпам'ятство, а тим часом ліси заступила кам'яниста рівнина, потім постали сірі з прозеленню скелі, об які розбивався прибій - дракон заніс Юту на морський берег.

Юта бачила скелястий гребінь, що випинався в море вузькою косою й закінчувався величезною, дивовижної форми горою; дракон різко завернув, і Юта усвідомила з жахом, що насправді це замок - напівзруйнований замок, який угніздився в скелях. Нерівні вежі стирчали, мов гнилі зуби; дракон став знижуватися колами, начебто даючи Юті

можливість розгледіти похилий підйомний міст, сліпі вікна-бійниці й круглу чорну діру - вхід у тунель, браму для дракона.

При вигляді тунелю сили Юти миттю подесятерилися - вона виривалася й пручалася, мов дика кішка; дракон засичав і шугонув у чорну діру.

Рот і ніс Юти миттю сповнилися попелом і кіптявою, позбавивши її змоги кричати. Затримайся дракон на мить у тунелі - і вона напевно задихнулася б, але ящір, блискавично проминувши абсолютно чорний коридор, увірвався в яскраво освітлене приміщення.

Тут страшні пазурі нарешті розтиснулись, і Юта відчула босими ступнями холод кам'яних плит.

Не втримавшись на ногах, вона сіла на підлогу й озирнулася, як уві сні. Кругла зала розмірами й оздобленням пасувала драконові; крізь неправильної форми отвір у стелі падав широкий сонячний промінь.

У центрі зали привиділася Юті громіздка споруда - стіл, схожий одночасно й на вівтар, і на жертовник. У центрі його випирав загострений залізний шип, а біля підніжжя - Юта похолола - горою лежали небачені, огидні інструменти, що викликали в сплутаній свідомості бранки образ чи то крамниці різника, чи то камери тортур. Затуманений Ютин погляд не міг уже розрізнити, що там іще купами звалено у віддаленому темному кінці зали; за її спиною задоволено засичав ящір.

Кінець принцеси Юти виявився страшнішим за найстрашніші казки.

Коротко скрикнувши, жертва дракона знепритомніла.

Перед її очима танцювали жовті вогники. Вона напівлежала на чомусь м'якому, її оточували тепло й тиша.

Горгулья, який огидний сон!

Вона потягнулася, не розплющуючи очей.

Де вона? Не схоже, щоб у своєму звичному ліжку. Може, вона знову задрімала над книжкою в улюбленому маминому кріслі?

Мама вишивала шовком сюжет стародавньої легенди про дівчину, викрадену...

Драконом?!

Вона розплющила очі й сіла.

У просторій залі було досить світло; догоряли поліна в каміні, і Юта дійсно сиділа в кріслі - але геть незнайомому, неабияк протертому й

такому великому, що в ньому могло вміститися ще півдесятка принцес. Просто перед собою вона побачила стіл, до країв заставлений тьмяними винними пляшками, а по той бік столу - горгулья! - в такому самому кріслі сидів зовсім незнайомий чоловік, темноволосий, сухорлявий, зі страдницькою складкою між насупленими бровами. Схиливши голову на плече, він чи то розмірковував про щось, чи то дрімав.

Украй спантеличена, Юта якийсь час сиділа тихо, намагаючись згадати, що відбулося, як вона сюди потрапила, і, головне, хто цей незнайомиць, що має зухвалість перебувати наодинці зі сплячою принцесою?

Може, вона занедужала, і це - лікар?

Думки її плуталися; вона не могла довести до кінця жодного ланцюжка міркувань, і, зневірившись, нарешті зважилася розліпити губи й тихенько покликати:

- Агов...

Незнайомиць підняв голову.

У нього були вкрай трагічні, втомлені очі - як здалося Юті, темно-зелені. Побачивши, що принцеса прокинулася, він не виявив ні радості, ні хоча б зацікавлення.

Якийсь час вони дивилися один на одного - незнайомиць з тугою, Юта - з дедалі більшим сум'яттям.

Нарешті, незнайомиць, зітхнувши, подався вперед і поставив на стіл порожню склянку, яку весь цей час тримав у руці.

Юта запитала пошепки:

- Ви - лікар?

Незнайомиць криво посміхнувся, і Юта зрозуміла - ні, він не лікар. Роздратована власною нерішучістю, вона запитала голосніше й вимогливіше:

- Так хто ж ви, горгулья, такий і що ви тут робите?

Незнайомиць уп'явся на неї спантеличено, потім простягнув руку до найближчої пузатої пляшки й наповнив з неї свою склянку. Відпив, поморщився, знову втомлено глянув на Юту. Підняв брови:

- Гарне запитання... Ви що ж, геть нічого не пам'ятаєте, принцесо?

Голос його був ледь хрипливатий - Юта могла заприсягнутись, що ніколи не чула його раніше.

Незнайомець тим часом піднявся, причому з видимим зусиллям - либонь, він уже чимало випив.

- Дозвольте вам нагадати, принцесо, - він дивно посміхнувся, - дозвольте вам нагадати, що вас викрав дракон.

Юта похолоділа.

- Ні, - пробурмотіла вона непевним голосом, - мені тільки наснилося, що мене викрав дракон.

Незнайомець підняв очі до стелі:

- Добре. А до цього вам наснилося, що ви були на карнавалі... В синьому капелюшку із човником, адже так? - і він уп'явся в Юту очима.

Спина Юти, ніс і долоні миттю вкрилися потом.

Вона згадала різкий драконячий запах, строкату землю, що пливе далеко внизу, вітер піднебесся, замок на скелястому півострові, що видається в море...

Було або привиділося?

Під глузливим поглядом незнайомця вона збагнула раптом, що сидить боса, що її ребра ниють, а кулаки, що ними вона гамселила по твердій лусці, вкриті синцями.

- Горгуля... - пробелькотіла вона вражено.

Незнайомець пирхнув.

Стривайте, подумала Юта, а страшна зала з огидними знаряддями, зала, куди притяг її ящір - вона теж була? Або це вже було марення?

Але якщо дракон дійсно приніс її в замок, щоб з'їсти, і якщо він не з'їв її, а оце вона сидить живісінька, чи не означає це...

Вона геть іншими очима подивилася на незнайомця, що стояв перед нею, погойдуючись і схопившись для певності рукою за спинку крісла.

Страшно подумати, яким небезпечним для людини є двобій з драконом. Не дивно, що лицар, який здолав ящера, стільки п'є.

- Я не забуду, - сказала Юта тремтячим голосом. - Ви побачите, що я можу бути вдячною. Ви вже знаєте, я принцеса... Ви, напевно, бачили мене на карнавалі в цьому злощасному капелюшку... Так, звичайно, ви були там і бачили, як огидний ящір... смердючий дракон, як він викрав мене...

Незнайомець дивився на неї, витріщивши очі.

- Ви найшляхетніший та найвідважніший лицар, - продовжувала Юта, все більше надихаючись. - Я віддячу вам по-королівському... Мій батько,

король Верхньої Конти, виконає будь-яке бажання людини, котра врятувала його дочку з лап... із брудних лап... - вона ладна була заплакати або заплодувати.

- Про що ви? - запитав незнайомиць глухо.

- Але це ж ви врятували мене? - Юта широко посміхнулася, від чого її великий рот розтягнувся до вух.

Незнайомиць відвернувся.

- Але ж ви? - повторила Юта розгублено й трохи ображено. Незнайомиць позирнув на неї з-під лоба, і в погляді його вона прочитала роздратування:

- Я - врятував?

Юта потакнула:

- З лап чудовиська... Вибачте, якщо я щось не те сказала, але ж хтось мене звільнив!

Незнайомиць обережно поставив на стіл спорожнілу склянку.

Тієї ж миті важке крісло, в якому він щойно сидів, відлетіло вбік, як пір'їнка. Незнайомиць раптом виріс аж під склепіння стелі, вигнувся дугою, підняв руки, з яких відразу вирости величезні перетинчасті крила. Замість голови на його плечах уже сиділа увінчана костистим гребенем, озброєна зубастою пащею довбня, а по плитах підлоги постукував лускатий хвіст, що взявся казна-звідки. Однак раніше, ніж старий Ютин знайомиць, дракон, закінчив свою метаморфозу, нещасна принцеса глибоко й надовго поринула в забуття.

* * *

Він звик називати себе Арманом, хоч ім'я його було Арм-Анн, і в звучанні цього імені луною озивалися всі двісті поколінь його предків - могутніх драконів-перевертнів, чиї імена зберігав кам'яний літопис підземної зали. Самотність його, що тривала два сторіччя, наповнена була їхньою присутністю - щоразу, спускаючись зі смолоскипом у надра замка, він відчував на собі погляди незліченних палаючих очей.

Хіба найостанніший листочок на дереві не є посланцем коріння?

Безмежно вільні в небі й на землі, неприборкані й майже невразливі - предки його були проте рабами Закону, і несли своє рабство з радістю, і вважали його привілеєм.

Тисячоліттями вони гордо виконували ритуал, що давав їм право безтрепетно дивитися в очі одноплемінникам. Вони жили й умирали у згоді з собою, в мирі зі своїми родичами й шановані нащадками.

Не раз, мружачись від факельного диму, проводячи рукою по кам'яних письменах, Арман читав, насилу розбираючи знаки й слова:

“Юна істота, діва... вінценосний здобич... окраса твого промислу... Нехай зміцнить тебе життям своїм, і радістю, і молодістю... Досягни успіху в промислі й виконай Ритуал, і здіймися до зірок, і жар гортані твоєї зрівняється із сонячним полум'ям...”

Тисячоліттями дракони викрадали юних бранок з людських поселень - принцес, дочок воєвод і вождів, великих і малих володарів.

У ритуальній кімнаті - круглій залі з отвором у стелі - вогнедишні ящери врочисто споживали здобич.

Безліч разів Арман брався читати опис цієї трапези, але так жодного разу й не дістався до кінця. А стіна вкрилася таким товстим шаром факельної кіптяви, що знаки неможливо стало розрізнити.

Один раз, як оповідає літопис, бранці вдалося врятуватися - її визволив богатир-чаклун, який став до бою з ящером та здолав його.

Відтоді ритуал змінився - трохи збентежені дракони вже не розправлялися із бранками негайно, але замикали їх у вежу, ніби викликаючи на герць імовірних визволителів. Довідавшись про викрадення принцеси, навколишні лицарі вирушали її рятувати; безліч їх трагічно гинуло, однак історія зберегла імена кількох щасливчиків, що насправді зуміли домогтися свого. Ймовірно, їм траплялися геть старі, або хворі, або немічні дракони. Або?..

Багато років Армана мучило це питання. Невже та відмінність, та хвороблива вада, що він ненавидів у собі й оберігав, ховав, заганняючи в найпотемніші куточки свідомості - не вважала ця проявлялась інколи в комусь зі славетних його предків?

Сповнений надії та сумнівів, він знову й знову спускався з факелом у підземну залу й вчитувався в кам'яний літопис; знову й знову він отримував відповідь: ні. Ті божевільні юнаки, яким вдавалося відвоювати замкнену в замку принцесу, були просто щасливчиками - жоден дракон не віддав бранку добровільно. Він викрадав її, щоб зжертви: “Досягни успіху в промислі й виконай Ритуал”...

Неприборкані й могутні, вони діяли так, як велів Закон. Вони були щасливі, вступаючи у двобій, і шкодували, коли супротивника вистачало на один-єдиний язичок вогню. Виконавши ритуал, вони, натхненні,

влаштували ігрища, які часто закінчувалися смертовбивством, тому що викарбувано на древньому камені: "...Пращурів вшановуй, і теплий вітер підніме крила твої, і твої нащадки вшанують тебе... Але брат твій, чия молодість припадає на твою - лихо твоє... Бийся, доки не висохне вогонь у горлянці його..."

Тепер всохнув і сам рід. Останній нащадок ширяє над замком, останній нащадок бродить зі смолоскипом у підземеллі.

"Промисел твій - честь і сила твоя. Досягни успіху в промислі, і не згасне твоє благодатне полум'я"...

Арм-Анн, що звик називати себе Арманом, не досягнув успіху в промислі.

Бували дні, коли він зовсім про це не думав - небо й море в такі дні мали свій звичайний колір. Якби таких днів було більше, він зміг би спокійно дожити до старості.

Але в інші дні - сірі, сухі, оповиті каламутною завісою, коли приходили каяття, застаріле почуття провини, туга й безвихідь - в такі дні він відчував свою неповноцінність так гостро, що не хотілося жити.

Він був вилупком, самотнім виродком, відступником - і він був останнім листям на дереві, хирлявим посланцем могутнього коріння.

Двісті поколінь його пращурів дивилися на нього з покарбованих клинописом стін. Іноді йому здавалося, що він божеволіє.

Будь-що він повинен був виконати вимогу древнього Закону, однак сама думка про ритуальну кімнату була йому страшна й огидна.

Двісті перший нащадок був страждав від нічних кошмарів. Просипаючись в холодному поту, він міг згадати лише солодкуватий запах квітів, від якого слабшали коліна й підступала нудота. Стуливши зуби, він намагався розворушити свою пам'ять - і заходив в глухий кут, тому що пригадувалося завжди одне й те саме - круглі грудки глини, що котяться слизьким схилом, дерев'яні гудзики, що котяться похилою дошкою, і голос - можливо, батька, якого він погано пам'ятав, або материн, якої він не пам'ятав зовсім.

Щоразу, вилітаючи із замку в подібі дракону й повертаючись назад, він змушений був здригтися, потрапляючи в ритуальну кімнату - а обминути її ніяк не можна було, тому що драконячий тунель починався саме там.

Змучений внутрішньою боротьбою, яка весь час посилювалася, Арман тисячу разів приймав рішення й на тисячу перший зрозумів, що відступати нікуди.

Того дня він нескінченно довго кружляв над морем, а море було таке спокійне й прозоре, що, ширяючи над сонячними відблисками, які вкривали морську поверхню, він міг бачити далеке дно. Потім, свічкою злетівши до сонця, він раптом відчув усередині безмірну легкість і настільки ж безмірну порожнечу. Він зважився.

План його був простий, з його допомогою хитромудрий Арман розраховував примиритися з родом, уникнувши при цьому Ритуалу.

Викрадена принцеса повинна якийсь час знемагати у вежі, міркував Арман. Досить, щоб хоч один лицар побажав відбити її в чесному двобої; Арман же подбає, щоб цьому сміливцю пощастило.

Нинішнє покоління лицарів було, щоправда, боягузливе та дрібненьке у порівнянні з колишнім, зате мало досить слабке уявлення про драконів та могло не знати, що насправді навіть великий воїн приречений, вступаючи в боротьбу зі здоровим і сильним ящером. Арман вирішив зіграти на цій непоінформованості.

Єдиний витязь, єдиного досить! Одного дурненького, наївного, хороброго, розважливого, доблесного, хитрого - аби тільки приїхав і підняв списа, викликаючи дракона на битву.

Тут таївся ще один секрет, на який Арман розраховував найбільше.

Справа в тому, що за неписаним, але свято дотримуваним людським законом визволитель повинен був оженитися на звільненій.

Принада, думав Арман, ледь не торкаючись води перетинчастим крилом. Хто не хоче одружитися з прекрасною принцесою? А потрібен усього лиш один хоробрий чоловік, і викрадення закінчиться не в ритуальній кімнаті, а за весільним столом...

При думці, що тяжке почуття власної провини й неповноцінності буде незабаром забуте, він відчув майже переляк.

Принада. Викрадена має бути бажана, і не тільки завдяки королівському походженню. Це дуже важливо - не помилитися. Та, кому доведеться бути замкненою у вежі, повинна з'являтися лицарям у мріях, позбавляти їх сну...

З магічної спадщини предків Арману дісталися тільки двійко заклинань так дзеркало - каламутне, вкрите мереживом тріщин; воно мало здатність показувати у своїй темній рамі події, які відбуваються далеко за стінами замку. Взаємини дзеркала і його власника склалися непросто - причиною того була кепська вдача самого дзеркала; часом воно відмовлялося служити, і Арман багато разів ледве втримувався, щоб не розколоти його остаточно.

Втім, у день капелюшного карнавалу магичне дзеркало було досить прихильне; зі строкатої передсвяткової суєти погляд Армана безпомилково вихопив юну принцесу Май.

Чарівне, веселе, граціозне створіння, народжене, щоб полонити серця. Прекрасна принцеса. Та, заради якої лицар може наважитися на смертельну сутичку. Дорогоцінний приз у небезпечній грі.

Арман ретельно запам'ятав капелюшок із човником - такий капелюшок неможливо пропустити або переплутати з іншим. Висока хвиля повинна була послужити йому прикметою, видимою з повітря, дороговказом і маяком. Велике скупчення народу, карнавал, суєта й галас були вельми доречні - що швидше рознесеться чутка про викрадення, то неспокійніше заб'ються серця лицарів, воїнів і витязів, які прагнуть здобути геройську славу та отримати за дружину прекрасну принцесу...

Він зробив усе, як хотів.

Святкова площа здавалася з висоти розцяцькованим мурашником. Він бачив, як заціпенілі було люди кинулися врозтіч, і злякався було, що не знайде у вирі кольорових капелюшків той один, єдиний; однак потім, опустившись нижче, побачив його на королівському помості, геть нерухомого - принцесу, схоже, паралізувало страхом.

Він уже витягнув пазуристі лапи, але принцеса отямилася й побігла. Він мчав над нею, приміряючись, щоб схопити жертву якомога обережніше. В останню мить вона ледь не вислизнула, проте він рвонувся - і відчув у лапах дорогоцінну здобич.

Він ніс її обережно, як міг. Замість овечки в пазурах його виявилася дика кішка, розпачлива й підступна - один раз він упустив її й потім ледь упіймав. Насправді, він не очікував від юної тендітної істоти такого скаженого опору.

Він втяг її в замок через Драконячу Брану. В ненависній йому ритуальній кімнаті стовпом стояло сонячне світло.

Він поставив її на підлогу. Можливо, вона знепритомніє - це так природно для принцеси.

Він уперше глянув на неї - і сам ледь не зомлів.

- Звідкіля в вас цей капелюшок?

Юта мовчала, забившись у куток біля каміна.

- Звідкіля в вас цей капелюшок? Хто ви така?

Юта голосно втягнула повітря. Видихнула з усією гордістю, на яку в цей момент була здатна:

- Я принцеса!

Арман пирхнув. Коли він пирхав у драконячій подобі, з ніздрів його виривалися снопи іскор. Зараз він був у подобі людини, але Юта однаково не могла дивитися на нього, не здригаючись.

Арман, дивлячись на неї, здригався не менше.

Так, лицар має бути сліпий, як кріт, аби побажати цю дівку за дружину! А щодо двобою з драконом...

Перед внутрішнім зором Армана знову виникли безформні грудки, що котяться слизькою поверхнею. Зусиллям волі він відігнав видіння.

- Я принцеса, - сказала Юта тихо й твердо.

Нічого, бадьоро подумав Арман. Нічого... Можливо, не все ще втрачено і, скажімо, завтра вдасться що-небудь придумати. Або післязавтра... Але не зараз, не тепер.

І, ретельно вигнавши з голови всі думки, він зробив суворе, належне випадку обличчя й сказав:

- Повідомляю вам, принцесо, що відтепер ви моя бранка. Зараз я посаджу вас у вежу, де ви будете замкнені доти, доки... - він проковтнув застряглу у горлі грудку, - доки не знайдеться сміливець, який зважиться вас звільнити... Якщо він взагалі знайдеться, - додав він тихіше.

Юта глянула на нього розширеними очима. Схлипнула. Прошепотіла в розпачі:

- Ви... Ви - мерзенне чудовисько...

Арман знову пирхнув.

У західній вежі, найменш зруйнованій, струменіло з-під каменю джерельце.

Глиняна чаша була повна сухих коржів, а поруч із солом'яним матрацом по-сирітському стояли величезні дерев'яні черевики.

- Тут? - запитала Юта ламким голосом.

Арман на мить пожалів її, але жалість відразу поступилася місцем роздратуванню - він знову згадав, у яку втрапив історію.

Підштовхнувши принцесу - вона гидливо відсторонилася - він з грюкотом зачинив за нею ковані двері. Постояв у раптовій тиші, голосно вимовив замовляння-замикання:

- Хорра-харр!

Юта, що стояла із протилежної сторони дверей, почула, як віддаляються його кроки.

Вона закусила кісточки пальців, переступаючи з ноги на ногу й не відчуваючи холоду онімілими босими стопами. Весь жах її становища доходив до неї поступово, поштовхами, і з кожним поштовхом вона усе болючіше кусала пальці, сподіваючись прокинутися нарешті й сказати з полегшенням: який надзвичайний кошмар!

Мелодійно дзюрчала вода, стікаючи по замшілих каменях.

Юта втрапила у в'язницю - глуху в'язницю дракона.

3

Полуденний вітер тремтить,

І море у скелях зітхає.

Туго, привіт.

Арм-Анн

Він марнував години перед тьмяним надтріснутим дзеркалом, і в запилюженій рамі безладно чергувалися картини з життя трьох королівств.

У Верхній Конті панувала розгубленість і було оголошено жалобу; чухаючи підборіддя, Арман дивився, як бліда й постаріла королева прикладає хусточку до очей, як король суворо віддає якісь розпорядження, як гірко плаче маленька Май і супитья інша принцеса - Вертрана. Потім, подавшись уперед, він спробував почути, про що там повідомляють на майдані глашатаї, але капосне дзеркало доносило лише уривки: "Наважиться... закон... її високість... під вінець..."

Глашатаї повторювали одне й те саме на всіх майданах, як і вчора, як і позавчора, і так уже багато днів. Але знатні юнаки відверталися й проходили повз них; лише раз у дзеркалі виявилася людина, готова на

подвиг - якийсь замурзаний вугляр, у якого не було ні зброї, ні бойового коня, а тільки непомірні претензії й дурна мрія оженитися на принцесі.

Арман подумав про бранку майже з ненавистю. Зараз він готовий був повірити, що дівка спеціально натягнула чужий капелюшок і підло чекала його посеред майдану, щоб зруйнувати так ретельно продуманий і гірко вистражданий план. Ще трохи - і він повірив би, що вона сама полізе йому в рота, аби тільки завдати йому прикрості.

Він застогнав. Нехай посидить у вежі, сама винна.

Спочатку все йшло зовсім непогано.

Вона зуміла протиснути в щілину голову, плечі й половину тулуба. Під вікном вежі проходив кам'яний карниз, досить широкий, але в багатьох місцях він обвалився. Перед очима Юти виявився кущик бурої трави, що прижилася на поїденому часом камені; далеко внизу ліниво переверталось море.

Сходинка над безоднею. Яка з неї користь для людини, що зовсім не вміє літати? Але Юта завзято лізла й пробиралася, розсудивши, що, вибравшись із темниці, щось придумає.

Придумувати їй не довелося, тому що якраз на півдорозі щастя покинуло найяснішу бранку. Чи то щілина під ґратами була занадто вузька, чи то принцеса виявилася не такою вже й худенькою - але Юта застрягла, причому голова її залишилася на волі, а ноги - в ув'язненні.

З кущика тьмяної трави перед Ютиним обличчям вибрався припорошений пилом сіренький жучок. Йому, напевно, дивно було бачити принцесу, яка намагається підлізти попід ґрати вузького вікна башти. Юта сіпнулася - жучок розправив тьмяні крильця й полетів. На волю.

Зневірившись, що зможе просунути вперед, смілива принцеса видихнула все повітря з легенів і спробувала відступити назад. Та ба! Ґрати не давали їй зрушитися й на волосинку, і похололій Юті уявився зотлілий кістяк, застряглий під залізним пруттям... Картина ця була така жахлива, що, рвонувшись із останніх сил, обдерши боки й подряпавши спину, вона звалилася нарешті на кам'яну підлогу своєї в'язниці.

Віддихавшись трохи, бранка сіла на солом'яний матрацик, сумно підперла щоки кулаками та вкотре поринула в роздуми.

Спроба втечі знову зірвалася, і ув'язненню не видно було кінця-краю. Авжеж, їй поки що вистачало й коржів, і води, а у віконце кожного ранку заглядав сонячний промінь, але, зрештою, хіба це життя для людини?

Особливо якщо ця людина - молода дівчина, ба більше - принцеса! До того ж - горгулья! - у будь-яку хвилину може з'явитися дракон, і якщо він жодного разу не показувався із самого дня викрадення, то це ж не означає, що він забув про жертву! Ні, тікати. Тікати негайно!

Юта рішуче підвелася - і знову сіла. Всі шляхи до втечі були вже випробувані - і марне. Крізь ґрати не протиснешся, під ґрати не пролізеш, а двері окуті залізом і замкнені заклинанням.

Заклинанням...

Юта виявила, що повторює бездумно останні слова свого жахливого тюремника: хорра-харр...

Дуже грубе, некрасиве слово, і схоже на лайку. Хорра-харр.

Сунувши ноги в дерев'яні башмаки, Юта прошкандибала до дверей. Постояла, дослухаючись. Ні звуку. Десь на околицях Ютиної свідомості блукала якась проста думка.

З вологої стінки витріщалася мокриця. Пробіг волохатий павук, огидно перебираючи довгими суглобистими лапами. Проста думка крутилася зовсім поруч, і Юта ніяк не могла її вхопити.

Розлютившись, вона зібралася вже й зневіритись, як раптом у пам'яті її сплив товстий лакей з палацу, що навчав премудростям юну покоївку:

“Ключик праворуч - замкнули скриню... Ключик ліворуч - відімкнули скриню...”

І перш ніж Юта зметикувала, до чого тут “ключик ліворуч”, губи її самі собою вимовили:

- Рраха-ррох!

Довгий скрип пролунав у в'язниці. Окуті залізом двері повагалися й гойднулися, і між іржавим їхнім краєм та стіною, на якій сиділа мокриця, виникла щілинка. Із щілинки потягнуло вогкістю, двері прочинилися далі, і обімліла Юта побачила в прорізі коридор і сходи.

Коридор і сходи! Вихід! Воля!

Драконове заклинання виявилось схожим на ключик старого лакея - вимовиш задом наперед, і двері відкриються.

Приголомшена своїм щастям, Юта нерішуче підштовхнула важкі двері й визирнула назовні. Коридорів виявилось відразу два - праворуч та ліворуч, і були ще кручені сходи, що вели донизу.

Юта замислилася було, потім скинула дерев'яні черевики - у них вона гуркотіла б, як порожній візок по бруківці - і, боса, діловито зашльопала сходами.

Замок вріс у скелі й був, мабуть, древнішим за скелі. Арман не знав напевне, хто його будував - чи то предки його предків, чи то невідомі істоти, що жили на землі о тій порі, коли на ній не було ще ні людей, ні драконів... Однак уже під час життя легендарного Сам-Ара замок являв собою чималу руїну.

Арман пирхнув. З ніздрів його вирвалися снопи іскор, тому що Арман, розмірено змахуючи шкірястими крильми, кружляв над морем.

До замку, що вгніздився на скелястому півострові, вела одна-єдина дорога - вузька, звивиста, доволі лиховісна. Майже добравшись до його підніжжя, дорога ця роздавалася, утворюючи круглий рівний майданчик - традиційне місце двобоїв. Спустившись нижче, Арман розгледів би акуратно складену в його центрі купку кісток - пам'ятник усім колишнім та майбутнім визволителям.

Арман не став спускатися. Він злетів так високо, що земля внизу затягнулася ніби туманом, і крізь туман цей до болю в очах вдивлявся в дорогу, в дороги, в усі шляхи й стежки ближньої й далекої округи... Але вони були пустельні, порожні й покинуті, і ніде не здіймалася хмара куряви під копитами баского коня, і не зблискувала на сонці зброя, і жоден лицар не поспішав на допомогу полоненій принцесі...

І тоді він заревів, могутньо, страшно, зі стовпом полум'я з глотки й димом з ніздрів, і ревіння його прокотилося над морем, і в далеких прибережних селах люди, бліднучи, шепотіли заговори й заклинання.

Драконяче ревіння повалило Юту навколішки. В першу секунду вона уявила, що ящір виявив її втечу й розлютився надміру; в наступний момент здоровий глузд узяв гору над страхом, і принцеса розсудила, що звір кричить над морем, а втеча відбулася в замку, і виходить, жахливий крик її, Юти, безпосередньо не стосується. Упевнившись у цьому, вона зважилася встати й продовжила свій шлях.

Вона шукала вихід із замку - і раз у раз поверталася до порога своєї спустілої в'язниці. Прийшов час зневіритись, однак вона мужньо жувала сухий корж, сьорбала воду із джерела й знову вирушала плутати в темних коридорах.

Удалині знову заревів дракон - але тихіше, слабкіше, сумніше.

Наступного дня день він розгублено блукав замком із пляшкою в невірній руці; темні коридори чергувалися з темними ж сходами, а кімнати були або замкнені, або порожні.

Нарешті, він спіткнувся об якийсь поріг і встав, тупо розглядаючи приміщення, яке несподівано з'явилося перед ним.

Кімната ця віддавна називалася Органною, хоча споруда, яка захарашувала її, не була схожа на орган. Швидше на величезні бджолині стільники, або багату крамницю посуду, або на мозаїку - тендітну іграшку велетня.

Проте, це був музичний інструмент - вірніше те, що від нього залишилося. Велетенський інструмент віджив своє й був непотрібний - але Арман все ж любив бувати в Органній кімнаті, розглядати срібні завитки, які прикрашали остов інструменту, клацати пальцями по товстих трубах із світлого металу й стирати пил з безлічі кришталевих скляночок, кульок, вигадливої форми посудин, що розташованих поодиноці та гронами. Іноді він намагався видобути зі споруди подобу музики, але спроби ці не приносили нічого, крім роздратування.

Арман позіхнув. Нескінченне кружляння над дорогами зовсім dokonало його; сльозилися запалені від вітру очі. Тьмяні срібні труби музичного чудовиська знущально спотворювали його віддзеркалення. Але навіщо він, власне, з'явився сюди?

Похитнувшись, він повернувся й пошкандибав туди, де юрмилися пляшки на чорному від часу столі, де жеврів камін, де порожніли два крісла.

Юта сиділа на сходинці гвинтових сходів, підібгавши під себе босі ноги, і марне намагалася прогнати розпач, що охоплював її. Вибратися із замка не було змоги; свобода лише посміялася з неї, відімкнувши двері в'язниці. Юта залишалася в ув'язненні, тільки в'язниця її стало більшою, обросла коридорами без виходу й лабіринтами, і тепер знесилений принцесі ввижався зотлілий кістяк, що сиротливо притулювся до стіни на поїдених часом сходах.

Юта в знеможено заплющила очі. В темряві замиготіли шматочки, уривки образів та спогадів.

Вона побачила чомусь стару добросерду гувернантку, що навчила читати спочатку її, Юту, а потім і молодших сестер; гувернантка розповідала щось, жваво жестикулюючи, змахуючи рукою із затиснутим у ній гусячим пером. Потім це образ стерся, а на зміну йому прийшов інший - парк палацу, ранній ранок, важке від роси листя, терпко пахне мокра трава, а

вона стоїть на галявині й чекає когось, хто повинен прийти - але все не йде... І коли очікування стає нестерпним - здригаються гілки в глибині парку, дощем опадає на землю роса, і той, довгоочікуваний, з'являється.

Юта бачить спочатку тільки темний силует між стовбурами, потім стовбури розступаються - і, посміхаючись переможно й безтурботно, на галявину виходить Остин.

Юта дивиться - і не може відірватися, заворожена. А Остин підходить все ближче, блакитні очі його сяють, він простягає руки, ніби збираючись обійняти Юту...

Сон обірвався.

Безглуздо посміхаючись, Юта сиділа на сходинці гвинтових сходів, ноги її оніміли, шкіра посиніла від холоду та вщерть покрилася сиротами - але все це не мало вже значення.

Сон був віщим. Остин прийде.

Накульгуючи, потираючи то тут, то там, Юта рушила навмання, знову й знову петляючи коридорами замку.

Арман відірвав щоку від столу - він заснув сидячи й тепер не розумів зненацька, що його розбудило.

Він спробував піднятися - і завмер на середині руху.

Далекий звук, досить приємний і тим більше немислимий у цих стінах, пробився з невідомого джерела й змусив Армана відкрити рота.

Мара?

Він пригадав із подивом, що в його сні цей звук уже був присутній, але там він був зрозумілий і доречний. Сон, однак, закінчився. А звук...

Звук повторився. Арман висмикнув з потилиці волосок.

Довгі хвилини тяглися в тиші, перш ніж звук виник знову.

Тоді Арман з несподіваною легкістю покинув крісло й заглибився в лабіринт переходів.

Він рухався впевнено й безшумно, завмираючи, коли стихав звук, і поновлюючи рух, коли звук поновлювався та вказував йому напрямом. На підході до Органної кімнати його зустрів могутній, дивовижної краси акорд.

Останній стрибок - і захеканий, трохи приголомшений Арман увірвався - таки в оселю музичної руїни.

Ще танули в повітрі останні ноти. Перелякано розгойдувалися кришталеві скляночки, вдаряючись одна об одну, але звуки їхніх зіткнень зовсім не були схожі на ті, дивовижні, що приманили Армана в Органну кімнату.

Він зупинився, хижо озируючись. Громадина мовчала, неначе вирішивши зберегти свою таємницю; у кімнаті ж на перший погляд нікого й не було.

На перший погляд.

Арман люто звів до купи брови. Процідив страшним голосом:

- Виходь.

Йому відповіддю була тиша, і навіть скляночки, які досі боязко подзенькували, потроху заспокоювалися.

- Виходь, - повторив Арман зловісно. - Ліпше буде.

Ніякої відповіді. Арманові здалося, що срібні труби музичного чудовиська зсуваються щільніше, аби приховати когось, хто за ними причаївся.

Арман повернувся, начебто збираючись іти, але на порозі кімнати знову різко обернувся:

- Ну?! Мені самому за тобою лізти, або що?

Йому здалося, що в глибині споруди щось ворухнулося.

- Рахую до п'яти, - заявив він голосом, що не терпить заперечень. - Після цього викликаю пацюків, і вони з'їдають тебе прямо у твоїй затишній схованці. Раз.

Тиша.

- Два, - Арман схрестив руки на груди. - Три.

Так, там, за строем срібних труб, хтось ховався. Зараз хитрун знову ворухнувся, і відразу гойднулося гроно кришталевих кульок.

- Чотири, - продовжував Арман.

Потроху, неохоче, раз у раз за щось чіпляючись і щось зачіпаючи, на світло вибирався хтось, вимазаний пилом і павутинням з голови до босих п'ят.

- П'ять, - невблаганно закінчив Арман, і перед ним постала Юта - принцеса Верхньої Конти.

Лахміття, на яке перетворилося бальне плаття, могли б принести своїй власниці чималий статок, коли б вона надумала жебракувати на ринкової площі. Волосся скуйовдилося, а довге обличчя схудло, через що довгий ніс здавався вже зовсім надмірним.

Довго ж я буду чекати на визволителя, подумав Арман.

Принцеса дивилася на нього з-під лоба, і в її темних очах був страх, але не було паніки.

- І що ж ми будемо робити? - поцікавився Арман з фальшивою добродушністю. - Що роблять зазвичай із бранцями, які вдаються до втечі? Здається, їх кидають у колодязь до змії?

Юта наїжачилася ще більше. Сказала тихо й з гідністю:

- Я що, давала вам обіцянку - не тікати? Це моє законне право... Будь-якому в'язневі дозволено тікати, якщо його погано стережуть...

Арман насупився:

- Погано стережуть? А як тобі вдалося вибратися, принцесо?

Відповіддю йому було горде мовчання. Арман обійшов бранку по колу, міркуючи вголос:

- Двері були замкнені заклинанням. Що ти можеш тямити в заклинаннях, принцесо? Може, ти вибралася через щурячу нору або ще якусь діру, га?

Юта пирхнула - обурення на якийсь час пригнітило її страх:

- Могли б і ліпше заклинання дібрати, дорогоцінний пане драконе! Я ці двері відмикаю й замикаю, як у себе вдома...

Звичайно, вона відразу пошкодувала про сказане, тому що Арман неприємно ошкірився:

- Он як?

І, взявши Юту за плече, підштовхнув до розчинених дверей Органної кімнати, захлопнув ці двері перед її носом та пробурмотів крізь зуби:

- Хорра-хорр...

Юта спостерігала за ним з-під лоба.

- Ну, - посміхнувся Арман, - тепер покажи, принцесо, як ти це робиш. Відімкнеш - помилую.

Юта знизала плечима, глузливо на нього глянула й сказала ніби знехотя:

- Рраха-ррох...

Двері рипнули й вічинилися. Юта ступнула за поріг, начебто збираючись гордовито вийти.

- Серед людей не користуються цим заклинанням, - глухо сказав за її спиною Арман. - Як ти його знаєш?

Юта обернулася:

- Ключик ліворуч - ключик праворуч... Ясно ж, що треба все заклинання вимовити навпаки!

Якийсь час Арман й Юта дивилися один на одного просто в вічі.

- Добре, - зронив нарешті Арман, і Юта чомусь відчула раптом певне полегшення. - Добре. Обіцяв помилувати - і помилую... Тільки... - тут у голосі його знову зазвучали суворі нотки обвинувача, - як ти насмілилась, принцесо, з'явитися сюди, і що ти тут робила?

Юта втягла голову в плечі. Дійсно, яка горгулья її вкусила, нащо було торкатися цих кришталевих горщиків? Клята цікавість...

Тепер вона попалася, несправедливо й по-дурному, і в найкращому разі її знову замкнуть, як вівцю в кошарі...

- Що я робила? - пробурмотіла вона, намагаючись говорити якомога найвніше. - Що я робила? Нічого... особливого. Я... грала.

- Грала?!

Арман розгорнув Юту за плечі - трохи грубо - і підвів впритул до очікувально стихлого музичного інструменту.

- Грай зараз.

Принцеса перелякалася не на жарт. Очевидно, вона зробила щось жахливе, по дурості в цьому зізналася, і тепер на неї чекають знущання й кара.

- Ні... - пробелькотіла вона блідими губами. - Я не те хотіла сказати...

Арман підняв очі до вкритої патьоками стелі:

- Грай. Як ти грала? Так? - він постукав пальцем по найближчій кришталевій скляночці.

Юта мовчала, стиснувшись у грудочку. Арман гучно втягнув у себе повітря. Двісті років він не розмовляв з особами жіночої статі, та й взагалі ні з ким не розмовляв, окрім себе. Йому було дуже складно додати своєму хрипкому голосу відтінку, який з певним перебільшенням можна було б назвати м'якістю:

- Ну, послухай, принцесо, я тебе не лякаю, не б'ю тебе, не кричу навіть... Ти ж грала, поки мене тут не було? То зіграй зараз, а я хочу на це подивитися.

Юта схлипнула й вирішила, що втрачати однаково нема чого. Удома вона любила гратися з кришталевими келихами - водити вологим пальцем по їхньому краї й слухати мелодійний звук, що при цьому лунав.

Вона боязко озирнулася - Арман відійшов, щоб не лякати її.

Тоді вона швидким хлопчачим рухом загнула палець до рота, послинила, потім ступнула вперед і провела по краю найближчої скляночки.

М'який, чистий, незвичайний звук народився під замурзаним пальцем, сповнив скляночку, розбудив грона прозорих куль, які відгукнулися резонансом; розрісшись і збагатившись, звук посилювався срібними трубами, відбився від кам'яних стін і вразив свого єдиного слухача - Армана.

Юта провела пальцем по краю іншої скляночки - звук змінився, тепер це був акорд. Арман, спантеличений, туго накручував на палець висмикнутий з потилиці волосок.

Юта перестала грати й обернулася.

Вона очікувально дивилася на нього - довготелесе дівчисько в лахмітті, а музичний велетень за її спиною все співав, не бажаючи замовкати після тисячолітнього мовчання.

Арман із зусиллям глтинув. Запитав тихо:

- Ти коли-небудь бачила такий інструмент, грала на ньому? Де?

Юта перевела подих - небезпеки, здається, не було. Відповіла несміливо:

- Ніде не бачила... У нас такого немає... Я просто, ну, здогадалася, як ви на ньому граєте...

- Як Я на ньому граю?!

Юта відсахнулася. Арман, напевно, міг налякати кого завгодно.

Увечері вона сиділа в кріслі, у залі, перед каміном. Це було те саме крісло, у якому вона вперше отямилася, опинившись у замку й сприйнявши Армана за визволителя. Спогад цей тепер змушував її червоніти.

Ютине лахміття змінили тепер якась хламида з Арманових скринь - він слушно вирішив, що принцеса не повинна виглядати, як бродяжка, це може відвернути визволителя в найостаннішу мить. Юта помилася й зачесалася; склянка випитого вина забарвила її впалі щоки здоровим рум'янцем і допомогла на деякий час забути про свої пригоди. Арман, сидячи по іншу сторону стола, зазначив з подивом, що в бранки досить ясний й осмислений погляд - хоча, звичайно, це не затьмарює відвертих вад її зовнішності.

- Так ви не ки... кинете мене в колодязь зі зміями? - бурмотіла Юта неслухняним язиком.

- Подивимось, - задумливо відповідав Арман. - Не кину, якщо не будеш совати носа куди не слід... Замикати тебе, бачу, марно, але ходити будеш тільки туди, куди я дозволю... Забудь думати про непослух! Пам'ятай про пацюків, про змій... - він подумав, чи не обернутися на дракона з метою залякування, проте не мав уже ні бажання, ні сил.

* * *

Остин наснився їй ще раз - але якимось розмито, невиразно, і вона не могла згадати свій сон. І все ж щоразу, вкладаючись увечері на солом'яний матрац, вона довго думала про контестарського принца й намагалася закликати його в сновидіння.

Тепер вона взувалася в старі мотузяні сандалії - а в них набагато приємніше ходити по камінню, ніж босоніж. Сухі коржі чергувалися з в'ялим м'ясом, а замість води було ще й вино. До того ж їй було дозволено підніматися на верхівку західної вежі - там був відкритий майданчик, оточений зубцями, і можна було підставляти обличчя сонцю й вітру, дивитися на море й на берег, по якому звивалася дорога.

Спочатку Юта пропадала на вежі - їй раз у раз здавалося, що на дорозі з'явився вершник. Вона сприймала за вершників камені, кущі, стовпи куряви, здійснені вітром - і щоразу гірко розчаровувалася, аби знову вдивлятися та вдивлятися.

Час від часу їй траплялося спостерігати, як з Драконячої Брами виривається чорна хмара, а вслід за нею, оповитий димом, як темним плащем, з'являється дракон. Причаївшись за кам'яним зубцем, Юта розглядала палаючу на сонці луску, гнучкий кістяний гребінь уздовж спини, довгий лискучий хвіст, що звивався петлями... Дракон вивергав полум'я, описував кола в небі над замком, і Юта, роззявивши рота, дивилася, як велично змахують перетинчасті крила, з яких одне було позначено світлим трикутним шрамом. Потім ящір неквапливо пускався вдалину, на очах ставав усе меншим і меншим, поки не перетворювався на чорну цятку, що танула над обрієм.

Полетів на лови, думала Юта. Вона знала вже, що ящір полює в горах на диких кіз - драконячий організм вимагав багато сирого м'яса.

Побут замку був простий до одноманітності. Коли-не-коли Арман зав'ялював декількох кіз, щоби з'їсти їх потім перед каміном, будучи в людській подобі. Вода бралася з джерела, вино - з неосяжних, вмурованих в стіни діжок, що напували, либонь, не одне драконяче покоління. Та й

незмінні сухі коржі, як припускала принцеса, спечені були років сто тому, не менше. Була й комора - туди, як і слід було сподіватися, заходити Юті було суворо заборонено, і вона, звичайно, дуже боялася ослуhatися.

Арман й у людському вигляді уявлявся їй страховиськом - спочатку вона ховалася в першу-ліпшу щілину, тільки-но зачувши його кроки наприкінці коридору. Коли ж суворий голос владно гукав: "Агов, принцесо!" - вона не наважувалась ослуhatися та поставала, тремтячи, перед страшні Арманові очі. І, хоча ніяких прикростей він їй не заподіював, а тільки годував, напував та стежив, щоб не порушувала заборони - відносно спокійно їй бувало лише тоді, коли він покидав замок.

Потім вона призвичаїлась і навіть кілька разів ризикнула звернутися до Армана з запитанням: а тут бувають шторми? а куди ведуть ті двері? а що, коли розігріти коржа, запхавши його в камін?

Арман відповідав сухо, але терпляче. Розігрітий корж виявився смачним, і Ютин страх потроху відступав, даючи місце поки ще боязкій цікавості.

Із усіх розваг головним залишалася сторожова вежа; дороги ж були порожні - і незабаром принцеса вирішила, що лицар-визволитель і без її допомоги відшукає замок, і що очікування можна прикрасити, придумавши собі яке-небудь заняття.

І розумниця-Юта його придумала.

Важче за все було випросити в Армана смолоскип - заодно вдалося примітити, де вони зберігаються. Пристойним приводом послужив Ютин нібито страх темряви. Спорядившись таким чином, принцеса нарешті зважилася.

Дочекавшись на вежі, поки Арман-дракон вилетить із замку, - а Юта досі здригалася, побачивши крилате чудовисько - негідниця стрімголов кинулася вниз, запалила смолоскип і заходилася досліджувати замок. А здавалося б: коли ти бранка, сиди тихенько й не шукай лиха - ба ні! Юта спускалася тепер у темну, підземну частину замку, куди входити їй було категорично заборонено.

Смолоскип здригався в рішуче піднятій руці. Низ темного балахона волочився по вологих сходинок - слизьких, стертих до дір.

Сходи привели на вузький майданчик - тепер можна було вибирати, спускатися нижче або заглибитися в коридор. Юта вирішила спускатися.

Стало помітно прохолодніше; по стінах стікали великі прозорі краплини. Юта зупинилася - і попереду, і позаду, і зверху, і знизу була тільки темрява, щільна, століттями злежала темрява, яку насилу долало світло самотнього смолоскипа.

Принцеса хотіла було злякатися - але згадала чомусь про світлячків. Світлячок у траві теж переживає схоже відчуття - навколо темно, а він береже єдиного у світі тьмянний вогник... Юта згадала, як збирала в парку світлячків і показувала їх маленькій сестричці Май, яка тоді щойно зіп'ялася на ноги... А Вертрана - та боялася ходити вночі в парк, і хлопчики-пажі боялися, і Юті дуже подобалося глузувати з їхніх страхів... Хлопці - навіть зовсім великі - дивувалися її хоробрості й визнавали за нею право верховодити у витівках, які вона ж здебільшого й вигадувала...

Танцювали тіні на мокрих стінах. Юта посміхнулася й рушила далі.

Від сходів відокремився ще один коридор; цього разу Юта завершила й, пройшовши трохи, одразу ж зіткнулася із проблемою вибору - коридор роздвоювався.

Подумавши трохи, вона кіптявою смолоскипа залишила на стіні позначку й завершила праворуч.

Зі стелі гронами звисали кажани, Юта злякалася, коли на них впало світло - але кажани не вшанували її увагою. Схоже, вони давно звикли до вогню смолоскипа, і це дало принцесі привід трохи замислитись - хто тут так часто ходить зі світлом? Хіба хазяїн замку? Що в нього тут, у підземному лабіринті - скарби?

Часті розгалуження й глухі кути турбували Юту все більше. Вона вже всерйоз подумувала про повернення, коли стіни коридору раптом роздалися.

Світло вже не досягало їх, хоча смолоскип горів рівно і яскраво.

Юта зупинилася, важко дихаючи й слухаючи стукіт крові у вухах. Це, схоже, була величезна зала - принцеса навіть відчувала рух важкого, затхлого повітря. Де ж стеля? Що там, далі?

Принцеса злякалася, що, випустивши з виду стіни й не маючи можливості робити позначки смолоскипом, не знайде дороги назад. Тому, вернувшись трохи, вона продовжила свій шлях, тримаючись правої стіни.

Що він зберігає тут? У старих легендах повнісінько загадок про драконячі скарби, на яких нібито й стоять їхні замки... А тут порожньо, величезний порожній простір у товщі скель, це хто ж його видовбав та навіщо?

Її цікавість росла разом з її страхом.

Ліворуч показалося щось велике й безформне - здається, присадкувата колона, чи то посічена чимось, чи то візерунком оздоблена... Юта, подумавши, відступила кілька кроків від стіни й освітила колону своїм смолоскипом.

Гор-ргулья!

Колону було вкрито письменами, так якими складними! Юта обійшла громадину навкруги - письмена заповнювали її до самої підлоги, а починалися, напевно, у стелі, якої не було видно. Клинописні символи подекуди поросли мохом, подекуди стерлися - скільки ж їм століть? Знаки тіснилися, притискали один одного - різні тексти, і почерк різний... А от і малюнок - а на ньому знайомий беріг, і море, і... замок!

Юта присвиснула. Фрейліни завжди забороняли їй свистіти. Згадавши про це, вона свиснула голосніше - у коридорі захлопали крила кажанів, і Юта затиснула собі рота долонею.

Тисяча горгулій...

Наступного дня Арман нікуди не вилітав - і Юта нудилася, валандаючись по коридорах і видивляючись із вежі дорогу. Трохи розважили її немислимих розмірів білі птахи, які оселилися в прибережних скелях і тепер вели неспокійне гучне життя - волали, лаялися, по черзі висиджували пташенят і висмикували одне в одного пір'я. Похитнувшись, Юта пішла з запитанням до Армана - той скупо пояснив, що птахи називаються калідонами, уникають людей і тому здавна оселяються поруч із драконами. Бурмочучи вдало придуману рахівничку - "Раз - дракони, калідони, два - дракони, калідони" - Юта попленталася назад на вежу.

Ще через день Арман - пощастило! - полетів з раннього ранку, і Юта, прихопивши зі сховища новий смолоскип, поспішила в розвідану нею підземну залу.

Знайти була непросто - але Юта наловчилася орієнтуватися по своїх же, кіптявою смолоскипа залишених знаках. Кажани знову не звернули на неї ніякої уваги, та і Юта вже не здивувалася, коли стіни коридору зненацька розступилися та в обличчя повіяло затхлим протягом.

Потім час, здається, зупинилася. Цікава принцеса виявила ще чотири колони, покриті клинописом, а скільки їх було взагалі - горгулья знає! До того ж, стіни в багатьох місцях теж були поцятковані знаками, і малюнки зустрічалися, так які! Юта довго стояла, роззявивши рота, перед зображенням невідомо якого чудовиська, що вибиралося з моря. Дракон поруч із цим звіром здавався просто кімнатною собачкою, але ж маляр зобразив чудовисько в таких деталях, які наводили на думку про те, що він не видумав його, а бачив, і зовсім близько...

Азартно пританцьовуючи, Юта й далі віддавалася захоплюючому дослідженню. Зрештою її неvigубну цікавість були винагороджено -

продираючись крізь незнайомі знаки, вона наткнулася раптом на обривок зовсім зрозумілого, звичайною мовою написаного тексту: “В хороброго Дин-Ара було двоє синів, і коли досягли вони років і здійнялися на крило, настав день їхнього двобою... Гортані юнаків сповнені були вогню, і самі вони сповнені були доблесті... Але пав у бою молодший, Шан-Ан, а старший, Акк-Ар, утвердився, і змужнів, і досягнув успіху в промислі, і крила носили його до глибокої...”

Текст обірвався.

Юта, уражена, стояла перед кам'яною книгою, і їй здавалося, що, зробивши тільки крок, вона потрапила в інший, зовсім неймовірний світ.

“Гортані юнаків сповнені були вогню”...

Що ж, і хоробрий Дин-Ар, і двоє його войовничих синів насправді існували? Вони були дракони? Ну звичайно ж, раз вони із крильми й узагалі... Але ж правда це чи казка, і хто це написав?

Забувши про усе на світі, Юта водила пальцем по кам'яних рядках, вишукуючи зрозумілі букви. Ну от, знову!

“Юкка приходить із моря, і діти його, і онуки, і правнуки з'являться з безодні... Бережи свій вогонь, і нехай захистить він тебе від жахливого Юкки, і від дітей його, і онуків, і...”

Юта витріщила очі. Оце горгулья! Ще й жахливий Юка, що...

Стривай, а чи не той це звір з картинки? Той, здається, теж з моря вилазив...

І Юта заходила розшукувати малюнок із зображенням на ньому чудовиськом, але знайти вже не змогла, а замість цього прочитала раптом:

“Я піднімаюсь до небес, і моя тінь лежить у скелях, маленька, як зіниця мишеняти... Я опускаюся на землю, і моя тінь зустрічає мене, як мій брат...”

Смолоскип затріщав, але Юта не звернула на це уваги. Вона водила пальцем по останньому напису - той був висічений глибоко, чітко й читався куди легше за інші... Може, цей текст не такий вже й старий?

Встановити це Юті так і не довелося. Тобто спочатку все було добре, вона розглядала письмена, майже тицьнувшись у них носом, і смолоскип світив навіть яскравіше, ніж колись... Але потім за її спиною голосно зітхнули, і в ту ж мить виявилось раптом, що смолоскипів уже не один, а два, і тому так ясно.

Юта скрикнула - поруч, у двох кроках, стояв Арман, стояв мовчки, нерухомо, як втілення розплати. У танцюючому вогненному світлі вузьке обличчя його здавалося лиховісним, як ніколи.

- Я ненавмисно, - швидко пробурмотіла Юта, і безглуздість цих слів відкрилася їй відразу після того, як їх було вимовлено.

Арман мовчав. Це мовчання було вироком.

- А що я такого зробила? - голос принцеси по-зрадницькому затремтів.

- А от ми зараз подивимося, - з убивчим спокоєм пообіцяв Арман.

Зі змертвілої Ютиної руки було вилучено смолоскип. Арман постояв десь хвилину, дивлячись бранці в очі, потім жбурнув обидва смолоскипи на підлогу. Жбурнув та наступив ногою - спочатку на один, потім на другий.

Повалив дим, і стало темно - так темно, що Юта відразу перестала розрізняти, де підлога, а де стеля.

- Я йду, - сказав Арман у темряві, і голос його віддалявся. - А ти залишишся тут. От і подумай, чи варто було пхати носа, куди заборонили!

Кроки його стихли перш ніж Юта перевела дух.

Вона стояла в цілковитій темряві, і в голові її безглуздо повторювалася остання прочитана фраза: моя тінь зустрічає мене, як мій брат. Як мій брат. Мій брат.

Вона, Юти, ніколи не мала брата, але це не має значення. Ніякий брат не з'явиться в це підземелля, щоб вивести сестру на поверхню. Вона осліпне, вона вмере в темряві, вона ніколи більше не побачить сонця. Жорстокий дракон буде насолоджуватися її стогоном, її слізьми, її розпачем...

Але тут він або все-таки пішов?!

- Агов, - голос Юти зворушив би й крижану брилу, - агов, ви тут?

Ніякої відповіді.

- Послухайте, - вона намагалася говорити спокійно й мужньо, але раз у раз пускала півня, - я ж не така винна, як здається... Тобто винна, звичайно, але подумайте... Що поганого в тім, що я трохи почитала тут написи? Тут же немає ні золота, - Юта схлипнула, - ні коштовностей... Ні алмазів, ні рубінів, ні цих... сапфірів... І я нічого не вкрала... - їй довелося зробити паузу, щоб угамувати схлипування й витерти кулаком носа. Навколо стояла темрява - густа, як чорнило; Юта щільно замружилася, щоб її не бачити, і продовжувала:

- Вам, може, й подобається мене лякати... Але це погано, це... жорстоко, я ж і так ваша бранка... Відгукніться, будь ласка...

Тиша.

Тремтячою рукою Юта намацала шорсткувату поверхню колони й притулилася до неї всім тілом.

- Може, все написане тут - таємниця... Так я ж нікому не скажу... Ні про те, як вони билися, ні про цього Юкку, що увесь час вилазить із моря... Я ж не знаю, може, і не було ніякого Юкки... Так я ж однаково нічого не розумію!
- викрикнула раптом вона запекло й зло. - Тут же не по-людськи написано! Ну кому гірше, якщо я спробую прочитати?!

Тиша.

Юта сповзла по колоні на кам'яну підлогу.

- "Гортані юнаків... сповнені були вогню", - сказала вона пошепки, сама не усвідомлюючи, що говорить. - "Я піднімаюся до небес, і моя тінь лежить у скелях, маленька, як зіниця мишеняти... Я опускаюся на землю, і моя тінь зустрічає мене, як мій брат".

Тверда рука лягла їй на плече - вона скрикнула від жаху.

- Ходімо, - глухо сказав Арман.

Юта дріботіла за ним, насилу встигаючи; коли вони проминули лабіринт та піднімалися сходами, вона наважилася запитати:

- Ви бачите в темряві?

- Ні, - відгукнувся Арман відсторонено.

Смеркло.

- Що ти там шукала? - поцікавився Арман.

Юта потупилася. Знизала плечима:

- Нічого... Я хотіла... Побачити...

Арман мовчав, і вона наважилась-таки запитати:

- А всі ці... люди, тобто дракони... Вони насправді були?

Арман відійшов до вікна. Над морем піднімався червоний місяць.

- Це літопис мого роду, - сказав, не обертаючись.

Горгулья, подумала Юта.

- А Юкка? Він теж з... вашого роду?

Арман подивився на неї через плече. Дівчисько та й годі.

Прикидається? Або дійсно аж така цікава? Втім, що за лихо... Дивно, чи думав він, що буде, м-м-м... обговорювати... Ну, словом, що знайдеться співрозмовник, що отак наївно запитає: “А Юкка?”

Він посміхнувся, і Юта, зауваживши це добрим знаком, посміхнулася теж.

- Юкка, - сказав Арман повчально, - Юкка - морське чудовисько... Здавна він і його родичі були страшними ворогами драконячого роду... А з'являвся він з моря, і єдина зброя проти нього - вогонь. Ясно тобі, принцесо?

- А хто такий Дин-Ар? - запитала Юта негайно.

Арман уразився: хіба таке бачено? Спробуй збагну тепер - сердитися, сміятися...

- Дин-Ар, - сказав він, зітхнувши, - мій славний предок, сто шістнадцятий у роді...

Очі Юти зробилися круглими, як блюдця:

- Сто шістнадцятий? А скільки всього поколінь ваших предків?

Арман знеможено заплющив очі. Дурненька принцесо, не запитуй про те, чого не в змозі зрозуміти.

- Я двісті перший нащадок, - сказав він утомлено.

- Двісті перший?! А скільки вам років?

Він посміхнувся:

- Двісті тридцять два.

Принцеса помовчала, розмірковуючи, чи може це бути правдою. Запитала обережно:

- Правда? А скільки живуть дракони?

- Доки не вмруть.

- Правда?

Арман відвернувся.

Він був такий малий тоді, що про загибель батька зберігся не спогад навіть, а, по суті, спогад про дитячий спогад. Гуркіт, спалах - батько, вражений прямим ударом блискавки, впав у море... Йому було, здається, трохи більше двохсот... А через двадцять років умер дід.

Юта вивела його із задуми, процитувавши страшним шепотом:

- “Акк-Ар ствердився, і змужнів, і дожив до глибокої”... Але ж він свого брата вбив, так?

Що ж, подумав Арман. Я сам винний - став жертві щось пояснювати, дозволив розмірковувати про справи роду...

Він згадав, як у темряві підземелля здригався нсмерть переляканий принцесин голос: "...моя тінь зустрічає мене, як мій брат". І що за дивина, до цих її слів він був жахливо злий, і сидіти б дівчиську без світла не годину й не дві... Але ж дуже незвичайно було почути ці рядки з її вуст. Незвичайно й... приємно, чи що? Він розчулився й вивів її на поверхню...

- А... - почала було Юта й затнулася.

- Що?

Юта запекло засопіла, не наважуючись запитати.

- Ну, чого тобі, принцесо?

- У вас... ну, взагалі, у драконів бувають імена, як і в людей?

- У людей, - сухо поправив він, - у людей, як і у драконів.

- Можна взнати, як вас звать?

Він задумався. Вимовив насилу:

- Арм-Анн.

З двома смолоскипами було зручніше, ніж з одним.

- Отут незрозуміло... - бурмотала Юта. - Це драконяча мова?

- Древній діалект.

- А ви розумієте його?

- Почасті.

Залі не було видно кінця-краю, і все нові й нові колони, вкриті письменами, зринали з темряви.

- А що тут написано? - Юта водила пальцем по вологому камені. Арман раз у раз притримував її:

- Не руками, принцесо!

Юта сахалася, щоб одразу наблизитись знову:

- Отут є й знайомі букви, й не зовсім знайомі... Що це?

Арман поблажливо пояснював. Чергувалися більш чи менш давні описи вдач, звичаїв, літопис найважливіших подій, якими, як правило, були битви, сутички й двобої: "...і зустрів Дон-Ар брата свого старшого Дав-Анна, і була їхня сутичка подібна до вогняного вузла... І стягся вузол, і

загинув Дав-Анн, і Дон-Ар заволав переможно - але рани його були глибокі, як море, і пролив він море крові своєї та в море ж і впав...

Загинули обоє, і осиротів рід...”

- “Осиротів рід”, - пошепки повторила Юта. - Війна між братами?

Та сама історія повторюється й повторюється... Тільки той, про якого я читала раніше, “змужнів” та “дожив до глибокої старості”, а тут, бачте, “осиротів рід”... Навіщо ж було битися?

- Це звичай, - сказав Арман сухо. - Рід продовжує тільки найсильніший з братів. Тобі не збагнути.

- Не збагнути, - пробурмотіла Юта.

А після хвилинного мовчання раптом заговорила швидко й переконано:

- А пам’ятаєте ті рядки про тінь, що зустрічає, як брат? Пам’ятаєте? Той, хто їх писав, ХОТІВ зустрітися із цим своїм братом, і не для того, щоб його вбити. Як ви це поясните?

- Ніяк, - глухо відгукнувся Арман. Юта, підбадьорена, продовжувала:

- Я думаю, що вбивати братів не так уже й добре. Рано чи пізно залишаєшся сам-самісінький, і тоді вже доведеться зі своєю тінню розмовляти... Ось ви, - вона докірливо подивилася на Армана крізь полум’я свого смолоскипа, - ви теж убили свого брата?

Арман мовчав так довго, що вона злякалася.

- У мене, - повільно сказав він нарешті, - в мене ніколи не було братів.

“...Загибель роду!”

Його дід був горевісником. Мало до нестями лякали звинувачувальні вигуки та лиховісні пророцтва.

“Загибель роду, розпад, кінець! Кого ти виплодив, сину?! Де дужі онуки, де носії мого полум’я, готові до боротьби на славу роду? Чи цей вилупок, Арм-Анн, уціліє?”

Батько мовчав. Арман тремтів, забившись у куток.

“Наші предки не вибачать нам, сину. Родові потрібна нова кров, потрібні свіжі крила. Арм-Анн - квола гілка. Де його брати, народжені для двобою?!”

Потім була блискавка, що осиротила Арм-Анна.

Він трусонув головою. Смолоскип Юти мерехтів далеко попереду - принцеса стояла, роззявивши рота, перед чорною брилою плаского, здібленого каменю:

- Горгулья, це що таке?

Арман наблизився, думаючи про своє. Кивнув відчужено:

- Тут вміщено пророцтво.

- Пророцтво?

- Так... Про долю роду та всіх його колін.

- Вам відоме ваше майбутнє?!

Він посміхнувся:

- Ні. Ти ж бачиш, пророцтво зашифроване. Не знаю, чи намагався хтось його зрозуміти... Якщо й намагався, то марно.

Юта стояла, зачарована. Хитросплетіння ліній полонило її, гіпнотизувало, обіцяло нечувану таємницю іншого, невідомого світу...

- А я зможу зрозуміти? Ну, прочитати, збагнути?

В Армана опустилися руки. Смолоскип його засичав.

- Слухай, - сказав він проникливо. - Цьому каменю багато тисяч років. Ти - дівчисько, плюгавка, піщинка, лусочка... - він забарився, підбираючи слово, і Юті довелося допомогти йому:

- Шкаралупка.

- Шкаралупка, - погодився Арман. - Зухвала, нахабна шкаралупка з нездоланим потягом до неприємностей.

Юта часто закліпала:

- Знаєте... Як на дракона ви дуже пишномовні.

Він онімів, а принцеса, скориставшись цим, поспішила додати:

- Ні, я нічого такого не хотіла сказати... Будь ласка, дозвольте мені ходити сюди самій. Будь ласка. Ну, будь ласка.

Вечері - мідь, золото - зрання.

Думаю, що і не треба

Ні згадки, ні побажання.

Арм-Анн

Тепер вона ціліснітькі дні проводила в підземеллі. Арман дивувався, але й був задоволений - так він, принаймні, знав, що принцеса поглинута справою й не замишляє чергової каверзи.

Він спостерігав за нею, як за дивовижною звіринкою, що втрапила до нього в клітку. Іноді він спускався вслід за нею в підземелля - без смолоскипа, невидимий - і подовгу дивився, як вона водить замурзаним пальцем по древніх замшілих відмітинах.

З людьми - з тими, хто живе в сільських будинках під солом'яними стріхами, в міських кварталах під черепицею або в королівських палацах - Арман мав довгі й складні взаємини.

У найніжнішому дитинстві він мав лихо призвичаїтися до пороку - а те, що це порок, так ще й жахливий, йому згодом пояснив озброєний різкою дід. Причиною всього було чарівне дзеркало.

Родичі Армана користувалися ним за потреби або з нудьги, але ніколи - з цікавості. Арман витяг його з мотлоху, почистив та встановив у своїй кімнаті; тоді воно ще було ясне й ціле та слухалося волі глядача, і годинами показувало хлопчикові картини чужого життя.

Він був єдиною дитиною у величезному замку; батька він палко любив, але той завжди був пригноблений і пригнічений, діда ж маленький Арм-Анн намагався уникати.

Батько іноді клав важку долоню йому на потилицю, змушуючи завмирати від радості, і дарував дрібні непотрібні речі - камінці, пряжки. Дід виховував онука - навчав його й карав.

Стоячи у величезній холодній залі, Арм-Анн до хрипоті повторював напам'ять епізоди з історії роду. Кожен урок починався й закінчувався з перерахування численних імен - пращури тяглися перед очима хлопчика похмурою нескінченною низкою.

Напевно, кожен із предків мав матір - у цьому щасті останньому нащадкові було відмовлено. Предки мали братів - тих, з ким належало стати до бою, змужнівши. Арман був самотній з колиски, і вся дитяча потреба спілкування дісталася бездушному предмету - магічному дзеркалу.

Дзеркало не можна було любити, але й карати воно не сміло. Зовні байдуже, воно, розважаючи, підсовувало маляті зовсім неймовірні відомості.

Він бачив, як ватага хлопчаків - а він не міг уявити собі, що стільки хлопчаків може існувати на світі - чомусь дразнить зграйку інших дітей: він спочатку сприйняв їх за дивних хлопчиків, і тільки потім почув їхню справжню назву - дівчатка...

Він дивився, як роблять сир з овечого молока, як статечно вечеряє велика родина, як сповивають дітей, як споряджають мерців, як перегортають багат шарові брили - книги... Ті, у дзеркалі, були в чомусь дріб'язкові й метушливі, але й різноманітні напрочуд - Арман не переставав з них дивуватися.

Так він дивувався і в той день, коли дід вирішив, нарешті, поцікавитись, за якою справою проводить так багато часу його єдиний онук. Масивний свічник розколов дзеркало, що покрилося з того часу павутиною тріщин, а Арман довго пам'ятав покарання, якого він зазнав.

Значно пізніше він зрозумів, чим прогнівав діда. Можливо, саме дзеркало колись скалічило його драконячу сутність... Або ні? Може, нещасне скло безневинно постраждало?

І от тепер Юта дивувалася й лякалася, дивлячись, як цікавість в очах її тюремника коли-не-коли затується завісою давніх спогадів.

Дуже скоро він витяг Юту з її закутка й посадив за довгий стіл у кімнаті з каміном - щоб була перед очима. Спочатку принцеса нітилася; потім звикла й щосили намагалася триматися шляхетно.

Втім, після дня, проведеного за роботою в клінописному залі, шляхетні манери самі собою забувалися. Вона мовчки наминала коржа - руки чорні від пилу й кіптяви, щоки палають, очі азартно виблискують - наче й не принцеса зовсім, а задоволений життям рудокоп. Наївшись, дослідниця відкидалася в крісло й відтіля, з лискучої глибини, дивилася на Армана довгим інтригуючим поглядом.

Витримавши необхідну паузу, він запитував удавано байдуже:

- І що ж?

Юта зусиллям волі опускала куточки губ, уже готові радісно розповзтися до вух, і повідомляла ніби неохоче:

- Я спіймала символ, що означає "вогонь".

Арманові було відомо, що символи "небо", "нещастя" й "відважний" уже "спіймано", вивчено й ретельно перемальовано Ютою на стіну біля каміна.

- Вітаю, - говорив Арман серйозно, насилу прожовуючи в'ялене м'ясо, - ти вичерпала з моря вже три жмені води! Працюй, і відкриєш дно.

Юта дивилася на нього зухвало й глузливо, погляд її красномовно стверджував: побачимо!

Правда, бували дні, коли Юта втрачала упевненість; очі її вже не сяяли натхненно, і до символів, уже намальованих на стіні біля каміна, не додавалося ні єдиної риси. Повечерявши, вона відразу йшла на вежу - виглядати визволителя в дедалі густішій темряві.

Арман знав, що нічні пильнування її марні. Давно охрипли глашатаї на міських майданах; давно повернулося у звичне русло життя в королівському палаці Верхньої Конти, а в суміжних країнах розміреним плин буднів і зовсім не порушувався. Схоже, три королівства зі спокійною совістю залишили Юту драконові.

Дослідження Юти зайшли в тупик, потім вирвалися з нього - було знайдено символи "море" й "жахливий" - і знову застопорилися, загрузли в нескінченних хитросплетіннях незнайомих знаків. Трохи остигнувши, вона знову проводила дні на вежі, присвятивши довгі години розгляданню порожньої дороги.

І - дивна річ! - незабаром вона помітила, що й Арман переймається тим самим.

Вилітаючи з замку в драконячій подобі, він часом нехтував полюванням та далекими польотами, щоб покружляти над дорогами, наче когось виглядаючи... Схоже, появи визволителя він чекав з не меншим, а радше навіть із більшим нетерпінням, ніж полонянка... А навіщо, власне?

Юта замислилася.

Досі сам процес звільнення представлявся їй досить туманно - з'явиться, мол, лицар, переможе дракона в битві... А що означає - переможе, і як це буде виглядати?

Арман кружляв понад берегом - освітлений західним сонцем броньований велет. Юта подивилася на дорогу й уявила озброєного вершника, що викликає дракона на двобій.

У лицаря спис, гартований меч, і навіть палиця з шипами... Чи зможе він пошкодити луску? Хоч більш-менш значно пошкодити, не кажучи вже про знесення голови, як про це запевняють стародавні легенди? Чи вдасться взагалі завдати разючого удару перш ніж витязя зіб'є з ніг вогняний смерч?

Стривайте, подумала Юта в паніці, але не може ж ящір бути невразливим? Скільки існує переказів про переможців драконів, які приносили додому хто язика, а хто цілую відрубану голову!

Відрубану голову... Юта глитнула.

Арман кружляв, ніжачись у висхідних потоках теплого повітря; був він схожий на геральдичне чудовисько, що зійшло із гравюри; силует його на тлі рожевого неба був грізний і водночас граціозний.

Може бути, він чекає лицаря, щоб зжертви його, як дику козу? Може, вона, Юта, коли подумки закликає Остина, несвідомо бажає принцові загибелі?

Вона відразу відкинула цю думку, як нестерпну. Визволителі існують, щоб перемагати, а як же інакше?

Але думка, відсунута в найдальший закуток свідомості, все ж не бажала зникати. Уночі Юті привиділося небо, всуціль закрите перетинчастими крильми, й потоки полум'я, холодного і липкого, немов кисіль...

Арман-дракон шкірив зубасту пащу, і вивалювався меч із чиєїсь ослаблїої руки.

У Юти пропав апетит, вона блукала по замку похнюплена, пригнічена, спустошена. Арман поглядав на неї стурбовано.

Через кілька днів він приніс когось у пазурах. Юта, що саме чатувала на вежі, перелякалася до смерті - їй здалося, що дракон тягне ще одну викрадену принцесу. Але, придивившись, вона помітила, що нова жертва крилатого ящера покрита білою вовною, а чотири ноги її, оздоблені маленькими чорними ратицями, безпорадно смикаються в повітрі.

Кинувшись униз, у кімнату з каміном, Юта застала там Армана-чоловіка і при ньому очманілу, налякану, однак цілу й неушкоджену дику козу.

- Це молоко, - недбало пояснив Арман у відповідь на мовчазне Ютине здивування. - Хочеш молока? То здій її.

Юта й коза пильно одна на одну подивилися. Принцеса озирнулася, шукаючи якоїсь дійниці - і виявила на столі дуже зручний для цієї мети глечик. Коза відступила на крок, не зводячи з Юти настороженого погляду.

- Може, її прив'язати? - обережно припустила Юта.

- Я потримаю, - запропонував Арман так само недбало.

Тепер коза переводила стривожений погляд з одного на іншого та все задкувала, задкувала, аж доки наткнулася на крісло.

Арман рішуче ступив уперед - коза, що знала його як жахливого дракона, мекнула в тихій паніці. Арман схопив її за мініатюрні рижки, а Юта накинулася ззаду, грюкнула глечик на підлогу й обома руками вчепилася в худе козяче вим'я.

Коза замекала щосили. Вим'я вислизнуло з Ютиних пальців, а глечик з брязкотом покотився по підлозі, вдарився об стіну й розсипався на купу черепків.

- Що ж ти... - пробурмотів Арман. Коза, вирвавшись, забилася в кут і відтіля виблискувала круглими від жаху очима.

- Вельмишановний добродію, - сказала Юта гордовито. - Невже ви вважаєте, що принцеси в палаці більш нічого не роблять, тільки кіз доять, еге ж?

Арман не найшовся, що відповісти.

Після ще декількох невдалих спроб подоїти козу Арман запропонував забити її й з'їсти. Втім, добросерда принцеса переконала його - тварину було випущено на свободу. Юта ж залишилася в полоні.

* * *

Велетенські птахи - калідони - вивели пташенят. Мружачись од вітру, Юта дивилася, як піднімаються над краєм гнізда бузкові голівки, вкриті зваляним пушком, як роззявляються жовті роти і як діловиті батьки закидають в них дрібну рибку. Дорослі калідони були білі, мов хмари, і граціозні, хоч і вкрай скандальні створіння.

Одного разу Арман спустився в підземелля, у клинописний зал, і заборонив Юті турбувати його.

Юта й не турбувала. Останнім часом вона трохи охолола до таємниць клинопису, то й усамітнення Армана було їй дуже до речі: тепер вона мала змогу відвідати місце, яке давно її цікавило. Місцем цим була кімната, яку, і не без підстав, вона вважала Армановим житлом.

Важко сказати, чому їй так туди кортіло. Вона прекрасно розуміла певну нетактовність такої витівки й мучилася сумлінням; ясно було також, що Арману не сподобається її візит, якщо він про нього довідається. Але цікавість її, не вгамована загадками клинописного залу, виявилася сильніша й за страх, і за делікатність.

Важкі двері не було замкнено; злодійкувато озирнувшись, Юта майнула всередину, залишивши їх відкритими.

Кімната виявилася несподівано великою, пустельною, запилюженою; одне вузьке віконце під стелею ледь пропускало денне світло.

Юта озирнулася; уздовж стіни тяглася вузька дерев'яна лава, навпроти, важко вдавившись у кам'яну підлогу, здіймалася скриня - відшліфована до блиску, але тьмяна від часу. А у віддаленому, зтягнутому павутиною кутку...

Юта стрепенулася. Там, у кутку, стояло велике дзеркало, тьмяне, надтріснуте.

Горгуля, хто б міг подумати, що в цьому замку може виявитися дзеркало! Навіть таке запилюжене... Невже Арман має звичай дивитися в нього, чепуритися?! По ньому не скажеш, однак дзеркало - ось воно!

Юта ступила вперед і віч-на-віч зустрілася зі своїм віддзеркаленням.

Вона не бачила себе вже бозна-скільки часу; темна безформна хламида, недбало стягнуте в пучок волосся, та й обвітрені губи - не прикраса... Міркуючи, вона провела рукою по запилюженій поверхні, і в ту ж мить дзеркало освітілося зсередини.

Юта відсахнулася, а в овальній рамі замиготіли зненацька обличчя, і стріхи сільських будинків, і висока трава, і знову обличчя... Щось сердито запитав жіночий голос - він лунав просто із дзеркала, Юта навіть вщипнула себе за руку! Але побачене не було марою й не зникло від цього щипка, і чоловічий голос, теж сердитий, голосно відповів:

- Звідки мені знати?! В коморі дивися!

Гавкіт собаки. Мукання череди корів, й одразу, без переходу - бій годинника на вежі.

Магічне дзеркало! Ось і нагорода принцесі за страх і незручності!

Вона чула про подібні дива ще з колиски - няньки охоче розповідають дітлахам казки про Ложку, що годує всіх потрошку, Дрючок-всіх-б'ючок, Хлопчика-з-морквинку та Балакуче Дзеркало; втім, вважалось, що чарівні предмети зберігаються далеко за морем. Але дзеркало - ось воно!

Юта посунулася вперед, жадібно вдивляючись у звичайне, буденне, але таке далеке й недосяжне для неї життя. Картини перемінювалися непослідовно й плутано - деякі з них, відверто інтимні, змушували принцесу червоніти й відвертатися. Звуки лунали то ясно, то приглушено, то взагалі невиразно, і Юта вже трохи очманіла від миготіння фарб та

розмаїття голосів, коли раптом стало тихо, і в рамі з'явився вишуканий інтер'єр, який негайно виявився кімнатою в палаці короля Акмалії.

Кімната сповнена була народу, схоже, у ній відбувався пишний прийом.

Король і королева чемно розмовляли з двома туго накрохмаленими послів - Юта відразу впізнала їх, це були послы Верхньої Конти! Лакеї розносили вино в високих келихах, погойдувалися напудрені зачіски дам, хтось невимушено сміявся, але Юта не чула ні звуку - дзеркало загадково мовчало... Рюші, бантики, брошки й підвіски - як вона ненавиділа їх раніше, і якими милими здавалися вони тепер! Потім у сумовиту порожню кімнату занедбаного замку увірвалися й сміх, і голоси, і дзенькіт келихів, і весь простір усередині рами заповнило сяюче личко прекрасної принцеси Олівії.

Юта закусила губу.

Олівія, оточена кавалерами, ласкаво приймала знаки уваги.

Ось поруч із нею майнула в юрбі світловолоса голова - і Юту пройняв холодний піт, але ні, це був не Остин. Контестарського принца не було на прийомі.

- А для чого ж існують літні резиденції? - тонко всміхаючись, говорила Олівія. - Авжеж, для пікніків та вечірніх прогулянок... Для романтичних зустрічей, і не смійся, Вертрано!

Олівія повернулася - і Юта побачила сестру. Верта стримувала сміх; на її сукні, на плечуку, теліпалася тоненька жалобна стрічечка.

Юта застигла.

Як же це так. Як же це так, послухайте! Адже вона ще жива... Вони поховали її, але як же це так! Як вони можуть сміятися, пити вино... Вони ж НАВІТЬ НЕ СПРОБУВАЛИ врятувати її!

Олівія в дзеркалі встала - заметушилися численні залицяльники.

Акмалійка рушила до дверей, за якими видно було пишний екзотичний сад, але зупинилася. Запитала впівоберта:

- До речі, Верто... Що чуто про бідолашну Юту?

Вертрана винувато знизала плечима:

- Ти знаєш, герольди викликали лицарів разів двісті... Жоден не з'явився. І чому так?

- Чому? - посміхнулася Олівія. - Свята наївність... Бо за законом визволителя змусили б на ній оженилися, от чому. Ти собі уявляєш,

оженитися на Юті! - і, розвернувшись, рушила геть у супроводі залицяльників.

Юта сиділа застигла, заціпеніла; дзеркало згасло, і в мутній його поверхні вона побачила себе - некрасиву, незграбну, з великими краплями сліз на впалих щоках... А потім за своєю спиною вона побачила Армана.

- Ніхто не прийде, - сказала Юта тихо.

Арман мовчав.

- Ніхто не приїде! - повторила вона голосніше. - Навіщо ви викрали мене, за мною ж ніхто не приїде!

- Це не твоє діло, - сказав Арман похмуро.

- Не моє? - пальці Юти бгали й рвали пелену балахона. - Не моє? Треба було відразу мене зжертви, а не мучитися самому й мене... морочити.

Арман дивився у вкриту павутинням стіну.

- Навіщо... - Ютин голос тремтів. - Якби ви викрали гарну дівчину... По неї з'явилися б, щоб битися, сотні лицарів... Ви ж цього хочете? Я знаю, я давно зрозуміла... Так навіщо ж ви викрали... мене?

Арман запитав повільно:

- Отже, тебе звать Юта?

Юта осіклась, і Арман відвернувся.

Яка недоречна була вся ця розмова, особливо тепер, після довгих годин, проведених у підземеллі, наодинці із предками, з родом, із Законом...

Він запитував у мертвого каменю поради, і одержував одну й ту саму відповідь:

“Досягни успіху в промислі...”

Отже, доведеться відвести Юту в ритуальну кімнату. Вона має рацію - визволителя чекати немає сенсу. Може, це... на краще? Чому він, Арм-Анн, дотепер залишається негідним предків, наймерзеннішим, найнікчемнішим з роду? Він, чистокровний нащадок Сам-Ара! Чим ця принцеса краща чи гірша за сотні інших таких самих принцес, що зустріли в ритуальній кімнаті свою жахливу, але таку урочисту смерть?

Щось змінилося в його обличчі. Юта помітила це відразу і вмить перестала плакати. Новий страх, не схожий на попередні, повзучий та паралізуючий страх виник раптом невідь-звідки та в короткі декілька секунд охопив принцесу. Арман звів на неї очі - і в людських його рисах його вона

побачила й кістяний гребінь, і криві вишкірені зуби, і відблиск полум'я з-під важких надбрівних дуг. Дракон.

- Юто, - сказав Арман. Голос його, зазвичай хрипкуватий, зараз пролунав, мов скрегіт. - Юто.

Вона не могла промовити ні слова. Арман підвівся.

Зараз? Просто зараз?

- Ходімо, - сказав він, і слова його впали, як занесена сокира.

Вона підвелася, покірною, заціпеніла під його поглядом. Так дивився батько його, і дід його, і двісті поколінь...

Але зір йому затуманився.

Перед ним стояла дівчина, жалюгідна й безпорадна. Обличчя її наче затягнулося серпанком, але він ясно, ясніше ніж годилося, побачив її вії, що стрілочками злиплися від сліз.

Прокляття.

Юта хитнулася, заколивалася, розчинилася в напливі каламуті, і жирним слизьким схилом покотилися безформні грудки.

Різко, нестерпно запахло квітами; грудки котилися й котилися, великі, маленькі, пульсуючі; кожна залишала в рідкій грязюці на схилі нерівну доріжку, і доріжки ці перетиналися, сходилися й розходилися, і Арман не міг уже на це дивитись.

Двома руками тримаючи себе за горло, він осів на кам'яну підлогу; Юта, отямившись, стояла над ним - розгублена, злякана, тремтяча.

Двісті перший нащадок ніколи не зможе виконати визначене.

Рід закінчився безславно, призвівши на світ безсумнівного й мерзенного виродка.

5

І родиться місяць - покривлений пазур

Першого в світі дракона.

Ніч ненаситна. Небо бездонне.

Арм-Анн

Насувався шторм.

Цілу днину море гатило об скелі, а надвечір стало тихо й задушливо, і навіть на верхівці вежі не відчувалося ані найменшого подуву. Затишок був негарним, промовистим.

Арман божеволів.

Блідий, аж синій, охлялий, сповнений їдкою іронією, він сидів у кріслі перед каміном, закинувши ноги в чоботях на захаращений стіл, цідив вино та вголос розмовляв сам з собою. Юту, що причаїлася за дверима, кидало в жар від цієї розмови.

- І з'явився на світ двісті перший нащадок! - проголошував Арман, стримуючи дикий сміх. - І залишився в живи... І не подавився вином, ось... - він підніс пляшку до губ і зробив великий ковток, - і не впав у море... І не гинувся ненароком, як це буває з ви... виродками... І досягнув... досягнув успіху в... у промислі, та в якому! Він перейнявся... сповнився... покохав... блакитний капелюшок. Капелюшок, так! Він задумав сам себе перехитрити... З'явиться, мовляв, дурень... недоумок, так... І звільнить нащадка від... від... Прокля-аття!

Скоцюрбившись, Арман загамселив по столу кулаками. Юта, яка підглядала в щілинку дверей, тремтіла, але ось уже годину не наважувалася піти. Все, все давно стало їй зрозуміло. Історія Ютиного викрадення, позбувшись недомовок та прикрас, виявилася всього лише дурною помилкою.

- Він перехитрив себе! - горлав Арман злісно. - Але долі... Не обдуриш, ти... двісті перший нащадку!

Розпач Армана лякав Юту, щось у неї всередині стискалося болісно, наче передчуваючи лихо. Принцеса досить швидко догадалася, що Арманове нещастя пов'язане з якимсь "промислом", але що це значить, дракони ж бо не займаються ремеслом?

Юта згадала той моторошний погляд, що так налякав її перед тим, як з Арманом стався дивний випадок. Чомусь їй стало здаватися, що "промисел" і цей погляд таємничим чином пов'язані, і по спині їй забігали найнеприємніші мурашки.

Слово "промисел" траплялося в клинописних текстах, що прикрашали собою підземелля. Що воно означало? Як це пов'язане з її, Ютиною, долею?

- Нащадок Сам-Ара! - викрикував Арман, захлинаючись вином. - Чого ти не здох немовлям? Чого ти дожив до цього дня, і до цього капелюшка, і до цієї принцеси?

Юта гризла пальці.

- Ти думав... - голос Армана ослаб, - думав сховатися за спину дурненького визволителя з мечем... Сховатися від обов'язку.. Від честі... Від слави... Думав відкупитися, покидьок...

На хвилину він затих, затуливши обличчя долонями - Юта обережно переступила з ноги на ногу. Ніби відчувши її присутність, Арман обернувся до дверей. У жовтому світлі близької грози Юта побачила його обличчя.

Це було обличчя людини, змученої глибоким стражданням.

Юта розчулилась. Розчулившись, втратила пильність, занадто налягла на двері - ті рипнули й відчинилися. Юта не встигла відскочити.

- А-а, - промимрив Арман, нітрохи не здивувавшись. - Ось вона, жертва.

Він спробував підвестись. Відступаючи, Юта виставила вперед руку, ніби захищаючись, і пробурмотіла:

- Арм-Анн...

Він ошкірився:

- Як? Що ти сказала, принцесо?

І перш ніж Юта встигла відповісти, він дмухнув на неї.

Не дмухнув навіть - дихнув, так дракони дихають вогнем.

Арман забув, що він перебуває в людській подобі. А може, від вина й переживань обидві його подоби цілком злилися в його свідомості.

Та хоч би й як, але Арман дихнув. Вкрай перелякана Юта кинулася бігти. Арман, петляючи, спотикаючись і тримаючись за стіни, рушив геть.

Він був п'яний, як ніколи.

З третьої спроби перекинувшись-таки на дракона, він пішки пробрався через тунель і, тільки діставшись виходу, здійнявся на крило.

Вечір був збуджений, криваво-червоний, абсолютно безвітряний. Море глухо шуміло; Армана кинуло вбік, він торкнувся крилом води й ледь не звалився у хвилі, але в останній момент вирівнявся, хоч і насилу.

Швидко сутеніло. Німіли крила, голова йшла обертом від випитого, він ніяк не міг здійнятися вище - тягло вниз обважніле черево. Море, якому годилося бути внизу, норовило то стати дибки, то перекинутись набік. Замок раз у раз ліз в очі, хоч Арман старанно повертався до нього хвостом.

Я тверезий, важко перевертало в його голові. Я цілком спроможний...
Прокляття!

Він знову зачерпнув води й розлютився, й ця злість допомогла йому опанувати себе. Зневажаючи себе й увесь світ, він рушив геть від берега й від замку, гнаний ненавистю й розпачем.

Безвітряне затишшя затягувалося. Від обрію наповзало темне безформне громаддя, більше схоже на купи чорнозему, аніж просто на хмари. Армана нудило. Метушливо змахуючи враз знесиленими крильми, він летів і летів, наче намагаючись утекти від себе.

Стояче повітря над морем здригнулося. Потім здригнулося ще, й відразу, без попередження, налетів крижаний вихор. Запала темрява, тільки край обрію раптом яскраво спалахнув, щоб тієї ж миті й згаснути.

Гроза.

Арманові стало весело. Що ж, нехай. Це кумедно. Це пригода.

Аби тільки геть від замку, від принцеси, від ритуальної кімнати, від клинописного залу, від такого життя. Геть.

Обрій спалахнув знов, і знов, і знов, і ось уже чутливе вухо Армана вловило в ритмічному гуркоті моря далеке відлуння: угу-гу...

Арман хотів посміхнутися, але зубаста паща не була для цього пристосована. Вихор, зненацька геть озвірівши, вдарив його по крилах, закрутив, обсипав солоними бризками; тієї ж миті по лусці рясно забарабанили великі краплі. Арман відчував, як вони стікають у підчерев'я, огинаючи луску, скрапуючи зі стиснутих пазурів.

Треба повертатися, подумав Арман. Йому ще й досі було весело, та надто вже він утомився.

Отут усе й почалося.

Гроза налетіла раптово, люто й нещадно.

Арман шугав поміж блискавок; небо над його головою щомиті вкривалося мережею блакитних вен. Небо, катоване, ревіло, нестямно кричало від обрію до обрію, і в цій каші із хвиль і хмар не було вже ні верху, ні низу, і ні якогось певного напрямку.

Він, здається, протверезів, але це вже не мало значення. Найпалкіше прагнення повернутися не могло допомогти в каламутній пітьмі, і Арман остаточно заблукав. Хмари обліпили його чорною ватою, праве крило зсудомило, і воно відмовилося коритися. Кілька довгих секунд він просто падав, як підстрелена лисуха; тоді крило раптом заплескало з шаленою силою, і він вислизнув з-під велетенської хвилі, що вже готова була злизати його, як жаба злизує прямо з повітря необережну мошку.

Але блискавка - блискавка не бажала випускати здобич. Хтось безмірно древніший, ніж усі Арманові предки, хтось, озброєний палаючим колінчатим списом, нещадно цілив у темну спину з кістяним гребенем. Він промахнувся вперше і вдруге, а третій раз ледь не став для Армана останнім, і неминучу загибель вдалося відтягти тільки рвучким, карколомним маневром.

Батько. Його батько кружляв над морем, і його простромила блискавка. В якусь мить Арману здалося, що привид батька, привид чорного, вбитого блискавкою дракона літає зовсім поруч, що крізь хмари дивляться його червоні очі.

Арман збагнув, що це смерть. Він не злякався й не відчув полегшення, тільки з'явилася, начебто ззовні, урочиста думка: так прийшов кінець славетного роду...

Блискавка встала на весь зріст - ніби хтось намалював на небі величезне генеалогічне древо.

Юта дивилася на грозу крізь ґрати вікна, шулилася від поривів вітру й здригалася від ударів грому.

Вона не боялася грози. Колись вона хизувалася своєю хоробрістю перед іншими дітлаками; тепер їй раз у раз спадали на думку слова сивої няньки - виховательки маленької принцеси Май.

- Блискавка, - примовляла бабуся під час грози, - блискавка драконів шукає... Не любить їх, вогнем випалює. Як побачите блискавку - знайте, це по драконову душу...

Юта здригалася, затулялася од вітру й не знала, радіти їй, журитися або лякатися.

Арман полетів п'яний, безпорадний; за півгодини потому налетіла гроза, і стільки часу вже минуло, а дракона досі немає й немає...

А чи він іще живий?

Якщо ні, то Юта вільна. Неясно поки що, як вибратися із замка й знайти дорогу додому, але тюремник загинув і, отже, Юті не загрожує темна небезпека, пов'язана зі словом “промисел”.

А якщо Арман живий? Чи зможе він повернутися, знайти замок у суцільній темряві?

Якщо не зможе, то будь-який лицар, якщо він усе ж таки з'явиться до її визволяти, буде в цілковитій безпеці. Кінець страшним снам і тяжким думкам. І замок, і скарби - ану ж у замку все ж таки зберігаються скарби - належать їй, Юті, і тому, хто прийде її рятувати.

Так чи сяк - а виходить Юті велика вигода від цієї грози. Дракон гине в море - який щасливий випадок!

Хльоснув по очах білий спалах блискавки.

Він розповідав їй про своїх предків. Він дав їй свою хламиду. Він спіймав для неї козу.

Він може з'їсти її, Юту. Він і визволителя з'їсть.

Блискавка спалахувала безперервно - навкруги стало ясно, мов удень.

Він самотній і нещасний.

Замок здригався під ударами велетенських хвиль.

На вежі скаженів вітер. Учепившись за кам'яний зубець, Юта спробувала кричати - але вітер, поглумившись із цієї дурної витівки, заткнув їй рота. Вона затихла, втиснувшись у камінь, слухаючи ревіння моря та удари блискавок. Що може зробити одна принцеса проти розбурханої стихії?

Він не знайде дороги додому. Він ослабне. Блискавка вб'є його.

Загуркотів грім, ніби поспішаючи підтвердити ці її думки. Тоді Юта висунулася з-під зубця й показала небу язика.

Вона пам'ятала, де зберігаються смолоскипи. За раз вдавалося принести всього десять-дванадцять; Юта боялася, що не встигне.

Смолоскипи, горою звалені на верхівці вежі, негайно промокли. Вона не знала, займеться її багаття чи ні.

Упавши в темряві, вона обдерла коліна, переламала всі нігті на правій руці й боляче подряпала щоку.

Кресало знайшлося на каміні; руки не слухалися, іскра не висікалася, смолоскип не бажав займатися.

Нарешті, хитаючись, вона донесла вогонь до вежі. Вітер, розреготавшись, відразу задув його.

Вона повторила увесь шлях спочатку, і, всім тілом затуляючи вогонь від вітру, сунула смолоскип у купу таких самих смолоскипів, але залитих водою.

Вогонь задимів та, як їй здалося, згас. Вона готова була вже заплакати, коли це з-під гори звалених на вежі смолоскипів виповз непевний димок.

Юта відступила. Багаття раптом спалахнуло, трохи обпаливши їй коси. Арман мав на диво добрі смолоскипи, і Юті довелося поступитися майданчиком, оточеним кам'яними зубцями, бурхливому вогню.

Вітер безсило лютував, але тільки роздмухував полум'я на вершині вежі. Падав дощ, палала купа обсмолених ціпків, Юта стояла внизу, на темних сходах, і стискала долоні.

Побачить? Чи вже мертвий? Побачить?

Арман побачив, але не відразу збагнув, що це не міраж і не марево.

Вогник здавався далеким, слабким і маленьким. Але це був єдиний маяк у цій мішанині з неба, води й смерті.

І він полетів на вогник, кидаючись убік щоразу, коли чув над головою тихий тріск, що передвіщав черговий разючий удар.

Море роззявляло сотні жадібних пащ, оточених пінними губами. Море хотіло зжертви дракона.

Але вогник наближався, й ріс, і перетворювався на багаття, й поставало з темряви громаддя замку, і, останнім зусиллям вивернувшись від блискавки, він кинув змучене драконяче тіло в Браму.

На ранок небо очистилося. Майданчик на вершині західної вежі зберігав сліди згарища - чорне вугілля, чорна кіптява на камені, білястий попіл.

Арман пройшовся попелом, і ноги його провалювалися по гомілки, лишаючи по собі глибокі безформні сліди - Арман кульгав.

Руки його, особливо права, боліли й нили від плечей аж до пучок. Губи розтріскалися, очі були запалені й ледь визирали з-під набряклих повік. Горло втратило спроможність видавати розбірливі звуки, і говорити тому доводилося пошепки.

- Я бачив батька, - пошепки ж сказав він Юті.

Та, стримана зовні, але внутрішньо переповнена усвідомленням власного героїзму, здивувалася:

- Батька?

- Мені здалося... Батько загинув від удару блискавки та впав у море. Я тоді ще й лускою не вкрився.

Помовчали. Арман обережно ворухив правим плечем, прислухаючись до того, як стогнуть суглоби.

- Батько іноді приходив до мене уві сні... Ти знаєш, у мене був дуже суворий дід. Він виховував мене, коли я осиротів. Проте він зневажав мене. Він і батька зневажав за те, що той не мав більше синів, моїх братів, здатних убити мене у двобої...

Арман сипів, йому було важко говорити.

- А мати? - запитала Юта, і теж пошепки.

- Не пам'ятаю... Батько рано... втратив мою матір.

Море, жовте після шторму, захаращене клаптями водоростей та рваними медузами, незграбно вовтузилося біля підніжжі вежі. Юті раптом уявилася мовчазна, сумна жінка - дракониха у вигляді людини, і як вона стояла на вежі й чекала - чоловіка? синів?

- А... які вони, жінки-дракони?

Арман мовчав довго, і Юта зрозуміла, що він так і не відповість.

- А вам хотілося б... мати братів? - запитала Юта тоді.

Арман дивився на море.

- У мене дві сестри, - сказала Юта, ніби міркуючи про щось. - Вертрана, щоправда, має кепську вдачу, але вона по-своєму любить мене. І я її. А Май добра й весела, мені було б самотньо, якби я не мала сестер... Мені й так самотньо.

Вона раптом посміхнулася своїм думкам:

- А знаєте, коли мені було років десять, я вміла підстрелити з рогатки муху...

- Овва? - здивувався Арман. - А що таке рогатка?

Солодко мружачись, Юта дивилася вдалину:

- Рогатка... Пажі, і кухарчуки, і всі дітлахи палацу ходили за мною табуном, і не бачили, яка я негарна, їм було начхати...

- Ну, - простягнув Арман у нерішучості, - не така вже й...

Принцеса всміхнулася:

- А вам навіщо ж делікатничати? Через мою потворність багато сліз пролилося. І моїх, і чужих... Знаєте, як буває, коли дітлахи, подорослішавши, зненацька побачать у вчорашній командирші - посміховисько?

- Не знаю, - сказав Арман, зітхнувши.

- І не треба, - погодилася Юта. І відразу, без переходу, запитала: - А що таке промисел?

Арман дивився, як народжуються над обрієм хмари, світлі, з округлими м'якими боками й пласкою підшвою внизу.

- Що таке промисел? - голос Юти здригнувся.

- Це, - повільно відповів Арман, - те саме, чим так прославились мої предки й у чому я зовсім не досягнув успіху. Це древній обряд, пов'язаний... ти впевнена, що хочеш про це довідатися?

- Я впевнена, - ледь чутно пробурмотіла Юта.

Арман розминав кисть правої руки пальцями лівої.

- ...пов'язаний з викраденням і наступним пожиранням принцес.

Юта не сполотніла, не закричала й не заплющила очі.

- Що ж, - сказала вона після паузи, - чогось такого я очікувала.

- Дійсно? - здивувався Арман.

Красені-калідони плавно кружляли над гніздом, раз у раз в'яло покрикуючи.

- Виходить, - запитала Юта тихо, - і доблесний Сам-Ар, і сини його, і Лір-Ир, і Нур-Ар, і Дир-Ар, і син його Акк-Ар...

- Як ти запам'ятала? - здивувався Арман.

- ...всі вони були людожери? - прошепотіла Юта, не звертаючи на нього уваги.

Арман розім'яв кисть правої руки й взявся за лікоть.

- Людожерами... Яке... невдале слово.

Юта не чула його. На обличчі її застигла маска не страху навіть, а відрази.

- Я розбирала їхні письмена... Я читала літопис їхнього життя... Вони... Я думала, вони були могутні, славні... А вони їли людей, та ще й жінок!

- Не жінок, а цнотливих дівчат, - пробурмотів Арман. - Принцес.

Юта обернулася до нього, і очі її сповнені були гіркотою й гнівом:

- І той, хто написав на камені ці рядки... “Я піднімаюсь до небес, і моя тінь лежить у скелях, маленька, як зіниця мишеняти”... Це написав людожер?

- Ні, - швидко сказав Арман. - Це я написав.

Вона витріщилася на нього, забувши закрити рота.

- А я не людожер, Юто, - він стиснув собі ліктя до хрускоту, - я ж сказав тобі, що не досягнув успіху в промислі... Тому я виродок, тому я нікчема, тому я себе зневажаю.

- Зневажаєш?! - від здивування Юта перейшла на “ти”.

- Слухай-но, кожен рід має свої закони... Твої родичі зневажають тебе, бо ти некрасива. Це вважають за ваду. А моя вада - в іншому... Я... Ну, коли я був юнаком, то я... Мій дід міг перебити мені хребта одним ударом свого хвоста... Він... Я боявся його гірше за смерть, але це... Послухай, чого ти так у мене втупилась? Сам не знаю... нащо тобі це... звісно, нецікаво.

Бажаючи загладити болісну незручність від своїх безглузких слів, Арман раптом простягнув руку та з силою жбурнув у море обгорілий смолоскип.

Цей зовсім несподіваний та, звичайно ж, безпечний жест видобув з її грудей крик, що силою міг зрівнятися з передсмертним.

Зручно влаштувавшись перед надтріснутим дзеркалом, вони мовчки дивилися на картини придворного життя, що неквапно змінювали одна одну.

Сновигали заклопотані покоївки, пралі розвішували для сушки величезний прапор з котячими мордами; на кухні билися кухарчуки, король розмовляв з генералами, пажі гралися в камінці на задньому ганку.

Норовливе дзеркало раз у раз ухитрялося втиснути між цілком доладними сценками якусь нісенітницю; особливо воно чомусь полюбляло до домашніх тварин та подовгу милувалося розмаїтими подробицями з їхнього життя.

Селянка доїла корову; билися собаки, шкутильгала по узбіччі качка, ведучи за собою цілу вервечку каченят. Потім блимання, строкате сум'яття - і ось уже королева Верхньої Конти прогулюється парком у супроводі фрейліни.

- Мама постаріла, - тихо сказала Юта. Арман уловив у її словах докір і насупився.

Поверхня дзеркала знову затягнулася брижами, потім вкрилася кольоровими плямами й, нарешті, прояснилася. Юта скрикнула, оживившись:

- А це моя сестра Май!

Дівчина сиділа в парку, на цямрині фонтану з золотими рибками - якраз там, де Юта так полюбляла розмовляти сама з собою.

Арман теж упізнав принцесу Май - яка ж бо гарна вона була тоді, напередодні карнавалу, як їй личив капелюшок із човником! - і важко зітхнув.

- Вона на мене геть не схожа, - сказала Юта, - і це добре. Правда?

Май про щось замислилась. Неуважно поводячи рукою у воді та розполохуючи рибок, вона, здавалося, не бачила при цьому ні фонтана, ні сестри Вертрани, котра саме підійшла.

- Завтра влаштовують купання, - сказала Верта, сідаючи поруч на цямрину.
- Поїдеш?

Май витягла руку з води. По її пальцях стікали прозорі краплини.

- Довго ти показуватимеш усім своє горе? - запитала Вертрана, стихивши голос. - Невже ти думаєш, що мені не жа...

Зображення заколивалось, помутніло й розтануло, а на зміну йому після хвилинного миготіння прийшло інше зображення - череда корів, що забрели по коліна в дрібну річечку, неквапом ворушили щелепами та ляскали хвостами по ребристих боках.

- Та друга - теж твоя сестра? - запитав Арман.

Юта повільно кивнула.

Корови не зникали із дзеркала хвилини три; Юта дивилася повз них та думала про своє.

Потім дзеркало знову помутнішало, і крізь цей туман проступили потроху обриси пташиної клітки. У клітці вертівся великий папуга, зелений із червоним; папуга безупинно балакав тільки йому зрозумілою мовою, з острахом відсуваючись від унизаної перснями руки, що намагалася просунути між прутами клітки тонкий, пещений палець.

- ...не в мої роки, - донісся із дзеркала чоловічий голос, хоча рука, безсумнівно, належала молодій жінці.

Мелодійно засміявся інший, аж надто знайомий Юті голос. Юта засовалася:

- Накажіть дзеркалу показати щось інше.

- Ти вже говорила мені “ти”, - посміхнувся Арман.

Юта зашарілася:

- Накажи дзеркалу...

Арман знизав плечима:

- Ти ж знаєш, іноді йому просто неможливо наказувати.

Папуга в дзеркалі несамовито розгойдувався на жердинці.

- Тіті - хороший, - ніжно сказав голос принцеси Олівії. - Ну скажи: Тіті...

Тіті - хороший...

Папуга вибухнув пташиною лайкою. Пещений палець одсмикнувся.

- Якщо ти хочеш знати мою думку, тато... Заспокойся, Тіті... Якщо ти хочеш знати мою думку, то вся ця історія із драконом, ну як тобі сказати...

Трохи фальшива. Я не здивувалася б, довідавшись, що викрадення Юти придумане для того, аби видати її, бідолашну, заміж. Ти ж знаєш, як її батьки переживали через те, що Юта приречена на вічне дівоцтво?

Клітка хитнулася. Папуга, нахиливши увінчану чубчиком голову, вигукнув різким металевим голосом:

- Церремоніймейстер!

Унизана персями рука відразу спробувала погладити папугу різь пруті клітки. Пташка в паніці забила крильми.

- Може, я трошки цинічна, - зітхнув дзвінкий голосок Олівії, - дракон, звісно, жадливий... Але, тату, чого не зробиш заради щасливого заміжжя?

Юта потворна, на жаль, і допомогти їй міг тільки ореол жертви.

Вважалося, що хтось спробує її “визволити”, якщо це слово отут доречне.

На жаль... Тепер, гадаю, Юта прийде додому сама, в лахміттях, і заявить, що їй вдалося втекти... Бідненька.

- Обережно, - стурбовано проговорив чоловік, - Тіті дзьобне тебе в палець.

Олівія дзвінко реготнула. Потім продовжувала серйозно:

- Ні, справді, як тобі ця версія - сватання за допомогою дракона?

- Важко сказати, - непевно протяг чоловічий голос. - А дракон не іграшковий?

- Не знаю, не знаю... Може, найманий?

Оглушливо заверещав Тіті.

- Мені завжди було Юти жаль, - сказала Олівія. - Але доти, доки вона не роззявляла рота. Коли вже ти потворна, то хоч чемності навчися! Дівчину прикраша...

Дзеркало замиготіло, спалахнуло й одразу, без переходу, показало поросятко з хвостом-пружинкою, що піднімається на купу недоїдків.

Арман мовчав. Юта всміхалася, проте від цієї усмішки їй боліли губи:

- Ну як?

- Хто це? - тихо запитав Арман.

- Сусідська принцеса... От кого б тобі викрасти - від лицарів проходу б не було.

Порося заклопотано рилося в помийній купі.

- А ідея в неї непогана, - сказала Юта якомога весело. - Ти б хотів працювати свахою?

Арман подивився на неї невидючим поглядом. Юта тішилася з усієї сили:

- Якщо по дві принцеси на місяць, але можна й три... Добре, якщо дві, то це двадцять чотири весілля на рік! А якщо викрадати відразу по декілька...

Вона затнулася, не зводячи очей із дзеркала. У дзеркалі був принц Остин.

Він повільно їхав на коні темної масті, і кінь понуро опускав голову, тому що принц раз у раз відпускав повід.

Дорога - незнайома Юті, серед лісу прокладена стежка - була пустельна.

Принц їхав один, похмурий і невеселий, із незвичними вертикальними зморшками над переніссям. Ось Остин глибоко зітхнув і підняв голову, Юті здалося, що їхні очі зустрілися, й вона ледь втрималася, щоб не гукнути його. Тієї ж секунди дзеркало скаламутилося на мить, щоб одразу показати півня, який підминає під себе курку.

- Друг? - швидко запитав Арман.

Юта промовчала.

- Хто він тобі? Га, Юто?

- Та ніхто, - буркнула вона знехотя. - Це принц країни Контестарії на ймення Остин.

- Принц, - Арман встав. - Як він до тебе ставиться?

Юта підняла на нього змучені очі:

- Яка різниця, Армане?

Він крокував кімнатою:

- Принц... Він не боягуз, сподіваюся?

Тоді Юта теж встала:

- Припини. Остин не буде визволителем. Я не дозволю тобі дихати на нього вогнем! Раніше, ніж ти встигнеш зробити Остину якусь прикрість, я кинуся з вежі, зрозуміло?!

Вона майже не підвищувала голос, але Арман, уражений настільки несподіваним та безстрашним натиском, зніяковів:

- Дурниця яка... Так не збираюся я кривдити цього твого хлопця, ну що ти!

- Він так же мій, як і твій, - гордовито проголосила Юта.

Стародавній музичний інструмент лунав велично й суворо. Юта шукала щораз нових акордів, а Арман не наважувався доторкнутися до кришталевих ободів через забобонний страх, що в нього нічого не вийде.

- Може, ти вмієш співати? - глузливо поцікавилася принцеса.

Арман за своїм звичаєм висмикнув із потилиці волосину:

- Лише над морем. Під завивання вітру.

* * *

Відчувши себе трохи упевненіше, Юта перш за все потягла в Армана в'язку ключів.

Якби її запитали, навіщо - вона, мабуть, не змогла б відповісти. Ключі зберігалися в зарослому павутиною кутку Арманової кімнати, праворуч од входу. Що ними можна відімкнути та з якою метою - було геть незрозуміло, але саме ця обставина, можливо, і підштовхнула негідницю-Юту.

Арман ключами не користувався, і пропажу помітив спочатку тільки павук, якому не стало на що кріпити павутиння.

У Юти, як і раніше, було багато вільного часу - Арман занадився літати убік людських поселень, де намагався всіляко нагадати про себе - підпалював дерева, ревів, кружляв над збожеволілими від жаху селищами. У такий спосіб він сподівався розбуркати місцевих сміливців, хоч поки що виходили навпаки - перелякані витязі боялися навіть подумати про сутичку с вогнедишним ящером.

Юта не знала про Арманові мандрівки - повертаючись щоразу знесилений і злий, він не відкривав їй справжньої мети своїх польотів. Покинута сама на себе, принцеса взялася досліджувати замкнені кімнати.

Висячі замки неабияк заіржавіли, і ключі, як не чистила їх Юта камінцями та піском, не ставали від цього новіші. Ключів було багато, і майже всі завбільшки як невеличка коцюба. Насаджені на сталеве кільце й схожі через це на неохайну залізну бороду, вони були жахливо важкі й незручні, але ж треба було ще здогадатися, який замок яким ключем відмикається!

Вечорами вона ховала від Армана руки. Горгуля, хіба це були руки принцеси - усі в подряпинах і плямах, що не змивалися, з обламаними нігтями й обдертими кісточками пальців!

І от одного чудового дня - а з ранку він зовсім не здавався таким вже й чудовим, було похмуро і Юта ледь не погиркала з Арманом через якусь дрібничку - одного чудового дня важкий замок, який сотні років прикрашав собою непримітні дверцята в одному з бічних переходів, клацнув.

Юта не повірила б вухам, якби відразу слідом за першим клацанням не почула друге і ключ у її натруженій руці не повернувся б на два оберти.

Десять тисяч горгулій! Дужка замка на мить забарилася й відпала, як відпадає гудзик від добротного на вигляд, але старого камзола. Масивне тіло замка грюкнуло на кам'яну підлогу, і якби воно впало на ногу Юті - принцеса скульгавіла б до кінця днів своїх.

Гуркіт падіння довго відлунював коридорами, стрибаючи від стіни до стіни; Юта не мала часу його слухати. Скільки разів за всі дні, проведені в Армановій оселі, їй доводилося відкривати двері, і щоразу вона відчувала при цьому незрівнянне відчуття перемоги. Зараз це відчуття було навіть гостріше, ніж тоді, коли їй вдалося вибратися з вежі.

Замок упав, але двері не поспішали відкриватися. Юта подумала, чи не промовити заклинання, але до цього не дійшло - піддавшись поштовху, двері хитнулися всередину, і Юту залила хвиля важкого, застоюного повітря.

Принцеса злякалася - раніше їй якось не спадало на думку, що її знахідки в таких дивних і заборонених місцях можуть виявитися не так забавні, як жахливі. Якийсь час вона розмірковувала, чи не відступити їй з гідністю, поки не пізно; однак що довше вона стояла, то лютіше вимагала данини її вроджена цікавість. Врешті-решт, насилу піднявши перед собою важку в'язку ключів - свою єдину зброю - Юта протиснулася в щілину відкритих дверей.

Уперше за сотні років сюди увірвався протяг: він розвівав під стелею полотнища стародавнього павутиння, в якому колихалися висохлі тіла древніх павуків, що вмерли колись від голоду.

Вітерець ворушив древній мотлох, купами звалений уздовж стін. Притискаючи до грудей зв'язку ключів, Юта ступила вперед та обережно нахилилася над найближчою купою.

З самісінької її верхівки виглядала наполовину зотліла дерев'яна посудина. Довга її шийка носила сліди вогню, а з тріщини на боці випливала застигла цівка чорної рідини.

Юті стало моторошно. Долаючи острах, вона навшпиньки перетнула кімнату з кутка в куток.

Вкрита застарілими патьоками, біля стіни лежала невеличка, на вигляд добре збережена скринька. Поверхню її вкривало різьблення - трикутники, косі квадрати, кола.

Засувка, що колись замикала скриньку, валялася тут-таки, поряд - вигадливої форми гачок, зовсім не іржавий - либонь, золотий. Юта приловчилась й піддала скриньку ногою, сподіваючись відкинути кришку.

Удар був, напевно, занадто сильний - кришка відлетіла, але услід за нею подалися всі чотири стінки скриньки, тож вона зовсім розпалася, здійнявши стовпчик сухої й смердючої куряви.

Юта сховала обличчя в хламиду. Курява осіла, і серед дерев'яних решток скриньки виявилися безладно розкидані фігурки.

Ясно, що це була настільна гра; фігурки були чотирьох видів і, напевно, різних кольорів, але стверджувати це напевно було тепер неможливо. Вирізьблені з кістки, з чорними тьмяними очицями, вони ніяк не нагадували ні драконів, ні людей - деякі мали крило, але лиш одне; інші стискали у величезний кулак єдину руку, а треті були влаштовані так складно, що Юта, як не намагалася, так і не змогла порухувати їхні голови та хвости.

Затамувавши подих, Юта нахилилася й двома пальцями підхопила найближчу кістяну фігурку. Та виявилася несподівано важкою, і, озиваючись на дотик, глухо дзенькнула, наче в тулубі її перекотився дзвоник.

Принцеса злякано впустила знахідку - та впала без найменшого звуку. Воістину, у драконів все не як у людей...

Заінтригована, вона поборолла бажання втекти й продовжила огляд. Крадучись уздовж стін і розглядаючи купи мотлоху, вона, сама не знаючи

чому, несподівано упевнилася, що потрапила в дитячу кімнату. У колишню дитячу кімнату.

Ковшики й скляночки... А це, здається, рештки колиски... Цікаво, чи були в Армана іграшки? Якийсь дракончик-мотанка, якого він обіймав, засинаючи, або м'ячик, або кубики... Втім, нащо драконові кубики?

Юта згадала ту, з рожевими шторами, кімнату, що переходила від Юти до Вертрани, а потім до Май. Яка б вона стала, ця завалена ляльками кімната, за кілька століть під замком?

У кутку під вікном була пляма - ніби хтось розплескав гарячий сургуч, а він так і захолов. Юта здригнулася й примружилася. Ні, не здалося - на краю плями ясно було видно присипаний пилом відбиток. Відбиток дитячої руки.

Глухо зашуміли крила в драконячому тунелі - це Арман повертався в замок.

А ввечері він виявив, що зниклі ключі.

Юта сиділа навпочіпки перед каміном. Він бачив тільки половину її щоки й кінчик носа - решта було розпатлане волосся та складки грубої тканини. Тінь від камінних ґрат обплела кімнату вигадливим мереживом, яке здригалося в такт коливанню полум'я.

Юта повернула голову, і Арман зустрівся поглядом з лукавими принцесиними очима.

Вона відразу надала обличчю підкреслено безневинного виразу, й Арману довелося визнати, що прикидається принцеса вправно. Він нічого не сказав, але, перш ніж сісти на звичне місце, розвернув Ютине крісло й підсунув ближче до свого.

Принцеса не знала, як розцінити зроблену Арманом перестановку, і про всяк випадок вдала, що нічого не помітила. Не оглядаючись уже на Армана, вона продовжувала задумливо підкладати дрова, так що невдовзі камін було завалено аж до верху й вогонь почав задихатися під нестерпним вантажем.

Арман мовчав. Принцеса занервувалася й почала дмухати в камін, щоб виправити свою незручність. Здійнявся попіл. Юта спинилася, щоби чхнути й протерти засипані попелом очі.

- А ти, виявляється, смілива дівчина, - зауважив Арман.

Юта сторожко втупилася в нього одним оком - друге саме терла кулаком:

- Чому смілива?

Арман розглядав тепер її руки з обламаними нігтями. Їй, напевно, нелегко було впоратися з усією зв'язкою. Але ж безсоромна! Дивиться на його червоними від попелу, однак абсолютно смиренними очима, а сама ж цілий день тільки те й робила, що порушувала його заборони!

Арман не витримав і хмикнув. Юта здивувалася:

- Ти чого смієшся?

Якийсь час вони дивилися один на одного, і Юта чомусь зникла.

- Сідай-но, - Арман вказав Юті на крісло.

Юта витерла руки об хламиду, підвелася, боком обійшла Армана й спробувала пересунути важке крісло туди, де воно стояло до втручання Армана. Нажаль, це було їй явно понад силу.

Якийсь час тишу порушувало лише сопіння принцеси та потріскуванням вогню, який ледь пробивався скрізь споруджену нею піраміду з дров. Потім Юта здалася.

- Втомилася? - запитав Арман, коли вона, знов-таки бочком, залізла в крісло й відсунулася в дальній його кут.

Вона не відповіла.

Волосся її, що піросло за час ув'язнення й було недбало сплетене на спині в якусь подобу коси, спереду розтріпалося й прикривало обличчя таким способом, що вся принцесина зачіска нагадувала тепер чудернацький лицарський шолом із забралом та щитками по боках. Із прорізу шолома дивилися двоє збентежених, але й насмішуватих очей.

- Тобі не нудно? - запитав Арман.

Юта, що ніяк не сподівалася такого запитання, засовалась:

- Нудно?

- Ти, либонь, не звикла до самотності, живучи в палаці?

Юта допитливо в нього втупилася - знає чи ні? Арман вміло зобразив щиросерде необізнаність, і Юта заспокоїлася. Усміхнулася, подивилася скося. Шолом хитнувся.

- Це питаєш ти? Той, хто перебуває на самоті цілісіньке життя?

- Я - то геть інше...

Він хотів продовжити, але вона, як завжди, безцеремонно перебила:

- Чому?

Тут і Арману прийшов час збентежитись.

- Чому ти - геть інше? - вела далі принцеса. - Де сказано, що дракони повинні жити на самоті?.. Послухай, відсунь крісло. Я не можу розмовляти отак - ніс коло носа.

- Чому? - запитав Арман мстиво.

- Бо я принцеса... Бо ти чужий чоловік... Тобто не чоловік навіть, а...

Юта почервоніла, як варений рак, і вискочила з крісла. Зачіска її геть розсипалася.

- Цікаво, - простягнув Арман. - А хто ж?

Юта не знайшлася, що сказати, сердито махнула рукою і втекла.

Вночі їй наснився Остин, закривавлений, нанизаний на жахливий вигнутий пазур. Уві сні вона бігла, заливаючись слізьми, і сльози її рясно зрошували солом'яний матрацик. Вона прокинулася, тремтячи, і довго лежала в темряві, не сміючи заснути. А як знову задрімала, побачила Армана, що дрімав у кріслі перед каміном. Вона бачила його спокійні опущені повіки, розслаблену руку на підлокітнику, довірливо відкинуту голову, оголену шию... А поряд, на столі, Арманів ніж, той самий, котрим він зазвичай різав в'ялене м'ясо... Юта побачила ніж у своїй руці та уявила дракона, що ширяє над морем. Убити дракона неможливо...

Арман спав. Сухі губи напіввідкрилися, груди дихали глибоко й рівно. Юта стискала ніж...

Затерплю руку її зсудомило, і вона прокинулася. Не було ножа, не було Армана. Крізь ґрати вікна пробивався світанок.

Він сказав їй, що втомився й проведе день у своїй кімнаті.

Побоювання, що Юта не наважиться продовжити заборонені відмикання замків, не підтвердилися. Зачекавши для пристойності аж півгодини, принцеса витягла зі схованки своє багатство - ключі - і вирушила в шукати пригод.

Сьогодні їй щастило - перші ж замкнені двері скорилися майже без опору. Юта переступила поріг - і зрозуміла, що наткнулася на щось справді цікаве.

Висловлюючи свій захват радісними вигуками, Юта не могла припустити, що в неї з'явився глядач. Глядачем був Арман, котрий зручно вмовстився перед магічним дзеркалом.

Він бачив, як Юта боязко ввійшла в залу, яка виявилася першою з довгого ряду кімнат, розташованих анфіладою. Дверей між кімнатами не було, і, поставши на середині першої з них, задоволена Юта змогла побачити останню - далеко й неясно.

В'язка ключів, причеплена до мотузяного пояса, волочилася за Ютою, наче надто легкий якір за надто важким кораблем. Арману повсякчас хотілося гукнути принцесу й приладнати ключі зручніше.

Перша кімната була порожня. Друга виявилася маленькою й тісною, але третя розширилася раптом величезною залою.

- Горгулья, - сказала Юта вголос. Арман почув і всміхнувся.

У дальньому кінці зали маячив, ледь помітний у напівтемряві, поміст, чи то було гігантське крісло; Юта підійшла ближче - кам'яні ніжки крісла, схожі на середньої товщини колони, прикрашені були різьбленням.

Юта глянула вниз - і ледве стримала крик. Просто їй в очі дивилася ошкірена біла паща - на щастя, теж кам'яна. Голова фантастичного звіра виявилася основою ніжки-колони.

- Це що ж таке? - запитала Юта хрипко. - І в лусці, і з крильми... Вони сідали... Отак?

Арман похмуро всміхнувся. Невблаганний старий дракон, чорний з мідним відблиском, любив, угніздившись у кріслі, подовгу слухати хлопчика, котрий стояв перед ним - дрібного, майже карлика поруч із чудовиськом, вкритим дзвінкою лускою... Старий дуже цінував старанно та вчасно вивчені уроки.

Він у всьому мав рацію, подумалося Арманові. Він бачив далі. На його очах могутній, процвітаючий рід всох, а він нічим не міг цьому зарадити. Можливо, якби батько вчасно його послухався...

Його думки було перервано вигуком Юти.

Принцеса протиснулася в сховані за кріслом маленькі двері й тепер стояла посеред невеличкої світлої кімнатки, і кімнатка ця завалена була блискучим, іскристим мотлохом.

Юта по гомілки загрузла в розсіпі з перлів. Поміж перлами виблискували діаманти, подекуди пересипані золотими монетами. Уздовж стін височіли скрині, поставлені одна на одну, причому нижні подекуди тріснули від ваги, і з тріщин цих дивилося на Юту коштовне каміння.

Ага, подумав Арман.

Йому чогось стало сумно. Скарбниця драконів - межа мрій навіть для принцеси. Він знав, що зараз станеться - людина, що натрапила на купу золота, відразу втрачає розум та в захваті починає качатися по дорогоцінних розсипах.

Принцеса нахилилася й зачерпнула перли в жменю. Ну, подумав Арман, тепер розглядання, дурнувата посмішка, пересипання в долонях і щасливий сміх...

Юта дурнувато посміхнулася... і висипала перли на підлогу. Не висипала навіть, а впустила. Озирнулася. Витерла ніс рукавом хламиди.

Арман подався вперед.

Але принцеса - дивна річ! - не поспішала радити жаданій купі золота. Пирхнувши - і Армановому вуху почулася в цьому фирканні зневага - Юта заходила досліджувати скарбницю так само діловито, як до цього досліджувала клинописну залу й Органну кімнату.

Безформні золоті самородки, як такі, що не представляють художньої цінності, недбало відкидалися в дальній кут; у монетах цікавими були герби й профілі володарів. Траплялися серед них і такі, яких не бачив навіть палацовий астролог, а він же був знавцем древньої історії та свого часу давав принцесам уроки... В Ютиних очах палахкотіла та сама невгамовна цікавість, яку Арман побачив уперше внизу, в підземеллі, коли принцеса вперше намагалася розібрати стародавні тексти.

Ось вона добралася до скрині, що стояла окремо, взялася за кришку...

Кришка була важка, але і Юта була вперта. Крекчучи, вона таки відкрила скриня - і відсахнулася.

Всередині скрині все сяло - навіть вона, принцеса, що виросла при дворі, за життя не бачила таких скарбів. Не просто огранені камені, не просто золоті зливки - скриня була повна готових прикрас, з яких кожна коштувала стільки, що на неї можна було обміняти половину королівства Верхня Конта.

Юта занурила обидві руки в скриню та схопила два оберемки намист, ніби два оберемки соломи. Приклала до своєї хламиди - не сподобалося, кинула.

Витягла із загальної купи вінець - її голова проскочила крізь нього так легко і непомітно, що Юта дуже здивувалася, виявивши замість вінця - нашійник. Насилу його стягла, подряпавши вуха. Роздратовано пожбурила. Нахилилася вперед, перевалилася через стінку скрині так, що

аж ногами задригала в повітрі. Випросталася, потрясаючи цілим клубком чогось блискучого, неймовірно коштовного; а воно дзвеніло й плуталось в її руках...

І здригнулася. В клубку скарбів рука її натрапила на щось тепле. З несподіванки вона впустила коштовності, і всі вони разом з дзенькотом гримнули на купу золота.

Юта нахилилася. Ледь віддалік від іншої мішури лежала вервечка - нанизані на тонку золоту нитку кольорові кульки, причому кожна ніби світилася зсередини.

Принцеса простягла руку - так, вони були теплі, немов жива, зігріта кров'ю плоть. І вони точно світилися - Юта побачила відблиски на своїй долоні.

Чари. Горгулья, це чари!

Обережно, мов кошенья, вона взяла вервечку в руки. Вона була надзвичайно приємна на дотик, і Ютині пальці самі собою стали перебирати світні кульки.

Рожева... Лілова... Блакитна... Зеленувато-блакитна...

Ніжно-зелена...

Залунала музика.

Це не був придворний оркестр - хіба можуть мідні труби грати так зворушливо, так ласкаво? Теплий туман, м'який, мов найніжніша піна...

Яскраве жовтогаряче над зеленим... Сліпучо-біле над блакитним... Вона має крила, вона літає. Вона бачить землю згори, але це вже не земля, а морське дно... Коло неї снують золоті рибки з червоними хвостами, над головою зненацька спалахують зірки, і вона дотягується до них рукою...

...Арман мчав коридорами замка.

Надто пізно. Чому він не побачив одразу? Чому він дозволив... Тепер пізно.

Проте, упевнений, що спізниться, він все ж таки біг, вдаряючись об стіни й перестрибуючи через сходи.

...Вона бере зірку в руки. Зірка вкрита срібною шубкою, і ось розплющуються двоє вишневих очей, усміхаються принцесі Юті... Юта всміхається у відповідь, золоті рибки плескають червоними плавцями... Прекрасна звіринка-зірка відкриває ротика...

Ротик обертається на всесвітньою діру.

Юта не встигла навіть закричати, а її вже тягло в немислиму слиняву пашу, а з нею рибок і зірки... Вона чіплялася за небо, небо рвалося, як мішковина, Юта навіть чула тріск... Світ згортався сувоєм, але, принцеса, б'ючись у корчах, увесь час бачила бічним зором дівчинку, що спокійно сиділа на стільці. Дівчинка пришивала до весільної сукні чорні гудзики.

- Юто!!

Її смикнуло вбік. Дівчинка на стільці здивовано підвела голову, але в цей момент Ютине обличчя обпік ляпас, голова її мотнулася назад, і все зникло.

- Юто!!

Ще удар. Юта скрикнула й спробувала відіпхнути того, хто міцно тримав її в обіймах, але не відпустив, а тряс її й смикав, і вона раз у раз вдарялася обличчям об його груди.

- Н-ні... - видихнула вона.

Той, хто тримав її, завмер. Юта зуміла вивільнитися й подивитися на нього - Арман. Їй здалося, що він розлючений - блідий і навіть, здається, здригається від гніву.

Вона не придумала нічого ліпшого, ніж розридатися. Арман потримав-потримав її, та й відпустив.

- Замкни мене, - вона схлипувала.

- Замкну, - обіцяв він утомлено.

- На три замки...

- На чотири.

- Можеш побити мене, якщо хочеш...

- Поб'ю...

- Ні, правда, я заслужила!

- Заслужила. Ну годі, не плач.

- Мені погано... Голова...

- Минеться.

Він обережно вклав її на солом'яний матрацик. Вона ще раз схлипувала й запитала пошепки:

- Що це було, Армане? Хто й навіщо зробив цю річ?

Арман знизав плечима:

- Ніхто не знає... Колись такі штучки дарували ворогам на великі свята. Та, що в скарбниці, згубила казна-скільки життів... Може, це рослина або тварина. Може, це посудина для когось ненаситного, хто прагне пожирати й пожирати... Я вже був розпрощався з тобою, Юто.

Очі її від жаху зробилися величезні, як у всіма визнаної красуні.

* * *

Якийсь час після історії з вервечкою Арман не відходив від Юти ні на крок.

Йому це було дивно й незвично, та й вона почувалася незатишно. І все ж таки Арман певно вирішив не зводити з неї очей - ану щось трапиться, а він же за неї відповідає.

Він за неї відповідає. Чи не безглузде сполучення слів? Він за життя ні за кого, крім себе, не відповідав. Але занадто страшним був шлях сходами й коридорами, коли він поспішав їй на допомогу - і боявся спізнитися...

Втім, якби принцеса стала жертвою нещасного випадку - хіба це не позбавило б Армана зайвих турбот? Хіба питання болісного вибору, якого ніхто не скасував, не вичерпалося б саме собою?

Він заніс чарівну вервечку далеко в море та втопив у глибокій западині.

Повертаючись, він терзався тривогою - в яку халепу втрапила принцеса цього разу? Але вона зустрічала його, стоячи на вежі, і темний балахон її майорів, як піратський прапор.

Більше він нікуди надовго не вилітав.

У коморі знайшлися голки з нитками. Голки довелося довго драїти піском, але Арман був радий - все ж якась справа для Юти.

Потім вона сіла шити. Він сидів навпроти й ревниво спостерігав за цим непростим процесом. Принцеса раз у раз впускала голку, пирскала зі сміху й врешті-решт примудрилася пришити край полотна до низу хламиди.

- Чого тебе вчили в палаці? Чим ти збираєшся втішити майбутнього чоловіка?

Вона роздерла полотно ножем - тільки в центрі залишила цілий клаптик, решта - кошлата бахрома. Скрутила бахрому в мальовничі джгути,

припасувала в центрі мотузяний бантик і, спритно орудуючи каменем замість молотка й залізною шпилькою замість цвяха, прикріпила витвір над каміном. Шпилька міцно увійшла в щілину між камінням; збоку все разом виглядало, як екзотична квітка.

Арман здивувався. Юта зітхнула насмішкувато:

- Навряд чи якийсь схоче цьому зрадіти. Як ти гадаєш?
- Як на мене, чудово, - зізнався Арман.

За кілька днів вона запитала, крутячи голкою:

- Пам'ятаєш, ти зізнався, що написав ті рядки, про тінь?
- Так? - Арман, здається, думав про своє.
- "Моя тінь лежить у скелях, маленька, мов зіниця мишеняти..."
- А-а, це...
- Хіба ти бачив, яка в мишеняти зіниця?
- Ні. Спробуй спіймати мишенятко, так ще подивися йому в очі!

Вона продовжувала крутити голкою, не дивлячись на шиття. Погляд її затягся якоюсь пеленою - здавалася, що вона розчулена й здивована водночас.

- Армане... Ти не міг би мені пояснити... Ну, навіщо б тобі складати подібне... ну, вірші, чи що?

Арман підняв брови:

- Вірші?

Юта розвела руками:

- У нас у палаці був придворний поет, він писав вірші на свята й складав на замовлення любовні послання... Але то було інше. "Благодіяння, до світоча красного вельми подібні"...

Лишивши полотно, вона раптом подалася вперед:

- Армане, ти величезний, вогнедишний ящір... Ну що тобі до зіниці мишеняти?

Він знизав плечима:

- Тобі не подобається?
- Подобається, - відгукнулася вона тихо. - Дуже.

Помовчали.

- Як на тебе, вірші, це як? - запитав Арман тоном провокатора.

Юта піднеслася духом, натхненно зблиснувши очима:

- Це те, чого не можна побачити, можна тільки відчувати...

- Добре, - сказав він серйозно. - От я кажу: “корж розчиняється у моєму животі”. Це вірші.

Юта, яка на цей час уже ширяла в ефірній височині, ледь не поперхнулася з обурення:

- Дурниці! До чого тут корж!

- Але ж я ніколи не бачив, як він розчиняється. Проте відчуваю це чудово!

Якийсь час Юта намагалася прислухатися до того, що відбувалося в її животі. У задумі вколосалася голкою, сунула постраждалий палець до рота й попросила сумирно:

- Не прикидайся, будь ласка. Ти прекрасно розумієш, про що я кажу. Якби ти сказав: “ось світанок лагідно торкнувся моря”, або “ось калідон ніжно поцілував подругу”...

Юта урвала фразу. Нова думка, несподівана й зухвала, змусила її завмерти з роззявленим ротом.

- Армане... - запитала вона пошепки. - А ти когось колись... цілував?

Вона дивилася йому просто у вічі, і очі її виявилися карими, з чорними обідками по краях. Ніби обручі, подумав Арман.

У дитинстві він любив забиватися в темний куточок і там тихенько мріяти про щось неясне, розпливчате, однак безмежно добре й лагідне. Напевно, так він уявляв собі матір, яку не пам'ятав. Довівши себе до щасливих сліз, він ніжно гладив когось, кого було видно тільки його заплаканим очам, і відчував, як цей хтось пестить його й цілує... Слиняве дитинство без жіночої ласки! Правда, сентиментальні напади з віком швидко минули.

- Армане... Я щось не те сказала?

Несподівано він поклав їй руку на плече. Вона завмерла, не знаючи, як розцінити цей знак уваги.

- Чуєш... Там, у підземеллі, я хотів ще дещо викарбувати на камені. Тобі цікаво?

Вона кивнула, намагаючись не ворухнути плечем, накритим його долонею.

Арман покусав губу й сказав хрипко:

- “Небо самотнє сховало у хмари лице.

Напевно, що з горя -

Втомилось кривлятися в дзеркало моря.

Помовчали.

- “Чорна вовна ночей - узголів’я моє, - сказав Арман. - Ланка дальніх вогнів - то намисто моє... Буде з’їдене часом наймення моє”.

Принцесине рукоділля давно зісковзнуло додолу й тепер тужило там, забуте.

- І ти не викарбував це на камені? - запитала Юта пошепки.

Арман поморщився:

- Місця, знаєш, мало на тому камінні... Та й якоесь воно... Мізерно.

- Мізерно?

- Порівняно з історією моїх предків... На тлі всіх цих братовбивчих двобоїв, і війн, і битви з Юккою, морським чудовиськом... Якесь небо комусь кривляється та ланка вогнів...

Юта серйозно подивилася йому в очі:

- Знаєш... Я не вважаю, що вбивати братів або навіть битися з Юккою... Що це почесніше, ніж розповідати про самотнє небо.

Арман посміхнувся:

- “В небі грона летять посивілих хмарин,

Їхні тіні темніють на зелені трав...

Німих хоровод століть, луна забутих забав”.

- Це добре, - негайно визнала Юта. - Це... - і вона відразу повторила всі три рядки напам’ять - повільно, ніби смакуючи.

Арман спостерігав за нею з цікавістю, намотуючи на палець якусь випадково знайдену ниточку. Ніде правди діти, йому несподівано приємні виявилися й похвали її, і гаряча зацікавленість.

А Юта повторювала, насупивши чоло:

- “В небі грона летять посивілих хмарин”... - і раптом підняла на Армана азартні очі:

- Чуєш, ти не вважаєш... А що, якщо “клапті летять посивілих хмарин”, га?
Він не зрозумів одразу, і вона пояснила, соваючись з нетерпіння:

- Ну, “грона” - це щось важке, масивне, упевнене в собі... Грона, ягоди, врожай, статок... А “клапті”... “Клапті” - це щось рване, невлаштоване, поранене... Розумієш? І все міняється відразу, ти послухай...

Вона повторювала рядки так і сяк, міняла слова, а він мовчав і слухав. Її правота стала зрозуміла йому відразу ж - і тепер він просто дивився, як ворухаться її губи, і тихо дивувався. “Рване, невлаштоване, поранене”...

Вона замовкла, помітивши якусь зміну в його обличчі. Сказала непевно:

- Розумієш, це ж дуже цікаво... Одне тільки слово змінити... Правда?

- Правда, - відгукнувся він повільно.

Помовчали. Юта напружено думала про щось своє, зсуваючи брови й потираючи пальцем куточок рота.

- “Німий хоровод століть”, - прошепотіла вона нарешті, драматично розширивши зіниці. - Тобі, виходить, два століття й тридцять два роки?

Він ледве втримав сміх - такою побожністю був сповнений її голос.

- Це означає... - продовжувала Юта пошепки, - виходить, що найперший твій предок... А коли він живе, Армане? Може, він бачив сам початок світу?

Арман мовчав, і усмішка його ставала дедалі загадковішою в міру того, як розпалялася цікавість Юти.

- Ні, справді, Армане... Такий древній рід... Може, ти знаєш, звідки взялося море, і небо, і все... Що було раніше, попереду всього?

Він відкинувся на спинку крісла й продекламував, напівзаплющивши від натхнення очі:

- З часів, як постало склепіння небес,
Що зліше за зиму й палкіше за літо?
Ця річ невідкрита - цікавість принцес!

Вона пирхнула обурено. Затихла. Попросила раптом тихо й зворушливо:

- Армане... Ти дракон і нащадок драконів... “Я здіймаюсь до небес”... Ти бачиш усе це інакше... Мені так заздрісно, що ти літаєш, а я... Зроби мені подарунок, Армане!

Він відчув недобре.

- Покатай мене на спині! - видихнула принцеса.

Він вдивлявся в її обличчя, намагаючись зрозуміти: знахабніла? Чи жартує?

Юта витлумачила його мовчання по-своєму:

- Ні, звісно, на драконячій спині... На драконячій, Армане!

Їй довелося тікати дуже швидко. Він вирішив її відшмагати, аби не верзла дурниць.

* * *

Кілька днів потому Арман таки зважився вилетіти - на полювання. Юта пообіцяла йому поводитися сумирно, мов ягня.

На виконання своєї обіцянки, тільки-но провівши Армана, слухняна принцеса взялася за прибирання.

Незграбно розмахуючи мітлою, Юта згадала палацову покоївку, котра любила проголошувати із приводу й без приводу: "Ну що б тут діялося без моєї руки!"

- Ну що б отут діялося без моєї руки! - докірливо бурмотіла Юта, вигрібаючи віковий пил з кутків і з-під столу - такого знайомого столу в кімнаті з каміном.

Орудуючи своєю кошлатою мітлою, принцеса - от горгулья! - виявила прямо під столом дерев'яний круг, дуже схожий на накривку від діжки.

Досвідчена Юта відразу здогадалася, що це справді накривка - тільки не від діжки, звісно, а від потайного люка.

З потайними люками Юта досі не стикалася.

Авжеж, вона не така дурна, щоб поринути в невідомий люк, де напевно темно, брудно й повнісінько павутиння. Арман їй заборонив, та й хіба забулася вже історія з магічною вервечкою?

А коли вона однаково туди не полізе, то чому не спробувати відкрити кришку й просто зазирнути?

Стіл відсунути так і не вдалося - доводилося працювати навколішки. Озброївшись коцюбою, Юта, хоча й не відразу, але таки підчепила кришку люка, підняла її й відкинула.

Люк був, авжеж, зовсім темний. Униз вела залізна драбина з іржавими щаблями. Юта поміркувала, витягла з вічно тліючого каміна головешку, роздмухала на її кінці кволе полум'я й устромила в темну пащу люка.

Колодязь виявився не таким вже й глибоким - драбина налічувала якихось дванадцять сходинок, а далі впиралася в міцну кам'яну підлогу. Потайний хід не був аж надто брудним та аж надто лиховісним - так собі, господарська прибудова.

Юта подумала, чи не сходити по смолоскип. Вилаяла себе за легковажність і все ж пішла.

У світлі смолоскипа потайний хід видавався навіть ошатним - алея для прогулянок, а не потайний хід. І, зрештою, якщо вона просто спуститься вниз і пройде два кроки, це не буде порушенням даного Арманові слова.

Вона спустилася вниз і пройшла два кроки. Коридор був низький, нерівний, але не розгалужувався - тобто заблукати тут неможливо. Що ж, до повернення Армана вона встигне трохи його оглянути.

Вона пішла вперед, все ж трохи терзаючись докорами сумління та для самозаспокоєння бурмочучи собі під ніс: ну що б тут діялося без моєї руки!

Коридор різко завернув - ох! - обірвався, і Юта ледве встигла пригальмувати, щоб не впасти кудись униз.

Потайний хід, що його досліджувала цікава принцеса, у цьому місці вливався в іншій - але не хід навіть, а велетенську трубу, круглий тунель такий завширшки, що на середині його можна було б поставити триповерховий будинок, і ще залишилося б місце. Це був Драконячий Тунель - через нього залітали в замок і вилітали з нього двісті поколінь драконів.

Юта обережно втягла в себе повітря. Пахло згарищем, і ще пахло драконом - цей різкий незвичний запах вона добре пам'ятала з дня викрадення. Юта принюхалася - на що схоже? І згадала - такий запах буває після феєрверку, коли знесилили всі вертушки й петарди...

А ось цікаво, в якому напрямку знаходиться Драконяча Брама?

Вона подивилася вниз і побачила біля своїх ніг залізну драбинку - таку саму, як та, по якій вона спустилася в потайний хід. Здоровий глузд відразу заявив, що треба варто повертатися, однак Юта резонно заперечила йому: чи варто було забиратися так далеко, аби знайти найцікавіше й відразу повернути назад! А через те що в тунелі було власне, хоча й слабке, світло, Юта прилаштувала смолоскип у стіні й почала спускатися, чіпляючись за щаблі обома руками.

Вона спускалася повільно й обережно, але на останньому щаблі нога її зісковзнула і Юта, повиснувши спочатку на руках, упала на дно тунелю, прямо в тисячолітню кіптяву.

Щастя, що вона не задихнулася. Закриваючи обличчя низом хламиди, вона затримала дух, наче ловець перлів, і одним стрибком вискочила з чорної хмари. Хмара рушила за нею - Юті доводилося, рятуючись, бігти щосили, а з-під її ніг, що грузли в купах сажі, піднімалися нові й нові хмари попелу.

І ось, коли вона захекалася й зневірилася, звідкілясь спереду повіяв свіжий вітер і відігнав хмару назад, глибоко в тунель. Юта пробігла ще кілька кроків і зупинилася. Назустріч їй било сонячне світло.

Драконяча Брама була розташована нижче західної вежі, на вершині якої Юта, бувало, гаяла час. Проте звідти, з вежі, не можна було побачити цю частину півострова - так людині важко роздивитися, що робиться в неї на потилиці. Принцеса несміливо наблизилася до краю отвору - і завмерла.

Внизу лежало море - гладеньке, мов клапоть блакитного атласу. Смугами чергувалися під його поверхнею темні й світлі плями - там виднілися з глибини підводні ліси й галявини. Юта бачила спини чайок, що ширяли над водою; підніжжя замку зрослося зі скелею, і скелею здавалася прямовисна стіна, що спадала вниз з-під Ютиних ніг. Нагромадження каміння, здіймаючись з води, здавалося руїнами казкового міста - принцеса розрізняла куполи й вежі, мости, флюгери... Повільний прибій то оголював їх, то знову занурював у безодню.

Юті смертельно закортіло стати драконом і кинутися в небо з Драконячої Брами. Розкинувши руки-крила, вона звелася навшпиньки й вивергла із грудей уявний стовп уявного полум'я:

- Х-ха!

Щаслива, вона вже вбачала себе в польоті - аж раптом на високе сонце набігла тінь, геть як тоді, на майдані.

Дракон повертався в замок. Юта побачила його знизу - лускате черево, перетинчасті крила, гнучкий витончений хвіст. Арман дихнув вогнем і спрямував свій політ в Драконячу Брму.

Юта стояла, паралізована жахом. Зараз і вона, і дракон опиняться в одному тунелі. Ящір розпашілий, дихає вогнем і димом; принцеса або засмажиться, або задихнеться, або він її попросту розчавить на млинець.

Арман наближався - Юту вдарила хвиля гарячого повітря, насиченого драконячим духом.

Скинувши заціпеніння, вона здійняла над головою руки, закричала, намагаючись перекрити драконяче дихання й посвист крил:

- Арма-а-а...

Дракон летів на неї зі швидкістю випущеного з гармати ядра. Вона ясно побачила покрите ороговілими лусочками обличчя, тобто морду, і палаючі очі під нависаючими надбрівними виступами. Юта знову закричала - і очі ці раптом розширилися, мов столові блюдця.

Дракон, не в змозі зупинитись, різко закинувся назад, начебто ставав дибки. Перетинчасті крила забилися, щосили намагаючись відіпхнутися від замку потоками повітря. Юті здалося, що наразі Арман налетить на стіну сторч, усім тілом, і розіб'ється на смерть. Проте в останню мить дракон таки вповільнив свій рух, але не зміг зовсім уникнути зіткнення й важко вдарився об стіну лускатим хвостом.

Від удару здригнулася скеля.

Тиждень Юта ховалася.

Арман майже не ходив - лежав у своїй кімнаті на скрині, і навіть у кріслі перед каміном не міг сидіти - так болів поперек. Юта приносила йому їжу, але непомітно - вийшовши ненадовго з кімнати, він після повернення знаходив на скрині мисочки та глечики, тарілочки й пляшечки, а поряд - неодмінний знак уваги: то серветка з невміло насмиканою бахромою, то вигадливий мотузяний бантик, то кривобоке сердечко, вирізане з недогарка свічки.

Арман не подавав знаку, що помічає ці німі вибачення. Він з'їдав та випивав все й після того нітрохи не цікавився, де дівається пропадає порожній посуд.

За кілька днів йому стало легше, і, вийшовши одного разу з кімнати, він причаївся поблизу.

Принцеса не забарилася. На саморобній таці вона тягла миску розігрітих коржів і пляшку охолодженого вина; на плечі в неї теліпався знов-таки саморобний вишиваний рушник.

Переконавшись, що Армана в кімнаті немає, принцеса шаснула всередину. Арман зачекав хвилину й увійшов услід за нею.

- Ох! - Юта ледь не впустила миску.

Арман стояв у дверях, притулившись до одвірка, і на незворушному обличчі його не було гніву, але не було й прощення.

- Ох! - повторила Юта і, як білий прапор, розгорнула перед собою рушник. Великими квапливими стібками на ньому був вишитий вогнедишний дракон.

Підступно принцесу було прощено. На знак своєї прихильності Арман приніс їй величезну скибу землі разом травою й квітами, що на ній росли.

Не тямлячись від захвату, Юта обладнала на вершині вежі “садок”, де з любов'ю поливала квіти й розчісувала траву, а коли серед зелених стеблинок виявився паросток справжнього клена, радості принцеси не було меж.

Якось увечері, коли Юта з Арманом перебували в “садку”, замок здригнувся. Гойднулися вежі, відкололася звідкілясь брила та впала в море, утворивши в ньому вир. Біля підніжжі замку народилася хвиля й покотилася до обр'ю. Другий поштовх - друга хвиля.

- Землетрус! - закричала Юта й вчепилася в Армана, вирішивши, що тут їй і кінець прийшов.

Арман засміявся й обійняв її за плечі. У цьому заступницькому жесті було стільки спокійної впевненості, що Юта припинила паніку й здивовано на нього поглянула.

- Це Той що спить, - сказав Арман недбало.

- А? - Юта вирішила, що не дочула.

- Той що спить, - повторив Арман. - Під фундаментом замку багато тисячоліть спить невідомо хто. Іншого імені йому поки не придумали - Той що спить та й годі... Іноді він ворушиться уві сні, і тоді замок здригається.

Юта мала буйну фантазію й відразу уявила замуроване в скелях чудовисько, від одного руху якого тремтить земля.

- І ти так спокійно про це говориш? - прошепотіла вона, немов боячись потривожити спокій Того що спить. - А якщо він візьме та й прокинеться?

- Тоді я вас познайомлю, - серйозно пообіцяв Арман.

Магічне дзеркало чудувало й мудрувало, подовгу милувалося цівкою води в стічній канаві якогось міста, блимало райдужними плямами й час від часу насміхалося з Армана та Юти, демонструючи їхні викривлені віддзеркалення.

Юті страшенно хотілося побачити Остина. Остина не було; замість нього засідала Королівська Рада Акмалії, і принцеса довідалася б про безліч

державних таємниць, якби дзеркало не приглушило звук - немов з обережності.

- Голова болить, - сказав Арман. - На погоду.

- Раніше тобі нічого ні на яку погоду не боліло, - зауважила Юта.

- Це на серйозну погоду, - пояснив Арман. - Тайфун або смерч.

- А-а-а... - промовила Юта без усякого інтересу. Але після паузи запитала:

- Ти що, вмієш передбачувати смерчі?

- Еге ж.

- А ту грозу чому не передбачив? Ну, ту жахливу грозу, пам'ятаєш?

Арман пам'ятав. Спершу його пересмикнуло при думці про блискавицю, а потім він вдячно торкнувся Ютиної руки, згадавши про маяк, цією рукою запалений:

- Я був п'яний тоді... Мені було... не до того.

Королівська Рада в дзеркалі тривала. На трибуну вийшов маленький, у сивих бублях, політик, досить зсохлий через піклування про державне благо. Відкрив рота, і дзеркало раптом донесло:

- Аша велич...

“Ваша величність”, - подумала Юта. Король, батько осоружної Олівії, сидів поруч, на підвищенні, вкритому потертим оксамитом.

- Панове! - вів далі оратор. - Хочу нагадати, що, кажучи про зовнішню політику сусідньої Контестарії, треба насамперед враховувати той факт, що король Контестар Тридцять Дев'ятий важко хворий, і, насправді, державою вже зараз керує принц Остин...

Юта напружилася. Сухий політик перевів дух:

- Орієнтуючись на особисті сма...

Дзеркало, ніби знушаючись, підморгнуло й показало двох хлопчаків, які намагалися за допомогою сачка вловити одну товсту жабу. Перший, веснянкуватий, оступився й звалився у твань, з якої ліниво здійнявся рій мошкари. Другий вправно накрив жабу сачком, але сачок виявився дірявим, і спритній рептилії вдалося сховатися.

- Голова болить, - сказав Арман. - Думаю, буде хвиля на морі... Остин - це, здається, той самий принц?

Юта похмуро мовчала.

Поверхня дзеркала затуманилася й одразу прояснилася. Плавно погойдувалося широке листя пальм, тремтіло нагріте повітря, і разом з ним тремтіли квітники, штучні водоспади, гроти, басейни. Потім в дзеркалі з'явився залитий сонцем золотий пляж. Його вилизували хвилі так ніжно й турботливо, як кішка вилизує новонароджене кошеня.

Посеред пляжу, під барвистим круглим куполом тенту, на широчезних килимах раділа життю галаслива компанія, душею якої була принцеса Олівія.

- Знову, - процідила Юта крізь зуби.

Олівія була вбрана в пишне пляжне вбрання, яке відкривало лікті й коліна. Шкіра прекрасної принцеси була гладенькою, як алебастр, і ледь золотавою, хоча про вульгарну засмагу, звичайно ж, не могло бути й мови.

Показуючи пещеною ручкою кудись у море, принцеса щось весело розповідала кавалерам, від чого ті заливалися щасливим сміхом.

- Оце... життя, - тихо сказала Юта.

Арман здивувався:

- Ти їй заздриш?

Юта зітхнула. Посміхнулася смутно:

- А ти подивись на неї - і подивись на мене. Заздрю, звісно.

Тим часом з парку на пляж викотилася фігурка дуеньї. Озирнулася, махнула принцесі рукою й знову зникла серед пальм. Олівія підвелася, сміючись і щось пояснюючи, розкрила над головою ажурну парасольку й поспішила туди, де в затінку величезного листя заховалася її повірниця.

- Розвідка донесла, - дуенья посміхнулася, - розвідка донесла, що сьогодні принцові Остину запропонували звільнити принцесу Юту.

У Юти змокрили долоні. Зчепивши пальці, вона подалася вперед.

- Хто? - кинула Олівія.

- Один з королівських радників. Це, мовляв, зміцнить міжнародний престиж принца й зробить його популярним в народі.

- Дурниці, - губи Олівії підібралися в тонку ниточку. - Остин і так популярний. Дурненька Юта на це, звісно, й розраховує, але ж, панове, існує звичайний здоровий глузд!

- Контестарія розраховує на династичний шлюб із принцесою з Верхньої Конти.

- Дурниці... Щодо цього, для династичного шлюбу там дозріли ще дві дурепи.

Юта скрикнула зубами.

- В них традиція, - стиха зауважила дуенья. - Кожен король, посідаючи трон, мусить вчинити подвиг.

Запала мовчанка. Там, у дзеркалі, мелодійно шуміло море.

- Ця горбата не така вже й дурна, - прошепотіла Олівія. - Весь фарс із драконом прораховано було на двадцять ходів наперед.

- Юта не має горба.

- То матиме! Вона вічно гне спину, як знак запитання... Бідний Остин, його хочуть принести в жертву, але не вийде, панове! Я поговорю з батьком. Якщо знадобиться, Акмалія вишле на дракона армію з пушками й металевими машинами. Побачимо! Дракона привезуть у залізній клітці, а Юту притягнуть просто за її ріденьке волоссячко... Остин...

Олівія раптом геть не королівським жестом схопила дуенью за плечі:

- А Остин що? Що він сказав цьому своєму радникові?

- Він сказав, що не може ризикува...

Дзеркало затягнулося брижами.

- Ця мерзотниця просто злоститься, - повільно сказав Арман. - У тебе прекрасне волосся.

- Не може ризикува... - прошепотіла Юта. - Не може ризикувати. Життям? Троном? Не може ризикувати...

- І спину ти давно вже тримаєш рівно, - вів далі Арман, - і маєш прекрасну поставу... А що, у королівстві цього принца дійсно подвиг - це традиція?

- Так... Але, може бути, він не може ризикувати, поки батьки хворий? Може ...

- Забудь, - силувано всміхнувся Арман. - Не бери в голову... Хороший хлопчик і традиції хороші, візьме та й з'явиться... Визволяти...

Насилу відігнавши думки про Остина, Юта вимучено всміхнулася:

- До речі, як ти ставишся до гармат і цих... Метальних машин?

Арман клацнув зубами, прожував уявну їжу й смачно ковтнув, продемонструвавши тим самим, як він ставиться до гармат. В цю мить дзеркало знову прояснилося, і двоє побачили той самий золотий пляж, човен під білим вітрилом і капітана з золотим шитвом на мундирі, що

церемонно подавав руку принцесі Олівії, яка саме піднімалася по трапу. Море потроху заспокоювалося.

- Ага! - вигукнув Арман, осяяний раптовою думкою.

У голосі його відчувалося полегшення, наче в людини, яка тільки-но прийняла ліки від головного болю. Юта здивовано озирнулася.

- І де ж у нашої красуні літня резиденція? - поцікавився Арман.

- На острові Миші, - відповіла Юта, не розуміючи, до чого він веде.

- Це той самий острівець біля узбережжя Акмалії, схожий на кому?

- Так, із хвостиком...

- Змиє в море.

- Що? - сахнулася Юта.

- Змиє в море, - Арман, зморщившись, торкнувся рукою голови. - Зараз я точно можу передбачити. Іде одинока хвиля висотою з вежу... Отож-бо мені так потилицю ломить... Берегу нічого не буде, тому що там скелі. А острівець низенький, пологий - йому більше за всіх і дістанеться. Всі пальми, орхідеї, фонтани й тенти, вітрила й золоте шиття - в море... Дай мені чогось холодненького на голову.

- Стривай... - Юта кліпала очима. - Ти серйозно? Це ж біда...

- Звісно, біда... Знаєш, скільки бід я бачив на протязі одного лиш минулого століття? Слухай, намочи мені ганчірочку, на потилицю покласти...

- А люди? Мешканці?

- Ти людську мову розумієш? Там скелі! Мешканці тільки перелякуються.

- А острів?

- Острів після цієї пригоди буде лисий, як п'ята. Чого ти так набурмосилась? Може, хтось і врятується.

Юта згадала бійку в придворному парку напередодні капелюшного карнавалу, згадала сцену, яку бачила в дзеркалі: "Вся ця історія із драконом трохи фальшива... Юта потворна, нажаль, і допомогти їй може тільки ореол жертви... Чого не зробиш заради щасливого заміжжя..."

Олівія... Ну й горгулья з нею.

Вночі Армана розбудила чиясь присутність.

Юта стояла босоніж перед його аскетичним ложем, і свічка обпливала в її тонких пальцях.

- Армане... - в її голосі вчувалося відчайдушне благання.

Він нічого не міг зрозуміти. Від того, що Юта прийшла до нього вночі, від того, що вона стояла так близько, від того, що на ній не було звичного балахона, а тільки накинута на плечі рогожка, розірвана в багатьох місцях - від усього цього Арману чомусь стало ніяково. Не розуміючи, навіщо, він насунув плащ, який заміняв йому ковдру, аж до підборіддя:

- Чого ти прийшла?

Вона схлипнула.

Його обпалило жаром.

Вона знову схлипнула:

- Армане... Зроби щось...

- Що... трапилося? Тобі погано?

Вона стояла, шморгаючи носом, бліда, тремтяча, і тоді він вирішив, що в неї гарячка або припадок, одна із страшних і невідомих йому людських хвороб, від яких, як він чув із дзеркала, навіть помирають...

Йому стало страшно.

- Врятуй їх... Вони нічого... не знають, там, на острові... Не підозрюють навіть...

- Тьху, прокляття!

Він остаточно прокинувся, і йому стало соромно за своє збентеження і за свій страх.

- Якої горгульї... Ось, підчепив твою лайку... Якої горгульї ти мене будиш і лякаєш?

- Врятуй їх...

- Як? Я не морський царенко, щоб зупиняти хвилі.

- Попередь... Вони ще встигнуть...

Він роздратовано сів на своїй скрині. Плащ зіслизнув з його плечей, і Юта побачила голі смагляві груди з туго випнутими м'язами. А як же, спробуй, помахай широчезними перетинчастими крильми!

Вона відвела погляд і прошепотіла:

- Будь ласка, Армане...

І гірко заплакала.

Сльози прокладали на її щоках рівні, блискучі в полум'ї свічки доріжки. Ніс принцеси жалібно зморщився, а губи безпорадно ворушилися, невиразно повторюючи прохання.

Арман розгубився.

Він сидів на своїй скрині, заспаний, напівголий, а принцеса Верхньої Конти стояла перед ним босоніж і проливала сльози, випрошуючи щось абсолютно неймовірне. Так хто він такий, щоб втручатися у звичайний хід речей? Хіба можна впоратися з усіма бідами на світі?

- Ти розумієш, що кажеш? - запитав він утомлено.

Вона заплакала ще гірше.

На досвітній зорі в маленький ажурний палац на острові Миші - літню резиденцію акмалійського короля - вдерся незнайомиць.

Незбагнено, як незнайомиць дістався до острова, розташованого досить далеко від берега - при ньому, як виявилось опісля, не було ні шлюпки, ні плоту. Він загортався в чорний зім'ятий плащ, низько насував крилатого, теж зім'ятого капелюха й розмахував наказом короля - сувоєм з печаткою на мотузочці.

Він крутив нею перед носом заспаного лакея, потім дворецького, потім фрейліни, що посідала на острові посаду головнокомандуючого. Але перш ніж печатку було зламано, палац уже прокинувся, розбуджений страшною звісткою.

- Рятуйтеся! Швидше! - уривчасто викрикував незнайомиць. Голос він мав ледь хрипливатий.

Принцеса Олівія, тільки-но продерши очі, засумнівалася було - незнайомиць посилався на королівського астролога, який зазвичай пророкував погоду неправильно; печатка на сувої виявилася більшою, ніж звичайно - проте вже вирувало в темряві море, уже зміцнів вітер і доносив від обр'ю глухий, невиразний гул.

Хряскали двері й вікна. Терміново пакувалися валізи, щоб відразу бути залишеними напризволяще. Човнів на всіх не вистачало. Полетіли за борт мішки, барила, килими й тенти. Із причалу спорудили пліт.

Незнайомиць метушився більше за всіх - бігав, як навіжений, і квапив, підганяв, а то й просто залякував, хоча необхідності в цьому вже не було - на морі явно починалося щось надзвичайне.

А коли принцеса Олівія із фрейліною й дуеньєю, всі її подруги й кавалери, два десятки слуг, кухар з виводком кухарчуків, тесля й прая відбули до берега, очолені капітаном в мундирі на голе тіло - тоді незнайомиць непомітно відійшов за будівлі, миттю вкрився лускою й злетів в досвітнє небо.

Флотилія рухалася повільно, слуги веслували незграбно. Часу для порятунку майже не залишалось. Благословлялося на світ.

Коли головний човен з вітрилом досяг маленької пристані у підніжжя скель, гострі Арманові очі побачили на обрії білий гребінь.

Коли тесля підсадив пралю на нижній майданчик дерев'яних сходів, хвиля здіймалася вже на півнеба.

Вервечка людей повільно, дуже повільно здолала десять прольотів дерев'яних сходів і зникла, як черв'як у норі - в скелі було пробито наскрізний прохід, прикритий з боку моря круглим валуном, і тому невидимий для Армана.

Арман озирнувся - і відразу ж рвонув угору.

Хвиля пройшла просто під ним, він бачив її гребінь так само ясно, як свої пазурі. На гребені шипіли й клекотали спінені стрічки, схожі на жадібні язики. Дно на мить оголилося, і в Армана обертом пішла голова від погляду в прірву, що розверзлася під ним .

Хвиля перекотилася через острів Миші, не помітивши його, і вдарила в берег, мов у велетенський бубон. Берег здригнувся й застогнав.

Коли казан, що вирував у морі, трохи охолов, Арман побачив острів Миші. На ньому вціліли дві пальми - одна мала дві гілки, а друга - аж чотири.

Довго ще рибалки, чиї човни хвилею розстрожило об скелі, виловлювали з моря барильця з дорогим вином, уривки шовку, а деколи навіть і золоті прикраси.

6

Ці скелі зубчасті - хребет Прадракона.

Це сонце сліпуче - гортань Прадракона.

Замок - його корона.

Арм-Анн

Одного дня Юта довго розглядала чудернацькі знаки, колись перемальовані її рукою на стіну біля каміна. Знак “небо”, знак “море”, знак “нещастя”... Подумавши, принцеса вирішила продовжити дослідження в клинописній залі.

- Навіщо? - здивувався Арман.

Юта подивилася на нього пильно й серйозно:

- Я хочу прочитати пророцтво. Якщо там є рядки про тебе, то й про мене теж знайдуться. Інакше як же ми довідаємося, чим усе це скінчиться?

Вона пішла, а Арман довго й тужливо розмірковував.

Він згадав, як знайшов у скринях і подарував Юті срібний гребінь.

Принцеса зраділа й довго чепурилася, користуючись магічним дзеркалом, як звичайним... А одного разу, задрімавши в кріслі перед каміном, він прокинувся від Ютиного страху. Бліда, вона стояла за два кроки від нього, тремтіла й переводила погляд з Армана в кріслі на ніж для обробки м'яса, який валявся поруч на столі... “Що з тобою?” - запитав Арман. “Нічого, - відповіла вона над силу, - я увійшла, а ти... спав”. “І що ж тут страшного?” “Нічого. Але я бачила такий сон...” Який саме сон бачила Юта, залишилося таємницею - вона нізащо не захотіла його переповісти.

Мабуть, принцеса має рацію, намагаючись розібрати пророцтво. Маленька заковика в іншому - досі ніхто не спромігся це зробити.

Дослідження Юти значно просунулося. Якось вона покинула підземелля раніше, ніж зазвичай, та, відкинувши вигорілий смолоскип, пішла шукати Армана.

У кімнаті із дзеркалом його не трапилось. Покрикуючи ”Армане! Армане!”, наспівуючи й насвистуючи водночас, принцеса рушила на пошуки.

Розгулюючи знайомими коридорами, Юта несподівано виявила непомічений раніше поворот. Як він зміг укритися від гострого принцесиного погляду - невідомо, але Юта, звісно ж, поспішила надолужити згаяне.

Втім, у цьому коридорі не було нічого незвичайного - Юта хотіла повернути назад і поновити пошуки Армана, коли хід зненацька вперся в зачинені двері. Юта не мала з собою вірної зв'язки ключів - але інструмент і не знадобився, тому що двері виявилися не замкненими.

Юта, якій після всіх пригод море було по коліно, сміливо рушила вперед. Приміщення, куди вона увійшла, було Ритуальною кімнатою. Для Юти спокійніше було б вважати її марою.

Як і в день викрадення, звідкілясь згори бив стовп світла. Як і в день викрадення, Юта затремтіла, тому що в цьому світлі ритуальна зала постала у всіх жахливих своїх подробицях.

У центрі містився круглий стіл, схожий одночасно й на вівтар, і на жертовник. Не стіл навіть - брила. Із середини його стирчав залізний загострений шип; сонце безжально виблискувало на вістрях тригранних, круто загнутих гаків, що бахромою звисали по краю круглого столу.

Кам'яна підлога зберігала сліди кіптяви, і кіптявою були вкриті огидні пристосування, звалені тут-таки неохайною купою.

Юта стояла, не в змозі зрушитися з місця. Потім підняла очі - і побачила письмена, що вкривали стіни аж під круглою стелею. Після довгих годин, проведених в клинописній залі, текст був для неї аж надто зрозумілий.

“Ти славний, сине... і славно твоя здобич. Виконай волю батьків та прабатьків своїх, скуштуй вінценосну бранку згідно з ритуалом, як личить тому, хто носить полум'я...”

І куштували. Ютиній гарячкової уяві привиділися мовчазні дракони, що нерухомо сидять уздовж стін. Скільки їх отут вміщалося за раз? Три? Чотири? Он через ту величезну дірку, що веде в драконячий тунель, вводили бранку... Чи ні? Адже до цього вона знемагала в ув'язненні, в вежі... Може, її вводили саме через ті двері, куди Юта й увійшла?

Вона зацьковано озирнулася. В Ритуальну кімнату вело безліч дверей - і один драконячий тунель... Виходить, Арман буває тут щоразу, коли вилітає з замку? Стривай, до чого тут Арман... Арман зовсім ні до чого. Ця зала не має до нього відношення, він не може відповідати за вчинки його предків.

В ній виникло палке прагнення негайно побачити Армана, вона вже обернулася, щоб тікати відтіля - але щось її втримало.

Як заморожена, майже проти своєї волі, вона зробила крок вперед, наближаючись до кам'яного столу. На поверхні його лежала крива сонячна пляма, і Юті здавалося, що вона рухається, повільно повзе древнім, подекуди замшілим камінням.

Із середини столу стирчав шип заввишки з Юту. Довкола нього рунами звивався текст; прочитати його можна було, тільки обійшовши стіл навкруги.

Принцеса рушила в обхід, намагаючись менше дивитися на бахрому з тригранних гаків.

“Тут чинили свій славний промисел... тут вкушали царствену здобич... покоління...” Далі впливала низка імен. Юті б зупинитися, але знаки й слова прикували її, підкорили своїй волі, і вона ходила колами, то наближаючись до жахливої купи інструментів, то знову віддаляючись від неї: “Ім-Ар, Сам-Ар... Дин-Ар, і син його Акк-Ар... Дон-Ір, Дан-Ан, Дар-Ар... Хар-Анн, Хен-Анн...”

В Ютиних вухах зароджувалася, підсилювалася врочиста, ритуальна музика, і кроки її мимоволі вкладалися в твердий, нещадний ритм: “Лір-Ір, Лак-Анн... Сан-Ір, Зар-Ар, Зон-Анн...”. У принцеси запаморочилася голова, гаки злилися в одне залізне кільце, а Юта все читала й читала: “Ган-Анн, Гар-Ар... син його, могутній... і син його... і син...”

Скільки імен. Кожне ім'я - ритуал, і не один. Не дивно, що й досі живісінькі страшні казки. Кожне ім'я - загибель невинної дівчини, і навіть не однієї. Кожне ім'я... Але низка підходить до краю...

“Ард-Ір, Акр-Анн, і син його...”

В голові у Юти гуло, вона похитувалася, намагаючись втримати рівновагу, і все намагалася зрозуміти, що за слово, таке неприємне, дряпає її зсередини, яка тінь ходить навкруги, ніяк не торкаючись її свідомості.

От і все, вона зараз піде. Піде й більш ніколи сюди не повернеться. Треба тільки перечитати останні імена, невідомо, навіщо, але цього вимагає хтось сторонній, що вселився в Юту й випробовує там, всередині, свої гостренькі пазури...

Їй не хотілося перечитувати. Повільно, над силу, вона підняла очі...

Очі сльозилися. Нічого не видно, подумала Юта, але сторонній, що оселився в її душі, знову завовтузився й змусив.

Ард-Ір... Хто це, не знаю... Акр-Анн... і син його... син його... син...

В Юти підкосилися ноги. Похитнувшись, вона вхопилася за тригранний гак.

Син його Арм-Анн.

Він чинив тут свій славний промисел. Він вкушав тут царствену здобич. А потім він брехав Юті, і Юта повірила.

Він входив сюди, ведений батьком і дідом. Бранка... Така ж дівчина, як вона, Юта. Може, він і не хотів... Навіть напевно... Проте закони роду...

Юта зігнулася навпіл і виблювала. Рипнули, відкриваючись, двері.

Ох, ні, подумала принцеса. Іди геть.

- Юто? - Арман, стривожений, широко крокував залом до кам'яного столу.

- Що ти тут ро... - і затнувся.

Принцеса насилу випрямилася. Ось він іде, і очі ясні. І все, як колись...

Горгуля, вона дозволяла йому торкатися себе.

Принцеса насилу придумала новий напад нудоти.

- Юто?! - він зупинився.

- Як... - вона кашлянула, повертаючи собі голос, - як це було на смак, Арм-
Анне?

Темно-зелені Арманові очі стали геть темними - так розширилися зіниці.

- Напевно... - Юта облизнула губи, - людське м'ясо дуже поживне... Без
прожилок... М'яке...

- З глузду з'їхала? - запитав він уривчасто.

- Подивися, - Ютин палець безвольно тицьнув у напис на камені, -
подивися, як цікаво... Твого дідуся звали Ард-Ир, а татуся - Акр-Анн... І
який би ти був дракон, насправді, так і не покуштувавши...

- Замовкни.

- Звісно... Я нічого не збираюся з тобою з'ясовувати... Будь ласка, вийди.
Я... бачити тебе не можу.

Арман хотів щось сказати, але не видав ні звуку.

Імена його батька та його діда у вустах принцеси звучали майже
образливо. Вона стояла перед ним, обурена, сповнена жаху й відрази, при
цьому відраза ця перевершувала й жах, і обурення. Вона метала блискавки
темними звуженими очима. Вона не бажала, та й не могла зараз його
слухати. Сунувши ніж в його давню роз'ятрену рану, вона зараз діловито
провертала вістря.

Арман знову відкрив рота, але не для слова, а для судомного вдиху.

- А ти ніжна, - проказав він, криво всміхнувшись. - Навіть бачити не
можеш? Шкода... Вже прийдеться подивитись, дорогенька. Я ж іще не
вирішив, може, й з'їм тебе?

Юта відсахнулася. Арман розреготався:

- Аякже, який я був би дракон, не покуштувавши... Так-так... М'яке, і без
прожилок... Поживне... Молоденьке, безневинне... Що ти дивишся, як
скривджена добродішність? - Він підняв плечі, і з них туго вистрілили
перетинчасті крила.

- Ніжне рожеве м'ясо! - вдарив по підлозі лускатий хвіст. - Тепле, запашне! Так, принцесо?! - останні слова було важко розібрати, тому що зубаста паща погано його слухалася.

Ледь поборовши заціпеніння, Юта рвонулася. Проскочивши між Арманом і столом, вона залишила на залізному гаку уривок темного балахона.

Услід їй линули моторошні звуки, він яких завмирала кров - як людина, Арман ще міг сміятися, а як дракон - ревів і захлинався полум'ям. Гаряче повітря вдарило Юті в спину, і кінчики її волосся завилися, обпалені.

Багато днів, що вона провела в замку Армана, були присвячені пошукам виходу. Юта тремтіла на холодних сходах, знову й знову розгортаючи в пам'яті розташування кімнат і коридорів. Драконячою Брамою користуються крилаті ящери, але має бути інший вихід. Вихід для людей. Брама.

Вона заплющила очі. А коли ні? Істоти, які жили в замку, прекрасно обходилися величезною круглою діркою, розташованою високо над морем. А щодо бранок - бранкам хід на волю було закрито...

Думай, сказала вона собі. Ти або втечеш негайно, або кинешся з вежі - і не мрій, голубонько, що зможеш знайти третій вихід. Сама винна, не зберегла королівської гідності, завела з чудовиськом фамільярні стосунки... Думай.

Вона сильно замружилася й стисла долонями скроні.

Арман сидів на пласкому камені, безвольно притулившись плечем до кістяка корабля, колись викинутого штормом на ці скелі.

Тепер нещасний корабель був схожий на обгризений риб'ячий кістяк - круті ребра переборок, судомно витягнуті щогли, зітлілі ганчірки на місці вітрил. Над головою Армана загрозливо потріскувала висока корма. Він уявив на секунду, як корма падає, ховаючи його під купою гнилого дерева... І лишився сидіти.

Від моря дув холодний вітер - надсадний і безперервний, мов зубний біль. Арман втискався в слизькі дошки.

Його звинуватили у вірності традиціям роду. Він сам усе життя прагнув їх дотримуватися - і мучився через свою неспроможність. Чому ж принцесині слова обернулися гіркою образою? Чому так тоскно, так порожньо й так не хочеться жити? Чи тому, що ніколи не досягав успіху в промислі й жодного разу не виконав ритуалу? Або тому, що принцеса йому не повірила?

Глухо вдарив мідний дзвін на носі загиблого корабля.

Вони боялися, що він помре в дитинстві, услід за своєю матір'ю. Дід підказав рішення - вирізати ім'я дитини на ритуальному столі, і життєва сила, закладена в камені, допоможе хлопчикові вижити. Потім старий не раз шкодував про це...

Арман вибрався з-під навислої над берегом корми й побрів геть, торкаючись заплямованих лишайником скель.

Коли він відійшов на два десятки кроків, гнила корма протяжно заскрипіла й завалилася, вивергнувши хмару потруху.

Була ніч - безмісячна. Юта стояла біля вікна комори із зовнішнього його боку, вчепившись у рідкі ґрати. Оце зараз вона прослизнула між прутами й тепер, завмерши, дивилася вниз. Внизу не було нічого - темрява, але принцеса знала, що там, у неї під ногами, ворухиться море.

Це - свобода, запевняла себе принцеса й стискала зуби, щоб вони не цокотіли. Один крок відокремлює її від свободи.

Навряд принцеса зважилася б ступити в безодню при денному світлі. Але в темряві ще страшніше - начебто провалюєшся в бездонну дірку... Вона щосили замружила очі та уявила Армана-дракона, як він регоче дико, а з пащі сиплються іскри... Уявила, охнула й полетіла вниз.

Море заковтнуло принцесу з неголосним виляском, обійняло, стисло, залило вуха й очі, і Юті перехопило подих від раптової холодної ванни - але ще в повітрі вона заходилася запекло рухати руками й ногами, і тому мокра її голова дуже швидко виринула на поверхню.

Одяг обліпив тіло й заважав рухатись. Вода вільно гуляла між підошвами сандалій та Ютиними стопами, і відчуття це було незручне й неприємне. Юта хапала повітря ротом і метушливо гребла долонями перед грудьми.

Море важко дихало - під час вдиху принцесу піднімало нагору, і, закинувши голову, вона могла бачити високе вікно, що світилося червоним. На видиху Юта провалювалася в глибоку яму, і тоді біля її обличчя ворухилися водорості - ними, як бурим килимом, було вкрито стіни замку, що йшли на глибину, древні величні стіни, у підніжжі яких борсалася зараз мокра принцеса.

Треба обігнути замок, але в який бік краще пливати? Юта сьорбнула морської води й закашлялася. Найважче позаду, позаду, позаду. Вона на волі, волі, волі. Обігнути замок, вибратися на кам'яну косу, дійти нею до берега, і нехай він спробує спіймати її в такій темряві... Дістатися до

людських поселень - вона знову сьорбнула - і через два-три дні з'явиться додому... Побачити маму, батька - вона гребла щосили й уже трохи просунулася - Май, Вертрану...

Ліниво хлюпнула хвиля та відкинула принцесу на вихідну позицію.

Вранішнє сонце застало Юту в мішанині скель.

Всю першу половину ночі вона намагалася обігнути замок вплав та дістатися твердої землі. Зрештою море зглянулося над нею, і хвиля недбало жбурнула принцесу на вузьку смужку кам'янистого пляжу, де вона тремтіла та збирала рештки сил всю другу половину ночі.

Коли небо стало світлішати, принцеса отямилася. Кровожерливий ящір поруч, вона все ще під стінами замку; треба було негайно й поспіхом рушати в дорогу.

І вона вирушила. Мокрі сандалії жорстоко муляли ноги, і довелося скинути їх по дорозі. Балахон, теж мокрий, нещадно обліпив принцесине тіло, але зняти ще й його Юта не наважилася.

Потроху розвиднювалось. Юта послизалася на камінні, обламувала нігті, оступалася й ковзалась, і рожеві стопи її незабаром стерлися до крові.

Найважче... позаду... Воля...

Їй було трохи незвично йти під небом і під вітром, і незабаром вона почала задихатися. Час було подумати про привал, коли камені раптом розступилися й під ноги принцесі лягла дорога.

Дорога! Забувши про втому, Юта бадьоро зашкутильгала вперед, задоволено помічаючи, що швидкість її зросла й великий берег поруч

Їй пригадався вигляд згори - так і є, це та сама дорога, що тягнеться уздовж коси й незабаром поведе її далі від замку, від дракона, від усіх цих жахів... Але негайно майнула думка - але ж дорогу видно, як на долоні!

Уже геть розвиднілося. Юта озирнулася - ось він, замок, ще так близько, начебто й не збивала вона п'яти в кров, намагаючись швидше його спекатися.

Сховатися? У Юти потемніло в очах від думки, що цілий день до смерку їй доведеться сидіти в якій-небудь щілині. Та здоровий глузд був невблаганний - Арману досить просто здійснитися в небо, щоб побачити принцесу, яка подорожує пустельною дорогою.

Ніби у відповідь на її думки, над замком злетів дракон. Юта прекрасно бачила його загострений силует у косому промінні висхідного сонця.

Не встигнувши й подумати як годиться, Юта метнулася в сторону найближчого нагромадження каміння.

Брили, схожі на похилі кам'яні стовпи, відразу ж закрили її від неба й від Армана, проте принцеса пробиралася й продиралася вперед, гнана інстинктом жертви - сховатися. У якийсь момент їй здалося, що камені під ногами здригаються, ворухаться - вона не надала цьому значення.

Раптом валун, на який вона сміливо стала ногою, хитнувся й провалився вниз. Юта ледь встигла відскочити - але в цю мить каміння заворушилось.

Юта бачила в дитинстві, як у болоті тонула корова. Десятеро людей бігали навколо й метушилися, поки один з них сам не втрапив у трясовиння й відразу не провалився по пояс. Поки витягали його, корова потонула, протяжно заревівши перед смертю, так, що волосся ворухилися на голові...

Каміння, між яке втрапила Юта, подібне було хисткій трясовині. Один камінь ішов у землю - на його місце виповзав другий, мокрий, слизький. Дрібні камені занурювалися майже миттєво, великі валуни - повільно, але невпинно.

Вона не знала, куди бігти. Всі її думки, бажання, можливості були зосереджені на одному - перескочити на інший камінь. Не зісковзнути. Не оступитися. Не втрапити ногою в розколину. Вискочити. Вивернутися. Однак каміння - каміння гралося з нею, як кішка з мишкою. Повільний ритм, якому підкорялися всі ці потопаючі й виникаючі валуни, непомітно прискорювався.

Вона плуталася в мокрому низі балахона. Камені зникали в безодні, немов льодяники в пельці ласуна, і вистрибували на поверхню, наче поплавці щасливого рибалки. Хоч куди падав зацькований Ютин погляд - скрізь ходором ходили сірі спини валунів, визиваючи в пам'яті штовханину на ринковій площі.

Вкотре викрутившись, вона кинулася грудьми на круглий камінь завбільшки як великий бик. Камінь знущально хитнувся й повільно, по волосині, став іти в землю.

- Рятуйте! - закричала Юта.

Вона майже не мала голосу. Метушилися камені, відтискуючи один одного. Навкруги стояв нестерпний скрегіт - начебто сама земля, змучена гарячкою, скреготіла зубами.

- Рятуйте!

Великий камінь пішов у землю до половини. Довкола нього, мов бульбашки в казані з окропом, виникали й провалювалися дрібніші камінці.

- Допоможіть... - сказала Юта пошепки. - Хто-небудь...

Камінь провалився на дві третини. Вона гарячково озиралася - перескочити кудись було немислимо. Там і тут задоволено чавкала трясовина, ковтаючи валуни й випльовуючи їх, немов вишневі кісточки.

- Ой, мамо... - прошепотіла Юта. - Ой, Армане...

Дрібні камінці, стираючи свої боки на порошок, навалювалися на потопаючий великий камінь. Юта занурювалася в землю разом з ним, а сонце піднімалося, а небу було начхати, а принцеса провалювалася, зтягнута чимось або кимсь, засмоктувана в трясовину, гинула так бездарно й так огидно...

- Рятуй... - і ні звуку. Хрипіння. Знову: - Рятуй...те...

Тінь затулила Юту від сонця, яке байдуже дивилося на її смерть. Рвонув вітер, який пахнув різко й незвично. Широкі крила заляскали й загородили від неї небо. Дрібне каміння навалилося на Ютині ноги, однак тієї ж миті величезні загнуті пазурі підхопили її за плечі. Ривок... Юті здалося, що з її підошов здерли шкіру. Валун ухнув униз, пішов у землю, але Юта, несена звідти геть, вже не могла цього побачити.

7

Туди, де сонце, літають лише коли день мине.

Крила втомились. Вдолині чекають

Мене.

Арм-Анн

У Ритуальній кімнаті він набув людського вигляду, і тягти принцесу Юту стало насправді важко.

Юта пручалася. Вона дряпалася й кусалася, вона виривалася й кричала ламким голосом:

- Ненавиджу! Смердючий ящір! Мерзенне чудовисько! Пусти мене, людожере!

А він тяг її й волік, і перекидав через високі пороги, і перетягував через сходинки нескінченних сходів, і не волів розуміти - навіщо. Куди, власне, він її веде? І що тепер з нею робити?

Щоб не задавати собі це питання, він тяг її все швидше й жорсткіше. Вона пручалася все менше - берегла сили.

Коли, зрештою ввалившись у кімнату з каміном, він відірвав свої онімлі пальці від її коміра, принцеса, вставши миттю порачкувала в найдальший куток. Прокричала звідтіля, причому голос її став хрипкий та подібний до голосу самого Армана:

- Ти, чудовисько, кровожерний змій! Краще вмерти, ніж прийняти допомогу з твоїх рук... Із твоїх брудних пазурів! Ти... - і не найшлася, яку б іще образу додати.

Він відчув смертельну втому. Навіщось сунув руку в глибоку кишеню, витяг звідти уламок іржавої пряжки. Впустив на підлогу:

- Чуєш?

Принцеса замовкла, здивована. Арман підняв сталевий уламок та знову впустив. Залізо тьмяно дзенькнуло об камінь.

- Чуєш, принцесо Юто? Дзеннь... Мої слова для тебе означають стільки ж, скільки оцей звук.

Юта мовчала. Арман знову підняв залізний уламок і раптом щосили жбурнув ним об підлогу. Тоненько вискнувши, шматочок металу бризнув убік і врізався в стіну.

Арман не вимовив ні слова. Юта зіщулилась. Якийсь час вони просто дивилися одне на одного - Арман холодно, непроникно, Юта - збентежено.

- Я розповім тобі казку, - повільно запропонував Арман. - Хочеш?

І, не чекаючи принцесиної згоди, вона видерся просто на стіл. Навіщось витер долоні об одяг.

- Жила собі принцеса, - заговорив він тихо й глухо. - Давно вже, років сто п'ятдесят тому. Струнка, як тополя, і весела, як жайворон... Утім, пам'ять може мене зрадити. Можливо, це була похмура товстуха... Річ не в цьому. Річ у тому, якось уранці... Або вдень, не має значення... її викрав дракон.

Юта переривчасто зітхнула.

- Це був молодий дракон, - крізь зуби продовжував Арман. - Можна сказати, юний. Саме того дня він досяг свого повноліття. Ти слухаєш, Юто?

Принцеса сиділа у своєму кутку, підтягнувши коліна до підборіддя - заціпеніла, вкрита дрижаками.

- Він був сам-один, - Арман повільно, ніби ліниво, сповз зі столу й став безцільно кружляти кімнатою. - Він залишився один у своєму замку, але старші, вмираючи, висловили віру в його майбутню доблесть... І він, сповнений доблесті, поцупив у сусідній державі королівську дочку, теж юну...

Зупинившись перед ґратами каміна, Арман навіщось кілька разів тицьнув їх ногою. Камін мовчав - чорний, порожній, холодний.

- Вона стояла близько, як ти, - Арман обернувся й направив Юті в обличчя довгого звинувачувального пальця. - Вона була...

Нахилившись уперед, Юта раптом збагнула, що вона стоїть колінах та благально простягає руки:

- Не розповідай... Не треба ніяких страхів, я тебе... Армане, будь ласка... не розповідай, я збожеволію, будь ласка...

Арман слухав її бурмотіння, механічно накручуючи на палець вирваний волосок. Потім бездумно простягнув руку й взяв з коминкової полиці коцюбу. Юта замовкла на півслові.

- Дракон є дракон, - сказав Арман занудним менторським тоном. - Принцес слід їсти, пожирати... Він поставив її посеред ритуального столу, спиною до залізної спиці... У неї були блакитні очі й рудувате волосся. Одна брова рідка, видно, вискубувала невміло... На підборідді - родимка, і ще одна на шії. Він...

Арман раптом сильно розмахнувся та вдарив коцюбою об стіну. З каміння посипалися іскри, а сталевий прут відразу зігнувся дугою. Юта запізно затулила вуха. Арман з прикрістю подивився на понівечену коцюбу, на вибоїну в камені, повагався та вдарив ще раз, і коцюба зламалася з надричним звуком, неначе лопнула вісь од воза. Він озирнувся - і Юта з жахом побачила, що очі його виказують глибоку істерику.

- Я не пам'ятаю, що там було, - сказав Арман спокійно. - Але зуби мої ніколи не знали людського м'яса. Ніколи, - впустивши уламок коцюби, він раптом вдарив об стіну кулаком.

Юта скрикнула. Арман стояв мовчки, на стіні темніла кривава пляма, а він розглядав свою нову, неначе чужу, надзвичайно велику й неповоротку руку.

- Відтоді, - він звертався до розбитого в кров кулака, - відтоді...

Арман здригнувся.

...І знову цей сон.

Над верхньою губою дівчини намистинками виступили крапельки поту. Вона стоїть, притискаючись спиною до потворного сталевого шипа, білошкіра, і тому блідість надає її обличчю відтінок синього... Синяво-блїде обличчя посеред рудого, кучериками злиплого волосся. Очі розплющені так, що світлі вії впираються в шкіру вигнутими вістрями. Розпухлі, покусані, напіврозтулені губи, і подих жертви досягає ніздрів Армана, його величезних драконячих ніздрів... І запах. Різкий запах квітів, наче численна похоронна процесія кидає букети на свіжу могилу... Він повинен виконати ритуал, це неминуче, як наближення ночі, як настання зими...

І тоді, потрапивши в лещата невідворотності ритуалу й цілковитої неспроможності його виконання, свідомість Армана болісно спотворилася. Страх. Нудота. Слизькі камені котяться вологим схилом.

Він провалявся в гарячці три дні. Юта сиділа над ним, немов безсонний вартовий. Його розбита рука лежала на плащі, який служив за ковдру, і Юта раз у раз дбайливо торкалася її, зручніше влаштовуючи в грубих складках темної матерії.

Він марив. Удень і вночі до нього приходила та фатальна Ютина попередниця, руда принцеса півторавікової давнини, зустріч з якою привела Армана до остаточного усвідомлення своєї нікчемності.

- Іди геть... - шепотів Арман, не розплющуючи очей. - Я нічого тобі не... Ні волосинки твоєї рудої... Не буду... Не бажа...

Юта зітхала й обтирала його розпашіле обличчя вологою ганчіркою.

На четвертий день він отямився. Опам'ятавшись від короткого чутливого напівсну, Юта побачила його ще збуджені, але вже цілком осмислені очі.

- Вибач, будь ласка, - сказала вона, щойно зустрівшись із ним поглядом. - Я страшенно перед тобою завинила, від мене одні неприємності, і я завжди плачу тобі злом за добро.

Арман ледь помітно всміхнувся. Промимрив самими губами:

- Так... Авжеж. Хіба буває більше добро... за викрадення з дому.

* * *

Наступного дня вона збігала на вежу, де на брилі землі, що її колись приніс Арман-дракон, відцвітав “садок”. Принцеса безжально повисмикувала всі вісім квіток, які іще цвіли, і, спорудивши з них кокетливий букет, потягла вниз, маючи намір прикрасити ним Арманову кімнату.

Він сидів на своїй скрині й меланхолійно розглядав розбиту об стіну руку. Посміхнувся назустріч Юті - й одразу ж насторожився. Спохмурнів чомусь. Відвернувся.

Принцеса збентежилась. Чим вона знову зуміла викликати його невдоволення?

Губи Армана страдницьки скривилися, і Юта вирішила, що йому знов погано. Із усіх ліків їй була znana лиш вода, тому вона одразу піднесла Арманові кухлик, палко бажаючи, щоб зілля допомогло.

Але випиті кілька ковтків не принесли, вочевидь, полегшення. Арман поперхнувся, і вода пролилася:

- Запах... Прокляття... Юто, вийди.

Ненависний запах квітів, густий, як патока, силоміць втискався в його ніздрі. Йому дуже не хотілося, щоб Юта була свідком його нудоти.

Принцеса нерішуче переступала з ноги на ногу, бгаючи в руках випадковий букет.

Арман став дихати ротом, і йому стало набагато легше. Юта подивилася на свої руки - і виявила раптом, що крутить у пальцях три тонкі стеблинки, а ще п'ять квіток - колишні ромашки - валяються на підлозі серед пелюсток, з них же й обірваних.

Дві із трьох вцілілих квіток були дзвіночки - добряче пожмакані. Третя виявилася непоказним, блідим бузкового кольору п'ятилисником.

Скоряючись раптовому натхненню, Юта піднесла його до носа.

О так! Міський парфумер, який так часто догоджав і фрейлінам, і принцесам, і навіть самій королеві, дуже пишався парфумами під гучною назвою “Знемога”, котрі сам же й виготовляв з пелюсток...

- Знеможник, - сказала Юта голосно. - Ця квітка називається знеможник. Вважають, що запах його викликає солодку знемогу, тому сільські дівчата носять його за пазухою, а шляхетні дами замовляють з нього парфуми...

Арман киснуло глянув на неї скося, прогугнявив із затиснутим пальцями носом:

- Що ди кажеш? Звідки ти здаєш?

Юта тримала квітку знеможника за кінчик стеблинки - двома пальцями, униз голівкою, наче мертву пташину.

- Твоя жертва мала парфуми із знеможника. Тобі не ввижається, Армане. Ти не мариш, а дійсно відчуваєш...

- Дічого я де відчуваю!

Він хотів підхопитися, проте натомість ледве встав, зачепивши ушкодженою рукою ребро скрині й засичавши від болю.

- Знаєш, - сказала Юта пошепки, - моїй сестрі Май в дитинстві часто снівся вовк. Знаєш, такий страшний вовк із дитячих казок. Вона схоплювалася ночами, кричала... Мені тоді було років дванадцять, я була шибайголова, моя рогатка була завбільшки з маршальський жезл... Я сказала Май: не тікай від свого вовка. Давай разом його зустрінемо - вічна-віч! Тобто обличчя на морду... Це було ввечері, Май заснула, а я сіла поруч з рогаткою напоготові... І ось, коли Май підхопилася й застогнала...

Арман слухав її, зупинившись посеред кімнати і, як і раніше, затискуючи пальцями ніс. Коли Юта натягнула уявну рогатку, він мимоволі послабив хватку й одразу закашлявся.

- Я закричала: Май, цілься межі очі!.. І як стрельну горіхом, свічник - на підлогу... Нянька прокинулася... А Май - нічого. Спала... Аж уранці прийшла до мене, щаслива, здох, каже, вовчисько... Розумієш?

Арман переводив погляд із серйозного Ютиного обличчя на обвислу квітку в її в руці.

- Хдо тебе давчив цьобу?

- Чому? А, в несправжнього вовка стріляти із справжньої рогатки? Ніхто. Само вийшло.

- Спали квідку, - зажадав Арман.

- Ні, - сказала Юта тихо, але твердо. - У тебе свій вовк, але ти ж не маленька дівчинка. Ти все повторюєш цій древній принцесі: іди, я тебе не чіпав... А ти не проганяй її, згадай усе ж таки, що там трапилось, і тоді...

Арман у два стрибки вискочив з кімнати. Опинившись на сходах, куди не дістався ще задушливий запах знеможника, він вигукнув:

- Перестань розмовляти із мною, наче з дитиною! Твій прадід ще ходив на горщик, коли я викрав її! Я повинен був її з'їсти, а не зумів! Мені двісті тридцять два роки, я можу за годину вщент спалить п'ять великих сіл... Я можу спустошити столиці трьох королівств, але що з того?

- Каміння, - тихо сказала Юта.

За дверима стало тихо.

- Що - каміння?

- Яке котиться.

- Звідки...

- Ти ж марив три дні.

- А ти підслуховувала?

- А хто б тебе водичкою напував?

- Водичкою?

Чути було, як Арман пирхнув. Продовження бесіди не сталося - через п'ять хвилин над руїнами веж важко здійнявся дракон, трохи припадаючи на одне крило.

Було тихо й темно, потроху спливала свічка, приліплена до стіни. Світла від неї було, ніби від гнилиці в темному лісі.

- Ти спи, - вже вкотре сказала Юта. На колінах у неї лежала пляшка із закупореною в ній квіткою знеможника.

Арман бачив у темряві тільки її силует - силует дівчини з розпущеним по плечах волоссям. Волосся в неї гарне - так м'яко струменіє, так велично спадає... А обличчя не видно. Ні, обличчя її буває навіть симпатичне, веселе і замріяне... Але зараз його не видно. Тільки очі виблискують і зуби.

- Ти спи, Армане. І згадуй той день.

Той день... Хіба ж легко - все життя гнати від себе спогади, щоб тепер намагатися викликати їх...

- Що ти робив зранку?

Ранок був сіренький, дощило, і він вирішив, що не чекатиме на лицаря-визволителя. Це його перша принцеса, і він з'їсть її відразу. Ось чому вранці він з таким нетерпінням очікував вечора.

Він ще не звик бути сам. Батько його спочивав на дні моря, та й дід теж - відчувши наближення смерті, старий устиг залетіти так далеко від берега, як тільки зміг... Арман спустився в підземелля й знову, хвилюючись, прочитав напучування роду: досягни успіху в промислі.

- Як ти її викрав, пам'ятаєш?

Просто, швидко й цілком буденно. Вона прогулювалася в саду в супроводі служниці; він схопив був служницю, та вчасно помітив маленьку

декоративну корону, що увінчувала зачіску її супутниці. Відпущена на травичку, служниця моторно залізла під кущ і звідти кричала: “Ось, ось принцеса! Не я, не я! Ось її високість!”

Принцеса не пручалася. Вона висіла в пазурах, немов ганчірочка, проте він все одно нервував - боявся впустити або придушити надто сильно.

Корона її загубилася в піднебессі, руде волосся розтріпалося; він поставив її на ритуальний стіл, як навчав колись дід.

- ...Ти спиш, Армане?

- Ні, - відгукнувся він глухо. - Давай... квітку.

- Зараз?

- Так.

Юта завовтузилася, намагаючись витягнути корок з порожньої пляшки; корок не піддавався, і Юта вдалася до зубів. Нарешті корок вискочив, тихенько пихкнувши, і цівка запаху, запаху квітки, званої “знеможник”, змійкою заструменіла з вузької шийки.

Арману здавалося, що він бачить цю цівку в темряві. Ось вона досягла його обличчя; він на мить затамував подих, щоб наступної миті глибоко вдихнути.

Нудоти не було. Картини з його пам'яті раптом ожили, наблизилися, набули кольору, звуку й плоти.

Він бачив свої пазуристі лапи біля її обличчя. Обличчя було білісіньке, завмерле, проте губи ворушилися, і він навіть міг розібрати напівзникле слово...

Він добре знав, що треба робити далі. Його вигнуті пазурі - це лише ідеальної форми ножі. Його передні зуби гострі, як кістяні голки.

Від неї пахло знеможником. Парфуми “Знемога”, а може, тоді це називалося інакше. І ще - вона була тепла. Він відчував це, навіть не торкаючись її шкіри.

Вона схлипнула - довго, переривчасто. Одна пазуриста лапа простяглася до її грудей...

“Юна істота... діва... вінценосний видобуток... Нехай зміцнить тебе життям своїм, і радістю, і молодістю”...

...Арман відіпхнув квітку знеможника і Ютину руку. Його трясло; опустивши очі, він з подивом розгледів у напівтемряві власні коліна, що підскакували, неначе кришка на киплячому казані - такі їх били дрижаки.

П'яти його вибивали по скрині ритм танцю, і він ніяк не міг цьому зарадити.

- Армане? - запитала Юта злякано.

Він хотів відповісти, та ледь не прикусив язика - так люто клацали зуби.

- Ти згадав? - Юта намагалася не видавати свого страху. Він похитав головою в темряві.

Мокрий, як миша, з голови до ніг вкритий холодним потом, він чув, як серце його, перемістившись чомусь до горла, вистукує безладний дріб.

- Що ж робити? - Юта ледь не плакала. - Тобі погано? Ну згадай, постарайся!

Він міцно взяв за зап'ястя її руку, яка стискала квітку. Підніс до свого обличчя, знову вдихнув і змусив себе заплющити очі.

Чорно. Чорно. Червоні плями. Темрява.

...И пазурі його зімкнулися! Зімкнулися, стисли жертву й поволокли геть...

Він ніс її - яка ганьба! - ніс далі від замку, а вона виривалася, чомусь тільки зараз надумавши пручатися. Він приніс її в покинутий піщаний кар'єр на околиці якогось селища, і опустив у розмиту дощем глину. А схилом рудої ями, липким, брудним схилом котилися безформні грудки. Грудки глини, всього-на-всього...

- ...Армане!

Юта стискала свічку в кулаці, не помічаючи патьоків гарячого воску на пальцях.

- Я злякалася... У тебе була таке обличчя...

Зісковзнула додолу м'яка зів'яла квітка.

Арману було легко, так легко, як у дитинстві, як у хмільному щасливому сні. Всі добре, усе ще може бути дуже непогано... Кошмар забудеться. Грудки глини? Скотилися, впали на дно, зрівнялися з землею... В свідомості більше не стирчить скалка, і страшний тягар упав з грудей, придавивши мимохідь страх перед Ритуальною кімнатою.

Арман дурнувато розсміявся, обійняв Юту за плечі й по-братньому поцілував її в щоку, біля самого куточка губ.

Вона дивилася на нього круглими захопленими очима, але в темряві він розрізняв тільки дві світлі іскорки.

* * *

На Юту зійшло прозріння.

Її робота в клинописній залі, дні й ночі при світлі димного смолоскипа, запалені очі й змерзлі ноги, радість відкриттів і розпач невдач, і навіть той товстий пацюк, що якось вискочив був з незнаної нори та перелякав принцесу на смерть - все це дивовижним чином проросло в Розуміння. Глянувши на текст Пророцтва, Юта з побожним острахом усвідомила раптом, що чужі символи зрозумілі їй і вона може читати.

Вона розхвилювалася так, що ледь не впустила смолоскип. Потім, начебто злякавшись, повернулася й кинулася бігти - геть з клинописної зали, на поверхню.

Арман не повірив.

Він звик уже до її фантазій і не бажав нічого слухати. Прочитала? Розшифрувала? Витри спочатку кіптяву з-під носа, бо заялозилася, наче миша в камінному димарі...

В неї вже з люті ледь не почалася істерика, коли він таки виліз із зручного крісла й кинув з усмішкою:

- Що ж, показуй...

Набравши смолоскипів, вони разом вирушили донизу, і по дорозі Юта ставала дедалі спокійніша та впевненіша, а Арман, навпаки, чомусь розхвилювався і, лаючи себе за пересохле горло й змокрілі долоні, нервувався дедалі більше.

Прийшли.

Плаский, вертикально встановлений камінь із написаним на ньому Пророцтвом відкидав дві тіні - від Ютиного смолоскипа й від смолоскипа Армана. Написані на ньому знаки злилися в гарну, але нерозбірливу в'язь - так, принаймні, могло здатися недосвідченому окові.

Арманові так і ввижалося. Він покосився на принцесу глузливо й підозріливо.

- Тут не про всіх, - сказала Юта пошепки. Спочатку - "слава доблесному Сам-Ару".

- Це зрозуміло, - сказав Арман якомога недбаліше, намагаючись, щоб голос його не тремтів. - Це і я можу "розшифрувати".

- А потім, - Юта перевела подих, - потім - за номерами... Сорок третій нащадок Хар-Анн.

Розіграш, подумав Арман. Жарт. Нехай навіть Хар-Анн і був сорок третім нащадком - що з того?

- Тут, - Юта кусала губи, - ніби передбачення... застереження... ти знаєш, що трапилося із цим... Хар-Анном?

- Знаю. Але тобі не скажу. Прочитай пророкування.

- Зараз... Піднеси смолоскип ближче... Значить так... Удача... І ще, здається, доблесть. Старість, життя... А, доживе до старості, якщо...

Вона затнулася. Арман мовчав. Потріскували смолоскипи.

- І це все, провіснице? - посміхнувся він нарешті. Юта обернулася, і він побачив дві складочки між її бровами, що надавали принцесі незвичайно серйозного вигляду:

- Тут... Я читаю, але не можу зрозуміти. "Предок драконів." Хар-Анн доживе до старості, якщо не захоче відвідати цього... Предка.

Вона замовкла, стурбована й трохи винувата. Арман дивився на неї, на камінь за її спиною, на танець тіней - і відчував побожний жах.

Невже?

- Предок драконів, - почув він власний хрипкий голос, - це легендарний Прадракон. Відвідати Прадракона - означає здійснити прощу за море, у країну, звідки, за переказом, прибули прабатьки. Хар-Анн, сорок третій у роді, не повернувся з такої прощі, і взагалі мало хто повернувся з неї... - він перевів подих. - А тепер скажи, як ти про це знаєш? Я розповідав чи прочитала десь?

- Прочитала, - сказала Юта тихо. - Отут.

Арман оглянув укритий письменами камінь довгим недовірливим поглядом. Коротко зажадав:

- Читай далі.

Юта прокашлялася. Нахилилася вперед, ворущачи губами. Пробурмотіла нарешті:

- Отже, Хар-Анн доживе до старості, якщо не... вирушить у прощу. Далі - сорок дев'ятий нащадок, Лір-Ир. Цьому... судилося нещастя.

Стало тихо.

- Все? - запитав Арман після паузи.

- Все, - кивнула Юта. - Що з ним сталося?

- Загинув замолоду, ледь устигши перемогти в двобої меншого брата. Розбився об скелю. Молодець був і забіяка.

- Ясно... Армане, а ти знаєш усе про кожного з двохсот своїх предків?

Він стояв, опустивши смолоскип, і очі його дивилися повз Юту, через її плече, на вигадливо прикрашений камінь.

Отже, це правда. Він усвідомив це зненацька та запізно, і весь його досвід обурено пручався проти такого усвідомлення, але Пророцтво - ось воно. А ось дівчина з радісно палаючими очима, але ж він сміявся з неї, коли на стіну біля каміня вугіллям наносилися знаки “небо”, “нещастя”, “радість”, “смерть”...

- Ти дійсно прочитала це? - запитав він пошепки.

- А я тобі що кажу! - вигукнула вона нетерпляче, явно не розуміючи неймовірності власного відкриття. - Дивімося далі: п'ятдесят восьмий нащадок... Сан-Ир. Тут знак смерті... Рано... А, напевно, рано помре, завчасно, якщо... буде нешанобливий з... батьком батька... прадідом, чи що?

Вона запитально втупилася в Армана, очікуючи розповіді про долю Сан-Ира, проте Арман мовчав, водячи рукою по письменах і повторюючи пальцем їхні обриси. Нарешті Юта почувла приглушене:

- Не вірю. Покажи, як ти це робиш.

Вона струснула головою - трохи роздратовано. Вказала на низку складних знаків енергійним жестом шкільної вчительки:

- Палички - це цифра. Я навчилася розбирати цифри відразу ж, там в глибині залу є колона, де числа написано й по-нашому, і по-древньому... Тут - п'ятдесят п'ятий нащадок... Імена пишуться схоже, придивися, і сам розбереш: Зар-Ар... Потрійна пташка - “буде”. Оці петельки - “смерть”.

Обличчя Армана здавалося байдужим, проте принцеса, що встигла досить добре його вивчити, легко вгадала приховувану за цією байдужістю бурю Арманових почуттів.

- Цікаво, правда? - запитала вона недбало. За всі глузи та кпини було тепер узято блискучий реванш, і Юта переживала перемогу, коли Арман захопився раптом:

- Смерть? Зар-Арові - смерть? Та ж він правнуків пережив і вмер у старості й достатку!

Юта поперхнулася, нахилилася ближче до каменя, швидко заворушила губами, обернулася. Круглі очі її світилися захватом першовідкриття:

- Тут є умова! Зар-Ар умре, якщо... Бачиш, риска вгорі - це "якщо". Якщо... на крило його сяде... птах... білий... Я цього знака не знаю, чайка, чи що? Біла чайка... А чайка й не сіла, ось він і дожив до старості!

- Читай далі! - знову зажадав Арман. Юта часто закліпала, ближче піднесла смолоскип, ляснула по камені долонькою, наче струшуючи невидимий пил... І раптом завмерла. Він побачив, як опустилися раптом її вузькі плечі.

- Армане, - сказала вона, не обертаючись, і в голосі її не було вже ні радості, ні веселого натиску. - Це можна читати багато днів підряд. Але останні рядки...

Вона нерішуче замовкла. Він зрозумів.

- Про двісті першого нащадка? - у роті в нього пересохло.

Вона потакнула головою, так само на нього не дивлячись.

- Ти хочеш прочитати зараз? - запитав він пошепки.

Вона повільно обернулася. Ні, вона не хотіла - бо інакше звідки ця геть зимна блідість, помітна, либонь, і в цілковитій чорній темряві?

- Вирішуй сам... Твій замок, твоє підземелля... Твої предки... Доля, між іншим, теж твоя...

- Раніше ти казала, що там сказано і про тебе.

Вона облизала губи. Кивнула:

- Якщо тут є навіть про чайок... Жити драконові або вмерти - залежить від нерозумного птаха, який чи сяде йому на крило, чи, може, й не сяде. А я не чайка. Я - людина.

- Людина, - відгукнувся він безтямно, мов луна.

Принцеса раптом видихнула:

- Знаєш, давай-но повернемося із цієї вогкості нагору... Повечереємо... Я, вже наче їсти хочу... Ну й вирішимо... Треба нам це читати чи ні... Можемо повернутися завтра, можемо взагалі не прийти... Тисячоліття цей камінь чекав на нас - почекає іще. Га?

Він відчужено кивнув.

Повернувшись до пласкої брили спиною, вони рушили геть. Важкі, помережані текстами колони зринали з темряви, наче закам'янілі чудовиська, щоб відразу знову провалитися в морок. Їхні чорні тіні танцювали, ховалися за їхніми важкими кам'яними тілами, як, за переказом, лісові мавки ховаються за стовбурами дерев.

Обоє мовчали. З невидимого коридору попереду ледь відчутно повіяв протяг.

Арман призупинився, немов вагаючись:

- Нащо потрібні пророцтва, Юта?

- Як мені знати? - відгукнулася вона глухо. - Нам не так вже й багато відомо... Але в людей, я знаю, пророків не люблять.

Над їхніми головами ковзнув кажан.

- Розумієш, - сказала Юта тихо, - пророцтва ж такі різні... Одне наказує: таке й таке трапиться неодмінно, хоч із шкіри пнися... Інше... Інше каже: трапиться, якщо... І тоді від тебе теж щось залежить. Розумієш?

- Чого ж тут незрозумілого, - Арман хитнув смолоскипом, метнулися тіні.

Юта помовчала. Посміхнулася раптом:

- А то в нас королівством тинявся один... Ніби прочанин, якийсь пустельник із нори... Усе пророкував: мор, пожежа й землетрус, королівський палац у п'ятницю під землю зійде... І ні-чо-го! Врожай, сонечко й хороша погода.

Він кружляв над морем і день, і вечір, і Юта, занепокоївшись, піднялася на вежу зі смолоскипом... Вранці він промовив, ледве всміхнувшись:

- Я визначив це, коли приніс у замок віщунку.

Помовчали.

- Усе? - запитала Юта.

- Усе, - Арман зітхнув. - Драконові не личить ховати голову під крило, нчає півневі...

- Курці.

- Курці. Тим паче. Драконові не личить. Драконові й... чоловікові. Ходімо, подивімось, що там надряпано.

Торкаючись одне одного ліктями, але намагаючись не зустрічатися поглядами, вони побрели в підземелля - туди, де здіймався дибки плаский камінь, вкритий письменами.

Текст уривався всього за палець від кам'яної підлоги - Юті довелося стати навколішки, майже лягти. Арман тримав над її головою обидва смолоскипи.

- Твій дід... - почала Юта згаслим голосом, - Ард-Ир... Слава замолоду, потім випробування... Його нащадки... схоже, принесуть йому горе. Умре в старості, але буде нещасний.

- Все правильно, - пошепки підтвердив Арман.

Юта завовтузилася на кам'яній підлозі, і Арман побачив, що вона затуляє останні рядки долонькою, ховає від себе, намагається дивитися убік:

- Далі твій батько, Акр-Анн... Лиха доля... Горе за життя... Смерть від небесного вогню.

- Все правильно, - голос Армана схожий був на дерев'яний стукіт. - Читай далі.

Юта переривчасто зітхнула, різко відняла руку від каменю.

- Двісті перший нащадок, Арм-Анн... - вона говорила навіть рішучіше, ніж сама від себе могла очікувати. - Двісті перший... - і замовкла. Низько нахилилась над підлогою, підмітаючи холодні плити пишним волоссям, ледь не торкаючись пророцтва кінчиком носа.

- Ну? - запитав Арман хрипко.

Вона підняла на нього круглі, божевільні, геть щасливі очі:

- Радість і щастя! Негіднику ти драконячий, довбне тупорила, зміюко з крильми, каміне літаючий! Довгі роки життя... В ранній юності - метання й тривоги, але тільки в ранній! Потім - кохання... Я навіть знак цей розібрала не відразу, перелякалася, тут так рідко це кохання трапляється... Кохання, талан, спокій, радість, добробут... Помреш геть стареньким, якщо... - вона набрала більше повітря, і Арман, що встиг похолонути, вставив у цю паузу:

- Якщо?!

Юта зневажливо махнула рукою:

- Авжеж, є умова... Тут скрізь умови... Чайка сяде - не сяде...

- Ну?!

- Умова - не водитися з породженнями моря. Стривай, зараз скажу точно...

- Вона знову нахилилася, розбираючи текст. - Не зв'язуватися. Не дружити. Не сваритися. Нічого не ділити... Породження моря - це хто?

Арман сміявся. Він сміявся так щасливо, як ніколи в житті, навіть в дитинстві, і кам'яна зала ухала йому у відповідь здивованою луною.

- Так це ж... Юто, дурненька... Це ж для всіх драконів заповідь...

Остерігатися нащадків Юкки... Теж мені, умова...

Він заходився й захлинався, і принцеса вперше бачила, як він сміється. Вона дивилася на нього знизу, з холодної підлоги, і він, освітлений двома смолоскипами з двох боків, раптом здався їй так само вічним і нездоланим, як море чи сонце. Що люди? Народяться-помруть, а що за істота несе свою долю крізь тисячоліття, і чиєму народженню передую нескінченна низка предків, так само дужих і могутніх? Що для світу вона, Юта, і що - Арм-Анн... З ним не зрівняється жоден король і жоден чаклун, а він приносить з полювання диких кіз і пише вірші, і ось тепер...

Думки її було перервано несподіваним чином. Арман відкинув один смолоскип і вивільненою рукою підняв її з підлоги, схопив за поперек і закинув собі на плече:

- Ну ж бо... Я твій боржник, принцесо. Виконую бажання. Чого хочеш?

Він уже тягнув її до виходу, смолоскип стрибав і метелявся, і Юта стрибала й метелялася на його плечі, чіплялася за одяг, біла кулачком у тверду від м'язів спину:

- Відпусти!

- Це твоє бажання?

- Ні!

- Виконую лиш одне! Думай!

Присадкуваті колони миготіли праворуч і ліворуч, Арман крокував легко, наче й не людину ніс, а білку чи кошеня. Юта потроху затихла, умостившись зручненько, тицьнувшись щокою в Арманову шию...

Коли вийшли на поверхню, прошепотіла йому прямо у вухо:

- Покатай мене на спині. Будь ласка, Армане! Ти обіцяв.

* * *

Вага її була невідчутна, проте костистий гребінь уздовж спини, скам'янілий і майже позбавлений чутливості, здригався від незвичного дотику. Принцеса сиділа на холці дракона, прив'язавшись трьома міцними мотузками.

Він піднімався поволі поспішаючи, колами; день був тихий, безвітряний, однак у піднебесі холодно - він змусив Юту натягнути на себе все ганчір'я, яке знайшлося в замку. Тепер, в небі, він постійно перебував у напруженні - чи не занадто різко змахують шкірясті крила, чи не ранив принцесу ороговіла луска, чи не запаморочиться її голова? Підсвідомо він

щосекунди готовий був кинутися вниз услід за вершницею, якщо вона впаде.

Принцеса спершу була принишкла; може, їй неприємний був спогад про подорож у драконячих пазурах? Як не дослухався Арман, переборюючи шум вітру у вухах - ні звуку. Стурбований, він раз у раз повертав ікласту голову на довгій шиї - але принцесу вдавалося побачити лише мигцем, бічним зором. Вона ніби застигла, притулившись до ороговілих пластин на його шкірі.

Потім він спиною відчув якусь метушню, ворушіння, і, нарешті, крізь ревіння вітру пробився довгий захоплений вигук.

У тому, що це був вигук саме захоплення, сумніву бути не могло. Арманові попустило на серці; вже не так дбаючи про обережність, він став колами набирати висоту.

Берег ішов удалину ламаною зубцюватою лінією; прибій здавався кокетливою мереживною облямівкою на прюзі моря, а саме море, вигнуте на обрії дугою, було подібне сумирному, розслаблено розпростертому звірові; вдалині біліло вітрило.

Арман повернув - і перед очима виявився довгий серп скелястого півострова з руїнами замку на самому краю. Ще поворот - замок показався іншим боком, запекло тяглися в небо вцілілі вежі, чорніла діра - Драконяча Брама. Снову берег, і далі, серед гострого каміння, скелет загиблого судна - оголені щогли стирчать, наче голки дохлого їжака.

Земля хитнулася. Арман відвернув од берега й рушив у море, назустріч низькому вечірньому сонцю, просто по доріжці іскристого сяйва на невидимих згори хвилях. Вигуки захвату стали голоснішими.

Але ж він ніколи не замислювався, що може відчувати той, хто здійнявся в небо вперше. Саме вперше, бо навряд чи варто брати до уваги ту божевільну подорож у судомно стиснених пазурах... Сам він не пам'ятав своїх перших польотів - вони сприймалися, як щось цілком природне, навіть обтяжливе. І зараз, скоряючись раптовому натхненню, він несподівано побачив небо й землю очима принцеси Юти. Він побачив, і радісне зворушення замалим не вивергнуло з його горлянки стовп полум'я.

В небо - свічкою. Юту вдавило в панцир, вітер здибився тугою й холодною стінкою, так, що перехопило дух. Пальці її щосили чіплялися за драконячий гребінь, три мотузки натягнулися, утримуючи принцесу у кістяному сидлі... Море перекинулося, як таця, і ухнуло вниз; у голові, перемішані з дзенькотом, заворушилися колись знані рядки: "Наче раптово упущений кубок... земля утікає..."

На секунду все зникло, затяглося туманом, Юта закашлялася, проте наступної миті туман уже залишився внизу - хмаркою, маленькою круглою хмаринкою. Згори вона здавалася грудочкою туго збитої піни в чашці цирульника. Поворот - і дракон знову пірнув у неї, як у вату, прошив від верху до низу, і Юта встигла здивуватися - чому ж хмаринка не м'яка й не тепла на дотик...

Дракон розпластався, розкинувши крила. Завмерши, став ковзати похилою лінією, і Юта знову побачила спереду землю, цього разу - коричневу, кам'янисту, що подекуди поросла бурими кущами. Серед каміння та кущів панічно металася білі спина диких кіз.

Дракон ковзав і ковзав, і крила його ледь здригалися, ловлячи потоки теплого повітря; Юта відчула раптом, як тіло її губить вагу, як, невагоме, злітає над головою волосся, і ось уже не принцеса - нова крилата істота ширяє в дракона за спиною...

Арман знижувався, кущі й ріденько порослі деревця пригиналися від вітру, який можна було порівняти хіба що з диким ураганом; здіймалися вгору цілі грудки землі, летіло обірване листя, кози розбігалися по рівнині, наче паперові кульки, гнані протягом. Юту наздоганяли хвилі різкого драконячого запаху - запаху могутнього, розпашілого ящера. Майже торкнувшись крильми трави, Арман знову злетів у небо.

Сонце хилилося до обрію; туди, куди воно збиралося сісти, стяглися в очікуванні тонкі, прозорі вечірні хмари. Опускаючись, остиглий диск закутався в рожеву тканину; небо, золоте над західним обрієм, залишалася холодним, фіолетовим на сході - за Ютиною спиною. Зі зміною освітлення змінився світ.

Сонце сіло, через зубцюватий гребінь скель раптом вдарив останній промінь - тугий та зелений, мов стеблина весняної травички. "Ось і вечір", - подумала Юта відчужено.

Вона не пам'ятала, скільки часу минуло. Вона майже забула своє ім'я. Думка про те, що можна жити, не піднімаючись у небо, була дикою та блюзнірською, а сама вона - дівчинка, яка виросла в палаці, дівчина, викрадена драконом, Юта-до-польоту - здавалася тепер Юті-після-польоту іншою, майже незнайомою людиною.

Арман кудись летів - принцеса вже не розуміла, куди. Небо згасало, і згасало море, і над далекою дугою обрію сходив місяць, жовтогарячий, як апельсин. Від місяця по воді розбігалася доріжка - як від сонця, але м'якша, таємничіша.

Дракон описав коло над чимось, добре йому помітним, і знов-таки колами пішов знижуватися.

Юта побачила, що під ними не замок - замок маячив віддалік, маленький, але цілком виразний у сутінках. Арман спускався на скелі, але в принцеси не стало сил здивуватися - вона раптом відчула свою повну спустошеність.

Поштовх - пазуристі лапи заскреготіли на камінні. Дракон приземлився в улоговинці, влаштувався надійно, притис до боків шкірясті крила й скоса запитально поглянув на Юту, так і застиглу в нього на загрівку.

Вона сиділа, бліда, вражена, не розтискаючи пальців і не затуляючи рота - йому довелося легенько струснуватися, щоб пояснити принцесі своє бажання звільнитися від вершниці.

Це виявилось не так просто; пальці її залякли, а вона й не помітила. Тепер, зігріваючи їх у роті, насилу згинаючи та розгинаючи зі стогоном, плутаючись у трьох мотузках і намагаючись послабити міцно затягнуті вузли, вона відчувала, як немилосердно палає обвітрене обличчя.

Арман покійно чекав, доки вона звільниться й спуститься. Нарешті, нога її сковзнула, шукаючи опори, по драконячому боці, намацала, де випинається край лусочки - і сама принцеса Юта з'їхала на животі просто під Арманове черево.

Обережно переступаючи, він відійшов убік та обернувся на людину - принцеса навіть "Ох" не встигла вимовити.

- Ну як тобі? - запитав він, по-хазяйськи змотуючи мотузки. Він не здавався втомленим або захеканим, і голос його хрипів не більше, ніж завжди.

Принцеса протяжно зітхнула. Спробувала здійнятися на ноги - і знову сіла серед каміння. Не знаходячи слів, розвела тремтячі руки:

- Арма... Як ти... Який ти...

Можливо, вона хотіла сказати, що по-справжньому з'явилася на світ щойно сьогодні. Може, їй хотілося довідатись, нащо крилаті істоти взагалі повертаються на землю. А може, вона спробувала повідомити, що стала геть іншою людиною - Арману лишалось тільки гадати, тому що замість усього цього з принцесиних уст злітали нерозбірливі, сповнені захвату звуки, а руки несвідомо обіймали повітря, нагадуючи рибалку, що вихваляється уловом.

Виливши, нарешті, свої почуття й трохи заспокоївшись, принцеса озирнулася, пробігши поглядом по зубцюватому краю скель, що оточували улоговинку:

- А де... ми? Навіщо?

Він без слів простяг їй руку. Звикла довіряти йому - а може, просто дуже втомлена - вона втрималася від запитань до тієї самої миті, коли вдвох вони видерлися на середньої висоти скелю й знову побачили замок, море та схід місяця.

- Дивись... - Арман показував кудись убік. Придивившись, вона побачила неосяжних розмірів кошик, повний чогось білого, ясно помітного в щомиті темніших сутінках.

- Гніздо калідонів, - посміхнувся Арман. - Вони відлетіли. Я згори побачив, гніздо тепер порожнє... До весни...

Юта стояла, не в змозі вже дивуватися. Їй було холодно, вона тремтіла, обіймаючи себе за плечі й намагаючись угамувати дрижаки.

Гніздо було завбільшки з невеличкий майдан, округле, з високими краями, складеними з цілих викорчуваних кущів. Дна гнізда не було видно під білим покривалом. Білі купи, немов величезні замети, тут і там розкидані були серед каміння.

Юта розліпила пошерхлі губи й слабо запитала:

- Що це... там? Послід?

Арман обурено пирхнув.

Вона ледве встигала за ним, перескакуючи з каменя на камінь. Він підсадив її на край гнізда; сухі гілки затріщали, однак витримали. Навряд пташеня калідона могло важити більше за принцесу Юту.

Ще крок - і вона по коліна занурилась в м'яке, тепле, сліпучо-біле.

Калідонячий пух!

Юта зробила ще крок - і впала. Пух обійняв її, обволік, миттю зігрів; вона перевернулася на спину - і побачила, як у темному небі кружляють пухинки, підняті в повітря її падінням.

- Панькають вони пташенят, - сказав десь поруч невидимий Арман. - Ті, щоправда, вилуплюються геть слабкі, голісінькі... Осіннє гніздо калідонів - що може бути краще? Потім дощі підуть, пух намокне, зібгається...

Юта згадала няньку принцеси Май. Та весь час запевняла, що слухняні дівчатка після смерті гулятимуть хмарами...

- Може, я вмерла, Армане? - запитала вона збентежено.

Той, явно спантеличений, перепитав після паузи:

- Що?

- Правда, я не дуже слухняна... - пробурмотіла Юта, заплющуючи очі.

Місяць сховався - Юта вже могла бачити його, лежачи на спині. Зірки вкрили небо; довгою хмарою сріблився Медовий шлях. Пух у повітрі все тримався, все не опадав, і місячне світло робило кожну пушинку схожою на зірку.

Юта давно перестала розрізняти, де сон, де дійсність. Білий пух глушив звуки, кожен порух викликав зоряну заметіль... Юта здійнялася на ліктях, потім підвелася.

Місяць світив яскраво, гніздо було розташоване на вершині скелястого гребеня, і всі ущелини навкруги були залиті матовим білим світлом. Тим чорніші були ламані тіні й далекий, ніби з картону вирізаний, замок, тим глибше було темне небо...

Юта повернула голову. За кілька кроків стояв Арман.

Він був частиною цього фантастичного нічного світу, силует його був подібний до силуету замку вдалині, і стояв він нерухомо, піднявши обличчя, наче заглядаючи небу в очі.

Юта зрушила крок - здійнялися в небо невагомі пушинки. Принцеса злякалася й зупинилася.

- Бачиш ген ті три зірочки? - запитав Арман у неба. - Це називається - Вінець Прадракона... Подивися, Юто, сьогодні дуже яскраво...

І він простяг руку вгору - вказав довгим тонким пальцем.

Юта дивилася на зірки - але бачила тільки його руку. Щоб подолати ніяковість, хрипкувато відповіла невлад:

- У нас і немає... Таких сузір'їв... У нас просто - Равлик... Бджола... Чубчик Отуда... Біла Кішка...

Арман, здається, здивувався. Обернувся до Юти - і вона побачила, як в очах у нього м'яко віддзеркалює місяць. Запитав недовірливо:

- Равлик? Бджола?

- Ще Качині Лапки... Сова...

Зблиснули білі зуби - Арман усміхнувся:

- Кумедно... - і знову обернувся до неба, підняв руку, наче призиваючи у свідки:

- Дивися... Ось Двобій Драконів... Ось Палаючий Гребінь... А там, над морем, піднімається Переможець Юкки... Тільки його ще не повністю видно. П'ять зірочок зійшли, а три поки що за обрієм...

- Ти будеш жити довго й щасливо, - сказала Юта ні з сього ні з того.

Арман зітхнув. Відірвався від неба. Без посмішки заглянув Юті в обличчя:

- Ти теж.

Вона спробувала пожартувати:

- Але ж про мене нічого не сказано... У пророцтві...

Він як і раніше дивився цілком серйозно:

- Сказано.

Пух, осідаючи, спускався їм на плечі. На тлі широкого місячного диска виник чорний силует кажана. Махнув крильми, пропав.

- Ми в хмарі, - сказала Юта. - Ми без дозволу забралися в хмари. Хоча ні, у хмарі холодно й геть не так затишно... Ти вважаєш, калідони не повернуться?

- У цьому житті, - відгукнувся Арман дещо глузливо, - ніщо просто так не повертається.

Її ноги ослабли, і вона знову опустилася в білу перину. На місяць набігла хмаринка, зірки спалахнули яскравіше. Ютині очі не бачили Армана, але щось інше, не зір, точно знало, що він стоїть за два кроки і дивиться на море.

- Армане... Тепер я розумію... Я помилково народилася серед людей... Я мала... Народитися серед драконів...

Він усміхнувся - глузливо й водночас сумно, Юта не бачила його усмішки, але знала, що він всміхається.

- Серед драконів, - сказав він повільно, - уже давно ніхто не народжується.

Місяць не поспішав виходити з-за хмарки. Довгий Медовий Шлях здавалася другим гніздом калідона - але на небі.

- У нас ця туманність називається Медовий Шлях, - прошепотіла Юта. - А в вас?

- У нас... - помовчавши, відгукнувся Арман, - вона називається Вогняний Подих.

Він опустився в піну пуху - Юта не бачила, але точно знала. Здійнялася майже невидима без місячного світла хмаринка.

Не відаючи, нащо, Юта занурила в пух свої руки - по плечі. Ліва рука, пробираючись крізь тепле і м'яке, раптом зустрілася з холодними й твердими пальцями.

Принцеса завмерла. Від цього дотику, очікуваного й несподіваного, сипонув по спині мороз, а серце, і без того неспокійне, раптом зірвалося з ланцюга й закалатало так, що нові пушинки здійнялися в повітря без видимої на те причини. Юті здалося чомусь, що цей дотик важливіший, ніж прогулянка на спині дракона, важливіший за всі калідонячі гнізда і всі сузір'я світу, але рука її затерпла й перестала слухатися.

Неспішно вийшов з-за хмари круглий місяць.

Бездумно дивлячись на нього широко розплющеними очима, Юта відчувала, як Арманові пальці обережно стискають її долоню.

Ледь-ледь. Дуже обережно. Дуже ніжно.

А потім відпускають.

Ютина рука ширяє в товщі пуху, загублена, мов заблукале дитя. І коли вона втрачає надію - прохолодні пальці зустрічають її знову. І дівчина завмирає, відчуваючи, якою вологою і гарячою стає раптом її долоня...

Юті хотілося, щоб гра ця тривала вічно. Але рука Армана, стиснувши її пальці дужче, ніж зазвичай, наче прощаючись, раптом пішла геть. Сам він, беззвучно виявившись поруч, прикрив її плечі теплим оберемком пуху:

- Спи... Незабаром ранок...

Наче струшуючи заплутані у волосі пушинки, провів по ньому рукою.

Мигцем торкнувся щоки...

Забрав руку.

І, засинаючи в тривозі й надії, вона бачила його тінь, що завмерла на скелястій вершині. Арман дивився на зірки, наче прохаючи в них поради.

* * *

Вранці він приніс принцесу в замок. Нести довелося в пазурах - інакше як би вдалося висадити її на вершині вежі? Він обережно поставив її на оточений зубцями майданчик, і вона відразу присіла, втягнувши голову в плечі - такий ураган влаштували його крила.

Він здійнявся вище - принцеса випросталась і стояла непорушно, сторопіла, якась загублена. Закинувши голову, вона дивилася знизу на ящера в польоті. Очей її Арман не бачив.

Він кинувся до Драконячої Брами, і чорний коридор, що веде в замок, здався йому довгим як ніколи. Набувши людського вигляду, він поспішив

нагору - але з кожним кроком ішов дедалі повільніше, аж доки, нарешті, не зупинився.

У вухах його й досі ревів вітер висоти, а перед очима сяяв небесний Вінець Прадракона, пальці його не забули ні гарячої долоньки в товщі пташиного пуху, ні густого розпатланого волосся, що прикриває тепле вухо, ні щоки - гладенької, мов вилизаний морем камінець. Він іще жив пам'яттю минулої ночі - але вже нили скроні, і глибоко всередині грудей народжувалося важке й холодне, наче камінь клинописної зали, передчуття.

Він змусив себе продовжити шлях. У залі з каміном його зустріла Юта.

До її чорного широкого балахона пристали пушинки, зробивши принцесу схожою на карту зоряного неба. Все ще сторопіла, розгублена, вона рушила було йому назустріч - і зупинилася, наче не наважуючись підійти.

Може, вона чекала від нього якихось слів. А може, їй було приємно просто мовчати, виплутуючи з волосся білі кульки й раз у раз опускаючи вії?

Він стояв і мовчки дивився, намагаючись зрозуміти - що змінилося? Але ж зміна сталася, і зараз, на його очах, ще тривала - замість розгубленості приходило нове, а він, збентежений, поки не розумів, що саме...

Він голосно зітхнув. Спробував усміхнутися:

- Ти... Тобі не холодно?

Вона заперечливо похитала головою. Арман не знав, що казати далі.

Тоді вона відгорнула з обличчя волосся й усміхнулася. Такої усмішки в неї Арман ще не бачив - вона зробила Ютине обличчя не просто привабливим - милим.

Йому раптом відкрилося, яка нова зміна сталася з Ютою на його очах. Просто принцеса спокійно прийняла все, що сталося - як дещо неминуче, природне, як єдино можливий розвиток подій.

- Ти, мабуть, хочеш відпочити? - запитала вона привітно. - Я зберу сніданок, а ти, певно, відпочинь... Я покличу тебе. Так?

Як просто, подумав Арман. Як просто ця дівчинка вирішує всі питання. Щиро й мудро, як... жінка.

- Так, - сказав він хрипко. - Поклич.

Вона посміхалася йому вслід.

Він брів коридорами, а у вухах лунало й лунало спокійне, доброзичливе: "Я зберу сніданок... А ти відпочинь".

Вони житимуть довго - аж до самої Ютиної старості. Пророцтво в клинописному залі дозволило йому щастя, навіть наказало, помістивши поруч із його ім'ям слово "кохання", слово, яке так рідко трапляється в древніх текстах... Він носитиме її над морем... Настане й промине зима, і знову настане, і, можливо - чим горгулья не жартує - у них знайдеться... страшно подумати, але - ану ж це таки можливо?.. знайдеться дитина...

Арман звернув, і новий коридор несподівано обернувся глухим кутом. Ач, куди занесло, це ж Північна вежа, руїна, і хід туди замуровано...

Він стояв віч-на-віч із вологою стіною, складеною з великих, грубо обтесаних валунів. Той камінь, що оселився вранці у його душі, був їм родичем - такий самий важкий та холодний.

Так завжди буває. Думки й мрії, ціла низка планів - доки не втикаєшся носом у глуху кам'яну стіну.

Він заплющив очі, щоб не бачити лакового відблиску брил. Немає такого закону, щоб дозволив людській дочці вступити в союз із драконом, нехай навіть перевертнем. Двісті поколінь його предків, з якими його примирили було слова Пророцтва, двісті поколінь лютих, непримиренних ящерів піднімуться з дна моря, щоб перешкодити такому союзові. Три королівства поєднаються військом проти такого союзу. Прокляття придавить замок, і він поховає під собою відступників, ослушників, вилупків...

Вилупків? Він здригнувся.

Добре, припустімо, що двісті поколінь уже не мають влади над останнім бунтівним нащадком. Могутнє коріння давно всохло, останній листок зірвався з дерева й летить з волі вітру, яку він полюбляє вважати власною волею... Нехай три королівства ніколи ні про що не довідаються, нехай Юта добровільно й назавжди відмовиться від рідних... Нехай так, але все життя, все людське життя провести в холодному й незатишному замку? Не побачити жодного обличчя, окрім давно й до найменшої рисочки знайомого обличчя Армана? Проводити нескінченні години перед мутним магічним дзеркалом, по крихті вимолюючи в нього те, що всі люди мають у надлишку й навіть не помічають цього? І, нарешті, постаріти біля вогнедишного ящера, який і через сто років навряд чи дуже зміниться... Не буде в них дитини, це самообман... Юті не буде кого колисати та вчити ходити. Вона усвідомить свою самотність...

Він повернувся й, немов сліпий, побрів назад.

Він дракон і чоловік. Він повинен вирішувати. Вирішувати зараз, або життя стане нестерпне...

- Арма-ане!

Вона ретельно зачесалася й пов'язала голову шнурком, підперезалася саморобним фартухом - господиня, та й годі:

- А я тебе скрізь шукаю...

Він відвернувся, аби не бачити її сяючих очей. Вирішувати - зараз. Якщо тягти далі, може не стати духу.

Сказав у стіну:

- Вибач. Мені треба полетіти. Напевно, надовго.

8

Я спрагу волів вгамувати піском

І море спалити хотів.

Я мріяв забути тебе.

Арм-Анн

Король Контестар Тридцять Дев'ятий, високий, але передчасно згорблений недугою старий, знайшов у собі сили бути присутнім на судовому засіданні. Важко спираючись на руку принца Остина - свого єдиного сина й спадкоємця, - він повільною ходою пройшов вистеленим килимами помостом та важко опустився в глибоке крісло.

З давніх-давен король Контестарії був іще й суддею; час від часу йому доводилося привселюдно розбирати позови й виносити вироки. Але ні для кого не було таємницею, що Контестар Тридцять Дев'ятий вже не в змозі правувати цей обов'язок і він хоче передати його синові.

Королю залишалося жити на землі лічені тижні. Хвороба гризла його зсередини, маючи намір покинути його тіло тільки разом з життям; розум же залишався, на щастя, так само світлий, як колись, і обличчя, спотворене стражданням, як і раніше носило відбиток шляхетності. Король відкинувся на спинку крісла й обвів поглядом притихлий майдан.

Народу зібралася сила-силенна - не стільки через майбутній судовий розгляд, скільки в надії побачити старого короля - можливо, востаннє. Батьки піднімали дітлахів угору, щоб ті колись могли сказати своїм дітям: "Я бачив короля Контестара перед його смертю!"

Остин, високий, сухорлявий, ураз змужнілий за останні місяці, став перед кріслом на одне коліно. Король простягнув тремтячу руку й поклав синові на плечі стрічку сухої зміїної шкіри - символ правосуддя. У такий спосіб він мовби благословляв його вести сьогоднішнє судове засідання.

Остин підвівся. Зміїна шкіра спала на груди двома смарагдовими смугами. Наділений владою, він став за спинкою крісла, і тієї ж миті майдан вибухнув вітальними вигуками. Люди раділи, що на зміну старому й мудрому Контестару прийде гідний спадкоємець - молодий, сильний і гідний. Городянки, молоді й зрілі, заливалися до того ж кокетливим рум'янцем - бо який же гарний!

Вартові дзенькнули списками - судове слухання розпочалося.

Першими перед помостом постали шестеро поважних на вигляд селян. У юрбі здивувалися - що могли накоїти такі гідні діди? Виявилось, втім, що діди прийшли із проханням - просили полегшити непосильний тягар податків, що їх стягують з сільських громад. Нічого дивного в цьому не було - без прохань про зниження податків не минало зазвичай жодне судове засідання, хоч далеко не всі прохачі досягали успіху.

Варта, очікуючи команди, приготувалася відтіснити хліборобів убік - але тут заговорив принц Остин.

Він говорив, не підвищуючи голосу, однак увесь майдан прекрасно чув кожне його слово. Він нагадував, що нещодавно лісові дороги були практично непрохідні - стільки розбійників завелось в окрузі. Він перелічив назви всі торгових кораблів, які стали жертвами піратів позаторік. Він запитував - чому лісові дороги тепер безпечні? Чому пірати пішли геть від Контестарських берегів? Чи не тому, що збройні патрулі вдень і вночі пильнують спокійний сон співгромадян? Чи не тому, що берегова охорона піймала й повісила трьох найзапекліших піратських капітанів?

Він говорив просто й переконливо. Де взяти гроші на утримання патрулів і берегової охорони? Хіба гроші поважних хліборобів ідуть не на те, щоб дати їм же, хліборобам, безпеку? Може, вони воліють віддати податок розбійникові - тільки набагато більший і часом разом із життям?

Але ж десь у горах живуть іще дракони, а в морі, можливо, не перевелися морські чудовиська... І треба ж якось давати з ними раду!

З кожним словом принца поважні хлібороби знічувалися дедалі більше. Нарешті, остаточно усвідомивши себе шкурниками й скупердяями, вони вирішили за краще швидше змішатися з юрбою. Юрба радісно загула - принц говорив добре.

Остин торкнувся зміїної шкіри, що стрічкою звисала йому на груди, і мимоволі всміхнувся.

Наступною справою був позов. Позивалися два дрібні барончики, котрі ніяк не могли провести межу між своїми володіннями - кожен прагнув урвати клопоту у сусіда.

Позивальники притягли на засідання стародавню мапу, вишиту гладдю на величезному полотнищі шовку. Мапа неабияк вилиняла, а на згинах ще й протерлася, проте ще можна було розгледіти кокетливу рамку, рожевого голубка в її правому верхньому кутку, а також два маєтки, пагорб, річечку й лісочок. Кордону між землями двох хазяїв на карті не значилося - замість неї жмутами звисали вирвані нитки.

- Смію звернути увагу вашої високості на наступний факт... - в руках позивальників замиготіли пожевклі сувої паперу. - Племянник мого діда завірив своє право...

- Однак більш ранній документ, ваша високосте... Цитуйте, ви, індику...

- Я індик?!

Барони надривали горлянки, тицяли пальцями в майстерну вишивку, усіляко паплюжили один одного й час від часу благаючи справедливості у короля.

Остин, здається, збентежився. Кожен барон по-своєму мав рацію. Вловивши його вагання, суперечники подвоїли зусилля. З мапи полетіли нитки. Юрба заулюлюкала.

Старий король болісно поморщився й ледь помітно кивнув головою. Остин нахилився до його обличчя, і губи Контестара ворухнулися. Він щось повільно й виразно говорив синові, і на час, поки принц Остин не відсунув своє вухо від його губів, на площі запанувала відносна тиша - навіть барони примовкли.

Остин випростався. Оглянув сутяжників довгим серйозним поглядом. Голосно наказав принести чорнило.

Чорнило знайшлося негайно - його вихопили з-під носа здивованого писаря. Остин кивнув - слуга поставив каламар на край помосту, просто перед баронами.

- Занурте палець у чорнило, - звелів Остин першому позивальникові.

Той здивувався, подивився на свою руку, на чорнильницю - і обережно просунув у вузьку шийку пещений рожевий мізинець.

- Так, - сказав Остин. - Тепер намалюйте на мапі межу володінь вашого сусіда.

Мстива посмішка розтягла баронові губи. Хижо ворущачи ніздрями, він рушив до мапи - четверо слуг тримали її розгорнуту, як прапор. Барон змахнув замазаним у чорнилі мізинцем - і на карті з'явилася межа, котра звужувала володіння суперника на третину.

- Дуже добре, - терпляче сказав Остин. І кивнув другому баронові, який вже трохи зажурився: - Тепер ви.

Той, зрадівши, підскочив до чорнильниці й ледь не перекинув її, сунувши в чорнило вказівний палець. Бігцем поспішивши до мапи, другий барон помстився першому, намалювавши таку межу, котра не залишала суперникові майже нічого.

- Дуже добре, - знову сказав Остин. - Слухайте рішення суду. Думки обох сторін взято до уваги, позов вирішено, - Остин обвів поглядом майдан, позивальники важко дихали. - Межі проходитимуть там, де ви їх зараз позначили, і кожен з вас буде володіти тією територією, яку йому визначив суперник. Простір же, що залишився між межами, відходить державі. Рішення прийнято, і лиш посмійте його ослуhatися!

Натовп завив від захвату, а осоромлені барони здивовано витріщалися один на одного, причому один з них механічно чухав носа замазаним в чорнилі пальцем...

Третьою, і найнеприємнішою справою був вирок грабіжникові, якого зловив у своєму будинку один небоязкий городянин. Грабіжника належало засудити на вчисте потоплення в стічній канаві, і люди, безсумнівно, вітали б такий вирок. Однак Остин барився, погладжуючи зміїну шкіру.

Підсудний був сухенький, нікчемний на вигляд чоловічком з ріденькою рудою борідкою, яка росла чомусь з одного боку густіше, ніж з другого. Закутий у кайдани, він трясся й присідав, так залізо видзвонювало - аж вуха затикай. З юрби на нього поглядали з презирством та цікавістю.

Остин зиркнув на батька - старий мовчав. Принц, очевидно, мав прийняти рішення самостійно. Майдан притих.

- Заслати на каторжні роботи, - зітхнув принц.

Юрба вибухнула радісними вигуками - принц виявив милосердя. Втім, навряд чи радість городян була б меншою, якби принц виявив, скажімо, суворість та рішучість. Остина, поза сумнівом, народ любив і шанував.

Нарешті, судове слухання було завершено, і на підвищення виліз міський голова. Судячи з напрочуд урочистого виразу його пухкого обличчя та

паперового сувою в руці, батько міста збирався виголосити вдячну промову.

Старий король не любив промов, особливо вдячних. Навряд чи голова насмілювався б постати перед зібранням зі своїм сувоєм, якби за спиною Контестара не стояв Остин - а який батько відмовиться вислухати слова подяки при синові? Особливо якщо батько - монарх на порозі смерті, а син - його молодий спадкоємець, готовий зійти на престол... Приблизно так міркував міський голова, кланяючись королю й окремо - принцові, розгортаючи свій сувій і стаючи в позу, яка пасує до такої видатної нагоди.

- Ваша величносте! - почав голова співучим голосом. - Ваша високосте! Панове добродіі! Добрі городяни! Зараз на ваших очах здійснився справедливий суд. Тут лунали мудрі промови, ухвалювались мудрі рішення, тут зло зазнало заслуженої кари, а доброчесність... гм... перемогла. Дозвольте мені від імені нас усіх скласти подяку... - мер зустрівся очима зі старим королем, той ледь помітно нахилився, - подяку його справедливій величності... - зморшки на обличчі короля стали жорсткіші, - і найдостойнішому, найрозумнішому, а також найшляхетнішому із принців - його високості Остинові!

Натовп, що занудьгував був та почав розбрідатися, знову захоплено заревів. Обличчя короля проясніло, він насилу обернувся, щоб помилуватися своїм сином, якій від похвал зашарівся й збентежився.

Міський голова знову втупився у свій сувій і тому не бачив, як варта коло підніжжя помосту раптом захвилювалася, дзенькаючи зброєю, як когось спробували відтіснити, закрутився людський вир - і з самісінької його гущини раптом вибрався на узвишшя смаглявий, вузьколиций незнайомиць.

- Від імені городян, - сказав він хрипкуватим, але вельми сильним голосом. - Ще одна вдячна промова від імені городян. Дозвольте виголосити, ваша величносте.

Меру, який ще не договорив, заціпило від такого нахабства й самозванства; він тільки хапав ротом повітря, наче акваріумна рибка. Юрба ж, навпаки, дуже зраділа такому повороту, із задніх її рядів лунало підбадьорливе:

- Нехай говорить!
- Злазьте, голово, годі!
- Шпарте, пане-добродію!

Незнайомиць, відштовхуючи руки стражників, зустрівся очима зі старим королем. Контестар нахилився, глянув на мера, на площу, на Остина - і

кивнув. Стражники неохоче забралися, мер стояв стовпом з непотрібним сувоєм в руках, а незнайомиць, відтіснивши його плечем, підійшов до краю помосту.

- Ваша величносте! Ваша високосте! Панове городяни! - почав він неголосно, але, як до того принца Остина, його чув увесь майдан. - Від імені багатьох із вас я приніс сюди свою подяку... і насамперед його високості, шляхетному принцові... Кажуть правда, що в трьох королівствах давно не залишилося шляхетних принців. І знаєте, чому? Шляхетність, мовляв, давно штовхнула б їх назустріч небезпеці, на битву за свободу й життя нещасної, півроку тому викраденої драконом принцеси...

Юрба завовтузилася, може, від ніяковості, може, й од гніву. Остин скам'янів за батьковим кріслом, а Контестар із самого початку промови сидів, похиливши голову, і обличчя його ніхто не бачив. Варта обступила промовця кільцем і раз по раз поглядала на короля, очікуючи наказу - схопити, скрутити, вивести. Наказу не було.

- Так кажуть! - підвищив голос незнайомиць. - Та хіба хтось із нас слухатиме цю маячню! У давнину, щоправда, дійсно було заведено визволяти принцес, а не лишати їх чудовиську на поталу. Однак у давнину ж і лицарі були - ого-го! Визволяли, ще й драконячі голови на списках приносили... Але ж то в давнину! А хто посміє сьогодні ганити принцові, який не побажав стати з драконом до бою? Ніхто, шановне панство, бо битися з драконом насправді страшно!

У юрбі засвистіли й затюкали, одначе й свист, і тюкання негайно стихли, поглинені загальним гробовим мовчанням.

- Може, хтось із вас, панове, й не знає, що принцесу Юту з Верхньої Конти було викрадено півроку тому? Розумію, кожен має своїх турбот достоту, а нещасна дівчина, може, вже й не чекає на визволителя - загинула, замучена, вмерла з горя й сорому... Тож тепер, панове, і поготів не варто звинувачувати принца - не саме нашого, а просто принца взагалі - що він, мовляв, злякався... Це не боягузтво, а розумна обережність. А хіба його високість не довів свою неабияку мудрість у справах воістину державних?

- Геть звідси, самозванцю! - істерично закричала якась жінка з юрби. - Геть звідси! Закрий рота! Замокни!

На неї цитьнули.

Остин стояв рівно, наче встромлена в землю паля. Обличчя його, нерухоме, як маска, вкрилося червоними й білими плямами. І обличчя, і шия, і навіть пальці, якими він, не помічаючи цього, смикав край накидки на королівському кріслі.

Незнайомиць скорботно розвів руками:

- Але, панове, ваша величносте й ваша високосте, я взяв слово, щоб дякувати... Дякувати та й годі! Подякуємо ж принцу Остину за те, що він живий, цілий і з нами, а якась юна принцеса... Невелика втрата, зрештою. Та ще й з сусідньої країни.

Люди на майдані ховали очі. Найдурніші дурники, переважно й підлітки, голосно запитували сусідів, що цей нахаба верзе. Дехто потроху вибирався з юрби й квапливо ішов геть. Юрба порідішала; вартові на помості похмуро переглядалися.

Остин чув шепіт і шушукання; крива усмішка, що промайнула в юрбі, вдарила його, мов ляпасу, у кожному кинутому на принца погляді ввижались глузи. Люди, що хвилину тому його обожнювали, тепер, здавалося, мовчки питали одне одного - а й справді, чи не боягуз наш принц?

Плями на обличчі Остина змінилися густою фарбою чи то гніву, чи то сорому. Йому захотілося вбити промовця. Прямо зараз підійти й убити.

- Співгромадяни! - незнайомиць перекрив голосом безладний гамір розгубленої юрби. - У нашого короля гідний спадкоємець! Я пропоную нарешті покласти край старому дурному звичаю, коли кожен принц, готуючи себе до сходження на трон, здійснював так званий подвиг... Не треба подвигів, наш принц гарний і так! Гідний, шляхетний принц!..

На площі реготнули - Остина немов торкнулося розпечене залізо. Там, звідки долинув смішок, затіялася й одразу вщухла бійка. Принц оглянув натовп зацькованим поглядом - хтось дивився співчутливо, хтось - глузливо, однак більшість очей мовчки питала: що ж ти?

Король підняв голову. Остин з жахом побачив, як батько постарів за останні кілька хвилин. Майдан теж помітив це - і затих.

- Мій син... - насилу вимовив Контестар. Це були його перші слова за весь ранок. - Мій син... - і знову нахилив голову.

У голосі батька Остину почулися гіркота й сором. Не чекаючи, доки народ на майдані остаточно розійдеться, він зробив крок уперед. Кров нарешті відлинула від його обличчя, і воно стало біле, неначе прапор над фортецею, котра здається завойовнику.

Із пристрасною насолодою Остин схопив незнайомця за поворозки плаща, зав'язані під горлом. Схопив, із тріском рвонув, відчуваючи, як огидна слабкість покидає груди, а замість неї приходить звична впевненість та азарт. Труснув балакуна ще раз - юрба заплескала. Штовхнув незнайомця в груди - той відлетів на кілька кроків і ледь втримався на краю помосту.

- Твій чорний рот нехай лишається при тобі, блазню, - Остин став руки в боки.

- Свої байки розповіси жебракам на базарі. А я завтра ж вирушаю на бій з драконом, визволю принцесу й виставлю на ринковому майдані голову проклятого ящера, насаджену на спис. А тебе, базіко, примушу зжертити його язика!

Юрба радісно загорлала. Люди обіймалися, кожен повторював сусідові: ось бачиш! Остин стояв над бурхливим людським морем, неначе переможець - ніби голова дракона вже красувалася на списі.

Старий король, змарнілий, слабкий, сидів у своєму кріслі, ні на кого не дивлячись.

Незнайомець, вочевидь, осоромлений, тихенько зліз з помосту й рушив геть. Люди цуралися його, виказуючи зневагу; якась молодиця плюнула в нього й влучила в рукав. Недбало витираючи її плювок, він вибрався на безлюдну околицю й важко здійнявся в дедалі темніше небо.

* * *

Ютині очі були сухі й червоні. Цілу довгу ніч вона провела на вежі, спалюючи смолоскип за смолоскипом та вдивляючись в осінню темряву.

- Тебе не було два дні... Я... я думала...

Він унікав її погляду. Збентежена, розгублена, вона непевно тримала його за рукав:

- Щось трапилось? Може, знову твої видіння?

- Ні... - видавив він із себе.

- Тоді що? Може, я щось знову зробила не так?

- Ні...

Він нічого не зможе їй пояснити. Він чинить правильно; нехай тоскно зараз - адже потім буде все добре. Юта буде щаслива.

- Усе буде добре, Юто, - сказав він хрипко.

- А тепер, - запитала вона злякано, - тепер усе погано, так?

Він відвернувся.

- Чуєш, я втомився... Мені б поїсти й відпочити... А потім, коли хочеш, ми поговоримо.

- Поговоримо... - відгукнулася вона, як луна. І притулила долоні до щік.

Він лежав на скрині, закинувши руки за голову, і дивився в стелю.

Лишилося кілька годин. Можливо, рано-вранці...

Який же гарний був капелюшок з човником. Шкода, що його зірвав вітер... Давним-давно. Принцеса в пазурах, мов ошаліле кошеня...

Повільно гасло денне світло в ґратчастому вікні. Кімната поринала в темряву, і безсонним Армановим очам з'являлися нескінченні калідонові гнізда, майорів у місячному сяйві пух, очі, пальці, волосся... Він підвівся й підійшов до магічного дзеркала, зтягнутого павутинням.

Павук спізнився забратися вчасно, за що й був зметений додолю разом з клаптями своїх тенет. Дзеркало неохоче засвітилося зсередини, показало пастуха, що заснув біля догорілого багаття, потім безсоромну парочку, що діловито борсається в копі сіна...

Арман криво всміхнувся.

Ніч застала його над морем.

Важко змахували перетинчасті крила. Час від часу з широкої горлянки бив стовп полум'я, і тоді виблискували низькі хмари й здригалися від жаху морські мешканці. А в ікластій голові переверталися казна-звідки знані слова:

- Я спрагу волів вгамувати піском... І море спалити хотів... І море... спалити...

Дракон ревів, і торговельне суденце, що проходило неподалік, ледь не зазнало катастрофи - так злякався вахтовий матрос.

Увійшовши на світанку в свою кімнату, він застав там Юту. Принцеса дрімала, схиливши голову на груди. Дзеркало перед нею світилося. Нечутно ступаючи, він підійшов та опустився поруч - на підлогу.

Поверхня дзеркала рябіла барвистими плямами, і дивовижні тіні лягали на схилене Ютине обличчя.

Арман простяг руку - і забрав, так і не наважившись торкнутися її волосся. Але вона, відчувши уві сні його рух, потяглася й розплющила очі.

Якийсь час вони мовчали, дивлячись одне на одного. Нарешті принцеса запитала:

- Ти... відпочив?

- Що?

- Ну, ти сказав, що ми поговоримо, коли ти відпочинеш...

Принцесині слова доходили до нього ніби з запізненням. Якщо принц виїхав, як і збирався, вчора на світанку...

- А про що ти хотіла б говорити?

Її, здається, образили ці слова, але вона поборолла образу. Помовчала. Тихо почала:

- Минулої ночі, коли тебе не було... Я уявила, що ти не повернешся.

Принц, певно, набрав з собою цілий стос смертоносного заліза, його коневі важко... Але якщо він виїхав рано...

- Уявила... що я не повернуся? - повторив він тупо.

Вона терпляче продовжувала:

- У мене було багато часу на роздуми, Армане... Мені здалося, що всі ночі на світі зліпилися в одну... Я запалила тобі маяк на вежі, але ти був далеко й не бачив.

- Не бачив, - луною повторив Арман.

- І я вирішила, що коли ти повернешся... Якщо ти повернешся, то я обов'язково тобі скажу...

Вона затнулася. Він дивився додолу й не бачив того, що побачила вона. Магічне дзеркало раптом прояснилося, і лицарський кінь, вкритий кольчужною попоною, заповнив усю його раму. Глухо застукали копита по забутій дорозі, кінь відсунувся вглиб, і видно стало вершника - воїна в шоломі та залізних наплічниках, в руках довгий спис, на боці величезна важка сокира, і ратище ще якоїсь зброї виглядає через плече... Лицар їхав по звивистій дорозі, і дзеркало відразу показало цю дорогу цілком - таку знайому, до грудочки вивчену Ютою під час її пильнувань на Західній вежі.

На якийсь час принцесі відібрало мову. До замку мчав визволитель, і картинка в дзеркалі була напрочуд ясна та яскрава, аж можна було розрізнити дрібні камінці, що розлітаються з-під копит, коштовну вуздечку й візерунчастий, майстерно виготовлений шолом, що закривав воїнові обличчя.

- Армане... - прошепотіла Юта.

Він неохоче підняв голову. Тієї ж миті лицар, притримавши коня й маючи намір роздивитися довкола, підняв забороло.

Обличчя його було молоде й суворе. До чола прилипло пасмо світлого волосся.

Очі звузилися у дві блакитні щілинки. Ця людина їхала битися, і битися на смерть.

- Остин... - видихнула принцеса. - Остин! Армане, це ж Остин!

Усе відбувалося, як у давньому сні. Точнісінько, як у Ютиних мріях, принц Остин опустил забрало й рішуче рушив уперед.

Він був героєм її дитинства. Він був мрією її юності. Скільки разів вона молила долю, щоб за святковим столом їх посадили поруч! Скільки разів вона солодко завмирала, торкаючись його рукава! Скільки разів уявляла - ось їх викинуло штормом на пустельний острів... Ось вони разом заблукали в лісі... Скільки разів, забувшись, виводила чорнилом і грифелем, крейдою й паличкою на піску - Остин... Остин...

І ось мрія здійснилася, а їй досі не вірилось. Він їде сюди? Він хоче визволити її й узяти за дружину?!

Юту мов жаром обсипало, миттю спалахнули щоки й вуха. Взяти за дружину? Остин? Її?

Арман стояв поруч. Від добре бачив і сум'яття, і збентеженість, і радість Юти. Подолавши перший приступ гіркоти, він відчув навіть деяке слабке полегшення - він усе правильно передбачив.

- Це Остин... - вже вкотре благоговійно прошепотіла Юта. Лицарський кінь тим часом піднявся на узвишшя, і фігура вершника карбовано красувалася на тлі ранкового неба.

Арман насилу струснув заціпеніння. Взяв Юту за плечі, і йому здалося, що принцеса, чию теплу шкіру він відчуває під грубою тканиною балахона, враз відсунулася від нього за гори й моря, за сто лісів і сто озер...

- Ходімо, принцесо. Треба йти.

- Йти? - вона дивилася на нього не розуміючи, і раптом її щасливі очі сповнилися жахом. Вона смертельно злякалася за Остина, вона уявила, що Арман хоче вбити принца!

І знову Арман здолав хвилю гострого болю. Сказав якомога м'якше:

- Усе буде добре... Я ж говорив тобі, Юто... Все буде... Ну ходімо, будь ласка.

Вона рушила за ним, усе ще напружена, нашорошена. Він привів її до сходів, що ведуть на вежу. Легенько підштовхнув:

- Ну ж бо, піднімайся... Не бійся нічого...

Спотикаючись, вона полізла нагору, а він поспішив до драконячого тунелю, обернувся ящером і вилетів із замку.

Принц на своїй конячці був уже зовсім близько; лицарський кінь присів, коли Арман з'явився в небі. На вежі застигла Юта, вітер красиво розвівав поли її балахону. Добре було б щось біленьке, мимохідь подумав Арман. Хустка чи шарф... Біле щоб розвівалося - так іще мальовничіше...

Лицар на дорозі боровся з конем, котрий бачив дракона, нехай навіть у небі й доволі далеко, уперше в житті. Хоч би не втік, подумав Арман. Насамперед треба зняти його із сідла...

Юта підняла назустріч Арманові біле обличчя. Він покружляв над вежею, витягуючи лапи вниз, намагаючись пояснити їй, чого хоче. Потім знизився й звично схопив принцесу в пазурі.

Не дивлячись на принца, він ніс її межі скелі, і відчував вагу, і ніжність, і тепло її тіла. Він торкався її востаннє в житті, і, наче на посміх, не руками, а страшними лускатими лапами...

У блакитному небі висів блідий ранковий місяць.

Він поставив її на вершину невисокої скелі. Звідси вона все побачить, потім легко зуміє злізти... А принц їй допоможе.

Востаннє він подивився на неї згори й гірко пошкодував, що так і не обійняв її на прощання.

Неподалік нестямно заіржав лицарський кінь. Арман насилу відірвав очі від Юти й обернувся до Остина.

Принцові вдалося приборкати коня, і, тремтячи, як у пропасниці, але слухаючись поведи, бойова тварина тягла лицаря назустріч битві.

Арман поспішив до того місця, де дорога ширшала, де його предки трошили хребти предкам Остина. Посеред рівного майданчика гіркою звалено були кістки й черепи - Арман дихнув, страшні останки розмело на всі боки, і сліду не лишилося. Не варто лякати принца завчасно.

Потім він сів на хвіст і став чекати.

Поволі, поволі, шпортаючись і перечіпаючись, лицарський кінь вичвалав з-за скель - і зупинився, не в змозі перебороти страх.

Арман сидів нерухомо, склавши крила, прибравши найсумирнішого та найдобропоряднішого вигляду. Спис принца проте помітно здригався -

навіть забороло шолома, що закривав його обличчя, здавалося блідим, мов крейда.

Сокира Остина, втім, мала вкрай страхітливий вигляд, а те, що висіло за спиною, виявилось величезною шипастою палицею. До сідла було приторочено ще й арбалет; добре, подумав Арман, що принц не захопив з собою сотню лучників і гармату на лафеті. Все ж таки поважає правила гри.

Нарешті, Остин зважився на якусь подобу атаки.

- Ну, ти, - почувся з-під шолома несподівано високий, майже дитячий голос, - мерзенне чудовисько... Хочеш скуштувати гартованої криці?

Красиво говорить, - подумав Арман, однак не рушив з місця.

- Зараз одержиш, - пообіцяв Остин і примірівся списом Арманові в око.

Арман не ворухнувся.

Принц дзявкнув щось жалісно-хвацьке й метнув списа - його все ж таки вважали добрим металником. Арман ухилився й упіймав списа броньованим плечем. Сумно дзенькнувши, відпав наконечник.

Принц позадкував. Арман пошкодував, що не може заглянути йому під забороло.

- Ти! - крикнув Остин надривно. - Ти! Ропуха з хвостом! Зараз отримаєш в мене!

Кінь під принцом обгадився.

- Зараз побачиш... Я ж-бо кишки з тебе повипускаю! Я ж-бо довбню твою поганську соломою наб'ю! Я твоєю шкірою...

Принцові не стало фантазії, він замовк на півслові.

Юта хвилюється, мигцем подумав Арман. Час закінчувати.

Він розгорнув крила - кінь дико заіржав, точніше, закричав не своїм голосом, і став дибки, погрожуючи скинути незграбного у своєму залізі вершника.

Легкий, як метелик, Арман злетів над головою переляканого принца і, ледь зачепивши його пазурами, скинув з сідла. Зачувши волю, відважний лицарський кінь чкурнув, аж копита замиготіли. Він тікав, гримаючи кольчужною попоною й дедалі дужче лякаючись - йому здавалося, що крилате чудовисько переслідує його.

Принц же підхопився, стискаючи в руках величезну сокиру. Можливо, отримуючи її з рук зброярів, він насправді вірив, що принесе додому

відрубану драконячу голову. Зараз широке блискуче лезо здавалося йому таким самим грізним, як кишеньковий ніжик в руках школяра, і, щоб порятувати свою вмираючу хоробрість, він знову викрикнув:

- Ящір, смердючий ящір! Ану підходь!

Арман виконав його прохання й трохи присунувся. Сокира зі свистом розітнула повітря... і до половини загрузла в кам'яне кришиво. Принц заточився, але втримався на ногах і відразу вихопив з-за спини бойову палицю, шипасту, наче стеблина троянди.

Він хоробрий, подумав Арман майже з жалем. Він дійсно хоробрий і доблесний. Дев'ятеро принців з десяти давно втекли б геть не озираючись.

Остин тим часом вовтузився з шоломом - при ударі той з'їхав на бік та, вочевидь, принцovi було страх як незручно. Забороло зсунулось до вуха, а на місці обличчя виявилася суцільна залізна стінка - ні дихнути, ні глянути на супротивника. Принц схожий був зараз на хлопчика, який жартома натягнув на голову казан, не зумів його зняти й страшенно перелякався.

Арман терпляче чекав.

Нарешті Остин перехопив палицю в ліву руку, а правою таки відстібнув ремінець. Стяг шолом з голови, полегшено зітхнувши, впустив на каміння.

Світле волосся, мокре від поту, пасмами обліпило голову. Люті блакитні очі. Він однаково був гарний - навіть іще гарніший, ніж тоді на площі, перед захопленою юрбою.

Будь щаслива, Юто.

Арман нахилив голову й ступив уперед. Остин стрімко розмахнувся і вдарив Армана прямо по голові - в того іскри з очей посипалися.

Захитавшись, Арман повалився додолу. Остин розмахнувся ще раз і знову вдарив по кістяному гребені. Жалісно застогнавши, дракон відкотився убік - тільки каміння хрустіло під лускою. Остин поспішив за ним - але ящір ухилився, важко звівся, знову застогнав - уже в повітрі. Прикинувся, що падає - і в останню мить втримався в повітрі. Нерівно, зигзагами, полетів геть.

Остин викрикував йому навздогін щось азартне, войовниче; він стрибав на місці й потрясав палицею, дотепер не вірячи, що подолав чудовисько. Він закликав Армана повернутися, голосно шкодуючи, що не встиг зрубати огидну голову... А через каміння й розколини до переможця бігла Юта.

Увесь двобій вона простояла на вершині скелі. Вона бачила, як Арман скинув Остина з сідла, і прокусила до крові руку, злякавшись за життя принца. Кілька хвилин потому вона просто сиділа навпочіпки,

замруживши очі й затиснувши долонями вуха, а коли зважилася, нарешті, подивитися, то побачила принца, що опускає шипасту палицю на голову розпростертого дракона... І тоді вона роздряпала щоку від страху за Армана.

Коли Арман злетів, у Юти трохи полегшало на серці, проте вона одразу знову злякалася за принца. Арман каменем звалилася вниз - принцеса закричала зі страху, що він розіб'ється. Дракон втримався - і Юта знесилено видихнула.

Тепер Арман летів геть. Юта не зовсім розуміла, що відбулося, але Остин живий, розмахує своєю зброєю, і вітер доносить його войовничий лемент... І дракон живий, літає. Хто кого переміг?

Вона мчала через каміння, раз у раз гублячи Остина з очей, а віддалік махав крильми Арман...

Величезним зусиллям волі Арман стримав себе й не знизився, щоб востаннє поглянути на неї. Він зробив те, що мав зробити, тепер треба було швидше зникнути, відлетіти, сховатися... Цим двом не можна заважати, не можна підглядати, не можна...

Їм треба ще дістатися до людей, а кінь утік, а Юта, мабуть, зголодніла. Вона майже боса, а там гостре каміння. І не втрапили б у кам'яну трясовину, звідки він колись її визволяв... Але вони вже зустрілися, і ні допомогти, ні перешкодити - він неспроможний.

Розвернувшись назустріч блідому місяцю, змарнілому на блакитному небі, він полетів геть.

9

Крізь безодні ночей до останнього ранку тягнусь.

Ти не клич мене. Я і без цього

З'явлюсь.

Арм-Анн

Через місяць контестарською столицею їхав весільний кортеж.

Головну вулицю ще за тиждень до свята було вистелено плетеними килимками із золотої соломи; мешканці навколишніх будинків поставили

на парадні підвіконня квіти в вазонах - всі, які лишень зуміли роздобути, і вулиця нагадувала тепер крамницю зеленщика. На високо напнутих шворках розвішано було прапори - контестарський з коричневим богомолем і Верхньої Конти з котячою мордою. Подекуди, щоправда, між прапорами колихалися на вітрі простирадла й сорочки - адже зазвичай шворки використовувалися для просушки білизни...

Про наближення кортежу сповістив несамовитий лемент хлопчаків, які осідлали навколишні дахи.

Відкривали ходу двадцять три вчені білі миші - запряжені й загнудані, вони врочисто тягли іграшковий візок, на якому традиційно містилися троянда з затупленими шипами, баночка меду й жменя насіння - в такий спосіб молодим провіщували любов без чвар, солодке життя й дітей без ліку.

- Слава! Слава! - кричали люди, гронами звисаючи з вікон, з дахів та ліхтарних стовпів. - Слава! Пошана й любов!

Далі врочистим маршем крокував зведений загін шарманщиків - їхні шарманки, ретельно настроєні й начищені, грали одну й ту саму мелодію - весільний марш. Щасливі й горді своєю місією, шарманщики завзято вертіли головами - чи бачать їх друзі й знайомі?

За шарманщиками котилася двуколка, на якій юнак, вбраний коричневим богомолем, і дівчина, вбрана кішкою, танцювали танець братання королівств. Обоє вже добряче захекалися - бо танцювати довелося всю довгу дорогу! Проте їм було виявлено таку велику честь, що, забувши про втому, вони танцювали дедалі завзятіше.

Далі, люто задерши підборіддя, карбували крок гвардійці - контестарські в яскраво-зелених, верхньоконтійські в червоно-білих мундирах.

Виблискували на сонці звільнені з піхв шаблі - криві контестарські й вузькі контійські. На верхівках вигадливих шоломів курилися пахощі, і здавалося, що гвардія рухається в сизій запашній хмаринці.

І в цій же хмаринці не їхала - пливла над землею відкрита карета молодих.

Принц і принцеса сиділи на оксамитових подушках; Остин був напрочуд гарний у військовому мундирі - адже він, традиційно, з народження був полковником гвардії. У правій руці він мав довгий спис із насадженою на нього маленькою головою дракона - з пап'є-маше.

- Переможець чудовиська! Переможець дракона! - кричали люди. - Слава! Слава!

Принцесу Юту такою ще не бачили.

Вона була надзвичайно жвава; її очі сяяли й не здавалися такими вже й маленькими, а з обличчя зник похмурий жовчний вираз, до якого звикли всі, хто її знав. Вона посміхалася, вона сміялася, вона реготала; весільна сукня, яку дванадцять найкращих кравчинь створювали цілий місяць, приховувала вади фігури, а щастя, яке розпирало Юту зсередини, згладило й пом'якшило некрасивість обличчя.

На дахах перешіптувалися: ти ба!.. у полоні в дракона... от пощастило... в пазурах поцупив... жахіття яке... ти диви, диви!

Рука принца Остина лежала на Ютиній, у мереживну рукавичку затягнутій руці. Їх тільки-но поєднали шлюбом.

- Слава! Слава! Пошана й любов!

Далі котилася ціла низка королівських екіпажів. Під державними гербами заплакана від щастя Ютина мати обіймала двох молодших дочок - веселу Май і задумливу Вертрану; Ютин батько дбайливо підтримував під лікоть старого Контестара - тому пощастило дожити до цього дня. Галасливі придворні та вельможне панство двох країн ледь не перекидали переповнені карети; від Акмалії був тільки офіційний посол - король і принцеса Олівія перебували в горах на відпочинку.

У хвості процесії хмарою сунули городяни, підкидаючи й гублячи в штовханіні капелюхи й хустки. Якийсь хлопчисько звалився з гребеня даху й зависнув, зачепившись штаньми за залізний штир.

Процесія прямувала до королівського палацу; брама була прочинена навстіж, стражники застигли, піднявши смугасті піки. Вже на просторому подвір'ї мишей випрягли й зібрали в ящик з дірочками - там чекав їх ласий жовтий цукор. Пара танцюристів, остаточно виснажена, зістрибнула, нарешті, з двуколки; шарманщики й гвардійці утворили живий коридор, і цим-таки коридором Остин та Юта рушили до вкритих килимом сходів.

Спираючись на руку принца, Юта не йшла - виступала. Четверо пажів несли її довгий шлейф; гордовито піднявши голову, принцеса входила в будинок свого чоловіка - входила в супроводі тисячі поглядів.

І ще один свідок цієї сцени спостерігав за Ютою, закам'янівши перед магічним дзеркалом.

Він бачив, як готували весільну церемонію й накривали столи, як споряджали наречених, як у присутності городян і знаті оголосили їх чоловіком і дружиною, як прокотився вулицями весільний кортеж, як Юта піднялася по сходах палацу... Ціла юрба лакеїв розводила гостей по

святково прибраних залах, саджала за столи, і серед миготіння мережива та бантиків Арман загубив Юту.

Дзеркало заморгало, вкрилося мовби мережкою зморщок... Згасло. Спалахнуло знову, і Арман побачив, як Остин допомагає Юті влаштуватися в королівському кріслі, а вона чи то вдячно, чи то просто неуважно гладить рукав його мундира...

Арманові руки стиснули дерев'яні підлокітники, різко випнуті кісточки пальців побіліли.

Зранку він намагався пити - але вино не лізло йому в горлянку, як учора, як і тиждень тому, як от уже майже місяць. Влитий до рота насильно, шляхетний напій не приносив ні відпочинку, ні забуття - нудоту, і тільки.

Протягом тижнів він намагався зацікавити себе розшифровкою клинопису, гострим ножем вирізував на темній стільниці знаки, колись перемальовані Ютою на стіну біля каміна; він помилявся й починав знову, але справа ця, важка й кропітка, не приносила полегшення. Змучившись, отупівши, він плутав знак "море" зі знаком "смерть".

Тоді він став відлітати з замку далеко й надовго; одного разу, спіймавши на обід дику козу, він уявив раптом, що несе в пазурах дівчину. Коза так і зосталася жива.

Раз або двічі він літав у гніздо калідонів. Але перші осінні дощі вже просочили пух вологою, він потемнів, зібгався й замість білої перини був схожий на брудну ганчірку...

І увесь цей час він годинами просиджував перед дзеркалом у надії побачити Юту.

Вона з'явилася йому всього двічі, мигцем - одного разу з матір'ю й одного разу - сама, бліда, відчужена, але, поза сумнівом, щаслива. І він радів її щастю - але радість виходила квола, силувана якась, нещира.

Але в день весілля дзеркало розщедрилося, як ніколи.

Втомлено погойдуючись взад-вперед, Арман дивився, як молодим підносять традиційні страви - крила чайки та пиріг з язиком ховрашка. Як замість короля Контестара, якому важко говорити, свято починає мер - той самий мер, промову якого не дуже давно було перервано нахабним втручанням самого Армана... Як сурмачі здійсмають мідні труби, як від їхнього звуку здригаються язички свічок, як у юрбу, що зібралася біля входу, сиплються квіти навпіл з золотими монетами... Як Остин ніжно кладе руку на Ютині пальці, з яких уже стягнуто рукавичку... Як Юта...

Остин накрив долонею принцесину руку. Юта спалахнула, як факел; гарячі зашпори помчали до щік і вух, і так уже червоних від випитого вина.

Наближалася перша шлюбна ніч.

Минулий місяць життя здавався Юті казковою й хвилюючою марою. Вона віддавна звикла ховатися в тінь - і раптом виявилася героїнею, врятованою жертвою, центром загальної уваги. Сам день звільнення пам'ятався їй погано, уривками; як вона зустріла Остина, як Остин зустрів її, що сталося за час, поки вони пішки брели до найближчого від драконового замку села, що було потім - усе це плавало в густому тумані. Миготіли в пам'яті обличчя батьків і сестер, руки пам'ятали судомні, до болю, обійми; Остин був поруч, Остин увесь час був поруч, до нього можна було доторкнутися, перевіряючи - чи не сон?

Потім її зустрічало рідне королівство, і люди плакали від розчулення, а перед Остином схилялися, мов перед оживим божеством... Ніхто не помічав уже, що Юта негарна - дивлячись на неї, бачили не незграбні плечі й довгий ніс, а драконову темницю, нещасну ув'язнену дівчину й лицаря, який стирає ящера на порох.

Родичі, зрозуміло, раз у раз розпитували нишком - а що дракон? Але ніби печать сковувала Ютин язик, і сам король звелів припинити розпитування: натерпілася, видно, бідолашна.

Тим часом спогади про дні, проведені у замку, відступили під натиском стрімких подій: з Контестарії прибула делегація, щоб, за древньою непорушною традицією, просити Ютиної руки для принца Остина.

Король, Ютин батько, не зміг навіть для годиться вдати безпристрасність - квапливо і радісно погодився, але нікому і в голову не прийшло засуджувати його. Юта стала нареченою, і наступні дні злилися в довгу строкату низку.

Олівія не знайшла в собі сил, щоб привітати Юту хоча б офіційно. Тим гірше - при дворі тепер вважалося хорошим тоном запустити на адресу гордячки малесеньку шпильку.

Весь місяць був для Юти довгим, безупинним святом. Принцеса була п'яна без вина; іноді, просинаючись у розкішній спальні батьківського палацу, вона не могла збагнути, де перебуває, іноді починала щипати себе й колоти до крові, не вірячи - це дійсно відбувається? Не здається, не сниться, не мариться?

Якийсь час вона ще почувалася не в своїй тарілці, але до хорошого звикнути легше, ніж до поганого, і незабаром вона здивувалася б,

згадавши, що колись жила й без загальної любові, і без весільних приготувань.

Королева-мати, сяючи, повторювала фрейлінам: як вона змінилася! яка весела й лагідна!

Слуги шепотілися: а принцеса-ж... нівроку! погарнішала навіть, хоча й не надто...

Май танцювала від щастя, та й Вертрана раділа - по-своєму, стримано.

І ось цей день настав...

Відчувши руку Остина на своїй долоні, Юта затріпотіла, як метелик в тенетах сачка. Промови й побажання долинали до неї безладним гамором, обличчя за столами злилися в строкату суміш, і, коли ненадовго вдавалося заплющити очі, перед ними в червоній темряві блукали чорні плями... Остин бурмотів щось підбадьорливе, і чийсь руки в накрохмалених манжетах наливали в келих вино й клали на золоту тарілку вишукані страви, однак Юта не з'їла ні шматочка.

Нарешті, Остин підвівся - і Юта підвелася теж. Гості веселитимуться до ранку, а молодятим тим часом настала пора йти нагору, де чекають сліпучі запашні простирадла, де важко погойдуеться парчевий балдахін над ліжком, де жевріє вогонь у каганці...

Остин та Юта востаннє вклонилися гостям. Розімлілі, посоловілі, ті ласкаво всміхалися й підбадьорливо підморгували. Юта, на щастя, була занадто зосереджена на своїх внутрішніх відчуттях, щоб помітити ці знаки уваги - спершись на руку Остина, вона повільно, наче сомнамбула, рушила в королівську опочивальню.

Те, що було далі, лишилося в Ютиній пам'яті туманно й непевно.

Руки покоївок звільнили її від весільної сукні, від шлейфа й корсета; шелестіли якісь тканини, хтось говорив щось приглушеним голосом, наче віддаючи накази; виявилася, що принцеса стоїть в цебрі, і вправні білозубі служниці обливають її гарячою водою, розтирають цупкими рукавицями й знову обливають - трав'яними настоями. Потім на плечі накиннули м'яке простирадло - Юта зраділа, тому що страшенно соромилася своєї наготи. Її витерли й висушили; в пам'яті лишився блідий спогад про якусь задушливу кімнатку, де вона хвилину або дві провела в очікуванні невідомо чого; потім - опочивальня, темрява, тихий шепіт, перед очима - парча балдахіна, важкі золоті китиці, хтось гарячий, мов грубка, з'явився з темряви...

Чи мріяла вона колись? Чи думала? Остин голосно дихав їй у вухо, вона закрила очі й не бачила вже ні парчевих складок, ні вогника свічки біля ложа, ні навислого над нею обличчя...

Принцеса Юта провалилася в волаючу, пекучу п'ятьму безпам'ятства.

Арман, на щастя, теж уже нічого не бачив. Заливши в себе дві пляшки вина, він важко заснув, опустивши голову на груди.

Медовий місяць вирішено було провести в столиці - бо король Контестар згасав, а державні справи потребували присутності Остина. Втім, одразу після весілля влаштовано було більше полювання, і два дні молодята провели в лісі.

Азартна Юта долучилася до забави з усім запалом і натхненням.

Натягши капелюха з пером, вона й верхи на сумирній вгодованій конячці почувалася приборкувачем буйного коня, чудовою вершницею та природженою мисливицею. Лунали сурми; праворуч і ліворуч пролітали неосяжні стовбури стародавнього королівського лісу, конячка прагнула не відставати від інших, досить швидконогих коней - і в якийсь момент Юті здалося, ніби щось подібне вже було. Вона так само сиділа верхи, але її оточували хмари, небо, а ліси долі були такі самі на зріст, як трава під копитами коня... Спогад опалив її, і вона механічно натягла було повід - але тут у хащі почувся тріскіт зламаних гілочок, і на дорогу перед кавалькадою вилетів гнаний псами шляхетний олень...

На щастя, Юта не бачила, як убили оленя. Конячка її таки запізнилася, і, коли принцеса вибралася на галявинку з зім'ятою закривавленою травою, красень уже лежав бездиханний, незграбно відкинувши рогату голову.

Заночували в мисливському будиночку; у просторій, збитій з колод залі накрито було довгий стіл, і ціла туша смажилася на рожні, поки хвацькі мисливці вихвалялися, як і годиться, пили вино й горлали пісень.

Плямисту оленячу шкіру піднесли в подарунок Юті, але та злякалася вигляду крові - і не взяла.

Відвівши її убік, Остин запитав тихо й докірливо:

- Навіщо ж ображати людей?

Юта зніяковіла й не знала, що відповісти.

- Ти зауваж, - похитав головою принц, - зараз усі до тебе придивляються, хто ти, яка ти... Я хочу, щоб вони любили мою дружину, як люблять мене. Ти ж незабаром будеш їхньою королевою!

Юта завзято закивала головою.

Увесь вечір і всю ніч вона старалася щосили - хоч як їй хотілося спати, не пішла зі свого місця на чолі столу поруч з Остином. Їй здалося, що принц поглядає на неї схвально.

На другий день пополудні поверталися до міста. До сідла Остина приторочено було мертву голову оленя; кінь принца, чий бік зачіпали гіллясті роги, здригався й непокоївся. Юті теж чомусь було неприємно, хоча вона й бадьорилася.

Свято тривало ще цілий тиждень - городяни викочували просто на вулиці пузаті винні бочки, мандрівні актори грали сцену бою з драконом, ночами в небо здіймалися феєрверки... Потім все потроху вгамувалося, життя повернулася в нормальне русло, і Юта виявила, що живе тепер не вдома.

Палац королів Контестарії нічим не поступався контійському, однак парку не було - його заміняла рівна галявина, обнесена живоплотом.

Розташування кімнат і зал була незвичне - Юта довго плуталася. Але головне - тут у принцеси геть не було знайомих.

Незнайомі покоївки всміхалися їй мило й шанобливо, незнайомі пажі готові були виконати будь-яку її волю. Юта спробувала налагодити з ними дружні стосунки - та виявилось, що одна справа - зростати всім разом, і зовсім інше - з'явитися в чужий будинок принцесою, майбутньою королевою, значною й незрозумілою особистістю...

Юта сповістила Остина, що хоче виписати кількох слуг з дому. Той підняв брови:

- Навіщо? Тобі недостатньо прислуги?

Принцеса знову збентежилась - їй дуже не хотілося, щоб Остин вирішив, що вона розпечена.

Самого принца Юта тепер бачила рідко - навалились державні справи. Остин цілі дні проводив в робочому кабінеті та в залі Королівської ради, і з'являвся у подружній спальні втомлений і замислений.

Юта спробувала була влізти в суть проблем, які мучили принца, - однак у цьому їй було вельми недвозначно відмовлено:

- Де ти бачила, Юто, принцесу або навіть королеву, яка вирішує державні справи? Ось твоя мати, наприклад?

Це була правда - Ютина мати сяяла на прийомах і вишивала на п'яльцях, проте ніколи ніхто не бачив її за робочим столом.

- Укази, закони, податки... - всміхнувся принц. - Навіщо тобі це?

- Ти маєш рацію, - сказала Юта, червоніючи й лаючи себе: стукне ж у голову така дурість...

День у палаці був підпорядкований найсуворішому розпорядку. Щоранку покоївки вкладали Ютине волосся в одну й ту саму зачіску; сніданок подавали у величезній залі, і принц із принцесою сиділи на протилежних краях довгого, як зимова ніч, столу. Поснідавши, Остин відбував до кабінету, а Юта йшла до своєї кімнати - Остин порекомендував їй узятися за рукоділля.

Принцеса не вміла до пуття ні в'язати, ні вишивати; однак, задумавши здивувати принца винахідливістю, вона витратила кілька тижнів на виготовлення незвичайного кошлатого букета - всі квіти були з дроту й мішкщини, і в чашечці кожної квіточки розташовано було скалку дзеркала. У сонячні дні букет кидав на стіни й стелю цілі пригорщі відблисків.

Коли Юта показала свій витвір Остину, був, на жаль, похмурий дощовий вечір. Можливо, саме тому принц поставився до букета прохолодно:

- Хто тебе вчив... такому?

- Ніхто, - Юта зніяковіла й засмутилася через його майже бридливий тон.

- Хіба може принцеса рукодільничати... якщо це можна назвати рукоділлям... мати справу з грубою мішкщиною? У мішках зберігають цукор та овочі, а квіти вишивають на шовку й оксамиті! Хочеш, я випишу найкращу вчительку вишивання?

Юта заперечливо похитала головою, але букет було викинуто без жалю.

- Чому б нам не поїхати кудись? - несміливо запитала Юта за кілька днів. - Разом...

Остин важко зітхнув і не відповів, але Юта не вгамовувалася:

- Або хоча б погуляти ввечері... Ти, може, знайдеш вільних півгодини? Ми могли б поговорити про...

- Я не належу собі, Юто, - втомлено пояснив принц, і Юта опустила очі.

З цієї розмови Остин зробив висновок, що принцеса нудьгує. Незабаром до Юті було приставлено дуенью, повірницю.

Це була маленька рожевощока товстуха, такий собі клубок на ніжках, енергійна й говірка. Вона ні на секунду не залишала принцесу на самоті - тупотіла за нею і сідала поруч, базикала безперестанку, розповідаючи кумедні випадки й розпитуючи Юту про її сни:

- Капелюх сниться до мігрені, а рукавичка - до звістки... Я бажаю вам, ваша високосте, побачити вві сні білого єдинорога!

Всю ніч Юті снилися клопи.

- Забери її від мене! - благала Юта Остина через тиждень.

Принц знизав плечима. Він здавався трохи незадоволеним: і те їй не до смаку, і се не до душі...

- Принцесам, особливо заміжнім, належить мати повірниць, - зауважив він м'яко.

- Так, але ця!

Остин зітхнув:

- Знаєш, Юто... Іноді важко зрозуміти, чого ти хочеш.

Він пішов, залишивши принцесу зніяковілу й розгублену.

Утім, незадоволення принца легко було пояснити й виправдати, оскільки Юта дійсно мала все, чого лишень може зажадати королівська особа, і навіть з випередженням. Армія шанобливих слуг, вишукані прикраси роботи древніх майстрів, спокій і статок - все це мало допомогти королеві пережити певний брак розваг.

Якось увечері, вкладаючись під парчевий балдахін, Юта розповіла принцові колись почутий анекдот:

- Герцог просить графа: "Ваша світлосте, допоможіть мені дотягти до замку цього здохлого грифона". Граф не зміг йому відмовити, і з превеликими труднощами вони затягли грифона в герцогський замок і кинули в умивальні. Граф витер піт і запитує герцога: "Ваша ясновельможносте, а навіщо вам в умивальні здохлий грифон?" "А-а! - відповідає герцог, - ось, уявіть, прийдуть до мене гості, захочуть умитися - і вибіжать з криком: там здохлий грифон! А я посміхнуся отак-о і скажу недбало: ну то й що?"

Юта очікувально замовкла.

- Ну то й що? - запитав Остин.

- Ну... забавно, - зніяковівши, пояснила Юта.

Остин зітхнув:

- Незугарна й дурна історія... Який герцог? Який граф? Чому вони не закликали слуг, аби тягти цього грифона?

Юта не знайшлася, що відповісти.

Тим часом відступила осінь, і якось уночі випав сніг.

Вийшовши вранці на терасу палацу, Юта довго мружилася на крохмальний блиск галявини; потім, озирнувшись, побачила, що вона не сама.

Неподалік на терасі стояло крісло на коліщатах; у кріслі, укутаний пледом, сидів старезний дід. Юта не одразу впізнала короля Контестара.

Вони не бачилися з часу весілля; старий увесь час лежав, і в кімнату його лікарі допускали тільки принца Остина. Тепер король, не зводячи очей, дивився на обімлілу Юту.

На білу галявину сіла вороняча зграя; невидимий з тераси сторож запустив у ворон каменем - птахи з карканням знялися в повітря.

Губи старого ворухнулися, і принцеса скоріше побачила, ніж почула: Юто...

Переборовши ніяковість і мимовільний острах, Юта наблизилася.

- Ну, здрастуй, - сказав король. Щоб розібрати його слова, принцесі довелося нахилити вухо до його губ. - Здрастуй, Юто.

Контестар дивився прямо, і Юта побачила з подивом, що він має зовсім ясні, живі, осмислені очі, і що погляд, спрямований на неї, привітний і теплий.

- Здрастуйте, ваша величносте, - чемно промовила Юта.

Помовчали.

- Остин любить тебе? - зненацька запитав Контестар.

- Так, звісно, - відповіла вона швидко, навіть поспіхом.

- Добре, - король спробував усміхнутися.

Юті було дуже ніяково - вона не знала, про що говорити з людиною, яка помирає.

- Я пам'ятаю тебе, - ледь чутно сказав король. - Якось на дитячому святі... ти сховала в глечик... вужа... Пам'ятаєш?

Юта спалахнула.

Авжеж, вона пам'ятала цю давню дитячу історію. Хлопці-пажі допомагали їй, і все вийшло якнайкраще. Глечик поставили на стіл... Очманілий від страху вуж зумів вилізти й кинувся тікати, перекидаючи дорогою свічники й келихи... Її покарали, випадок вона запам'ятала на все життя, однак король Контестар - а він був на святі разом з хлопчиком-Остином - запам'ятав теж!

- Ти завжди була... шибайголова, - сказав король, який помирав. - Напевно, недарма... тебе викрав... дракон.

Юта стояла перед кріслом, стискаючи червоними від холоду пальцями теплу хутряну муфту.

- Ти хороша дівчинка, Юто, - прошепотів король. - Маю надію, що Остин... це... зрозуміє.

- Ваша величносте... - видихнула принцеса.

- Тобі... важко. Розкажи мені... як ви... живете.

І Юта стала розповідати - аж надто бадьоро, переборюючи незручність. Не про себе, звісно - про Остина, свого уважного й ніжного чоловіка. І що довше розповідала - то з більшим запалом, навіть з натхненням.

- Дякую, - сказав, нарешті, Контестар. - Дякую, Юто... Приходь сюди завтра... вранці... Мені тепер... легше, і мене вивезуть... на прогулянку.

Весь наступний ранок Юта провела на терасі - одна. Ніхто не вивіз на повітря крісло-каталку; принцеса стояла й дивилася, як коротшають довгі тіні... Потім у палаці здійнялася метушня, загрюкали двері, забігали десятки ніг...

Три дні потому короля Контестара поховали з великими почестями, і народне горе було щире і глибоке. Втім, ще через два тижні воно змінилося щирою й глибокою радістю - принца Остина було короновано, він звався тепер "ваша величність".

Остину присягнули армія та гвардійці, послі інших королівств вручили йому свої вірчі грамоти, Королівська рада аплодувала, а делегати від міст і сіл доставляли вияви відданості.

Вітали і Юту - вона стала королевою, проте не зраділа цьому нітрохи. Якби її воля - вона тужила б за старим королем набагато довше, однак державні міркування змусили Остина скоротити жалобу до одного місяця замість звичайних п'яти.

Коли термін жалоби минув, королівська пара вирушила з візитами в сусідні держави.

Монархам Верхньої Конти Остин тепер був родичем; молодих короля й королеву зустріли там, як своїх дітей. Тиждень Юта розкошувала, живучи в рідному домі й радісно дізнаючись новини про давніх знайомих; однак сестри засмутили її. Неначе раптово віддалившись, залишившись далеко внизу, вони не могли побороти ніяковості, спілкуючись із Ютою.

Навіть Май! Немовби корона, опустившись на Ютину голову, зруйнувала щось дуже важливе...

Прощання було невеселе - ще й тому, що тепер мав відбутися візит в Акмалію.

В акмалійській столиці Остина та Юту зустріли прохолодно й цілком офіційно. Король, батько Олівії, чемно вибачився за те, що його дочка не зможе бути присутня на прийомі на честь нового контестарского монарха - занедужала, відпочиває на природі.

Юта була щиро рада цьому. Вона чомусь боялася зустріти Олівію.

Сіли за столи; в залі було незвично тихо і якимось незатишно. Під тарілкою в Юти виявився маленький, складений удвічі аркуш; здригнувшись, вона розгорнула його.

“Довгоноса сучка спритно обкрутила бідолаху-принца.”

На Юту наче небо звалилося. Хтось говорив промови, поруч уважно слухав Остин - а Юта більше за все боялася, що він помітить аркушик у її руках і запитає: “Що це?”

За нею спостерігають. Тільки й чекають, щоб вона почервоніла або заплакала. Треба триматися.

Куди запроторити кляту записку? Зібгати й викинути, щоб слуги прочитали?

Вона всміхалася так, що судомило губи, а руки під столом терзали й рвали папірець, допомагаючи Юті витерпіти цю гру.

Минула ціла вічність, перш ніж нескінченний прийом завершився; Юта не доторкнулася ні до вина, ні до страв. Остин дивився на неї осудом, прошепотів навіть:

- Королево, як ви поводитесь?

Королева придушила в горлі спазм.

Заплановано було також прогулянку зимовим садом та зустріч Остина з Королівською радою Акмалії, але Юта залізла в карету й сказала, що хоче негайно їхати додому. Остин був чорний як хмара:

- В чому справа? Що за істерика?

Юта вся тремтіла, мов у пропасниці; вона була в такому стані, що запитай зараз Остин: “Що трапилось, любя?” - вона не втрималася б і все розповіла.

Але він не запитав.

Візит було перервано через раптову хворобу королеви Юти. Остин не побажав їхати з нею в кареті - йому подали верхового коня.

Трясучись у задушливій оксамитовій напівтемряві, Юта ковтала сльози й думала: це неправда. Остин одружився з нею через кохання... Вона ще доведе, що гідна бути його дружиною!

Вона відсунула фіранку від вікна й побачила зорі. Високо, в zenіті, сяяв Вінець Прадракона.

* * *

У темному й неясному своєму дитинстві він чув від когось - чи то від батька, чи то від діда - древню приказку: "Дракон завжди знайде шлях за море".

За море вирушали найдужчі або найзавзятіші. Або ж найфанатичніші - адже за щастя побачити землю Прадракона іноді доводилося платити й життям. Двісті перший нащадок Арм-Анн ніколи не думав про прощу.

І ось, зависнувши в zenіті над замком, він уперше задумався про це.

"Ці скелі зубчасті - хребет Прадракона, це сонце сліпуче - гортань Прадракона..." Арм-Анн усвідомив, що залишити все як є - значить приректи себе на довгу смерть від туги.

"Дракон завжди знайде шлях за море".

Він зійшов у підземелля й попрощався із предками - дехто з них склав голову, шукаючи святиню роду. Де б вони не перебували зараз, вони мають бути втішені шляхетним поривом молодшого непутящого нащадка.

Потім він повернувся в кімнату з каміном і довго сидів, вдивляючись у попіл.

Тепер Юта спокійна й щаслива. Він жив без неї більш ніж двісті років, а з нею не прожив і року. Порожнеча, дірка, що залишилася після її зникнення, заросте згодом; будуть тягнутися й тягнутися дні, він постаріє, і, може бути, інколи дозволятиме собі спогад... Іноді. І день, коли він згадає Юту, раптом виділиться з низки довгих та однакових днів. Але це буде згодом, коли стихне оце... оця... Напевно, біль втрати.

Так, люди називають це саме так. Мине час, і кожна дрібниця перестане нагадувати йому Юту. Але для цього треба виждати, перетерпіти.

Розвиднілось.

Тоді Арман підвівся й, не озираючись, покинув замок. Шлях його лежав до вигнутої лінії обрїю.

Могутні крила розсікали ревище вітру. Внизу панічно металися сірі спини чайок. Він трохи уповільнив рух - хто знає, скільки доведеться летіти без зупинки, без перепочинку?

Потім чайки зникли - Арман летів усе далі й далі від твердої землі. Небо над його головою було так само чисте, але праворуч і ліворуч тяглися широкі поля хмар. Здіймаючись вище, він бачив їхні спини - рожеві з білим, подібні до куп калідонячого пуху. Хмари громадилися округлими брилами, змінювали форму й колір - нескінченні пасма линули туди, де небо сходиться з землею... Спускаючись трохи нижче, він міг бачити їхне підчерев'я - блакитне з сірим, пласке, як підошва.

Світ був неосяжно великий, і тільки сонце, що неспішно пробирається серед хмар, могло побачити його відразу - весь... Але нескінченні прогулянки небом давно набридли світилу, і воно дивилося на величезний світ звично-байдуже. Ну, дракон летить через море. Нехай собі летить...

Той інстинкт, що вів його предків просто до мети, говорив в Армані невиразно й глухо. Він знав тільки, що треба рухатись прямо на схід.

Минув день, настала ніч, і він перестав бачити обрїй. Крила його рухалися повільніше й важче, і болісною була думка, що на мільйони помахів навколо простягається тільки вода й вода, слизька, зрадницька поверхня.

Зайнявся ранок, і він з подивом побачив, що майже не збився з курсу. Випуклий обрїй оповився на сході малиновим і випустив у небо важке рожеве сонце. Хмари розтяглися по краю неба, немов сліпі, ведені поводитирем.

Раніше Арману ніколи не доводилося кілька діб поспіль триматися в повітрі. Йому хотілося пити; втомлений, він зрадів, побачивши з висоти маленький пологий острівець.

Зробивши коло й переконавшись, що острівець порожній, він з полегшенням почав знижуватися. Що нижче він опускався, то густіші ставали хвилі смороду, які зненацька досягли його ніздрів.

Острів був роздутим черевом велетенської здохлої рибини; дрібні морські мешканці спінювали воду навколо неї, кваплячись поласувати падлом такого щедрого розміру. Як не важко було Арманові, але відпочивати на трупі він не став - насилу знову набрав висоту та з затятістю безумця рушив в напрямку, вказаному глухим, ледь жевріючим інстинктом.

Наступна ніч була жахлива - він впадав у забуття на льоту. Море під ним слабко світилося, над фосфоричними хвилями здіймалися чийсь голови, і

якісь істоти виштовхували з води желеподібні туші, щоб знову поринути в безодню. Якоїсь миті Арману здалося, що в темряві він бачить море наскрізь - воно блищить, важко колихається, кишить щупальцями й білими виряченими очима, і всі очі проводжають його, дракона, казна-як залетілого в ці краї... Він хотів дихнути вогнем, аби розсіяти кошмар - але з пересохлої горлянки вирвалася лише самотня іскра, та й та відразу згасла, наче її злизала ніч.

Вранці він отямився на твердій землі. Як дістався до крихітного архіпелагу - пам'ять підказати відмовлялася. Напевно, Прадракон його пожалів.

Розпростерта в піску пазуриста лапа здригнулася. Нею пробігла ніби судом, і тієї ж миті в пісок вчепилися людські пальці. Вдарив об землю й зник потужний лускатий хвіст. Замість змученого ящера на березі лежала змучена людина; скорпіон, який спостерігав метаморфозу з піщаного пагорба, від несподіванки задер хвоста і ледь не вкусив себе в спину.

Перший острівець був круглий і голий, мов п'ята; другий здавався суцільною ущелиною між двома зашкарубленими скелями, які круто випирали із солоних хвиль; на третьому, пологому й кам'янистому, була вода - дощова вода, що зібралася в кам'яній чаші.

Арман пив довго й жадібно. Все людське в ньому благало про відпочинок, а все драконяче владно вимагало їжі - треба було когось спіймати й з'їсти. Арман безпорадно озирнувся.

Птахи не долітали до манюсінського, загубленого в морі архіпелагу. Жодна, навіть дрібнісінька сухопутна тварина не знайшла б собі прокорму на голому камінні та розігрітому піску. Скоса позираючи на Армана очима-намистинками, боком відповзали в море невеликі сірі краби.

Тоді він задумав спіймати рибину. Драконові була огидна сама думка про воду, і полювати довелося в людській подобі; зайшовши в море по коліно, він з надією виглядав у прозорій товщі чиюсь їстівну спину. Якоїсь миті йому пощастило опинитися в самій гущавині срібної риб'ячої зграї - але удача не далась йому в руки, як не далась в руки слизька, спритна рибинка.

Голодний і дуже ослаблений, він розпростерся на піску. Нещадно палило сонце; тінь від острова-ущелини, описавши півколо, впала Арманові на обличчя.

Тієї самої миті від підніжжя скель-близнюків туго розійшлася хвиля; обидві кам'яні половинки здригнулися й трохи розкрилися, наче пелюстки сором'язливої квітки. Із розширеної щілини між ними піднялася трикутна голова на довгій кільчастій шії.

Секунду або дві Арман і мешканець скель дивилися один на одного. Потім мешканець, неабияк здивований присутністю на островах людини, ривками потяг своє нескінченне тіло звідкілясь із глибин.

Либонь, його турбували подібні проблеми - йому важко було здобувати їжу в убогому світі піску й каміння. В радісному поспіху, ковтаючи довгі каламутні нитки слини, зголодніла почвара форсувала вузьку протоку між островами. Бризки так і летіли з-під смугастого змієподібного черева; в паніці розбігалися краби.

Арман дивився, як чудовисько наближається. Голова вже досягла піщаного берега, а хвіст ще вилізав з ущелини.

Мешканець скель зробив останній ривок і роззявив маленькі щелепи, з яких висунувся шипастий чорний язик. Він знавав свого часу смак чоловічини; тож дивно і кривдно було йому виявити раптом, що ця м'яка й беззахисна істота ні з тих ні з сих перетворилася на броньованого крилатого ящера.

Мешканець загальмував, наче налетівши на невидиму перешкоду. Довгі глибокі борозни залишилися в піску; мить тривала ніякова пауза. Арман зміряв нового знайомця поглядом, міркуючи, чи можна його з'їсти - той прочитав це в лютих очах під кістяними щитками. Навряд Арману вдалося б перебороти свою відразу настільки, щоб спробувати з'їсти мешканця скель - однак той, збентежений і розчарований, поспішив повернутися у свою схованку. Стулки каменів зімкнулися з сердитим грюкотом зачинених дверцят.

Одразу ж після цієї зустрічі Арман покинув острови.

Повернувшись у столицю, Юта якнайпалкіше вибачилась перед чоловіком. Це, звісно, був звичайнісінький нервовий напад, хвороба. Вона переконана, що це більше ніколи не повториться.

Остин потакнув головою, але стосунки між подружжям якийсь час були напружені.

Прагнучи догодити чоловікові, Юта щосили намагалася відповідати його уявленням про те, яка повинна бути королева. Вона побажала навчитися вишивати - спеціально для цього в палац було доставлено сіреньку бабусю-майстриню. Бабуся привезла з собою загрозливих розмірів п'яльця, коробки з голками й нитками та силу-силенну зразків для вишивання.

Цілими днями Юта вишивала, позираючи на ці зразки. Їх треба було відтворити точнісінько, якщо ж неухважність або недоречна фантазія

спонукали Юту щось змінити - бабуся стуляла губи й засмучено хитала головою.

Надвечір Юті боліли очі й пальці, нили затерплі плечі - їй доводилося силувати себе, відповідаючи на пестоші Остина, завжди однакові. Король втомлювався ще більше, адже він теж працював на протязі цілого дня! Не дивно, що, скінчивши квапливі любощі, він одразу провалювався в глибокий сон...

Незабаром королева подарувала коханому чоловікові власноруч вишиту хустку. Король Остин прийняв подарунок зі стриманою вдячністю, і стосунки чоловіка й жінки стали трохи теплішими.

Підійшло Головне Свято Зими. Юта сподівалася, що, як колись у рідному домі, влаштовано буде Льодовий палац і Снігову битву, що заллють ковзанку, що накатають сніговиків і встромлять їм в руки смолоскипи - але Остин заявив, що знову буде велике полювання. І, хоч Юті дотепер моторошно було згадувати скляний погляд мертвого оленя - вона удала, що рада.

Коли кавалькада мисливців виїхала в поле - пішов сніг.

Він падав і падав, сніжинки не кружляли, як зазвичай кружляють в польоті перші сніжинки - адже земля тоді ще оголена, і треба вибрати гарне місце для падіння. Ні, це був лапятий сніг середини зими, коли всі місця вже зайнято й сніжинкам немає з чого вибрати - доводиться лягати, як вийде...

І ось, коли перші білі грудочки лягли на Ютині плечі та вії, вона згадала калідонячий пух.

Він так само лежав на плечах, на волоссі й на віях, але був теплий і не танув... Вона заплющила очі та уявила, як у покинуте й розорене восени гніздо калідона лягає сніг.

Конячка її вповільнила рись, а потім і зовсім перейшла на ступу. Юта опустила повід; їй схотілося спішитися й погуляти по снігу. Однак усі мисливці поскакали далеко вперед; боячись відстати й розсердити Остина, Юта лягнула конячку по крупу.

Настріляли зо два десятки великих зайців.

У залі з великих колод залі горіли чотири каміни; мисливці були напідпитку та гучно ляскали один одного по плечах, горлали й реготали. Юта сиділа мовчки; Остин багато та з задоволенням пив - у нього вперше за багато днів з'явилася можливість розслабитись і відпочити.

Якийсь князюк став розповідати, як йому довелось стикнутися сам на сам зі скаженим вепром. Запекло жестикулюючи, він програвав сцену бійки за

себе й за кабана, причому за кабана вдаліше. Юта опустила очі. Остин жував, посміхаючись.

- Вепр! - голосно й презирливо викрикнули з дальнього кутка. - Чи варто слухати про якусь свиню, роззяви, коли наш володар бився з драконом!

Розмови одразу вщухли. Якогось п'яничку, що як і раніше верз своє, поспіхом спинили; всі як один, мисливці благально втупилися в короля, скоса, втім, позираючи й на королеву.

Здригнувшись, Юта зачепила ліктем мідний келих, і той упав з глухим дзенькотом.

- Ваша величносте, - шанобливо звернувся хтось, - зробіть нам честь, розповівши про цю велику битву!

Остин гмикнув і важко, нібито неохоче, підвівся.

Був він високий і широкоплечий; пасма світлого волосся, мокрі від поту, прилипли до чола й завитками лягли на скроні. І зараз він був гарний - особливою мужньою красою.

- Всі ми воїни, - кинув Остин недбало. - Усі знаємо, що таке кривава битва... Тому що зустріти дракона, панове - це вже не полювання. Це - війна, панове, і не на життя, а...

Він похитнувся - і Юта лиш тепер побачила, який він п'яний.

А Остин раптом розкинув руки, боляче зачепивши при цьому Ютине плече. Чи то розмах крил показував, чи то жахливий розмір свого страхітливого супротивника. В залі загули.

- Дракон! - викрикнув Остин. - Ящір! Шкірою його можна вистелити майдан... Він кинувся раптово, з неба, дихаючи вогнем... Тоді я різко відхилився вправо, а вліво - ось так - наставив списа... Ратище обпалилося, як вугілля, але наконечник... Добрий наконечник мені викували! Він знову злетів і знову кинувся, але я...

У Юти раптом стислося серце. Вона згадала сутичку біля підніжжя Арманового замку.

Вона не згадувала її давно - щиро кажучи, вона й не пам'ятала її раніше, бо події того небувалою дня затяглися в її свідомості наче серпанком... Але тепер, слухаючи п'яне вихвалання Остина, вона чітко уявила і замок, і дорогу, і Армана, і принца на коні...

Зі скелі, на яку поставив її Арман, усе було видно якнайкраще. Вона була там весь час і прекрасне бачила, що дракон здійнявся в повітря лиш на мить - і зовсім не дихав вогнем!

Ця маленька, давно забута деталь раптом вразила її, як відкриття. Уп'явшись очима в залиту вином скатертину, вона слухала Остина й гарячково намагалася зрозуміти: чому вона згадала про це лиш тепер? Чому це не вразило її одразу?

- Моя сокира розлетілася від одного удару по лусці... Луска в нього міцніше міцної сталі, і я вже думав, що буде мені кепсько... На моє щастя цей єдиний удар виявився вдалим, чудовисько заточилося й гепнулось на землю! Я вихопив палицю...

Юта заплющила очі.

Бо ж ні, це Остин гепнувся на землю. Арман підчепив його пазурами й зняв з сідла, як хазяїн знімає з куща стиглий помідор... І вона, дурепа, заплющила очі й затулила вуха! Вона злякалася, що дракон уб'є Остина, тоді як він уже двадцять разів міг убити його... Одного подиху вистачило б, вона ж не раз бачила, як Арман дихає полум'ям...

А Остин дійсно вихопив палицю, і, коли вона зважилася нарешті подивитися, принц опускав цю шипасту сталь на голову... На покірно підставлену голову...

Горгулья, чом же вона раніше... Остин, повернення, весілля, і Арман пішов кудись далеко, став легендою, майже казкою...

- З останніх сил я вихопив палицю, панове! - Остин розпалився надміру, очі його гарячково блищали, - і заніс її над головою... над головою ящера, звісно! Але він метався й качався по піску, сичав та вивергав отруйну слину...

- Не було цього, - несподівано для себе сказала Юта. І сама злякалася - таке враження справили її слова.

Остин схрипнув і замовк. Ті в залі, що сиділи ближче й чули її слова, оніміли з роззявленими ротами; ті ж, що сиділи далі, голосно запитували один в одного, що таке сказала королева й чому раптом замовк король.

Повільно-преповільно, по волосинці, король Остин повернув голову й подивився на дружину. Під цим поглядом Юта, судомно притискаючи руки до грудей, встала й мовчки, ні на кого не дивлячись, піднялася нагору.

* * *

Тривав п'ятий день польоту над морем. Арманові крила змахували судомно й нерівно, він летів уже просто над поверхнею води - дедалі нижче й нижче. Не озираючи ні небо, ні обрій, він дивився вниз, і в товщі вод йому ввижалося те, в чому він сам не міг відрізнити марення від дійсності.

Ввижались йому кораблі - широкогруді морські красені з рядами високих і міцних щогл; розкинувши вітрила, вони линули кудись, але дивно було те, що не поверхня води несла їх - вони рухалися під поверхнею, поглинені, всмоктані морем. То були його бранці; море нібито влаштувало парад своїх жертв перед очима виснаженого дракона.

Арман бачив людські фігурки на чистих палубах - найчастіше це були чоловіки - моряки й рибалки, але на одному судні, найбільшому, багато було й жінок, і дітей. Святково, багато вбрані, вони всі стояли на широкій палубі, по боках якої лопотіли обірвані клапті яскравих тентів. Всі як один вони підняли до Армана бліді обличчя та дивилися просто на нього, дивилися мляво й байдуже, і якби він не кинувся вбік відчайдушним зусиллям - ці погляди довели б його до божевілля.

Якось йому привиділися в товщі води перетинчасті крила й костистий гребінь уздовж спини - але дракон, якщо це був дракон, відразу провалився в безодню. Арманове серце болісно стислося - скільки ще драконячих кісток лежить на темному дні?

Багато разів йому спадало на думку скласти крила й впасти в море, щоб заразом і приєднатися до двохсот поколінь предків. Однак він летів та й летів.

І ось, насилу відірвавши погляд від води, Арман знайшов у собі сили позирнути вперед.

Просто перед ним уже не було обрію - його заступила од краю до краю темна прямовисна стіна. Арман ніколи не думав, що такі скелі бувають на світі.

Він замахав крильми дужче, але стіна насувалася повільно, так повільно, ніби спеціально хотіла вразити своїми розмірами й величчю. Верхній край її затулив півнеба, і Арман зрозумів раптом, що йому не перелетіти - він просто не зможе піднятися так високо.

Закашлявшись сухим димом, що виривався з горлянки, він з останніх сил рвонувся вгору. Скеля, прямовисна й майже гладенька, байдуже дивилася на його зусилля темними круглими дірками - чи гніздами, чи норами.

Море відсунулося нижче, і прибій, що розбивався об підніжжя скелі, здавався бахромою серветки - тієї, що, сміючись, насмикала Юта.

Юта... Він розітнув густе повітря, в якому загрузали крила. Проте вершина скелі була недосяжно далеко, і, здавшись, Арман повільно заковзав униз.

Коли жадібні хвилі були вже зовсім близько, у скелі - він бачив бічним зором - раптом розверзлася печера. Арман повернув голову - з темної глибини на нього поглянули, він всією лускою відчув цей погляд.

- Молодий драконе... - чи то сказав, чи то зітхнув глухий голос із кам'яної товщі. - Ти шукаєш смерті, молодий драконе...

Аж ніяк, хотів сказати Арман, проте драконяча паща не вміла розмовляти. Біля краю печери виступав зі скелі уламок каменя - і Арман щосили потягся до нього пазурами.

- Усі ви... схожі, - промовив Той, Що Дивився Зі Скелі.

Арман спромігся вчепитися - і тієї ж миті обернувшись людиною, він ривком закинув важке, залякле тіло в печеру. Хоч би хто відтіля дивився, це була твердь - місце, де можна жити, не змахуючи крильми.

- Ти шукаєш смерті, молодий драконе, - впевнено повторив Той, що Дивився, хоча його незваний гість був уже в людській подобі.

- Я давно не молодий, - хрипко відгукнувся Арман. - І не смерті я шукаю, а батьківщини Прадракона, мого предка.

- Цього хлопчика, - голос потеплішав, - цього смішного крилатого хлоп'яти... Я завжди забуваю, що вже минув час відтоді, як він навчився літати...

- Прадракон?!

- Так, так... Він зростав у мене на очах, я завжди був проти цієї божевільної його ідеї - полетіти за море... Але батьківщина його не тут.

Арман нерухомо лежав на гострому камінні. Слова Того, Що Дивився, сповнили його жахом; погляд, джерело якого було десь у темній глибині, давив і тиснув. Арман жодного разу не наважився подивитися просто назустріч цьому поглядові, однак і втупившись у діл, відчував його - пильний, невідривний.

- Батьківщина його не тут, - продовжував Той, - його підкинули... Хтозна, звідкіля його підкинули - може, з зірок...

- Прадракон не може бути підкидьком, - глухо сказав Арман.

- Можливо, можливо, - легко погодився голос. - Хоча хто може запевнити, що всіх нас не підкинули в цей дивний світ?

- Хто ти? - запитав Арман так само глухо.

- Хіба можна відповісти на це питання? - здивувався Той. - А хто ти?

- Моє ім'я Арм-Анн.

- Хіба в імені суть? Що каже про тебе твоє ім'я?

- Я двісті перший нащадок великого роду, - Арман перевів подих, погляд з темної порожнечі дедалі важче було витримувати.

Здається, голос усміхнувся:

- Цей хлопчик наплотив безліч нащадків... Ти схожий на нього, молодий драконе.

- Можливо, - повільно відгукнувся Арман. - Він був перший у роді, я ж - останній.

- Кільце, - сказав Той, Хто Дивився.

- Що? - не зрозумів Арман.

- Кільце. Перший - це останній й є. Коло замкнулося.

Якийсь час Арман лежав, перетравлюючи його слова. Потім промимрив крізь зуби:

- Ти філософ... Не міг би ти відвернутися хоч на трохи? Мені... важко, коли ти дивишся.

- Як же я можу не дивитися? - здивувався Той.

Помовчали.

- Я хочу піти, - сказав Арман.

- Зовсім піти? Піти із цього життя?

В Армана щось тьохнуло в грудях - чи то страх, чи то , навпаки, радість.

Скеля ледь помітно здригалася від ударів прибою. Однак у мирний звук хвиль не впліталися звичні крики чайок - тихо, ні звіра, ні птаха.

- Н-ні... - промовив він насилу. - Я ще... не вирішив.

Погляд став іще пильніший - Арман задихався під ним.

- Вирішуй, молодий драконе. Тому хлопчикові теж було важко.

- Відвернися, - видихнув Арман, затуляючи обличчя руками.

Відповіддю був звук, схожий на короткий сухий смішок.

- Тобі ще доведеться вирішувати. Тебе чекає... Ні. Спершу вибери.

І знову - короткий смішок. Погляд зник.

Арман підняв голову - із глибини скель, віддаляючись, долинали важкі кроки.

* * *

Після випадку в мисливській хаті, коли Остинові вихваляння перервало неголосне Ютине зауваження, у відносинах чоловіка й жінки стався раптовий і різкий розлад. Король дедалі частіше нехтував подружньою спальнею. Розлад у вінценосній родині не лишився непомічений.

Шепотілися покоївки; їх шепіт долітав до Ютиних вух і вкривав їх кольором сорому. Іноді їй хотілося заткнути геть усі балакучі пельки разом - але вона ще стримувалася, вдаючи, що нічого не чує.

Якось увечері вона зробила спробу порозуміння.

- Остине, - недбало сказала вона за вечерею, яка, як і інші палацові ритуали, залишалася непохитною, - я б хотіла поговорити з тобою.

Він подивився на неї без жодного виразу - так принаймні їй здалося, - і повільно потакнув головою.

Вона кликала його прогулятися по засніженій галявині, однак король наполіг, щоб розмова відбувалася в його робочому кабінеті. Кабінет гнітив і сковував Юту - їй здавалося, що ці стіни мають особливо довгі вуха.

Остин сіл за стіл - млявий, байдужий, втомлений. Підперши щоку кулаком, втупився в вікно.

- Остине, - Юта залишилася стояти, притулившись до стіни, - Остине... Якщо я винна, вибач мені. Знаєш, іноді незначні дрібниці здатні розсварити людей... Але я не хотіла...

Він рвучко підвів голову:

- Незначні дрібниці?! Як ти посміла стати межи мною й моїми... воїнами! Моїм народом!

Король підвівся, впустивши додолу якісь забуті папери. Папери розсипалися віялом. Юта скулилася в грудку.

- Ти поводишся, як... простолюдинка! З тебе вже сміються... А якщо вони сміятимуться з мене?! - уявивши ймовірність такого жаху, Остин сполотнів.

Юта дивилася, як смикаються його губи, як зблискують обурені очі, і в якусь мить їй здалося, що між нею й королем обростає кам'яною коркою

товстий холодний мур. Відчуття раптової відчуженості було таке сильне й виразне, що Юта похитнулася. Горгулья, вони чужі.

Дитинство, юність, сни...

Роздратовано крокуючи кімнатою, Остин наступив на білий листок паперу - начебто важку печатку поставили на куточок чистого аркуша.

- Ця істерика в Акмалії... І тепер ця витівка... - Остин вимахував рукою й розсікав нею повітря. - Невже так важко жити за законами країни, яка тебе прихистила?

- Прихистила? - тихо запитала Юта, не відриваючи погляду від темного відбитка королівського підбора. - Як сирітський притулок? Я думала, ти мене любиш...

Остин переривчасто зітхнув, перестав крокувати і відійшов до вікна. Постояв, ледь відсунувши оксамитову порт'єру. Обернувся:

- Так... Авжеж... А тепер іди до себе, я маю багато роботи.

Два дні потому королю знадобилося відвідати Акмалію. Хтозна чому, але Юті не до душі була ця поїздка. Не тому, що важко було розлучатися з Остином - відчуження тепер розляглося між ними, наче дебелий крижаний звір. Однак думка про Акмалію була їй з певного часу огидна.

Остин, можливо, дотримувався іншої думки. Споряджено було королівський загін; на знак прощання Остин, неухильно дотримуючись палацового етикету, торкнувся губами Ютиної руки. Рука здригнулася й вивільнилася.

Потяглися довгі дні без Остина - і королева з подивом зрозуміла, що вони майже не відрізняються від тих, що були проведені разом з ним. Та сама низка ритуальних обідів і вечерь, та сама вічно однакова зачіска, п'яльця з суворо приписаними візерунками... А без одноманітних любовощів вона нітрохи не страждала - чим теж була неабияк здивована.

Перебільшено старанно вона снувала голкою, переносючи на тонке полотно кимсь придумані візерунки; у задушливій густій тиші наглухо закритої кімнати до неї приходили дивні думки й видіння.

Вона бачила Остина - усміхненого хлопчика, стриманого підлітка. Ось він іде алеєю замку, її рідного замку, рідного дому... Мимоволі надходило те давнє, забуте почуття, коли від припливу крові вуха скоро повідпадають, і ніяка сила не зітре з обличчя дурнувату посмішку, а навкруги ж люди, і що, як помітять... І Юта всміхалася, схилившись над п'яльцями, але у відповідь відразу приходив інший спогад - скривавлена голова оленя,

приторочена до сідла, байдуже обличчя чоловіка - порожнє, чуже... Юта закушувала губи, і ось уже вмираючий король Контестар намагається всміхнутися: "Ти хороша дівчинка... Маю надію, що Остин це зрозуміє". І відразу - дракон покірно підставляє голову під удар сталевого дрюка з шипами...

Арман! Юта вкололася голкою й заплямувала вишивку кров'ю.

Остин повернувся майже за два тижні. Палац одразу сповнився багатоголосим гамором і реготом; король зайшов привітатися із дружиною й застав її за вишиванням.

- Здорова була, моя красуне! - викрикнув він весело й від усієї душі лягнув Юту по спині.

Юта скулилася. Їй почулися в цих словах глузи; раніше Остин ніколи не називав її красунею, та й ніхто не називав, нащо...

Остин пішов, а їй перехотілося вишивати.

* * *

Хвилі розбивалися об прямовисну скелю. Велетенські, горбаті, в білих жмутах піни, вони здавалися твердими й слизькими на дотик; сонце просвічувало крізь їхні важкі тіла.

Верхній край скелі був затягнутий хмарами. Хмари здіймалися й пухли, аби одразу витончитися й розтанути без сліду, перетекти в сусідню брилу, клубочитися, вивернутись навиворіт, поглинути й бути поглиненими...

Арман нескінченно міг дивитися на їхню стрімку, моторошну гру.

Він піймав себе на думці, що Юта оцінила б це видовище. Він не міг позбутися болісної звички - уявляти, що Юта дивиться на світ разом з ним, його очима... Швидше це він тепер намагався дивитися очима Юти, переживаючи за неї й захват, і подив, і страх...

Він знав, що скеля, все така ж гладенька й прямовисна, роздирає гряди хмар та тягнеться вище, ще вище, аби впертися в небо. Тут не літали - ні птахи, ні дракони.

Світ же скелі був подібний до світу замку - безліч темних переходів, більше схожих на нори. Той, Що Дивився Зі Скелі, більше не з'являвся.

Темний інстинкт, який вів предків-драконів просто до мети, проростав тепер в Армані дедалі сильніше й владніше. Скоряючись йому, Арман рушив в темряву.

Йому не доводилося думати й вирішувати - його притягувала безіменна сила. В скелі гніздилося ще що багато Тих, що Дивляться - але їхні погляди були слабкіші й тонші за погляд Того, кого Арман зустрів на початку. Він відчував їх праворуч і ліворуч, вони впиралися йому в спину - проте в обличчя чомусь не хотіли або не наважувалися дивитися.

І він тягся, намагаючись не думати про те, що замість неба над головою - тисячолітні згустки каміння, кладовище вітру й хмар. Час уповільнився - роблячи крок, він устигав передумати сотні думок, не доводячи, втім, жодної з них до кінця...

Так ішов він у цілковитій темряві, супроводжуваний поглядами, і минуло, може, сторіччя, перш ніж він зненацька збагнув, що склепіння над головою більше немає.

Чорнота не відступила, а, схоже, стала густіша, але Арман чомусь вірив, що це ненадовго. Він сів, де стояв, підібгав під себе схрещені ноги й став терпляче чекати.

І чекання його було гідно винагорожено.

Спочатку він побачив бліду, зламану лінію високо над собою. Потім усе, що залишалося над лінією, стрімко стало наливатися світлом, а те, що було нижче, залишалося оксамитово-чорне. Розлам в небесах дедалі яскравішав, і Арман вирішив був, що тут, на межі світу, небо тріснуло, немов старе магічне дзеркало...

Проте світло прибувало й прибувало, лінія розпадалася, і Арман, затамувавши дух, прошепотів, сам того не усвідомлюючи: “Дивись, Юто!” Перед ним наливалася сонцем кругла чаша долини, оточеної немислимої висоти горами.

У розламах плазували чорні тіні - Арман спершу сприйняв їх за живих істот, але то все ж були тіні, хоча й досить потворні. Сонце заганяло їх глибше в тріщини, а вище, викарбувані в синім склепінні, сліпуче палали крижані вершини.

Арман дивився, вражений. На якусь мить йому здалося, що він бачить велетенську щелепу з півколом блискучих зубів - ошкірених, хижих. Картина, що відкривалася йому, була страшна й велична водночас - гори стояли, наче пам'ятник комусь вічному, хто сміється над часом, наче виклик усім силам світу.

Шкода, що Юті ніколи не побачити цього...

За два з гаком сторіччя свого життя Арман теж не бачив нічого подібного. Скелі були його батьківщиною, приходилося й повзати в горах, і, може бути, для ящірок, що гріються там на сонці, ті гори теж були потрясінням... Тепер сам Арман відчув себе ящіркою - маленькою, навіщось крилатою тваринкою.

Може, це гори Прадракона?

Забувши про голод і спрагу, він набув драконячої подоби й злетів у вузьке, замкнене вершинами небо.

Тепер він дізнався, що таке холод.

Протискуючись між вершин, закутих у крижаний панцир, огинаючи напівпрозорі каламутні брили, він прагнув далі, ведений лише інстинктом і передчуттями. Повітря стало рідке і ніби порожнє - щоб утриматись, дедалі частіше доводилося махати крильми. Дихав він тепер так часто, що обморозив горлянку й не намагався вже видихати вогонь; блискучі корони кожною гранню віддзеркалювали сонце, і, лишаячись холодним, воно засліплювало й палило. Арману здавалося, що він обвуглюється в польоті, так і не встигнувши зігрітися.

За горами вставали все нові й нові гори, безмежна гірська країна. Арман раз у раз опускався на змерзлий сніг, відпочивав, зісковзував...

Чотиригранна крижана брила була не перша на його шляху.

Він обігнув її, не маючи сили здійснити вище й пролетіти над її вершиною.

У сіро-синій глибині йому привидівся темний силует.

Передчуття наказало йому повернутися; наблизивши драконячу морду до крижаної стіни, він довго вдивлявся, посмикуючи згорнутими крильми.

Він розгледів довгу шию й потужний хребет, уздовж якого тягся масивний гребінь. Переступаючи лускатими лапами - пазурі вп'ялися в слизьку крижану кору - він обережно рушив в обхід.

Брила виступала могутнім кутом, і, минаючи його, він зустрівся поглядом з одним широко розкритим оком, котре незряче дивилося з-під надбрівного щитка. Арман став.

Вмерзлий у брилу дракон, здавалося, намагався вирватися зі скам'янілого льоду. Морда його застигла за кілька кроків од краю, і половину її, звернену до Арману, було видно до останньої лусочки. Обриси тіла губилися в глибині.

Хто це був? Чи не Хар-Анн, сорок третій у роді? Але скільки ж століть тоді простояв він тут, спійманий, полонений, позбавлений вогню й загиблій страшною для дракона смертю?

Арм-Анн зібрав усю свою силу й, перемагаючи біль в обмороженій горлянці, дихнув полум'ям на крижану брилу. Полум'я вихопилось двома мізерними язиками, лизнуло лід й одразу вщухло. Поверхня брили біля мертвої морди Хар-Анна вкрилася застиглими патьоками, наче залита дощем шибка.

* * *

За тиждень Остин знову поїхав, і знову повернувся, й поїхав знову.

Повернувся, як і перше, веселий; гвардійці й придворні, що складали його почет й охорону, галасували, реготали і якимось особливо низько вклонялися Юті, і їй ввижались глузи, сховані у вусах. Вона лаяла себе за дурні помисли й глухі, недоречні підозри, що заворушилися в душі відтоді, коли якийсь барон хихикнув за її спиною й підморгнув гвардійському лейтенантові. Юта побачила його гримасу, що відбилася в срібному кубку на столі, і довго опісля її мучило ганебне питання: чому підморгнув? Чому за спиною?

Тоді, здається, королівський почет в'їжджав у палацову браму, Юта дивилася з вікна, як Остин, красиво випроставшись у сідлі, помахує рукою придворним, що збіглися його зустрічати... Потім він прибув до дружини, незворушний, як підручник з палацового етикету, завченим рухом потягся до її руки й рівним голосом вимовив належну для такого моменту фразу:

- Ваша величносте, моя дружино, як я мріяв знову побачити вас.

Прибулі разом з ним вклонилися, Юта кивнула й відійшла до вікна, Остин теж кивнув і вийшов, а почет його поспішив за ним, штовхаючись у дверях... Отоді-то Юта й побачила баронову усмішку, яка, втім, могла стосуватися чого завгодно, а зовсім не її, і не цих холодних та правильних, вкрай офіційних слів Остина. Та й хто заборонить придворним сміятися!

Однак отруту була пролита, і Юта, яка все життя палко зневажала плітки й переморгування, отруїлася непомітно для себе.

Здавалося, що кожна покоївка з неї кепкує; всі, навіть пажі, навіть бабуса-вишивальниця, усі знали щось, що змушує багатозначно кривитися їхні роти, що надає ввічливим, шанобливим голосам приховану нотку

знуцання... Юта знову, але значно гостріше, ніж в юності, усвідомила свою некрасивість.

З Остином вони давно не розмовляли по-людськи - тільки гладкі, безпристрасні, запропоновані Ритуалом фрази. Король жив своїм, цілком чужим для Юти й, очевидно, безтурботним життям - виряджав і приймав гінців, як правило, з гербом Акмалії на рукавах, все частіше виїжджав на полювання, занедбавши державні справи, десь пропадав по кілька днів...

Піддавшись нападу роздратування, Юта викинула п'яльця й виставила бабусю-вишивальницю з усім її стосом рекомендованих зразків. Натомість наказала подати собі папір та письмове приладдя.

Вона сіла писати листа сестрам і матері, однак потрібні слова не приходили, а перо то дряпало, то крапало на аркуш. На папір лягали безладні скарги, Юта сердилась і закреслювала, закреслювала й сердилася, аж доки, на хвилину задумавшись, не виявила раптом, що, не намагаючись уже писати, безглуздо водить пером по паперу.

На біле поле лягали лінії, кола, змійки й дуги... Юта не вмiла малювати, але з-під пера зринули раптом обриси кошлатого птаха. Закусивши губу, Юта домалювала поруч iще одного такого ж птаха й трьох маленьких - пташенят. Подумала й додала кошик-гніздо.

Вона тоді, пригадує, запитала: "Вважаєш, калідони не повернуться, Армане?" А він відповів: "У цьому житті ніщо просто так не повертається".

Він мав рацію. Ніщо не повернеться тепер.

Королева знову вмочила перо в чорнильницю. Рука її вивела серед закарлючок: "З'являється місяць... перловий пазур першого в світі... дракона..."

І знову крапля - жирна, мов сита блощиця, зісковзнула з пера та вбила останнє слово.

Якось до вух королеви долинула випадково кинута кимсь фраза:

"...Хіба ж винний? Одружився ж не з власної волі..."

Мало про кого могли говорити в палаці. Сотні людей одружуються й виходять заміж, чому ж Юта не склепила очей тієї ночі?

Одна посеред широкого холодного ліжка, під парчевим балдахіном, з мерехтливим каганцем коло ліжка, оточена розніженістю й розкошами, королева геть згризла шматок подушки.

Не з власної волі. Його примусили. Одружений через обов'язок. Всі це розуміли й розуміють, і лиш вона...

Перевертаючись і збиваючи простирадла в купу, вона прокляла Армана. Згадуючи двобій із принцом, нескінченно повторюючи його перед своїми очима, викликаючи з пам'яті найдрібніші деталі, вона зрозуміла з ясністю сонячного дня, що Арман подарував її принцові.

Подарував... Вона не витирала злих сліз, які рясно зрошували подушку.

Навіщо?

Безглуздо витріщаючись на балдахін, вона пригадала давно почуту історію, начебто напередодні битви Остина з драконом просто на судове засідання з'явився чоловік... Що він говорив, повторювати ніхто не наважувався, однак наступного дня тодішній принц виліз на коня та...

Армане, ти провокатор. Те, що ти зробив, Армане, не може бути виправдано. Акторе, балаганний акторе, блазню цирковий...

І тут Юту обпекло. Гарячково потягшись, вона вчепилась у простирадла двома руками.

Вона ж ледь не вмерла з радості, побачивши Остина в магічному дзеркалі. Вона ж була по вуха щаслива. Вона боялася за принца, й летіла йому назустріч, стрибаючи по камінні, мов дика коза... І мов дика коза, кинулася визволителеві на шию, і чекала весілля, раз у раз умліваючи від солодкого передчуття... А може, все це було лиш випробуванням, іспитом, і Арман волів, щоб вона витримала це випробування?

Не в змозі більше борсатися в ненависному ліжку постелі, Юта рвучко підхопилася й, як була в нічній сорочці, вибігла на середину кімнати.

Вона зрадила Армана.

Вона поплатилася.

Над ранок вона спромоглася заснути.

Сон її був сповнений хмарами й калідонячим пухом.

Біло-рожеві, мов чудернацький витвір кондитера, вони сповивали її й несли над землею, і гостре, незрівнянне відчуття свободи й польоту сотнями голочок вп'ялося в Ютину шкіру, так що волосся встало сторч... Уві сні вона була крилатою істотою, може, калідоном, і той, хто подарував їй це все, був поруч. Той, хто подарував їй право літати, ширяв на відстані витягнутого крила.

Юта пронизувала тремтливі боки хмар, і були вони подібні до білих язиків полум'я - так само звивалися, перетікаючи одна в одну, облизуючи небо... І страшно й весело було тонути в цій безмовній небесній пожежі, у холодному каміні небес...

Той, хто подарував їй політ, простягав руку крізь товщу калідонячого пуху, і вона відчувала прохолоду його долоні.

“Армане... Я помилково народилася серед людей... Я мусила народитися... Серед драконів...”

Вона прокинулася й довго лежала, дивлячись сухими очима просто перед собою.

Арман хотів їй щастя. Він улаштував їй щастя... Як міг. Через утрату... Проте людина, що літала на драконі, не може жити згідно палацовим Ритуалам.

Помре від туги.

Сталося так, що нащадок вмерзлого в лід Хар-Анна перевалив через гори й залишився живий.

Холод відступив; крила вже не несли Армана-дракона, і тому він просто шкандибав, забувши перетворитися на людину.

Спершу пазурі його залишали на каменях довгі глибокі подряпини, потім непомітно для нього лускаті лапи з кожним кроком дедалі більше стали в'язнути в дрібному кам'яному кришиві, і він ледь переставляв ноги, коли передгир'я залишилося за спиною й перед Арманом простяглася жовта рівнина.

Це було те ж таки море, але море нескінченного дрібного піску. Поверхнею його ходили брижі; великі хвилі здіймалися й опадали, стиналися з розгону й мінялися місцями, а що діялося в глибині, на самому дні, в золотій товщі - цього Арманові не судилося знати. Тому він просто стояв і дивився, і пісок протікав межі вбраними в луску пазуристими пальцями.

Сонце піднімалося дедалі вище, пісок із золотого ставав білим; Арман відчув, як оживає полум'я в давно вже холодній горлянці.

І він дихнув вогнем, і пісок біля його ніг сплавився на корж.

Тоді, оновлений, він змахнув крильми.

Усе повторювалося - він знову летів над нескінченною хвилястою поверхнею, та це не була зрадницька, ворожа гладь моря. З кожним

помахом він наближався до чогось, а, як він тепер твердо знав, попереду на нього дійсно щось чекало.

Тінь його, подібна маленькій чорній пташині, ковзала нагромадженнями піску - вниз, стелячись, вигибаючись, мов віддзеркалення в неспокійній воді. Повітря над пустелею тремтіло і струменіло; потужні висхідні потоки підхоплювали Армана під крила, і він ширяв, розпластавшись, дивуючись новому дивовижному відчуттю...

Так минув день, і ввечері небо від обрію до обрію налилося важким червоним світлом. Настала ніч, холодна, як гірський перевал, але Арман летів і не сідав на остиглий пісок.

Проминув іще день, і ще ніч, і ще. Сонце вливало в утомленого за ніч дракона нові сили, а пустеля була з ним ласкава - око спочивало на м'яких лініях мандрівних барханів, і Арманові подобалося дивитися на гру піску, як колись - на вогонь в каміні... У нього з'явилося неясне відчуття, що він повернувся додому.

Потім попереду з'явилися чи пагорби, чи занесені піском руїни. Затремтівши, Арман кинувся вперед так швидко, як тільки міг.

Інстинкт двохсот поколінь предків знайшов у його голові форму - то було слово "мета".

Мета! Арман опустився в пісок, і довкола нього здійнялася гаряча хмара. Вітер негайно відніс її вбік.

Вітер. Арман звідкілясь знав про нього, що той ніколи не міняє тут ні сили, ні напрямку. Тому й брижі на піску були тут злежалі, бездоганно правильні, як віконні ґрати.

Арман... Ні, Арм-Анн стояв нерухомо, і вітер тонко співав в лусочках, здійснених сторч.

Перед ним був темний уламок скелі, не уламок навіть, а сплав, згусток - невисокий, болісно скривлений, немовби згорблений, конус. Його вершина з'їхала набік, і там, де вона мала бути, з'явився темний сліпий отвір.

Древній вулкан, що колись вивергав зі страшного жерла згустки полум'я, давно затих і застиг; якась сила, що перевершує його власну силу вогню, покривила старече тіло, і останній вулкан став перед останнім драконом, як захолола руїна.

Арм-Анн заревів.

Так ревіли тисячоліття тому його предки; почувши цей моторошний крик, збожеволів би всякий сміливець, народжений людьми. Далеко за піщаними

гребенями здійнялася над жовтою поверхнею потворна голова на довгій шії. Здійнялась - і зникла знову.

Арм-Анн ступив уперед. Одне зусилля - і сліпе жерло виявилось на рівні його очей. З надр скелі гостро пахло драконом - Арман упізнав свій власний запах, схожий на запах згарища.

О Прадраконе, Ти, Що Стоїш На Початку, Ти, перед яким я винен, Ти, на кого я покладаю найостаннішу надію. Почуй мене, хай де ти є, я стою на твоїй землі, я, Арм-Анн, прийшов і тремчу, і очікую. Яви мені свою присутність, Перший Предку.

Він заплющив очі й тривало видихнув полум'я в згасле жерло - начебто хотів вдихнути життя в губи вмираючого.

Земля здригнулася; вітер змінив раптом напрямок, і хмари піску, розгублені й неприкаяні хмари давно заспокоєного піску злетіли в небо.

Арман дихнув іще. Гортань його сповнена була полум'я, і він готовий був віддати все, без залишку.

Здригнувся скривлений конус. Жерло, як і раніше, було темне, проте там, в глибині, щось рвалося й тріскалося, і Арман почув гарячковий подих.

І тут на нього навалилося.

Не втрачаючи тями, але ніби заціпенівши, він бачив пустелю наскрізь - вона сповнена була життя, як і море, і, як у морі, на дні її таїлися моторошні й нещадні істоти... А потім він бачив море, з якого колись здійнялася ця пустеля, і гори, що пішли під воду й стали морським дном... Кільце, кільце замикалося - висихали морські мушлі, випалювані сонцем, мов глина в гончарній печі... Чужі тварини заселяли чужі гори, а потім наставала зміна, гори провалювалися, даючи місце морю, де жили геть інші істоти, жили, щоб померти й дати місце наступним...

Він бачив Того, Що Спить, замуrowаного в скелях під фундаментом замку, й жахливого Юкку в підводних чертогах...

Він бачив зоряне небо - не таке, яке воно було завжди - за його пам'яті й за пам'яті предків. Вінець Прадракона на цьому небі був яскравіший та барвистіший, а туманностей Вогненний Подих було дві... Закручувались, пожираючи одна одну, чорні спіралі порожнечі, а поруч народжувалися нові зірки, увінчані хвилястими променями, білі з жовтим...

Арм-Анн вдмухував і вдмухував полум'я в холодні вуста мертвого вулкана. Він задавав уявні питання - але видива, які весь час змінювалися, навряд чи можна було назвати відповідями. Багато чого з побаченого він

не розумів, але воно, безумовно, випромінювало мудрість, упевненість, спокій.

І Арм-Анн заспокоївся - вперше за багато днів. Погаслий вулкан не був мертвим, і згасаючий рід не був приречений. Двісті перший нащадок повернувся додому, до колиски предків, і не було сили, що перешкодила б йому залишитися тут назавжди.

Він не помітив, коли набув людську подобу; простягшись на гарячому піску, він слухав небо й слухав пустелю, і не тужив більше за батьком, тому що певно сподівався колись зустрітися з ним.

І він заснув, умиротворений, на піску під зірками, слухаючи пустелю.

Неймовірна подія вселила жах і в королівський палац, і в останню халупу: морське чудовисько, яке тривалий час не тривожило береги, готове було з'явитися знову.

Усі ворожки пророкували лиха й нещастя; компаси кораблів, що вийшли в море, крутилися, мов дзиги.

Рибальські судна поверталися без улову, охоплені панікою. Хтось щось бачив, хтось чув звуки, що лунали просто з моря, хтось пропав безвісти.

Було приведено в бойову готовність частини берегової охорони, але з їхні доблесні лави щодня рідшали й тоншали. Натомість країною вештались юрби дезертирів і поширювали такі чутки, що навіть найдобропорядніші й найзаможніші газди ладні були кинути все й тікати світ за очі.

Остин раз у раз виступав з промовою, завжди однаковою: король і радники, мовляв, не допустять, щоб якесь чудовисько тероризувало мирних громадян... Раз чи двічі надходили повідомлення, що якийсь рибалка зловив чудовисько сітями й незабаром привезе його на загальний огляд, проте вірити таким чуткам не поспішали. Навпаки - варто було комусь заволати не своїм голосом, що "підводний жах" учора зжер двоє сіл з селянами, худобою й домашнім реманентом - його слухали, вирячивши очі й цокотячи зубами... Настали недобрі, тривожні часи.

- Ти ж переміг уже дракона - чом би тобі не перемогти й морське чудовисько? - голосно запитала королева свого чоловіка.

Було це за сніданком, довгий стіл розділяв чоловіка й жінку, і, розмовляючи, доводилося майже кричати.

Остин здригнувся. Слуга ледь не розлив на скатертину білий винний соус, а присутні тут-таки камердинер, паж і кухарчук повернули голови так дружно, начебто їх смикнули за ниточки.

- Ти ж хоробрий! - холодно зауважила королева.

Обличчя короля вкрилося червоними плямами, але він нічого не відповів та схилювався над тарілкою.

По сніданку Юта пішла у свої покої, і туди ж увірвався Остин.

Одним лютим поглядом оглянув дружину за столом, чорнильницю з пером, купу списаного й покресленого паперу. Клацнув пальцями, відсилаючи мовчазну фрейліну. Процідив крізь зуби:

- Якщо ще хоч раз ти насмілишся без дозволу відкрити рота...

Так, король був дійсно розлючений. Уроки етикету злазили з нього, наче шкіра з підстаркуватої змії.

- Якщо ти ще раз посмієш дзявкнути...

Юта встала - як і раніше холодна, навіть трохи глузлива:

- Що ж тоді? Ти знову віддаси мене драконові?

Остин хропнув:

- Отже, правда... Те, що про тебе кажуть...

Юта підняла голову:

- Що саме?

За порт'єрою тихо вовтузилися - підслуховували - два пажі.

- Засватана драконом - ось що! Заміж тебе видав змії, мерзенний дракон, слизька тварюка...

Юта зробила крок уперед, презирливо стиснувши губи, безжалісна, мов фехтувальник перед дуеллю:

- Він стократ шляхетніший за тебе!

- Що?! Твій дракон, як я пам'ятаю, смердить, мов обкаляна коза!

Юта ніби наштовхнулася на невидиму перешкоду. Зі свистом втягла повітря. Кинула, наче камінь в обличчя:

- Дурень... Я бачила увесь ваш бій. Я бачила, як ти перелякався.

За порт'єрою впало щось важке, почувся тупіт ніг при втечі. Остин дивився крізь Юту білими від ненависті очима.

Ідучи, він спіткнувся та вдарився обличчям об ручку дверей. Увечері слуги, сміючись, передавали з уст в уста: королева відлупцювала короля, ось який синець поставила!

Остин дожив-таки до найстрашнішого: з нього сміялися.

Пустеля прийняла Армана, майже всиновила.

Щодень він дужчав, і видіння, що приходили до нього під жерлом згаслого вулкану, сповнювалися новими фарбами й новим змістом. Предки говорили з ним - мовчки, але виразно, і ніхто не дорікнув йому, що полишив замок напризволяще, що не виконав Ритуалу...

Замок. Ритуал.

Розвалені вежі, чорна паша Драконячої Брами, замкнені кімнати, порожні зали... Мертва споруда, і та, чий сміх оживляв її, далеко, ох як далеко...

Піймавши себе на схожій думці, він скреготів зубами й відштовхував Юту від себе, виганяв, забував. Але дні минали і минали, і віднайдений спокій танув, мов лід на долоні.

Якось уночі він прокинувся, вкритий потім. Звук, довгий красивий звук з'явився з остиглої пустелі - а пустеля багата на голоси... Одначе в Армановім сні голос пустелі був голосом стародавнього музичного чудовиська, інструменту, що захаращував Органну кімнату. Інструмент співав, а перед ним стояла, вперто піднявши голову, дивна, некрасива, випадково викрадена принцеса...

Опівдні він сидів під прямими променями сонця й пересипав пісок з кулака на долоню. Золотий струмок заворожував, наче вогонь, наче море, наче гра хмар... Арман знову зачерпував і знову пересипав пригорщі піщинок, аж доки в його голові виник рядок:

- Я спрагу волів вгамувати піском...

Він ворухнув сухими губами. Прошепотів непевно:

- І море спалити хотів... Я мріяв...

Пісок зсипався з його долонь.

- Я мріяв забути тебе...

- Знову ти, молодий драконе, - сказав Той, Що Дивився Зі Скелі.

Арман перевів дух і важко сів на камінь.

- Ти повернувся звідти? Але зазвичай звідти не приходять.

- Ти знаєш, де я був? - запитав Арман байдуже.

Голос видав короткий сухий смішок, але нічого не відповів. Печера здавалася круглою, замкнутою, і Арман не бачив виходу, що був тут перше.

- Ти повернешся туди, за море, молодий драконе? Божевільна витівка. Що мені сказати твоєму нащадкові, якщо він з'явиться сюди за двійко тисяч років?

- У мене не буде нащадків.

- Шкода. Але нащо тоді тобі летіти за море?

І тоді Арман зібрався із силами й подивився просто назустріч погляду Того:

- Послухай... Я не знаю, хто ти, але, може бути, ти зможеш відповісти мені...

Він завагався. Погляд його співрозмовника глушив, мов удар в обличчя.

- Я не знаю, як запитати... Та й як тобі знати... Але, може бути...

- Про цю людську дочку? - запитав голос просто, навіть буденно.

- Я знаю... Ти - ні, ти не знаєш. Не лети за море, молодий драконе. Там ходить смерть, її й твоя... Близько...

Погляд зник, і в глибині нори ухнуло, так наче велетенський корок вирвали із пляшки. Печера розітнулася, мов прірва, і у виниклому прорізі Арман побачив море.

10

Метелик в тенетах тісних Ритуалів,

Народжений вільним, не був ним без тебе.

Звав тебе. Покажи-но, де небо.

Арм-Анн

Троє королівств, що безтурботно стояли на морському березі довгі століття, здригнулися від жаху. Древнє морське чудовисько, про яке досі пам'ятали тільки літопису, здійнялося з глибин - уперше за останнє сторіччя.

Море нуртувало, й до берега вже виразно долинали глибинне ревіння, від якого волосся ставало сторч. Прибій викинув на берег рештки піратського судна - добротний корабель був перекушений навпіл. Один пірат уцілів - пальці його, що вчепилися в уламок щогли, довелося розтискати чотирьом сильним чоловікам. Сивий, як молоко, у свої двадцять з гаком років, пірат виявився божевільним і нічого не зміг розповісти.

Авжеж, берегова охорона й подумати не встигла про опір - просто розбіглася, як згряя зайців, та й хто насмілювався б їй докоряти? Одне село було вже змито в безодню - правда, без жителів, які встигли завчасно повтікати. Про судноплавство й риболовлю було забуто; чудовисько гатило об берег величезними хвилями, погрожуючи розколоти його, розмити і зруйнувати людські поселення на багато верст навкруги. Усі, хто хоч трохи знався на звичках подібних істот, очікували з острахом, коли чудовисько зажадає жертви.

Правителі трьох королівств зібралися на термінову раду, і, як не крути, але головне рішення лягло на плечі короля Остина, оскільки чудовисько оселилося саме в його територіальних водах.

Засідали вночі, цілком таємно; пристарілий король Верхньої Конти, Ютин батько, пропонував геть фантастичний план - виготовити велетенську гармату із всіх можливих мідних запасів, і кам'яне ядро до неї - завбільшки як гора, зібрати порох з усіх трьох армій... Король сам не вірив в успіх цієї вигадки.

Король Акмалії, батько Олівії, запропонував відразу два варіанти - отруїти море великою кількістю отрути для щурів або вступити із чудовиськом в переговори.

Остин похмуро мовчав. Біля воріт палацу на нього чекав непримітний чоловічок у сірому плащі - славнозвісний на три королівства чаклун.

Розійшлися, так нічого й не вирішивши; сірий чоловічок, скоряючись ледь помітному кивку короля Остина, прослизнув услід за ним в обвішану килимами кімнатку, і двері за його спиною щільно й надійно зачинилися.

* * *

Зворотній шлях над морем був удвічі коротший.

У морі оселилися метушня й неспокій; щось відбувалося, і до поверхні навіщось піднімалися величезні безокі рибини, що звикли жити у вічній темряві, а їхні маленькі родичі, жителі верхніх шарів, навпаки,

провалювалися в безодню... Море вирувало, наче гарячий, паруючий казан, і отруйні випари кілька разів ледь не досягли Армана, та він летів уперед, певно знаючи, що й з дна моря йому призначено дістатися мети. Якщо він загине - то й мертвий летітиме, й ніяка могила не прийме його до того, як Юта уникне невідомої, безіменної небезпеки...

І ось попереду з'явився берег, і покинутий замок, який, здавалося, ще більше розвалився й постарів... Арман хотів продовжити шлях, але інтуїція, дарунок предків, владно наказала йому спуститися.

І, підкорившись їй, він зрозумів, навіщо. Магічне дзеркало, густо затягнуте павутинням, охоче й відразу відповіло на його присутність.

Замиготіли смуги... Арман чекав, закусивши губу, він мусив побачити щось важливе.

* * *

Трьом королівствам загрожували нечувані лиха. Берег подекуди вже став тріскатися, розпадалися покинуті села, які стояли більш-менш близько від узбережжя; полями бродили смертоносні смерчі, висихали колодязі, і жодна людина не могла почуватися в безпеці.

Ні вбити, ні налякати чудовисько не було ніякої надії - від нього можна було тільки відкупитися. Жертвою.

За звичаєм, жертву належало прикувати ланцюгами до скелі й дати чудовиську змогу пожерти її спокійно й зі смаком. Чудовиська минулого, про чії криваві злодіяння оповідали літописи, зазвичай вимагали незайманих дівчат - одну, або трьох, або відразу десятку. Деяким з них однаково було, кого жерти - вони вимагали просто жертву, жертву взагалі; але нинішнє чудовисько виявилось вибагливим і перебірливим. Воно побажало з'їсти саме королеву, і саме королеву Контестарії.

Чутка про це пронеслася трьома королівствами, неначе пожежа. Хтось заціпенів від жаху; хтось заголосив, співчуваючи королеві, але чимало серед плакальників було тих, хто не Юту жалів, а себе, тому що король Остин, авжеж, дружини не віддасть, і очікування чудовиська не справдяться, і що тоді станеться з нещасним народом!

Цвіла й розвивалася весна; поля стояли порожніми, чорними - ніхто не орав і не сів, зате чорні смерчі щодня збирали рясну поживу, закручуючи у свої лійки тюхтійв і невдах. Весні, втім, було начхати - крізь кругляки

брукованих доріг пробивалися зелені паростки, і поверталися додому співочі птахи - хоч їм, мабуть, краще було б залишатися на зимовищах.

Сонячної, ясної, по-весняному теплої днини король Остин вийшов на майдан - говорити з народом.

Тисячі поглядів бродили по його обличчю, намагаючись прочитати на ньому долю країни й свою власну долю, але обличчя це, що сильно змарніло за останні тижні, здавалося непроникним. Матері, готові плакати й благати, притискали до грудей немовлят; старі скептично хитали головами - де таке бачено, щоб чоловік, рідний законний чоловік - дружину в жертву віддав? Ніколи...

Остин зійшов на поміст - тисячі горлянок судомно вдихнули свіже, насичене запахом гною, весняне повітря.

- Піддані, - сказав Остин, і голос його здригнувся. - Люди. Діти мої... Брати мої...

Хтось схлипнув. Остин підняв обличчя - і десятки людей, що були найближче, могли заприсягтися, що бачили сльози в його очах.

- Королівство в страшній небезпеці... Ворог з'явився, звідки не чекали, і ось... Чудовисько з моря вимагає від нас жертви. Страшної жертви, люди! Нехай кожен запитає себе - чи готовий він віддати... сина? брата? матір? дружину? Нехай кожен запитає зараз, люди...

На тих, хто стояв на майдані, холодною брилою навалився страх, майже впевненість: ні, не віддасть.

- Піддані... Брати, - голос Остина здригнувся, але одразу зміцнів, - діти... Зараз я - ваш батько. Послухайте, мені вибирати...

Ні шереху. Ні звуку. Напівроззявлені роти.

- І я вибрав, люди... Я відповім за свій вибір... Я...

Остин здійняв тремтячі руки, начебто прохаючи в неба захисту.

- Я врятую вас, люди! - закричав він протяжно й могутньо. - В ім'я королівства я віддаю найдорожче, що маю - дружину!

Тиша тривала стільки, що спритний устиг би порахувати до десяти. Потім повітря вибухнуло несамовитим лементом, у якому змішалися радість порятунку, і надія, і гіркота, і здивування... Але голосніше за всіх ревіла відданість - відданість його величності Остину, батькові й рятівникові своїх підданих.

Арман бачив і чув королівську промову з початку й до кінця.

Йому треба було кудись бігти, щось робити - а він не міг одірвати ніг від підлоги. Він прибув з немислимої далечі, щоб урятувати Юту - а тепер стояв, немов паралізований, і дивився в магічне дзеркало.

А воно вперто показувало короля Остина, що в супроводі почту вертався в палац; Арман тупо дивився, як він піднімається сходами - тими самими, якими так нещодавно сходила Юта у вбранні нареченої! Здається, минули століття... Остин пірнув за якусь порт'єру й опинився в маленькій кімнаті без каміну - щоб не можна було підслуховувати через камінний димар. Там чекав на нього непримітний чоловічок у сірому.

І знову Арман залишився, хоча мусив поспішати на допомогу!

- Вітаю, - неголосно, глузливо сказав сірий чоловічок.

Остин люто на нього глянув:

- Тримай язика на припоні... Усе буде, як домовлено?

- Чесна угода, - сказав чоловічок з дивною усмішкою. - Ви виконуете умови - і наш... партнер виконує їх неухильно.

- Усе, - кинув Остин. - Можеш іти.

І знову сірий чоловічок усміхнувся - ласкаво, навіть солодко:

- Не все, мій королю... Плутанина сталася. Золотих зливків має бути п'ять.

- За п'ятий одержиш монетами.

- О, мій королю... Кому, як не вам, знати, що за сплав у цих ваших монетах... Профіль ваш, безперечно, гарний, але золото...

Остин сіпнувся:

- Зі мною не торгуються, чаклуно. Але, може, тебе влаштує посада придворного чарівника?

Чоловічок реготнув:

- Заманливо, мій королю...

Обличчя його раптом, без переходу, стало жорстким:

- Жарти пріч. Того, що я зробив для вас, не зробив би більше ніхто. Говорити з морським чудовиськом, торгуватися, призначати ціну - підіть, знайдіть охочого! Та ж не потрібна йому жінка ваша, повірте, йому аби зжертви, Ритуал свій виконати... Це ж скільки праці треба було, щоб пояснити, втовкмачити: король, мовляв, сам дружину пропонує, призволяйтеся!

- Тихо, ти! - прошипів зблідлий Остин.

Чаклун знову всміхнувся:

- Та не золото ваше... Мені принцип дорогий: пообіцяв - плати!

- Одержиж, - сказав Остин крізь зуби. - Але за умови: завтра, як усе скінчиться, забирайся геть, далеко й надовго...

Сірий чаклун мугикнув, перебільшено низько вклонився й вислизнув геть.

* * *

День стояв по-весняному ясний і теплий.

Чорна карета виповзла із столиці ще вночі, під покровом темряви; її сахалися, від неї ховалися, не хотіли дивитися. Екіпаж був споряджений та прикрашений відповідно до древнього ритуалу: державний прапор покривав дах, і на кожних дверцятах - зображення простягнутої долоні, руки, що приносить жертву. На передку смиренно в'яли білі орхідеї.

Карета повзла й повзла, погойдуючись на вибоях, і ось у повітрі запахло морем, а спереду почувся ледь помітний шелест хвиль; візник на передку зіщулювався, але всередині карети, наглухо закритої й заштореної, не було чути жодного звуку й не вгадувалося жодного поруху.

Супутники страшного екіпажу трималися віддалік - король з офіцерами варти, всі верхи; сіренький чоловічок на сумирному мулі, кілька наляканих каменярів у візку з високими бортами, а далі, ховаючись в кущах і в клоччі туману - найхоробріші й найцікавіші з навколишніх жителів.

Карета виїхала на берег, і її вузькі колеса одразу загрузли майже по саму вісь; візник немилосердно лупив коней, а вони хропли та з жахом косилися на море, хоч море було на диво спокійне - просто як скло.

Карета, насилу просуваючись, дотяглася до пласкої стрімкої скелі й стала. Візник зіскочив з передка, підбіг до коней і застиг, мовби шукаючи в них підтримки.

Сміливці, сховавшись за скелями, бачили, як офіцери варти відчинили дверцята карети й опустили підніжку, як король майже на руках витяг безвольну жіночу фігурку, одягнену в довге біле вбрання. З візка вивантажили каменярів з інструментом; у пісок, дзенькнувши, впав золотий ланцюг, що його вимагав ритуал.

Візник ховав обличчя в кінських гривах, щось шепотів, тремтячою рукою поглажуючи морди - мабуть, заспокоював. Король махнув йому рукою - птахом злетівши на передок, візник скерував карету геть від моря, і коні

помчали, як востаннє в житті. У піску залишилися глибокі борозни від коліс.

Жінку в білому підвели до скелі; цікаві, спостерігаючи здалеку, штовхали один одного ліктями в боки. Король нервувався, раз у раз поглядав на дедалі світліше небо, і на тихе, гладке море; сірий чоловічок опинився поруч і щось неквапливо йому пояснював.

Робітники стояли, збившись у гурт, і начальникові варти довелося довго репетувати й розмахувати кулаками, доки вони зібрали інструменти та, як і раніше притуляючись один до одного, рушили до скелі. Сірий чоловічок діловито вказував, де саме довбати скелю, де вбивати скоби; застукав молот, спочатку неохоче, а потім дедалі швидше й тривожніше - наближався світанок. Жінка в білому сиділа, скоріше, напівлежала на піску, і король раз у раз стурбовано на неї поглядав.

Нарешті роботи коло скелі було закінчено. Офіцери, не дивлячись один на одного, взяли жінку попід руки; вона не пручалася. Спільними зусиллями її поставили біля скелі, руки виявилися розведеними в сторони й вгору, дві скоби на зап'ястя, дві скоби на кісточки ніг, і золотий ланцюг упоперек грудей.

- Отак-о йому незручно буде жерти, - прошепотів парубійко років шістнадцяти, що поміж інших зачаївся серед скель. Відповіддю йому був важений ляпас сусіда.

Робітники покидали кайла й молотки й кинулися тікати; відійшли офіцери варти, поспіхом посідали в сідла. Король кілька секунд стояв перед прикутою до скелі жінкою, потім швидко глянув на море - і заспішив до коня.

Благословлялося на світ.

* * *

Він летів, обламуючи крила й знаючи, що не встигне.

Він проклинав усі затримки й зволікання! Проклинав перекази, викарбувані на кам'яних стінах, і всі на світі пророцтва!

“І була велика битва, і впали під ударами Юки діти його, і племінники, і родичі, що вивергали полум'я... Озирнувся Сам-Ар і побачив страхітливого Юкку, що знову здіймався з води... І зітнулись вони, і сонце закрило лице своє з жаху, і зорі тікали, і вітер, обпалений, заслаб і впав на землю...”

А тепер вітер стояв стіною, зносив Армана назад, ніби відкидаючи, воліючи застерегти...

“Юкка приходить з моря, і діти його, і онуки, і правнуки з’являться з безодні... Бережи свій вогонь, нехай захистить він тебе від жахливого Юки, і від дітей його, й онуків, і...”

Онук, або правнук великого Юкки забажав зжертви принцесу Юту. І ось Арман летів, а крила німіли, тому що сказано в пророцтві: “Для двісті першого нащадка радість і довге життя, якщо стерегтиметься породжень моря...”

Він іще сподівався, що встигне перехопити принцесу по дорозі - по дорозі на страту. Але навесні ночі стають дедалі коротші, а діти Юкки, як велить їм закон, приходять за жертвою на світанку...

Минулого разу на дорогу в королівство Остина Арман витратив ніч та півдня. Тепер залишалася тільки ніч, а ще вітер назустріч, а ще нудотний, бридкий страх: не встигне. Не встигне висмикнути Юту з-під носа в чудовиська, не перехопить, не занесе далеко... Нашадок Юкки з’явиться на світанку, і він, Арман, виявиться віч-на-віч із...

Крила обвисли, як паралізовані. Цей жах сидів у всіх його предках, починаючи з доблесного Сам-Ара, що програв велику битву та, вмираючи, благав нечисленних живих нащадків: стережіться!

Тільки на превелику силу Арман спромігся опанувати себе та втриматися від ганебного падіння. Ще є час. Морські створення повільні, він вирве Юту з рук конвоїрів... а насправді катів...

Йому привиділося обличчя Остина, і ненависть, майже так само сильна, як до того - страх, скрутила його волю в тугий джгут.

Зрадник... Кат, убивця... Але - потім. Це потім. Спочатку - Юта.

Так він летів, і напади страху чергувалися з нападами відчайдушної надії й гарячкової рішучості, а вітер штовхав і зносив, і невдовзі стало зрозуміло, що він не встигне.

* * *

Часом вона провалювалася в забуття, і це було найкраще - занурена в густі чорні хвилі, вона безтямно й бездумно пливла водами темної ріки, цілком скорившись течії. Тоді вона нічого не відчувала й не розуміла, що відбувається; але часом то невдалий рух, то несподіваний дотик скелі чи

просто нещаслива випадковість висмикували її з неприємності, і, охоплена небувалим жахом, вона починала битися в ланцюгах і кричати від страху.

Істерика змінювалася повною байдужістю; Юта дивилася на море, гладеньке, ніби вкрите плівкою, на небо, де займався світанок, і в цьому втомленому очікуванні смерті до неї приходили видіння.

Чомусь уявлявся їй фонтан із прозорими цівками й золоті рибки у фонтані, калюжі під дощем та якась куховарка в зім'ятому фартусі. І вже зовсім незрозуміло, звідки взялася незнайома дівчинка років п'ятнадцяти, що пришиває чорні гудзики до білої весільної сукні.

Весілля... Остин... До речі, хто це? А, ось відкривається й закривається красивий чуттєвий рот, проте голос звучить чужий, і слова долинають не з рота, а наче збоку: в ім'я королівства... Велика жертва, велика втрата... Нашадки не забудуть, Юто...

Нашадки... Двісті перший нащадок... Підземний зал, і смолоскип вихоплює з темряви присадкуваті колони, вкриті письменами... Двісті першому нащадкові - довгі роки життя... А ось малюнок згадувати не варто... Дурний малюнок, ніби дитячий - хтось там здійснюється з води...

Юта здригнулася й подивилася на море. Вода залишалася гладенькою, і сонце ще не зійшло.

Ще є час, подумала Юта гарячково. Ще хвилини три. Майже ціла вічність... Треба подумати про щось... Таке...

Ми поставимо тобі пам'ятник, Юто.

Горгулья, не те!

“- Я запалила тобі маяк на вежі, але ти був далеко й не бачив.

- Не бачив...”

У її короткому безталанному житті був маяк, запалений заради життя дракона... Тіло втрачає вагу, невагоме, злітає над головою волосся... Останній промінь - зелений, як стебло весняної трави... П'ять зірочок зійшло, а три поки що за обрієм... І все це тепер не має значення, і добре, що старий Контестар помер і не бачить, як Остин...

Скільки разів вона була за крок од смерті, але пазуристі лускаті лапи висмикували її в смерті з-під носа. Море поки що спокійне, і будь-який сміливець може... Міг би...

І очі її в неусвідомленій надії почали блукати схилом небес над морем, затримуючись на кожній хмарині, широко розплющуючись при вигляді

сонної чайки... Якоїсь миті віра в порятунок заповнила Юту вщерть, без залишку, і розчарування, що налягло відразу за цим, відібрало рештки сил. Стиснувши зуби, вона викликала в пам'яті картину польоту в піднебесся - але замість цього їй привидівся мертвий дракон.

Розпростертий на кам'яному кришиві, він лежав, незручно підігнувши голову з широко розплющеними мутними очима. Скляний нерухомий погляд спрямований був на Юту, крізь розірване перетинчасте крило росла трава, на вкритому лускою боці сидів стерв'ятник.

Юта замотала головою, вдаряючись об скелю, прагнучи прогнати видіння...

Щоб почути ще раз його голос, вона готова була віддати життя, але життя вже їй не належало - як не може хрипкуватий людський голос належати мертвому драконові.

І тоді, назавжди втративши надію, вона глянула на море. Гладенька, лискуча поверхня його ще більше заспокоїлася, і посеред цієї темної рівнини зародився раптом рух.

Повільно, ніби в повільному танці, рушили по колу хвилі. На поверхні моря утворилося мовби коло, потім середина його провалилася - спінилися гребені по краях, а чаша вод зненацька вивернулася й вихлюпнула білою піною - наче кипляче молоко, не втримавшись у горщику, збігло на лихо недбайливій господині...

Юта дивилася, не в змозі відірватися.

А коло ширшало, від нього розходилися хвилі, перші з них уже досягли берега, і, розбігшись, перекинулися біля Ютиних ніг, і кілька бризок впало королеві на обличчя.

Із глибин долинув звук - неголосний, низький, ніби ревіння безлічі горлянок, почуте крізь вату... Коли він досягнув Ютиних вух, вона стала вириватися вдсятеро дужче, ледь не вириваючи з каменю залізні скоби.

Над морем здійнявся білий, сяючий у перших сонячних променях фонтан.

Струмені його, спалахуючи барвистими вогнями, пружно вистрілили в небо та впали, здіймаючи нові хмари бризок. І в світлих потоках цього ошатного водоспаду з'явилася чорна голова.

Юта не відразу збагнула, що це голова. Кілька секунд вона дивилася, і очі її ледь не повилазили з орбіт; потім, замружившись щосили, почала закликати забуття, як порятунок, як щастя, як останню милість.

Забуття не йшло!

Хвилі, накочуючись на берег, ставали дедалі вищі й тепліші; те, що з'явилося із глибин за своєю жертвою, неквапливо рушило до берега.

Непритомності, - благала Юта.

І вона вдарилася потилицею об скелю, і в очах її стала густішати рятівна темрява, але гострий біль прогнав її.

Абсолютно ясними очима королева дивилася, як услід за головою здійнялися з води зчленування шії, пластини плечей, джгути, що захльостувалися петлями...

Вода розступалася перед чудовиськом, яке пливло, ні, яке вже йшло по дну. Розступалася двома довгими, аж до обрію хвилями. Юта побачила спрямований на неї погляд й обвисла в ланцюгах.

З води одним рухом вирвалися крила-плавці, чудовисько дісталось нарешті до мілководдя й виринуло з води все, цілком, неначе красуючись. Повело туди-сюди мацаками й, ступивши вперед, підняло назустріч Юті першу пару клішень. До однієї з них причепилася довга, мокра нитка водоростей. Ще крок...

Переляканою юрбою висипали на берег краби, заметушилися в пошуках сховку, розбіглися по кам'яних щілинах; все це Юта бачила, мов крізь мутну завісу.

Чудовисько ступнуло ще; вода збігала водоспадами зі членистого тулуба, і горбкувата шкіра його здавалася лакованою.

Ще крок...

Друга пара клішень жадібно потяглася слідом за першою.

Ще...

І тоді ніби велетенський батіг розітнув небо навпіл. Небо лопнуло з тріском матерії, яка рветься, і з-за скелі, з-за спини прикутої до неї жертви здійнялася крилата тінь.

Тінь лягла на безформну морду чудовиська, і, ніби збентежившись, пожиратель королів зупинився. Тієї ж миті з неба на його впав дракон.

Вивергаючи потоки, стовпи білого полум'я, він зімкнув пазурі там, де на цій морді мали бути очі. Дике, приголомшливе ревіння вирвалося з горлянки мешканця глибин, і клішні зметнулися нагору, але дракон не чекав, ковзнув нижче, і кілька мацаків засмикалося в конвульсіях... Над берегом поплив густий, нудотний запах смаленого.

До Юти долинула хвиля жару, клішні чудовиська металися, ловлячи дракона в небі й не вмюючи піймати. Ящір був набагато менший та

вразливіший, але на його боці була перевага раптовості й страшна зброя - вогонь.

І тоді чудовисько знову заревіло, але це був не крик болю й несподіванки. Лють та ображена гідність були в цьому лементі. Удар - і дракон одлетів, наче відкинуте ногою кошеня.

І сміливці, які тремтіли, сховавшись у скелях, почули раптом в надсадному витті цілком розбірливу, роздратовану мову:

- Королю! Королю!! Що це?! Ти запропонував її сам! Саме її! А тепер що?! Ти порушив умови! Ти шахрай, королю!

Проте дракон кинувся знову, і чудовисько замовкло.

Сміливці в скелях витріщалися один на одного, Остин, який заліг в якійсь щілині, вхопив ротом жменю піску... Але Юти, на щастя, слова чудовиська не досягнули, тому що вона кричала, не чуючи себе:

- Армане, ні! Арма-а-а... Пророцтво-о...

А дракон неначе збожеволів. Одне крило його тепер насилу слухалося, він завалювався на бік, проте вогонь з горлянки був швидкий і нещадний. Хвилі з шипінням вкривалися начебто пухирями, і густа пара здіймалася над морем, зтягуючи бойовище, заважаючи глядачам і не даючи зрозуміти, хто перемагає... Пара раз у раз висвітлювалася спалахами полум'я, а, піднімаючись нагору, затуляла і небо, і сонце, і ось стало темно - такі щільні хмари зімкнулися над головами супротивників...

Коли порив вітру розірвав на мить завісу перед Ютиними очима, сутичка тривала вже далеко в море. Вогонь спалахував дедалі рідше; зненацька лісом скинулися чорні щупальця й тугою петлею захлиснувся роздвоєний, з пікою на кінці хвіст - смертоносний хвіст чудовиська. Голосний звук ковтання, - і темна туша чудовиська провалилася під воду, зтягуючи за собою охопленого, сповитого цим хвостом дракона.

Жадібно ухнувши, зімкнулися хвилі. Пара здіймалася вище й вище, і ось відкрилася поверхня моря, і чистий обрій, і сонце.

Кожен воїн, стаючи до бою, має бути готовий до смерті.

Проте кожен воїн, навіть найзавзятіший сміливець, завжди плекає надію залишитися живим.

Коли Арман вирвався з-за скелі й побачив клішні, простягнені до прикутої до скелі жінки...

У бездонних схованках його пам'яті, прапам'яті, що залишилася від предків, гніздився закон життя: той, хто схопився з нащадком Юкки, приречений. Всі могутні інстинкти негайно наказали Арману тікати стрімголов; але в цю мить, у цю самісіньку мить він став непідвладний ні інстинктам, ні здоровому глузду.

Клішні тяглися до Юти.

І тоді він зрозумів, що загинув. Тому що породження моря не скривдить Юту навіть дотиком, і ні волоска не впаде з її голови, і за це він, Арм-Анн, зараз віддасть життя.

Найвідчайдушніший сміливець стає до бою з надією вижити; дракон, що звалився морському чудовиську на голову, здався тому безумцем - схоже, він твердо вирішив умерти в сутичці.

Раптовість і вогонь були вірними союзниками Армана - чудовисько ж бо готувалося до трапези, а не до смертельного двобою. Розгублене й обурене, у ці перші секунди воно зазнало найбільших втрат.

Арман нападав і нападав, і не беріг себе, і разом забув всі древні настанови про бійцівську доблесть - не доблесть хотілося йому виявити, а скалічити ворога якомога серйозніше. І він палив і шматував, і розгубленість чудовиська незабаром змінилася люттю.

“Непереможний був Сам-Ар, і вже брав він гору, але Юкка, нехай одійде в непам'ять його ім'я, схитрився підло й захлиснув у петлі свої Сам-Ара, і затяг у безодню, і загасив полум'я його, і роззброїв його...”

Арман не був непереможний, і нащадок Юкки, мабуть, подолав би його й на поверхні. Подолав би - якби Арман не бився, наче востаннє в житті. А так воно й було.

Удар важкого, тугого, як мокрий канат, мацака обпалив його крило, потім ще й ще; крило обвисло, а клішня захопила лапу, стиснула, і тріснула Арманова луска, і від немислимого болю скаламутилася свідомість. Пара здіймалася від киплячого моря, густа, задушлива пара. Рвонувшись, Арман дихнув вогнем - засичала, вкриваючись пухирями, горбкувата шкіра чудовиська. Ревіння; Арману здалося, що шия його зараз зламається, як суха тріска.

Двоє кілець затягувалися на шії, ще три притискали до боків крила, і крила тріщали, ламаючись. Живий зашморг стискався й затягувався, і Арман занадто пізно збагнув, що зараз станеться.

Ривок. Туша чудовиська каменем впала на дно, і Арман побачив раптом, як на місці неба зімкнулися хвилі.

Згас вогонь, і чужий світ, стихія, що несе смерть, обступила пораненого дракона. Сонце тут було не сонце вже, а розмите коло на поверхні хвиль, і замість повітря, яким можна дихати - зграї, армії малесеньких пухирців, яскравих, з мальовничими відблисками на тугих боках, спрямованих угору, вгору, туди, де сонце й вітер...

“Так загинув могутній Сам-Ар, і пам’ятайте, нащадки...”

А чудовисько провалювалося дедалі глибше, і стискало Армана все дужче, і крізь танець іскор у його очах пробилася раптом проста й безпомічна думка: все дарма. Утопить і повернеться по Юту.

І тоді з жаху кинулися врозтіч морські мешканці. Забилися в мушлі всі, хто мав мушлю; чкурнули геть власники плавців, інші притулилися до дна, злившись із ним, ставши його частиною...

Тому що роззброєний, позбавлений повітря дракон, задихаючись, небаченим зусиллям розірвав смертельні обійми й зітнувся з царюючим у своїй стихії морським чудовиськом, і ніколи за все своє довге життя нащадок Юки не зустрічався ще з таким супротивником.

Божевільний, нащо?! Хіба та жертва на скелі була варта його життя? Дракони не можуть дихати під водою, йому б на поверхню рватися, а він, закривавлений, з розірваним горлом - кидається, нападає відразу справа й зліва, задихається, але б’є, шматує, стуляє й розмикає щелепи...

І чудовисько збентежилось, тому що для нього життя було надзвичайно дороге. Прокляття, має ж бути межа божевілля!

З дна здіймалися хмари піску. Обламувалися й вертілися у вирах гілочки коралів; у глибокій-глибокій западині оголився й блиснув зубами людський череп.

Цей божевільний ішов до кінця. Не лють вела його - щось більше, ніж лють, величезне й чудовиську недоступне. І, зрозумівши це, нащадок Юки уперше в житті злякався.

Не дракона - дракон здихав. Злякався того, що рухало ім. Того, що перетворило страх смерті - святий страх, якому підвладні всі, - у посміховище.

І ось тоді, збентежений і спантеличений, не бажаючи більше неприємностей, нащадок Юки відступив, залишивши життя дракона океану.

Сонце піднялося високо. Проминула година, не менше, поки перші сміливці зважилися вийти зі схованок у скелях.

Юта була притомна; очі її байдуже ковзнули по обличчях, що несміливо наблизилися, - і знову втупилися в море, затягнуте брижами.

Люди підходили й підходили - серед них селяни й рибалки, каменотеси, що прикували Юту до скелі, і навіть офіцери варти. Один з них стискав в опущеному кулаці сірий плащ чаклуна, який утік.

Останнім вийшов Остин.

Він брів, провалюючись у пісок, враз постарілий, із розтрісканими губами. Люди сахалися його, як чумного, як прокаженого - марно він ловив чийсь погляд. Хтось, даючи дорогу, плюнув йому під ноги.

- Юто... - сказав Остин, дивно бігаючи очима. - Юто...

Вітер жбурнув пригорщу бризок їй в обличчя, і великі солоні краплі котилися по щоках, проте очі залишалися сухими. Її погляд не відривався від поверхні моря, яке поглинуло чудовисько й дракона.

Він на дні. Тепер він на дні, і товща води зімкнулася. Під її вагою поховано перетинчасті крила - і хрипкуватий голос, докірливі очі, прохолодні долоні.

Прощавай.

Офіцер варти ступив до Остина й кинув, майже жбурнув йому сірий плащ чаклуна. Голіруч він спробував висмикнути з каменю залізну скобу, утримуючу тонку Ютину щиколотку - не зміг, опустив руки, відійшов, дивлячись у пісок.

- Юто, - промовив Остин, і голос його здригнувся, - не вір. Неправда це...

Вона не чула. Перед нею ніби ніхто й не стояв - вона дивилася на море.

- Ну, чого повітріщались? - майже верескнув Остин, обертаючись до людей.

Ніхто не глянув у його бік.

- Відв'язувати, чи що... - промимрив Остин, схоже, звертаючись до самого себе. - Панове офіцери... Відв'язувати? Чи повернеться?

Короля нагородили таким поглядом, що він знітився, згорбився, відразу став скривджений і жалюгідний. Каменотеси повільно, наче через силу, почали знімати ланцюг, протягнутий поперек Ютиних грудей. Королева була байдужа.

На берег накочувалися хвилі припливу - довгі, безпечні, геть не схожі на ті, що їх здіймають чудовиська... Люди стояли по гомілки в воді й не помічали цього. Бризки піни досягали вже до Ютиних ніг.

А сонце піднімалося й піднімалося, і ажурна сіточка прилетілих бозна-звідки хмар прикривала його, наче серпанком. Сонячна доріжка на хвилях виблискувала м'яко, приглушено, ніби вона й не сонячна навіть, а місячна.

І тоді Ютині губи ворухнулися. Побачивши її очі, усе обернулися одночасно, як по команді.

І разом скрикнули, розгледівши щось у воді. Мить - і берег знову спорожнів, люди відбігли під захист скель, і тільки Юта як і раніше стояла біля свого каменю, розкинувши прикуті руки.

Довго не було наступної хвилі. Ось вона прийшла - і Ютині очі розширились.

Хвилі прибували й прибували. Юта стояла, пряма, тонка, ніби вкарбована в скелю.

І ось за камінь, що громадився на межі моря та суші, схопилася людська рука. Зісковзнула безпомічно й схопила знову.

Юта стояла. Від скель слабко долинули вигуки здивування.

Друга рука потяглася - і впала в мокрий пісок. Нова хвиля допомогла, протягла розтерзану людину вперед - і відринула, забарвлена кров'ю.

Він сперся на лікті. Ще зусилля - підняв голову.

Очі їхні зустрілися.

Лисніли на сонці вилізани морем камінці. Хвиля, наче гравець в кості, то прибирала, то знову викидала їх на пісок. Над морем покрикували осмілілі чайки; від скель повільно наближалися осміліли люди.

Розпростертий на піску чоловік дивився на жінку, прикуту до скелі. У променях високого сонця вона була нестерпно прекрасна.